

PATIRČIŲ ERDVĖS

REKOMENDACIJOS PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGUI
II KNYGA

PATIRČIŲ ERDVĖS

REKOMENDACIJOS PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGUI II KNYGA

Autoriai:

dr. Vitalija Gražienė, grupės vadovė

Violeta Jonynienė, Renata Kondratavičienė, Natalija Markevičienė, Erika Poškevičienė, Henrikas Vaišvila, Audronė Vizbarienė

Patirčių erdvės. Rekomendacijos priešmokyklinio ugdymo pedagogui, parengtos ir išleistos įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamą projektą „Inovacijos vaikų darželyje“. Projektą inicijavo Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, vykde Nacionalinė švietimo agentūra.

Recenzavo prof. dr. Stefanija Ališauskienė

Ekspertavo ir konsultavo: Regina Beinorienė, Rūta Burinskienė, Renata Čikonienė, Vilma Danienė, Inga Kajokienė, Edita Martinkėnienė, Audronė Randienė, Kristina Rimkevičienė (Kauno lopšelis-darželis „Vaikystė“)

Už pasiūlymus dėkojame Laimutei Jankauskienei ir Editai Maščinskaitei

Kalbos redaktorė Anželika Tekutienė
Dailininkė Živilė Šimėnienė
Dizainerė Silva Jankauskaitė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISBN 978-609-454-551-1 (bendras)
ISBN 978-609-454-553-5 (2 knyga)

eISBN 978-609-454-548-1 (bendras)
eISBN 978-609-454-550-4 (2 knyga)

Spausdino ir išleido UAB „Vita Litera“

© Nacionalinė švietimo agentūra, 2021

TURINYS

Įvadas ... 3

Augu sveikas, žvalus ir saugus

- Kodėl dalytis verta? ... 5
- Ką turėtų žinoti žygeivis? ... 6
- Kaip gatvėje ir kelyje būti saugiam? ... 7
- Kur kreiptis, ištikus nelaimę? ... 8
- Kaip „susidraugauti“ su žiema? ... 9
- Kaip atrasti pamirštus žaidimus? ... 10
- Kodėl basiems vaikščioti sveika? ... 11
- Ką veiktume džiunglėse? ... 12
- Kaip išgirsti tylą? ... 13
- Kodėl smagu, kai aplink švaru? ... 14

Aš, tu, mes ir viskas, kas aplink

- Kaip sukurti kiemo žaidimų taisyklių ženklus? ... 16
- Kaip elgtis, jei tave kviečia pasivaikščioti, pasivažinėti, pažaisti ir pan.? ... 17
- Kaip paguosti liūdintįjį? ... 18
- Kaip tapti gerais draugais? ... 19
- Kaip tinkamai išreikšti pyktį? ... 20
- Ką galiu nuveikti savo kieme, sode? ... 21
- Kaip padėkoti už gerus darbus? ... 22
- Kaip dirbti atsakingai? ... 23
- Kuo ypatinga mūsų gyvenamoji vietovė? ... 24
- Kokiuose namuose gyvena žmonės? ... 25

Klausausi, kalbu, mėgstu knygas, bandau skaityti ir rašyti

- Ką papasakotų Lietuvos karžygys? ... 27
- Kaip „virti“ žodžių „šūpininė“? ... 28
- Kaip kalba žmonės? ... 29
- Kaip sukurti televizijos laidą? ... 30

- Kaip bendrauti per atstumą? ... 31
- Kokių ženklų yra aplink mus? ... 32
- Kaip rašyti be rašiklio? ... 33
- Kur slepiasi raidės? ... 34
- Kur „gyvena“ knygos? ... 35
- Kaip įsirengti skaityklą medyje? ... 36

Stebiu, klausinėju, tyrinėju, pažįstu, suprantu

- Iš kur atsiranda medus? ... 38
- Ką galiu užsiauginti pats? ... 39
- Kas mums šviečia iš dangaus? ... 40
- Kam reikalingi tiltai? ... 41
- Kodėl žiemą šaltukas kanda nosį? ... 42
- Ką galime rasti pievoje? ... 43
- Kodėl sugriuvo paršelio namelis? ... 44
- Kuo nuostabios gėlės ir žolelės? ... 45
- Ką šiemet patyrėme? ... 46
- Kas knygoje tikra, o kas – išgalvota? ... 47

Kuriu savitai, eksperimentuoju, improvizuoju

- Kaip pakeisti daiktus? ... 49
- Kur „gyvena“ siūlai? ... 50
- Kaip sukurti gamtos nuotraukų albumą? ... 51
- Kur slepiasi spalvos? ... 52
- Kaip surengti karnavalą? ... 53
- Kaip be dažų sukurti paveikslą? ... 54
- Kaip atrasti ledo šalį? ... 55
- Kaip ant medžių lapų parašyti laiškus? ... 56
- Kaip šoka gyvūnai? ... 57
- Kaip tapti „aktorais“? ... 58

ĮVADAS

Parengti rinkiniai priešmokyklinio ugdymo pedagogams yra praktiniai patarimai – įdomių, prasmingų, tikslingų, šiuolaikiškų, į 5–6 m. vaikų iniciatyvas orientuotų projektinių veiklų grupėje ir kitose erdvėse pasiūlymai, padėsiantys vaikams augti ir bręsti kaip asmenybėms, išsiugdyti kompetencijas, numatytas priešmokyklinio ugdymo programoje, ir šitaip **pasirengti mokytis mokykloje**.

Siūlomi projektai padės pedagogams:

- suprasti ir išbandyti kitokią – **projektinę** – priešmokyklinio ugdymo praktiką;
- sustiprinti šiuolaikiškas nuostatas dėl **aktyvaus vaiko dalyvavimo** ugdymo(si) procese, labiau **individualizuoto** ugdymo, tinkamo **brandumo mokyklai** supratimo, ugdymo **konteksto** pažinimo;
- organizuoti įtraukijį, į **vaikų įvairovę ir skirtingus ugdymosi poreikius** orientuotą ugdymą ir užtikrinti kiekvieno vaiko ugdymosi sėkmę ir gerovę;

- gerinti ugdymo praktikos **kokybę**, taikant **inovacijas**;
- **kūrybiškai** remtis pateiktais siūlymais (juos tęsti, plėtoti ir kt.).

Leidinių metodinis **pagrindas – projektai**. Kodėl priešmokykliniam ugdymui siūlomi įgyvendinti būtent projektai?

Projektų metodas yra **itin kontekstualus**: jis susijęs su santykiais, susitarimais, vaikų veiklos prasmingumu, „ugdymu kiekvienam ir visiems“. Be to, į vaiką orientuota pedagogika skatina vaikų kūrybingumą, savarankiškumą, pasitikėjimą savimi, iniciatyvą ir turi ilgalaikį poveikį. Projektų metodas ir yra viena iš tokių pedagogines nuostatas atspindinčių – **patirtinio ugdymo ir ugdymosi** – strategijų.

Kaip jau minėta, dalyvaudami projektuose, vaikai įgis *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje* numatytas kompetencijas. Tačiau leidiniuose pabrėžiami ir kai kurie kiti dalykai, itin aktualūs priešmokyklinukų

ugdymui, ypač **mokėjimo mokytis** gebėjimas. Be to, leidiniuose daugiau dėmesio skiriama inovacijoms – tokioms sritims, kaip vaikų informatinio mąstymo ugdymas, inžinerinio, gamtamokslinio, matematinio (STEAM) ugdymo pradmenys².

Projektų metodas padeda palaikyti ir sustiprinti 5–6 metų amžiaus vaikų **mokymosi motyvaciją, perprasti įvairius mokymosi būdus ir taip sukurti sėkmingo mokymosi prielaidas**:

- vaikai mokosi veikdami: įsitraukia į veiklą, plėtoja iniciatyvas, planuoja, drauge dirba, svarsto, tyrinėja, analizuoja, pristato rezultatus, laikosi susitarimų;
- vaikai įgauna sėkmingo mokymosi patirčių: gali susieti naują informaciją su savo ankstesne patirtimi, o tai, ko mokomasi, yra svarbu ir reikalinga jų ateičiai;
- mokymosi turinys yra vertingas – vaikai supranta, kuo prasminga jų veikla, kaip ji

- susijusi su tikru, kasdieniu gyvenimu;
- vaikai mokosi jiems tinkamu tempu;
- vaikai gali klysti ir vėl bandyti³;
- vaikai natūraliai priima kiekvieną žmogų, neišskirdami „kitokio“;
- vaikai atranda ir išbando sau priimtinausią mokymosi būdą (-us);
- vaikai pasitiki vienas kitu ir pedagogu (o pedagogas – vaikais).

Projektinis mokymasis:

- labiau orientuotas į procesą (o ne į produktą), negu tradicinis;
- yra dinamiškesnis, atviresnis;
- tai – ne linijinis, o daugiasluoksnis ir integralus pažinimas;
- svarbu mokytis (ir pritaikyti gautus rezultatus) čia ir dabar;
- labiau pagrįstas įvairove, alternatyvomis, kūrybingumu, drąsia naujų kelių paieška (o ne tik tuo, kas jau žinoma).

1 Kai taikomas projektų metodas, priešmokyklinio ugdymo grupėje vyksta projektinis ugdymas, projektinė veikla (arba kitaip – projektinis darbas); nuodugnesnei projektų metodo analizei skirtas atskiras priedas.
2 Nuodugnesnei informatinio mąstymo ugdymo ir STEAM ugdymo analizei skirti atskiri priedai.
3 Sukuriamos sąlygos natūraliam, vaiko raidai gyvybiškai svarbiam klaidų ir bandymų ciklui; formuojasi pedagoginė „klaidos kultūra“.

Projektų metodas taikomas, laikantis labai aiškių ir konkrečių etapų, projektai turi nusistovėjusią struktūrą, todėl leidiniuose nustatyta **projektų sandara** padeda pedagogams numatyti aktualius, svarbius projektų tikslus, skatina pedagogus išklausti vaikus, žadinti arba stiprinti jų smalsumą, susidomėjimą, padėti vaikams surasti tirtiną klausimą (problema), sukaupti idėjas, susiplanuoti projektines veiklas, jas įgyvendinti, aptarti (ir pristatyti gautus projekto rezultatus), numatyti veiklos plėtojimą grupėje ir lauke, taip pat idėjų tęstinumą.

Kiekvieno **projekto ciklas** leidiniuose pateikiamas grafiškai ir iš eilės⁴:

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Projektinė vaikų veikla

Vaikų pasiekimai – atradimai

Idėjos, kurias galima tęsti

Projekto centre yra suformuluotas probleminis klausimas, aktualus vaikams.

Be to, pagal projekto sandarą yra apibūdinama projekto svarba (dalis *Kodėl projektas yra svarbus*), nurodomos kompetencijų sąsajos (dalis *Dalyvaudamas projekte, vaikas...*), pateikiami patarimai pedagogui (dalis *Į pagalbą pedagogui*) ir pasiūlymai tėvams ar globėjams (dalis *Pasiūlymai tėvams*)⁵.

Kaip naudotis rinkiniais? *Projektinės priešmokyklinukų veiklos* rinkinius sudaro du leidiniai – vienas, skirtas **grupėje (50 projektų)**, kitas – **lauke (50 projektų) atliekamoms priešmokyklinio ugdymo veikloms, ir priedai**. Abiejuose leidiniuose visos kompetencijos atspindimos **proporcingai** ir siekiama **sistemiškai** aprėpti daugumą *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje* numatytų vaikų pasiekimų. Kiekvienas projektas atspindi kurią nors vieną kompetenciją, taip pat jos sąsajas su kitomis kompetencijomis.

Atskiri projektų leidiniai, skirti **grupės ir lauko** veikloms, buvo sukurti, siekiant atkreipti pedagogų dėmesį į alternatyvių aplinkų – gamtinės, kultūrinės, socialinės, taip pat specializuotos aplinkos (pvz., technologijų) – muziejų, ekspozicijų, laboratorijų – pritaikymą. Siūloma kuo dažniau pasinaudoti lauko aplinka priešmokyklinio ugdymo tikslams siekti (pvz., naudotis galimybe kartu su vaikais prižiūrėti darželio sodą, daržą), o vaikų veiklą lauke laikyti natūraliu veiklos grupėje tęsinium.

Todėl leidinius siūloma taikyti **integraliai** – pavyzdžiui, grupei skirtų projektų knygos veiklas galima papildyti ar pratęsti veiklomis lauke (II knygos idėjomis) arba atvirkščiai.

Veiklų gausa projektuose nėra savitikslių; svarbu, kad pedagogai, atsižvelgdami į bendruosius programos tikslus ir priešmokyklinio amžiaus vaikų galias, poreikius ar patiriamus ugdymosi sunkumus, tikslingai, profesionaliai papildytų (plėtotų) vaikų idėjas, projektinės veiklos pasiūlymus. Šie pasiūlymai – tai **alternatyvios ugdymo strategijos įvairiems vaikų ugdymosi poreikiams tenkinti, būdai sunkumams įveikti, ugdymosi aplinkų ir veiklų pritaikymas vaikams, turintiems nustatytų specialiųjų ugdymosi poreikių**; jie padeda **užtikrinti kiekvieno vaiko teisę į kokybišką ugdymą ir ugdymąsi**. Vaikams sukuriama galimybė veikti ir po vieną, ir grupelėmis, ir visiems kartu; pagal savo galimybes

ir poreikius į veiklas įsitraukti daugiau arba mažiau; rinktis aktyvesnę ar ramesnę veiklą; naudoti įvairias (alternatyvias) priemones, technologijas; veikti grupėje ar lauke ir pan.

Vaikų pasiekimai siejami su pedagogo numatytais projekto tikslais, kurie savo ruožtu siejami su *Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos* siekiniais. Turėtina omenyje, kad kiekvienas vaikas pasieks savo – optimalius – pasiekimus, o vaikų pasiekimai nebus lyginami tarpusavyje. Pedagogai **vaikų pažangą vertina nuolat, pasirinkdami tinkamus vertinimo metodus ir priemones: stebėjimą, pokalbį, vaiko pasakojimus, jo darbelių ir veiklos analizę, garso, vaizdo įrašus** ir kt. Nuolatinis, **formuojamasis vaikų pasiekimų vertinimas derinamas su įprastiniais, privalomais, formaliais vaikų pasiekimų vertinimo būdais**, taikomais priešmokyklinėje grupėje. Pedagogai reflektuoja, ar vaikai buvo aktyvūs, savarankiški, ar bendradarbiavo, kokios patirties įgijo, kokius sunkumus įveikė, kokią pažangą padarė, ko išmoko ir kt. Kai kurie pasiekimai gali būti lengvai išmatuojami, o kiti liks nuostatų lygmens (tai taip pat labai svarbu). Svarbu ir siektina, kad į vertinimo procesą būtų įtraukiami ir kiti ugdymo proceso dalyviai: tėvai, švietimo pagalbos specialistai, pradinė mokyklų darbuotojai, administracijos atstovai.

Būdingiausias leidinių sandaros bruožas ir siūlomo taikymo principas yra lankstumas. Kiekvienas projektas pirmiausia vertintinas kaip tam tikras **modelis**, o ne pažodžiui atkartotinas pavyzdys, nes kiekviena vaikų grupė skiriasi. Vaikai pasiūlys spręsti skirtingas problemas, numatys kitokias projektų įgyvendinimo kryptis; pedagogai gali sumanyti kitokią intrigą vaikams sudominti, kitokias priemones, projektines veiklas, idėjų tęsimo galimybes ir pan. Vaikų pasiekimai taip pat įvairūs.

Projektus nebūtina įgyvendinti iš

eilės – kartais vienas projektas gali tęstis ne savaitę ir ne dvi, o jo tolimesnė plėtra gali kilti iš keleto vieno ir to paties projekto numatytų tęsti idėjų. Įgyvendinti visus projektus taip pat nėra siekiama. Pagrindinis kelrodys pedagogui išlieka *Priešmokyklinio ugdymo bendrojoje programoje*, taip pat programa grįstas veiklos planas, vykdomas konkrečioje grupėje.

Projektinė veikla į priešmokyklinio ugdymo grupės kasdienybę gali būti įtraukiama palaipsniui, iš pradžių išbandant atskirus projektinės veiklos elementus, įgyvendinant mini projektus ar pan. Perpratus tokio ugdymo ypatumus, privalumus ir jį išbandžius, galima elgtis įvairiai: planuoti ir dirbti vien projektiniu būdu arba derinti projektinį ir tradicinį ugdymą. **Labai svarbu, kad projektai būtų laikomi tikru ugdymu ir nevyktų kaip papildoma veikla po tradicinių užsiėmimų**. Pažymėtina, kad dėl savo integralumo projektai sudaro sąlygas pedagogams orientuotis į vieną kryptingą, susietą veiklą, leidžiančią vaikams susikaupti ir plėtoti ją tol, kol jiems įdomu.

Projektai gali turėti ne vieną organizavimo formą:

- trumpas mini projektas;
- projektiniai darbai (trumpos, vaikų grupelių iniciatyvomis paremtos veiklos);
- kelių grupių jungtinis projektas;
- priešmokyklinės grupės ir kitų darželio grupių projektas;
- priešmokyklinės grupės ir pirmųjų projektas (jei grupė veikia mokykloje);
- projektinė savaitė (įvairios grupės vykdo skirtingus projektus, o vėliau juos bendrai pristato) ir kt.

Autorių grupė – linkėdama sėkmės, susipažįstant su projektų metodu, jį išbandant ir pamilstant

4 Projektų svarbos numatymo etapas yra reikšmingas, bet projektiniam ciklui priklauso tik iš dalies, nes jame nedalyvauja vaikai – jie įsitraukia vėliau, kai gali teikti siūlymus, idėjas, kartu su pedagogu numatyti projekto tikslą.
5 Kiekviena projektų struktūrinė dalis yra smulkiau paaiškinta ir pristatyta su pavyzdžiais rinkinių priede „Projektų metodas priešmokyklinėje grupėje“; jame taip pat išsamiai aptartas pedagogo, taikančio projektų metodą, vaidmuo.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai ugdomi geranoriškumą aplinkiniams, tolerantiškumą, puoselėja draugystę;
- susipažįsta su dalijimosi daiktai idėja, kaip vienu iš būdų saugoti aplinką ir žmonių sveikatą, suvokia, kad norint pasinaudoti daiktu, nebūtina jį įsigyti;
- dalydamiesi daiktai, vaikai gali ne tik bendrauti, bet ir išbandyti žaidimų įvairovę, patirti teigiamų emocijų, judėjimo džiaugsmą;
- dalydamiesi daiktai vaikai mokysis atsakomybės, stebės ir planuos laiką, plės supratimą apie taupymą.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai pasakoja apie nesaikingo vartojimo žalą aplinkai ir žmonių sveikatai;
- paaiškina, kaip galima pasinaudoti daiktu jo neperkant;
- noriai dalijasi atsineštu daiktu su kitais vaikais; daiktui netyčia sulūžus, priima tai kaip natūralų reiškinį ir pasirūpina, kad jis būtų suremontuotas, o ne išmestas;
- išbando įvairias sporto priemones, tampa fiziškai aktyvesni, atranda naujų judėjimo būdų;
- pajunta atsakomybę už skolintą daiktą, jį saugo;
  - išmoka planuoti laiką: laiku gražina skolintą sporto priemonę;
  - mokosi laikytis higienos reikalavimų.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Su vaikais žiūrimi edukaciniai filmukai apie aplinkos taršą, aplinkosaugos problemas, transporto priemonių gausą, aplinkos taršos poveikį sveikatai. Vaikai kviečiami diskutuoti, ar su visais grupės žaislais žaidžiama kiekvieną dieną, gal yra nebenaudojamų žaislų ar žaidimų.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Išsiaiškinus, kad kai kurie grupėje esantys žaislai ar žaidimai jau seniai nenaudojami, su vaikais pasikalbama apie tai, kokį poveikį aplinkai ir žmogaus sveikatai turi nesaikingas vartojimas, ką dažniausiai darome su nereikalingais daiktai ar žaislais, ar visada būtina pirkti, norint kuo nors pasinaudoti, kur galėtume pasiskolinti žaislą, sporto priemonę, stalo žaidimą, ar vaikai žino dalijimosi daiktai platformas, ar dalytis daiktai ir žaislais verta.

Išklausoma vaikų nuomonė, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – mokyti dalytis.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Žaisloteka“, „Kodėl dalytis verta?“ ir kt. (siūlomi pavadinimai surašomi popieriaus lape, skelbiamas balsavimas);
- nusprendžiama, kur bus įkurta „dalijimosi aikštelė“;
- išsiaiškinama, kokius lauko žaislus ar sporto priemones vaikai norėtų pasiskolinti. Sudaromas jų sąrašas (arba du sąrašai – vienas – kokių daiktų norisi, antras – kokiais galime dalytis);
- susitariama, kaip bus taikomi daiktų (lauko žaislų, sporto priemonių) dalijimosi susitarimai, kiek laiko bus galima naudotis skolinta priemone;
- susitariama, kaip bus saugojamas skolintas daiktas, ką reikės daryti, jei jis sulūš.

Kartu su vaikais numatoma, kokių priemonių reikės: įvairių plane nurodytų lauko žaislų ar sporto priemonių, lipnaus popieriaus lipdukams gaminti, flomasterių, didelio popieriaus lapo tvarkaraščiui parengti (tvarkaraštį galima braižyti ir interaktyviojoje lentoje).

KODĖL DALYTIŠ VERTA?

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Internetinės daiktų dalijimosi platformos;
- šiukšlių rūšiavimas;
- antras drabužių „gyvenimas“;
- išvyka į prekybos centrą.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- susipažins su aplinkosaugos problemomis, ieškos būdų joms spręsti;
- sužinos apie dalijimosi daiktai platformas, išsakys savo nuomonę apie jas, pateiks argumentų;
- bendraus su kitais vaikais, dalytis daiktai, kartu žais su pasirinkta sporto priemone;
- kurs taisykles, laikysis susitarimų, laiku gražins pasiskolintą daiktą, jį saugos;
- ugdytys atjautą, empatiją stokojuojantiems, mažiau turintiems;
- išsakys savo mintis ir idėjas, norus ir svajones; diskutuos tarpusavyje, atsakinės į pedagogo pateiktus klausimus;
- tarsis, derins veiksmus;
- skaitys (šifruos) ant žaislų pateiktą informaciją;
- perteiks savo įspūdžius ir emocijas meninės raiškos priemonėmis (kreidelėmis ant asfalto prieš savo įspūdžius, patirtus vykdant projektą);
- gamins lipdukus daiktams žymėti;
- darbą atliks nuo sumanymo iki rezultato (kartu su draugais sukurs daiktų dalijimosi platformą);
- prisiims atsakomybę už savo veiklą; įvykdys įsipareigojimą atnešti daiktą, kuriuo norėtų dalytis, žais atsakingai, saugos kitų daiktus;
- ieškos netradicinių dalijimosi daiktai būdų, drąsiai išsakys savo idėjas;
- pateiks pasiūlymų, kaip žymėti daiktus, kaip turėtų atrodyti dalijimosi kalendorius;
- imliai reaguos į naujoves, supras, kodėl dalytis geriau nei pirkti;
- reikš iniciatyvą planuojant ir įgyvendinant projektą;
- planuos savo laiką;
- derins interesus;
- svarstys ir diskutuos, aktyviai reikš savo nuomonę, numatys galimas grėsmes (kas bus, jei žaislas ar sporto priemonė sulūš); pasiūlys problemos sprendimo būdą;
- ieškos informacijos apie aplinkosaugos problemas, daiktų dalijimosi platformas;
- supras veiksmų seką: pasiskolinti – gražinti.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai iš namų atsineša įvairių daiktų (žaislų ar sporto priemonių) ir sudeda juos iš anksto sutartoje vietoje;
- vaikai susitaria dėl skolinamų daiktų žymėjimo: galima pagaminti lipdukus su vaikų pasiūlytu užrašu, užrašyti daikto savininko vardą ir pan.;
- sukuriama dalijimosi daiktai taisyklės, jos užrašomos, gali būti pažymimos ir sutartiniais ženklais;

- vaikams pasiūloma sudaryti sporto priemonių skolinimosi tvarkaraštį, kuris bus pakabintas priemonių sandėliavimo vietoje (gali būti nurodomas priemonės pavadinimas, priklijuojama jos nuotrauka (savo priemonės fotografuoja patys vaikai), projekto vykdymo dienos, paliekama vietos vaikų vardams įrašyti);

- kiekvieną projekto vykdymo dieną, eidami į lauką, vaikai skolinasi žaislą ar sporto priemonę, žaidžia su ja ir gražina sutartu laiku į sutartą vietą;

- vaikams pasiūloma apsikeisti žaidimais su kitų grupių vaikais, eiti vieniems pas kitus į svečius, kartu pažaisiti;

- vaikams pasiūloma sugalvoti naujų senų žaislų, žaidimų, priemonių panaudojimo būdų, pavyzdžiui, iš išsibarsčiusių dėlionių, lego detalių pasigaminti rėmelį darbeliui;

- vykstant projektui vaikai dalijasi įspūdžiais ir emocijomis, kurias patiria; jos pavaizduojamos piešiant kreidelėmis ant asfalto; pasisakymai filmuojami; pasibaigus projektui, filmuota medžiaga dar kartą peržiūrima, diskutuojama;

- projektas tęsiamas ir grupėje: saugiai, laikantis higienos taisyklių dalijamasi įvairiais daiktai, muzikos instrumentais, knygomis ir kt.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogui svarbu atkreipti vaikų dėmesį į geranoriškumą, gebėjimą dalytis. Pedagogas veikia kaip dalijimosi platformos koordinatorius: padeda vaikams parinkti daiktų sandėliavimo vietą, pasiūlo iš anksto susitarti, kaip bus sprendžiami iškilę ginčai.

Vykdamas projektą, svarbu su vaikų namiškiais suderinti požiūrį į dalijimąsi asmeniniais daiktai, jiems priminti, kad žaislai ir sporto priemonės gali lūžti ar gesti, taip pat kad dalijantis žaislais reikėtų nepamiršti higienos reikalavimų: iš namų atsinešti, kaip ir grupėje esantys žaislai, turėtų būti tinkamai dezinfekuojami.

Naudingos nuorodos:

apie mokymąsi dalytis:

apie bendradarbiauti ir dalytis skatinančias veiklas:

Pasiūlymai tėvams

Tėvams pasiūloma su vaiku aptarti, kokį žaislą (ar sporto priemonę) jis galėtų nešiti į grupę ir dalytis su kitais vaikais, koks jis turėtų būti (saugus, nekenksmingas, švarus), atrinkti jį. Taip pat namiškiam patariama pasikalbėti su vaiku, kad pažaidus lauke, būtina nusiplauti rankas.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad judėdami išliks žvalūs ir stiprūs;
- susipažįsta su žygiais pėsčiomis, kaip viena iš fizinio aktyvumo ir sveikatos stiprinimo formų;
- geba realizuoti sumanymą nuo idėjos iki rezultato: pasiruošia žygiui (maršrutas, reikalingi daiktai), įveikia numatytą maršrutą, laikydamiesi saugaus eismo ir saugaus elgesio taisyklių, aptaria įspūdžius ir planuoja naują žygį;
- tyrinėja kelyje atrastus objektus, įžvelgia gamtos grožį, stebi gyvūniją, augmeniją, susipažįsta su sutiktais žmonėmis.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai paaiškina, kokių daiktų ir priemonių reikia žygiui, savarankiškai sudeda kuprinę;
- žino, kas yra vietovės planas ir kaip jį skaityti; kas yra virtualus žemėlapis, pasaulio šalys, kompasas;
  - renkasi kelionės maršrutą;
  - bendradarbiauja (kuria dainą, vėliavą);
  - pastebi aplinkos grožį, detales;
- susipažįsta su saugaus eismo taisyklėmis ir geba jų laikytis (saugiai pereina gatvę);
- susipažįsta su elgesio gamtoje taisyklėmis, gerbia gamtą;
- susipažįsta su žingsnių skaičiavimo prietaisais, stebi ir fiksuoja savo fizinį aktyvumą.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Norint sužadinti vaikų susidomėjimą žygiais pėsčiomis, rekomenduojama į svečius pasikviesti žygeivių klubo atstovą, kariškį ar vieną iš tėvelių, praktikuojantį šį fizinio aktyvumo būdą. Atvykęs svečias galėtų pasidalyti savo istorijomis, pademonstruoti nuotraukas, vaizdo medžiagą, parodyti žygeiviui reikalingą inventorių, išdėstyti vaikams saugumo gamtoje taisykles.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Po susitikimo su svečiu, su vaikais kalbamasi, ar jiems patinka vaikščioti, kur vaikščioti maloniau (mieste, miške, parke), ar jiems teko dalyvauti pėsčiųjų žygiuose (kur, kada, su kuo), kaip reikėtų pasiruošti pėsčiųjų žygiui, ką žygeiviui reikėtų žinoti, norint saugiai ir linksmai keliauti (saugumo taisyklės gatvėje, parke ar miške). Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – surengti pėsčiųjų žygį.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Mažieji žygeiviai“, „Ką turėtų žinoti žygeivis?“;
- parengiamas projekto įgyvendinimo planas, pasiskirstoma atsakomybėmis: pedagogas kartu su vaikais ir tėvais aptaria galimus žygių maršrutus, susitaria, kas iš tėvų galėtų lydėti vaikus į žygius.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: žygiui reikalingų daiktų (kuprinė, kepuraitė, kremas nuo saulės, apsauga nuo uodų, lazda, lengvi užkandžiai, turistinis kilimėlis, žemėlapis, kompasas, degtukai laužui užkurti, vanduo), tinkamos aprangos, avalynės (tiksliau aptariama vykdant projekto veiklas), žemėlapio, kompasas, navigacijos priemonės (tinka įdiegta mobiliajame telefone), žingsnių skaičiavimo prietaiso (gali būti mobilusis telefonas su specialia programėle, žingsniamatys ar išmanioji apyrankė).

KĄ TURĖTŲ ŽINOTI ŽYGEIVIS?

4.

Projektinė vaikų veikla

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- mokysis orientuotis pagal planą;
- sužinos, kokių priemonių reikia norint išsiruošti į žygį;
- susipažins su Lietuvoje įrengtais pėsčiųjų takais;
- išsiaiškina, kaip veikia žingsnių skaičiavimo programėlė, kiek žingsnių sudaro vieną ar kitą atstumą;
- per žygius tyrinėja aplinką;
- išsakys savo norus, bus aktyvus planuojant ir įgyvendinant numatytą veiklą;
- keliaudamas stengsis laikytis taisyklių, tausoti gamtą;
- dalyvis patirtais įspūdžiais, aiškiai ir suprantamai formuluos savo mintis;
- išgirs kitų vaikų pasiūlymus dėl žygio organizavimo, supras jų idėjas;
- skaitys planus, instrukcijas, žemėlapius;
- žygyje grožėsis gamta, kaupis estetinius įspūdžius;
- įgyvendins pasirinktas veiklas nuo idėjos iki rezultato: suplanuos žygį, jam pasiruoš ir savo planą įgyvendins;
- pasijus tikru keliautoju, fantazuos, kaip galėtų leisti jį tolimesnius žygius;
- planuos veiklas, rinksis būtinas priemones;
- lygins kiekvieno maršruto metu nueitų žingsnių skaičių;
- vertins maršruto sudėtingumą, nurodys, kada patyrė didžiausią nuovargį, kodėl;
- naudodamasis *Google Maps* ar kitomis programėlėmis, planuos būsimo žygio maršrutą;
- išmoks naudotis žingsnių skaičiavimo programėle.

- Vaikai susipažįsta su Lietuvoje įrengtais pėsčiųjų takais, pasižiūri edukacinį filmuką „Kaip orientuotis pagal planą“ (žr. patarimus pedagogui);
- vaikams siūloma susitarti dėl žygiui reikalingų daiktų. Pedagogas atsineša dėžę su daiktais, tarp kurių yra reikalingų ir nereikalingų žygiui daiktų, ir pasiūlo vaikams sukrauti kuprinę. Ekrane rodomi paveikslėliai su įvairiais daiktais ir vaikų klausima, ar šių daiktų prireiks einant į žygį;
- vaikai aptaria žygiui tinkamą aprangą ir avalynę (čia taip pat galima žiūrėti paveikslėlius ekrane ar rinktis tikrus daiktus);
- kartu su vaikais aptariamos saugaus eismo ir elgesio taisyklės (kaip saugiai keliauti mieste, kaip elgtis miške, kaip užkurti laužą, ką daryti pasiklydus, kokių užkandžių ir produktų imti nerekomenduojama ar net draudžiama, kokios uogos ir grybai auga miške, kurie iš jų nuodingi ir pavojingi gyvybei);

- vaikams pasiūloma pasimokyti ar prisiminti pasaulio šalis, pastudijuoti kompasą;

- vaikai susipažįsta su žygių maršrutais (pedagogas pateikia atspausdintus maršrutų planus arba maršrutus parodo ekrane, naudojamos programos *Google Maps*, *There ar kt.*). Rekomenduojama parinkti ne mažiau kaip 3 skirtingus 2–3 km maršrutus, vienas kurių gali būti miesto teritorijoje, kiti parke ar miške, taip pat galima vykti į artimiausią pažintinį taką. Visi kartu nusprendžia, kurį maršrutą išbandys pirmą, kuriuos vėliau, galbūt iš pradžių surengs bandomąjį žygį, neišeidami iš darželio teritorijos;

- naudodamiesi programa *Google Maps*, *There ar kt.* vaikai planuoja, kur pradės ir kur baigs žygį, kaip nuvyks į žygio pradžios vietą (jei maršrutas toliau nuo darželio);

Į pagalbą pedagogui

Žygiai pėsčiomis yra puikus būdas skatinti fizinį aktyvumą, leidžiantis ne tik patenkinti prigimtinių poreikių judėti, bet ir praplėsti vaikų akiratį: stebėti aplinką, gamtą, vertinti jos grožį, susipažinti su naujais žmonėmis ir kt., todėl planuojant žygį, rekomenduojama siekti platesnių ugdymo tikslų. Į projekto idėją reikėtų žiūrėti lanksčiai ir kūrybiškai, skatinti vaikų patirtinį ugdymą, leisti jiems pakliūti į sudėtingesnes situacijas ir sėkmingai jas įveikti. Reikėtų atkreipti dėmesį į vaikų fizinį pajėgumą ir neorganizuoti pernelyg ilgų žygių, kuriuose vaikai pavargtų ir patirtų neigiamą emociją. Jei grupėje yra vaikų, turinčių sveikatos sutrikimų, reikėtų pasitarti su tėvais ir visuomenės sveikatos specialistu, kaip užtikrinti saugų šių vaikų dalyvavimą projekte.

Prieš pradėdami planuoti žygius pėsčiomis, reikėtų susipažinti su Vaikų turizmo renginių organizavimo aprašu:

pasidomėti, kaip orientuotis pagal planą;

kaip saugiai pereiti gatvę;

- vaikams pasiūloma susipažinti su žingsnių skaičiavimo programėle ir, padedant pedagogui, pabandyti suplanuoti: kiek žingsnių nueis, kas kiek žingsnių darys poilsio pertraukėles, kas pirmasis turės žingsniamatį ir kokia tvarka (kas kiek žingsnių) perduos jį kitam vaikui ir kt.;

- sukuriama žygio daina, ji išmokstama; sukuriama žygio vėliava ir pan.;

- vaikai kartu su pedagogu ir lydinčiais asmenimis vyksta į pėsčiųjų žygius, eidami stebi ir tyrinėja aplinką, žygio akimirkas fiksuoja nuotraukose, dalijasi įspūdžiais (pasakoja, kaip jautėsi, ką matė);

- vaikščiojant miške stebima ir tyrinėjama gamta, pabandoma įveikti įvairiausias kelyje pasitaikančias kliūtis (užlipti ant kelmo ir nušokti nuo jo, pralįsti ar perlįpti nuvirtusį medį, ant medžio užrišus virvę imituoti kopimą į kalną ir kt.);

- miško aikštelėje vaikams pasiūloma pažaisti judriuosius žaidimus, suvaidinti miško gyventojų istorijas, pabandyti sukurti laužą ir išsikepti duonos riekelių;

- įsigyjama bent keletas ėjimo lazdu kompleksų; jos bus tiksliai naudojamos ir darželio teritorijoje;
- projektas pratęsimas grupėje, kuriant nueitų žingsnių diagramas, lyginant, kuri kelionė buvo sudėtingiausia, kurios metu žingsnių matavimo prietaisas apskaičiavo daugiausia žingsnių; kuriami žemėlapiai, juos papildant mažais piešinėliais (nupiešti vietas, kurios labiausiai patraukė vaikų dėmesį), ir kt.

Pasiūlymai tėvams

Tėvų paprašoma lydėti vaikus į pėsčiųjų žygį, padėti įgyvendinti vaikų sumanymus, pavyzdžiui, įsirengti stovyklavietę, sukurti laužą. Namiškiai paskatinami organizuoti šeimos pėsčiųjų žygį, aplankyti vieną iš Lietuvoje įrengtų pėsčiųjų takų, žygio metu pasiūlyti vaikams savarankiškai fiksuoti įspūdžius fotografuojančiu įrenginiu, parengti nuotraukų pristatymą.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikas supranta saugaus elgesio gatvėje, kelyje prasmę ir būtinumą laikytis saugumo taisyklių;
- prisimena pėsčiųjų saugaus elgesio kelyje taisykles, pratinasi jų laikytis;
- sužino, kokios saugaus eismo taisyklės galioja dviratininkams, paspirtukininkams;
- dalyvaudamas judriose veiklose, didina fizinį aktyvumą ir patiria judėjimo džiaugsmą;
- ugdomi kritinį mąstymą, gebėjimą orientuotis greitai kintančiose situacijose.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Ruošiantis išvykoms pėsčiomis, labai svarbu, kad vaikai būtų susipažinę su pėsčiųjų saugaus elgesio taisyklėmis, todėl jau mokslo metų pradžioje būtina kartu su vaikais jas prisiminti. Norėdamas sukurti intriga ir paskatinti vaikus tuo domėtis, pedagogas gali į svečius pakviesti policijos atstovų.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Po edukacinės valandėlės vaikai dalijasi mintimis apie tai, ar priešmokyklinio amžiaus vaikai gali vaikščioti gatve ar keliu be suaugusiojo, kokie pavojai tyko, nemokant saugaus eismo taisyklių, kaip teisingai reikia pereiti į kitą gatvės ar kelio pusę, kokius drabužius reikia vilkėti einant per gatvę ar kelią tamsiu paros metu, kas galėtų padėti mums tapti matomiems, jei mūsų drabužiai tamsūs. Išklausomos vaikų patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – **mokyti saugiai elgtis gatvėje ar kelyje.**

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- „Gatvė“ darželio koridoriuje;
- dviračių žygis į šalia esantį parką;
- spektaklis saugaus eismo tema.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai išmoksta kelių eismo taisykles;
- stengiasi saugiai elgtis gatvėje, kelyje;
- tobulina važiavimo dviračiu / paspirtuku / riedučiais įgūdžius, lavina pusiausvyrą, koordinaciją;
- gamina, konstruoja automobilius;
- bendrauja, naudodamiesi *Skype* programėle.

KAIP GATVĖJE IR KELYJE BŪTI SAUGIAM?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Saugaus eismo ABC“, „Kaip būti saugiam gatvėje ir kelyje?“;
  - kokios veiklos bus vykdomos ir kada.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: kreidos, aikštės žymeklių, kelio ženklų, kartoninių dėžių, klijų, guašo, lipnios juostos, žirklių ir kt.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai, lydimi suaugusiųjų, nuvyksta į saugaus eismo mokyklą ar klasę (jei tokios galimybės nėra, rekomenduojama susitarti dėl *Skype* konferencinio pokalbio su darbuotojais); vėliau vaikai dalijasi įspūdžiais, savo įspūdžius piešia;
- vaikai pakviečiami pažiūrėti edukacinių filmukų saugaus eismo tema;
- ant didelio lapo surašomos saugaus eismo taisyklės, su kuriomis vaikai susipažino saugaus eismo mokykloje ar žiūrėdami edukacinius filmukus: kaip saugiai eiti šaligatviu, kur sustoti, norint pereiti gatvę ar kelią, kokius veiksmus reikia atlikti prieš pereinant gatvę ar kelią, kokiam šviesoforo signalui degant, gatvę pereiti galima, o kokiam – ne ir kt.;

• „Būk matomas kelyje“ – atliekamai eksperimentai: visiems susirinkus į tamsią patalpą, išrenkami du vaikai, vienas iš jų dėvi tamsios spalvos drabužius, kitas – šviesios; vaikai svarsto, kuris vaikas geriau matomas tamsoje ir kodėl; vienas tamsiai apsirengęs vaikas dėvi saugos liemenę su atšvaitais, o kitas – ne. Abu vaikai apšviečiami žibintuvėliu, vaikai svarsto, ką jie matė, kuris vaikas geriau pastebimas apšvietus ir kodėl;

• „Atšvaitų medžioklė“ – vaikams pasiūloma apžiūrėti savo viršutinius drabužius ir batus ir rasti prie jų prisūtus atšvaitus; rezultatai aptariami;

• darželio kieme įrengiama gatvės imitacija: asfalto kreidelėmis nupiešiama perėja, skiriamosios linijos, pažymima šaligatvio linija, pastatomi pagrindiniai kelio ženklai. Įrengus gatvę, žaidžiami žaidimai „Sustok kelkraštyje“, „Šviesoforas“;

• prišiminius pagrindines taisykles, vaikams padedama jas įtvirtinti, išsiruošiant į išvyką pėsčiomis. Planuojant maršrutą, reikėtų atkreipti dėmesį, kad jame būtų reguliuojamųjų ir nereguliuojamųjų sankryžų, perėjų;

• su vaikais aptariamos dviratininkų saugaus eismo taisyklės, pasiūloma pažiūrėti edukacinių filmukų: nuo kelerių metų vaikai gali važiuoti gatve vieni, ką privalo dėvėti dviratininkas, kokių spalvų drabužiais rekomenduojama rengtis, kaip turi važiuoti žmogus paspirtuku ir kt.;

• vaikams pasiūloma surengti ratuotų transporto priemonių pramogą „Rieda ratai rateliukai“ – iš namų atsivežti dviratukų, paspirtukų, riedučių, riedlenčių ir kt. Su vaikais aptariamos galimos veiklos (lenktynės ar pan.);

• kūrybinės dirbtuvės „Automobilių lenktynės“: vaikams pasiūloma susikonstruoti „automobilių“ iš kartoninių dėžių; jei dalyvautų tėvai, kiekviena šeima pristato savo „automobilį“, surengiamas automobilių paradas, vėliau atliekamos įvairios judrios užduotys, pavyzdžiui, surengiamos „Ralio varžybos“, „Slalomo varžybos“, „Komandinės ralio varžybos“ ir kt.;

• projekto veiklos pratęsimas grupėje, surengiant saugaus eismo viktoriną (viktoriną galima rengti per *Skype* konferenciją su kito darželio vaikais; vaikams galima pasiūlyti paieškoti informacijos internete ir visiems kartu parengti klausimus varžovų komandai). Vaikai kurs, pieš, aplikuos, lipdys įvairius kelio ženklus, sukurs kilimėlį *Blue Bot* robotukui (jei įstaiga jų turi) ir naudos jį žaisdami.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- susipažins su pagrindinėmis kelių eismo taisyklėmis;
- atlikdamas eksperimentus, nurodys priežasties – padarinio ryšį, argumentuos savo teiginius;
- savais žodžiais papasakos, ką matė saugaus eismo mokykloje, nurodys, ką suprato;
- gebės paaiškinti, kam reikalingos kelių eismo taisyklės, kodėl jų privalu laikytis;
- renkantis veiklas gerbs kitų vaikų norus, nuomonę, kurie nebūtinai sutaps su jo norais;
- dalyvaus pokalbiuose, diskusijose;
- per viktoriną gebės išklaudyti klausimą, jį suprasti, pagal galimybes atsakyti;
- gebės nupiešti tinkamai ir netinkamai apsirėngusį pėsčiąjį, savo piešinį paaiškinti;
- padedamas tėvų konstruos kartoninę mašiną, ją spalvins, aplikuos, naudos kitą pasirinktą techniką;
- atidžiai klausysis taisyklių, gebės jas paaiškinti;
- savarankiškai žais žaidimus darželio kieme, kurs gyvenimiškas situacijas, improvizuos;
- kartu su tėvais konstruodamas kartoninį automobilį, atliks šią užduotį nuo sumanymo iki norimo rezultato;
- aktyviai dalyvaus diskusijose, kaip vieną ar kitą žaidimą galima būtų pakeisti: pasunkinti arba palengvinti;
- rodytų iniciatyvą, dalyvaudamas projekto veiklose;
- numatys netinkamo elgesio gatvėje padarinius, spręstų problemines situacijas, pavyzdžiui, kas nutiktų, jei nesilaikytume taisyklių, kokį poveikį tai turėtų sveikatai ir (ar) gyvybei?;
- analizuos ir vertins situaciją, kada gatvę pereiti saugu;
- susipažins su gatvės perėjimo algoritmu (sustoti prie kelkraščio, pažiūrėti į kairę, į dešinę, dar kartą į kairę ir, jei saugu, eiti per gatvę);
- bendraus su kito darželio vaikais, naudodamasis *Skype* konferenciniu pokalbiu.

Į pagalbą pedagogui

Saugaus eismo tema parengta tikrai nemažai edukacinės medžiagos, todėl pedagogui lieka tik kūrybiškai ją pritaikyti, atsižvelgiant į vaikų pasiūlymus ir iniciatyvas. Rekomenduojama bendradarbiauti su Lietuvos policija, kuri geranoriškai vykdo edukacines programas. Pravartu pasidomėti pagrindinėmis saugaus eismo taisyklėmis, kurių privalo laikytis priešmokyklinukas, eidamas gatve ar keliu pėsčiomis arba važiuodamas dviračiu.

Knyga: A. Dijokaitė. Kelių eismo taisyklės vaikams. Baltos lankos, 2014.

Kiti šaltiniai:

Edukacinis filmukas apie saugų eismą anglų kalba:

Filmukas apie dviratininkų saugumą gatvėje:

Tamsus vakaras. „Amsis“:

Dviratukas. „Amsis“:

Pėsčiųjų perėja. „Amsis“:

Pasiūlymai tėvams

Namiškių prašoma teikti veiklų pasiūlymus, dalyvauti „ratuotų“ priemonių dienoje, atvykti į kūrybines dirbtuves „Automobilių lenktynės“ ir sukonstruoti šeimos „automobilį“. Tėvams pasiūloma supažindinti vaiką su saugaus elgesio automobilyje taisyklėmis, paaiškinti jiems, kodėl vaikams skirtos specialios kėdutės, kodėl važiuojant automobiliu būtina prisiegti saugos diržus, neišdykauti, neblaškyti vairuotojo dėmesio.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai sužino ir išmoksta, kur kreiptis ištikus nelaimę: kokių telefonu skambinti, į ką ir kaip reikia kreiptis pagalbos;
- analizuoja, kodėl kyla viena ar kita ekstremali situacija ir ką daryti, norint to išvengti, suvokia priežastis ir padarinio ryšį;
- dalyvauja bendroje veikloje (stato „pastatus“ iš kartoninių dėžių), ugdosi inžinerinius gebėjimus, patiria bendravimo ir bendradarbiavimo džiaugsmą.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai pasakoja, kaip elgtis ištikus nelaimę, geba nusakyti veiksmų seką;
- paaiškina, ką daryti, kad išvengtume nelaimių;
- žino bendrosios pagalbos telefono numerį 112 ir geba juo naudotis;
- savarankiškai paskambina namiškiams;
- gamindami „mobiliuosius telefonus“, kurdami statinius iš kartoninių dėžių, atskleidžia kūrybinius, meninius gebėjimus;
- kurdami įvykių istorijas, drąsiai reiškia mintis, fantazuoja; vaidindami perteikia pasakojimo siužetą;
- draugiškai dirba, siekdami bendro tikslo;
- įgyvendina sumanymą nuo idėjos iki rezultato („gaisrinė“, „policijos nuovada“, „ligoninė“);
- IT įrenginiais filmuoja, fotografuoja, perkelia duomenis.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Kartu su vaikais žiūrime edukacinius filmukus „Kaip elgtis kilus gaisrui“, „Skriauda“, „Vagystė“ (žr. nuorodą „J“ pagalbą pedagogui“). Imituojama pavojaus situacija: tiesiai virš dūmų detektoriaus uždegama žvakė. Tikėtina, kad dėl kylančių dūmų detektorius pradės veikti. Tokiu atveju būtina atlikti visus evakuacinius veiksmus: greitai apsirengti, išeiti į lauką.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Aptarus matytus filmukus arba po netikėtos evakuacijos su vaikais pasikalbama, dėl ko galėtų kilti gaisras, kaip reikėtų elgtis ekstremaliose situacijose: pamačius gaisrą, autoavariją, vagystę, susižeidus ar pamačius sužeistą žmogų, koks yra bendrosios pagalbos telefonas, ar juo galima paskambinti nemokamai, kodėl vaikams reikia žinoti bendrosios pagalbos telefoną, kada reikia, o kada negalima skambinti šiuo telefonu, kokias tarnybas galima iškviesti, kaip paskambinti artimiesiems, ar žinome jų telefono numerius, ką daryti pasiklydus (parke, prekybos centre).

Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – pasimokyti, į ką ir kaip kreiptis ištikus nelaimę.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Saugus eismas, bendravimas su nepažįstamaisiais;
- navigacija, paprasti ir virtualūs žemėlapiai, mobilusis telefonas, išmaniosios apyrankės;
- greitoji veterinarijos pagalba.

KUR KREIPTIS, IŠTIKUS NELAIMEI?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „SOS pagalba“, „Kur kreiptis, ištikus nelaimę?“ ir pan.;
  - numatomas projekto įgyvendinimo planas, pasiskirstoma atsakomybėmis;
  - pedagogas pasidomi Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento, Greitosios medicinos pagalbos stoties, Policijos departamento vykdomomis edukacinėmis programomis ir kartu su vaikais nusprendžia, kur norėtų nuvykti ar ką pasikviesti į svečius;
  - tėvai informuojami apie planuojamus vaikų skambučius ir kartu su vaikais paruošia korteles su savo telefono numeriais ir namų adresu; tėvai ir pedagogas pasirūpina didelėmis kartono dėžėmis kūrybinėms dirbtuvėms.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: konstruktoriaus, kartono, flomasterių, dažų, teptukų, didelių kartoninių dėžių, fotografuojančio įrenginio (telefono, planšetės).

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai kartu su pedagogu ir lydinčiais asmenimis apsilanko Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento vykdomoje edukacinėje veikloje;
- į darželį pakviečiamas policijos atstovas, kuris supažindintų, kaip elgtis ištikus nelaimę. Pasikviečiama ir greitosios medicinos pagalbos komanda, kuri pristatytų edukacinę pirmosios pagalbos programą;
- naudodami įvairias priemones – konstruktorius, kartoną ir kt. – vaikai pasigamina mobiliuosius telefonus ir imituoja pokalbius telefonu 112 su Bendrojojo pagalbos centru: prisistato, pasako, kas atsitiko, kokių adresu kviečiama pagalba. Labai svarbu pasipraktikuoti tai daryti, kad atsitikus nelaimę, vaikas gebėtų pranešti apie ją pagalbos tarnyboms;
- naudodamiesi pedagogo ar grupės telefonu, vaikai pabando paskambinti artimiesiems, savarankiškai surinkdami tėvų ar globėjų telefono numerį (tam iš anksto paruošiamos kortelės su telefono numeriais);
- iš didelių kartoninių dėžių lauke statoma, konstruojama „gaisrinė“, „policijos nuovada“, „ligoninė“ ir žaidžiami imitaciniai žaidimai;

• vaikai

- kuria istorijas, kuriose kažkas nutinka: veikėjas susižeidžia, sukelia gaisrą, patenka į avariją. Su vaikais reikėtų aptarti veiksmų seką, pasiūlyti, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Taip pat reikėtų nepamiršti aptarti, kaip reikėtų elgtis, norint tokios situacijos išvengti;
- vaikams pasiūloma pabandyti situacijas suvaidinti; „naujiųjų reporteriai“ vaidinimus gali nufilmuoti;
- „bendrosios pagalbos takas“. Vaikai įvairių spalvų kreidelėmis ant asfalto užrašo bendrosios pagalbos numerį 112. Kai visas takas šiais skaičiais išmarginamas, galima nufotografuoti atskirus tako fragmentus;

- grupėje organizuojamas projekto aptarimas: peržiūrėti filmuoti vaizdėliai, „bendrosios pagalbos tako“ nuotraukos, dar kartą prisimenama, į ką ir kaip kreiptis ištikus nelaimę; projektą galima tęsti grupėje, mokantis kopijuoti savo gyvenamosios vietos adresą, darželio pavadinimą, adresą.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- domėsis, ieškos ir iš įvairių šaltinių rinks informaciją, kaip elgtis ištikus nelaimę, sužinos bendrosios pagalbos telefono numerį;
- pažins skaičius, gebės paskambinti telefonu artimiesiems. Žinos bendrosios pagalbos telefono numerį ir gebės juo paskambinti;
- gebės veikti komandoje, siekti bendrų tikslų, tarsis ir bendradarbiaus, statydamas „ligoninę“, „gaisrinę“, „policijos nuovadą“;
- draugiškai spės iškilusius nesutarimus, kreipsis pagalbos į suaugusiuosius;
- imituos profesinę veiklą: žais gydytojus, policininkus, ugniagesius;
- atidžiai klausysis pedagogo, edukacijas vedančių specialistų pasakojimų, užduos jiems klausimus, gebės atpasakoti, ką girdėjo;
- gamins užrašus savo „statomiems“ pagalbos tarnybų pastatams;
- iš didelių kartono dėžių konstruos pastatus, juos dekoruos;
- atliks darbą nuo sumanymo iki rezultato – pastatys „pastatus“, pagamins „mobiliųjį telefoną“;
- diskutuos su draugais, kaip turėtų atrodyti gaisrinė, ligoninė, policijos nuovada, stengsis argumentuoti savo nuomonę;
- kurs ekstremalias situacijas ir jas nupasakos žodžiais, suvaidins, teiks nestandartines idėjas;
- statydamas „pastatus“ iš didelių kartoninių dėžių, ieškos kūrybiškų sprendimų (kaip užtikrinti, kad jie stovėtų, kad būtų funkcionalūs);
- pasiskirstys darbais, suplanuos būsimą rezultatą, prisiims lyderių ar vykdytojų vaidmenis;
- įvertins problemas ir ieškos jų sprendimo būdų;
- išsakys savo nuomonę, kaip elgtis ekstremaliose situacijose;
- fotografuos, filmuos, savarankiškai perkels duomenis į kompiuterį.

Į pagalbą pedagogui

Kadangi projektas vykdomas lauke, svarbu tiksliai susiplanuoti, kokių priemonių reikės („mobiliųjų telefonų“ gamybai, „pastatų“ statybai). Svarbu leisti pasireikšti vaikų fantazijai – kūrybiškų panašumų į tikrus gali būti tik dalinis. Pasidomėjus namiškių profesijomis, galima pakviesti papasakoti apie savo darbą medikus, policininkus, ugniagesius.

Kartu su vaikais pasirinkus projekto kryptį, reikėtų pasidomėti:

Kaip elgtis kilus gaisrui:

Ką daryti, jei tave kas nors skriaudžia (Lietuvos policijos edukacinis filmukas):

Vagystė (Lietuvos policijos edukacinis filmukas):

Pasiūlymai tėvams

Namiškių prašoma pasikalbėti su vaikais apie nelaimingus atsitikimus ir ekstremalias situacijas, aptarti evakuacijos planą, jei namuose kiltų gaisras ar atsitiktų kita nelaimė, pasikalbėti apie saugų elgesį su namuose įrengtais elektros prietaisais, užrašyti ant lapelio savo telefono numerius, adresą. Pasistengti, kad vaikas įsimintų bent vieno iš tėvų telefono numerį (galima sukurti dainelę, t. y. skaičius išdainuoti pagal pačių sugalvotą arba populiarią melodiją).

Kodėl projektas yra svarbus

- Judėdami lauke ir patirdami judėjimo džiaugsmą, vaikai stiprina sveikatą;
- grūdinasi ir didina fizines galias;
- išbando naujus, netradicinius žiemos žaidimus;
- mokosi draugauti ir laikytis taisyklių.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Iškritus pirmajam sniegui, vaikams pasiūloma išeiti į lauką ir pasidžiaugti juo. Pedagogas turėtų atlikti stebėtojo vaidmenį, leisti vaikams džiaugtis žiemos malonumais.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Grįžus iš lauko galima su vaikais pasišnekėti apie tai, kaip jie jautėsi žaisdami lauke, kokius žaidimus išbandė, kokie jų mėgstamiausi žiemos žaidimai, kodėl reikėtų būti lauke bet koku oru, ar jų apranga buvo patogi judėti, ar jie nesušalo (nesukaito), kaip reikėtų taisyklingai kvėpuoti, judant lauke žiemą. Išklausomos vaikų patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – džiaugtis žiema.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Slidinėjimo žygis;
- „Kaip susidraugauti su lietumi“;
- „Lauke bet koku oru“.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai pasako, kokia apranga būtina žiemą, geba savarankiškai apsirengti;
- pasakoja, kas yra sniegas, kokios jo savybės;
- moka taisyklingai kvėpuoti – įkvepia pro nosį, o iškvepia pro burną;
  - žaidžia komandoje, laikosi taisyklių.

KAIP „SUSIDRAUGAUTI“ SU ŽIEMA?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Žiemos linksmybės“, „Kaip susidraugauti su žiema?“ ir kt.;
- kokios veiklos vyks ir kada (sudaromas sutartų veiklų tvarkaraštis).

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: smėlio žaislų, spalvoto vandens buteliukų, ledo ritulio inventoriaus, plastikinių maišų, plastikinių dėžučių sniego plytų gamybai ir t. t.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikams pasiūloma sukurti informacinį plakatą apie tinkamiausią žiemos aprangą;
- atliekama spintelių „revizija“, o tada vaikai pasakoja, ar visi turi patogius kombinezonus, batus, šaliką, pirštines;
- aptariama, kaip rengiamasi žiemą (pirmiausia rengiamės viršutinius drabužius, tada aunamės batus, rišamės šaliką, dedamės kepurę ir maunamės pirštines); kur ir kaip džiovinamos šlapios pirštines, batai; kaip reikia kvėpuoti, kai šalta;
- „Sniego senių šou“ – vaikai pakviečiami lipdyti sniego senius ir puošti juos įvairiomis kepurėmis ir šalikais; papuošti besmegeniai fotografuojami;
- „Sniego angelų dieną“ vaikai kuria sniego angelus, pagaliukais užrašo jų vardus, fotografuoja;

- „Sniego skanėstų krautuvėlė“ – naudodami įvairias formas, puodus, keptuves, vaikai kepa „sniego keksiukus“, gamina „sniego didžkukulius“, verda „sniego sriubą“;

- „Ledo ritulio dieną“ vaikai kviečiami pažaisti ledo ritulį, prieš tai pasiruošus ledo ritulio aikštelę; vaikai, lydimi suaugusiųjų, vyksta ant kalniuko, kur organizuojamos lenktynės, naudojantis įvairiais daiktai; aptariama, kurios „rogutės“ buvo geriausios, kas netinka leisti nuo kalniuko ir kt.;

- vaikai, lydimi suaugusiųjų, vyksta į žygį pėsčiomis (į mišką, parką ar kitą netoli esančią vietą); per žygį stebi apsnigtus medžius, paukštėlius, gyvūnus; specialia programėle skaičiuoja nueitus žingsnius;

- vaikai, lydimi suaugusiųjų, vyksta į artimiausią čiuožyklą; ši išvyka organizuojama kaip visos grupės bendruomenės pramoga;

- tęsiant projektą grupėje, atliekami įvairūs sniego ar ledo eksperimentai; padedant suaugusiesiems, piešinių, skulptūrų, angelų, žygio akimirų nuotraukos perkeliama į kompiuterį, jos atspausdinamos, surengiama paroda, nuotraukos komentuojamos, kuriamos istorijos ir kt.

- pagal užuominas arba parengtą žemėlapi vaikams pasiūloma ieškoti sniege paslėpto lobio; galima pažaisti ir paprastesnį „lobio“ paieškos žaidimą; vaikai susiskirsto į dvi komandas – viena sniege užkasa nedidelį daiktą (kaladėlę, žaisliuką ir pan.), o kita komanda turi kuo greičiau tą daiktą surasti;
- „Spalvota žiema“ – vaikai piešia ant sniego, naudodami buteliukus su spalvotu vandeniu; vaikai tampa „skulptoriais“ ir iš sniego nulipdo įvairias skulptūras: pilį, stalą, lovą ir t. t.; vaikai paraginami savarankiškai fotografuoti savo kūrybą;
- naudodami plastikines dėžutes ar specialias formas, vaikai gamina sniego plytas ir iš jų stato sniego tvirtovę;

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- gebės paaiškinti, kaip reikia rengtis žiemą;
- sužinos, kaip taisyklingai kvėpuoti judant gryname ore;
- stebės gamtą, paukščius, gyvūnus žiemą, dalysis išpūdžiais;
- žais kartu su kitais vaikais, bendraus ir bendradarbiaus;
- žaisdamas laikysis žaidimo taisyklių, gebės valdyti savo elgesį;
- atidžiai klausysis draugų pasakojimų, kai šie pristatys savo darbus;
- kalbės prieš grupę, pristatys savo veiklų rezultatus;
- kurs vardus savo sniego angelams, juos užrašys;
- savo patirtis ir išpūdžius perteiks piešiniais;
- lipdys sniego skulptūras;
- kurs ir fantazuos puošdamas besmegenį;
- dalyvaus veiklose nuo idėjos iki rezultato: nulipdys ir papuoš besmegenį, nulipdys sniego skulptūrą ir t. t.;
- leis reikštis fantazijai, lipdydamas, piešdamas, žaisdamas imitacinius žaidimus (gamindamas „maistą“ iš sniego);
- rodys iniciatyvą, aktyviai dalyvaus veiklose;
- bus aktyvus numatant projekto tikslą ir planuojant veiklas;
- įvardys, kurie žaidimai patiko, o kurie – ne, argumentuos, kodėl;
- numatys, kokie pavojai sveikatai ar gyvybei tyko lauke žiemą ir kaip jų išvengti;
- rengdamasis į lauką, laikysis tikslios sekos;
- savarankiškai fotografuos, padedamas pedagogo, nuotraukas perkels į kompiuterį.

Į pagalbą pedagogui

Veiklos lauke yra labai svarbios, ugdant vaikų sveikatos kompetenciją, todėl reikėtų skatinti vaikus būti lauke bet koku oru. Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas pasidomi aktyvios veiklos lauke žiemą galimybėmis:

Formos sniego plytų gamybai:

Pasiūlymai tėvams

Namiškiai kviečiami teikti pasiūlymus dėl veiklos, jiems rekomenduojama pasidomėti, kokia apranga patogi aktyviai judėti žiemą, paklausti vaiko, ar su esama apranga jis jaučiasi patogiai, ar lauke jam nešalta (nekaršta) ir kt., kokie pavojai sveikatai ar gyvybei tyko žiemą ir kaip to išvengti, pavyzdžiui, kodėl negalima ragauti sniego. Tėvai skatinami savaitgalį aktyviai praleisti su vaiku lauke ir taip tęsti projekto veiklas.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai jaučia pasididžiavimą, žaisdami savo protėvių žaidimus, puoselėdami tradicijas;
- stiprina sveikatą judėdami ir patirdami judėjimo džiaugsmą;
- susipažįsta su lietuvių tradiciniais žaidimais ir išbando juos;
- pratinasi judėti saugiai, orientuotis erdvėje;
- pavargę ilsisi.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai sužino tradicinius lietuvių judriuosius žaidimus, jų taisykles, pavadinimus;
- išmoka tradiciniams žaidimams būdingus judesius;
  - geba keletą jų pažaišti savarankiškai;
- pasakoja, dalijasi įspūdžiais ir emocijomis, paaiškina, kuris žaidimas patiko ir kodėl;
- sužino mėgstamiausius savo tėvų, senelių žaidimus, pristato juos draugams.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Tradicinių žaidimų šventė visai darželio bendruomenei;
- tradicinės dainos, šokiai, rateliai;
  - tradicinė apranga;
  - tradiciniai valgiai;
- kitų tautų senoviniai žaidimai;
  - „Senų daiktų istorijos“.

KAIP ATRASTI PAMIRŠTUS ŽAIDIMUS?

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikai apžiūri pedagogo atsineštą nematytą priemonę – žaidimą: kojūkus (maždaug 10–12 cm skersmens rąstelis, supjaustytas 7–12 cm kaladėlėmis, kiekvienoje išgręžta po dvi skylutes, per kurias perversa virvė, galuose užrišti mazgai (virvės ilgis pritaikytas vaikų ūgiui), kitas nematytas priemonės. Su vaikais pasikalbama, kokius dar neįprastus judriuosius žaidimus jie žino.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais pasikalbama apie tai, kodėl žmonės, nors dirbdami sunkų fizinį darbą, norėjo žaisti ir sportuoti, kodėl, norint augti sveikam, reikia judėti, kas vyksta su mūsų organizmu, kai žaidžiame judriuosius žaidimus, kokius lietuvių tradicinius žaidimus jie žino (žaidžia). Išklausomos vaikų patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – atrasti pamirštus žaidimus.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Kaip sportavo mūsų senoliai“, „Senovės lietuvių žaidynės, žaidimai“, „Kaip atrasti pamirštus žaidimus?“ ir kt.;
  - kokios veiklos bus vykdomos ir kada.
- Susitarimai užrašomi dideliame popieriaus lape, lentoje ar kitoje visiems matomoje vietoje. Tėvai kviečiami papildyti projekto planą ir užrašyti senovės lietuvių judriuosius žaidimus, kuriuos jie žino ir siūlo vaikams pažaišti.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: įvairių priemonių, nurodytų etninių žaidimų apraše: lazdu, virvių, lentų, 10–12 cm skersmens rąstelių, kitų vaikų ar tėvų pasiūlytų priemonių.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Kartu su vaikais peržiūrima edukacinė medžiaga apie tradicinius lietuvių žaidimus (žr. „Į pagalbą pedagogui“), aptariama, kokie senovės lietuvių žaidimai buvo paminėti. Ant lapo surašomi reportaže girdėti žaidimų pavadinimai, aptiriamos konkrečių žaidimų taisyklės. Išsirenkami žaidimai, kuriuos vaikai norėtų išbandyti;
- vaikams pasiūloma kartu su tėveliais pasidomėti, kokius žaidimus mėgo žaisti jų seneliai. Išėję į lauką, visi norintieji pristato savo senelių žaidimus („Žaisk, kaip žaidė tavo seneliai“). Visa grupė juos išbando, aptariama, kuris žaidimas patiko labiausiai;
- „Etninių žaidimų dieną“ vaikai žaidžia senovės lietuvių judriuosius žaidimus: „Žiogai“, „Karveliai“, „Pelė ir katinas“, „Rekežio nuvertimas“, „Vilkas ir žąsys“ ir kt. Pažaidus aptariama, kuris žaidimas patiko labiausiai, kaip vieną ar kitą žaidimą galima būtų pakeisti, pritaikyti pagal vaikų poreikius;

• per

„Ristynių čempionatą“ vaikams pasiūloma susipažinti su „Ristynėmis“ – unikalia senovės lietuvių dvikovos sporto šaka. Lauke galima surengti ristynių čempionatą, kuriam vykstant pasidžiaugiama asmeninėmis vaikų pergalėmis, bet bendras rezultatas nefiksuojamas ir nugalėtojai nenustatomi;

- „Muštuko“ varžybos; rekomenduojama „Muštuką“ žaisti ilgiau nei vieną dieną, kad vaikai pajustų džiaugsmą žaisdami;

- vaikai išbando „Ripkos“ žaidimą;

- „Kojūkų dieną“ vaikai žiūri šokio su kojūkais vaizdo įrašą, išbando kojūkus;

- „Jėgos bandymų dieną“ vaikai lauke žaidžia šiuos žaidimus: „Atsistojimas dviese“, „Išstūmimas iš rato“, „Kojų jėgos žaidimas“, „Katinėlių trauktynės“, „Trauktnės“, „Lazdos trauktynės“;

- organizuojama sporto pramoga „Taip sportavo mūsų senoliai“: pasiūloma žaisti jau išbandytus žaidimus, kurių taisyklės vaikai žinotų ir galėtų patys pristatyti namiškiams; organizuojama išvyka (pvz., į sporto muziejų Kaune, į Rumšiškių muziejų ar kitur). Po išvykos išklausomi vaikų įspūdžiai, patirtys;

- projekto veiklos filmuojamos, fotografuojamos. Nuotraukos ir (ar) vaizdo įrašai skelbiami darželio interneto svetainėje, socialinių tinklų puslapiuose;

- projektas tęsiamas grupėje, žaidžiant senovinius stalo žaidimus; savo įspūdžius, patirtis vykstant projektui, vaikai pavaizduoja piešiniuose; surengiama piešinių paroda.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- susipažins su senovės lietuvių tradicijomis, sužinos, kokius žaidimus jie žaidė ir kokios įtakos tai galėjo turėti jų sveikatai;
- rinks informaciją apie tai, kokius žaidimus mėgo žaisti jo seneliai, tėvai;
- žais kartu su kitais vaikais, bendraus ir bendradarbiaus;
- žaisdamas laikysis žaidimo taisyklių, gebės valdyti savo elgesį;
- renkantis žaidimus gerbs kitų vaikų norus, kurie nebūtinai sutaps su jo pageidavimais;
- reikš savo mintis apie projekto veiklas, įvardys nuotaikas, nuomonę, dalyvaus diskusijose;
- bandys skaityti įvairių žaidimų taisykles;
- savo patirtis ir įspūdžius perteiks piešinyje;
- domėsis pasiūlytais žaidimais, aktyviai juose dalyvaus;
- piešdamas įspūdžius, atliks šią užduotį nuo sumanymo iki norimo rezultato;
- aktyviai dalyvaus diskusijose, kaip vieną ar kitą žaidimą būtų galima pakeisti: pasunkinti arba palengvinti;
- rodytų iniciatyvą siūlydamas žaidimus;
- įvardys, kurie žaidimai patiko, o kurie – ne, argumentuos, kodėl;
- analizuos savo galimybes, ieškos priežasčių, kodėl vienus žaidimus jam buvo žaisti lengviau, o kitus – sunkiau;
- susipažins su paprastais žaidimų algoritmais (veiksmy, judesių seka).

Į pagalbą pedagogui

Skatindamas vaikų fizinį aktyvumą ir sudarydamas sąlygas vaikams patirti judėjimo džiaugsmą, pedagogas gali pasinaudoti tuo, kas jau buvo sukurta ir sėkmingai išbandyta, t. y. senovėje žaistus žaidimus pritaikyti prie savo ugdytinių poreikių. Svarbiausia, kad žaidimai atitiktų vaikų amžiaus tarpsnio ypatumus ir būtų saugūs.

Kurdamas intrigą ir skatindamas atspėti projekto temą, pedagogas gali parodyti trumpą edukacinį filmuką apie atskirų sporto šakų ištakas:

Vaizdo reportažas apie etnines žaidynes:

Žaidimas „Išskaičiavimai“:

Šokis ant kojūkų:

„Katinėlių trauktynės“:

„Lazdos trauktynės“:

„Ristynių“ vaizdo įrašas:

„Muštukas“:

Pasiūlymai tėvams

Namiškiai kviečiami teikti žaidimų idėjų projektui. Namuose su vaiku galima aptarti, kokius žaidimus jie žaisdavo vaikystėje (esant galimybei, išbandyti juos praktiškai), sudaryti vaikui sąlygas paklausti senelių, kokius žaidimus mėgo žaisti jie.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai pažįsta savo kūną, įsiklauso į jo signalus, skirtingas organizmo reakcijas;
- supranta pėdų mankštos ir grūdinimosi naudą sveikatai;
- vaikščiodami basi, pajunta sąlytį su įvairiais paviršiais, stiprėja raumenys (pvz., pėdos skliauto), lavėja smulkioji motorika;
- ugdomi savisaugos jausmą;
- naudodami pėdų atspaudus kaip meninės, kūrybinės raiškos priemones, vaikai bendrauja ir bendradarbiauja, patiria teigiamų emocijų, lavėja jų vaizduotę;
- kuriant pėdų takelius, ugdomas vaikų informatinis raštingumas (susipažįstama su algoritmavimu).

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai paaiškina grūdinimosi ir vaikščiojimo basomis naudą sveikatai;
- dalijasi patirtimi ir pojūčiais apie vaikščiojimą įvairiais paviršiais;
- savarankiškai atlieka pėdų mankštos pratimus, rodo juos draugams;
- išbando netradicinį tapybos ant pėdų būdą, pajunta džiaugsmą vaidindami, improvizuodami, kurdami pėdučių spektaklį;
- lygina savo pėdos įspaudus su kitų vaikų, nurodo, didesnės jos ar mažesnės;
  - dirba kartu su tėvais ar kitais suaugusiais žmonėmis, jiems padeda, perima patirtį.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- savais žodžiais papasakos, ką išgyveno, ką jautė eidamas basų kojų taku, ką suprato. Nurodys, kur pritaikys įgytą patirtį;
- pažįns savo kūną, stebės jį, lygins su kitų vaikų (matuos savo pėdas, lygins jas su draugų);
- veiks laisvai, išradingai, kūrybiškai, drąsiai eksperimentuos (teiks basų kojų tako idėjas);
- veikdamas, žaisdamas laikysis taisyklių, susitarimų, gebės valdyti savo elgesį;
- bendraus ir bendradarbiaus su kitais vaikais, siekdamas bendro tikslo;
- diskutuos, reikš savo mintis, sumanymus, jausmus, nuotaikas, nuomonę apie sveikatą;
- išsakys savo ir išklausys kitų nuomonę, svarstys ir spręš žaidžiant iškilusias problemas, tarsis, dalyvis darbais ir aptars, kaip pavyko juos atlikti;
- taikys netradicinį tapybos ant pėdų būdą;
- improvizuos, kurs siužetą ir vaidins spektaklį;
- darbą atliks nuo sumanymo iki rezultato (sukurs basakojų taką, atliks kitas projekto veiklas);
- mokysis iš draugų ir pats juos mokys, rodydamas pėdučių mankštos pratimus;
- gebės pritaikyti žinomą informaciją (parodyti pėdučių mankštos pratimus draugams);
- duos valią vaizduotei improvizuodamas, kurdamas pėdučių spektaklį;
- drąsiai reikš iniciatyvą, pristatys savo pasiūlymus;
- bus pasirengęs rizikuoti – vaidinti, kalbėti prieš kitus;
- siekdamas įprasminti savo žinias ir patyrimą, numatys vaikščiojimo basomis naudą ir galimus pavojus;
- gebės aptarti ir vertinti informaciją;
- kurs pėdučių sekas, bandys atkartoti draugų pasiūlytą seką.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pedagogas, išėjęs su vaikais į lauką, nusiauna batų ir laukia vaikų reakcijos. Rekomenduojama elgtis natūraliai, kad vaikai galėtų patys pastebėti šį pokytį. Tikėtina, kad vaikai, mėgdžiodami pedagogą, taip pat nusiaus batukus ir visi taps basakojais. Galima organizuoti išvyką į mišką, kur daugiau skirtingų paviršių: kankorėžių, samanų, ir t. t. Jei netoliese yra įrengtas basų kojų takas, rekomenduojama apsilankyti ten.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Kadangi toli gražu ne visi vaikai yra bėgioję lauke basi, nauja patirtis juos turi sujaudinti, sudominti. Su vaikais aiškinamasi, ką jie jautė vaikščiodami basi, ką jautė, eidami skirtingais paviršiais: per žolę, akmenukus, samaną, kaštonus; kodėl sveika vaikščioti basais ir kur geriausia tai daryti; ar vaikščiodami basi grūdiname savo organizmą; kokie kūno signalai įspėja, kad kažkas negerai ir reikėtų susirūpinti; kokių priemonių galima imtis, kad būtume sveikesni, stipresni; kodėl grūdintis naudinga mūsų organizmui ir kaip galėtume grūdintis; kuo mūsų kūnui naudingas pėdų masažas. Vaikai pasakoja, ar (kur) jiems yra tekę vaikščioti gydomaisiais takais (Anykščiuose, Druskininkuose, Birštone ir t. t.).

Išklausoma vaikų nuomonė, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – išsiaiškinti, kodėl vaikščioti basais yra sveika.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Basakojai“, „Kodėl basais vaikščioti sveika?“ ir kt.;
- kur bus vaikščiojama: grupėje, lauke, miške, parke, paplūdimyje, smėlio dėžėje ar kt.; ar darželio kieme reikėtų įsirengti basakojų taką ir kas galėtų padėti tai padaryti, kokius pėdučių žaidimus būtų galima pažaisiti, ar pavyktų suvaidinti spalvotų pėdų spektaklį ir kt.;
- su kokiais pavojais galime susidurti vaikščiodami basi miške (erkės, stiklas) ir kaip to išvengti.

Su vaikais numatoma, kokių priemonių reikės: gauso, teptukų, stalybinio apsauginio kartono, liniuotės, žirklių, klijų, improvizuotos širmos ir kt. Basų kojų takeliui reikės akmenukų, stambesnių akmenų, kelmų, rąstų, skaldytų malkų, šiaudų, žolių, samanų, kaštonų, kankorėžių, kitos gamtinės medžiagos, vandens talpyklos.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Su vaikais žiūrimos ir aptariamos nuotraukos, vaizdo įrašai, kuriuose matomi takai, skirti vaikščioti basais;
- vaikai dalijasi idėjomis apie tai, kaip turėtų atrodyti jų basakojų takas, kur geriausia jį būtų įrengti, ir kartu su tėveliais savanoriais ar darželio darbuotojais imasi šio darbo;
- įrengiamas ir „mobilus“ basakojų takas: akmenukai ir kita gamtinė medžiaga suberiama į atskiras plastikines talpas, kurias galima dėlioti pagal vaikų sumanymą;
- įrengus basų kojų taką, vaikams siūloma jį išbandyti, pasidalyti pojūčiais ir patirtimis. Prieš einant basų kojų taku, rekomenduojama atlikti pėdučių mankštą: vaikai skatinami patys išlikti pėdų pratimus;

- vaikams pasiūloma daryti pėdų įspaudus smėlio dėžėje ir matuoti, kurio vaiko pėda didžiausia (mažiausia), pėdomis kurti geometrines figūras, raides, skaičius ir kt.;
- vaikai guašu įvairiomis spalvomis spalvina vieni kitų pėdas;
- nuspalvinę pėdas, ant ištiesto celofano vaikai kuria „pėdų takelius“ (tam tikrą pėdų seką). Dažams išdžiūvus, vaikai bando pereiti vieno ar kito draugo „pėdų takeliu“;
- vaikai, ant spalvotų pėdų nupiešę veidukus, pabando suvaidinti įvairias pačių išgalvotas istorijas, „pėdų dialogus“;

- padedami pedagogo, vaikai kuria bendrą spalvotų pėdų spektaklį, pasikviečia kitos grupės vaikus jo stebėti;
- projekto akimirkos fiksuojamos nuotraukose, kuriamas trumpas vaizdo filmukas. Filmuota ir (ar) fotografuota medžiaga skelbiama socialiniuose tinkluose, darželio puslapyje;
- projekto veiklos tęsiamos ir grupėje: daromi spalvotų pėdų atspaudai, jie iškerpami, dėliojamos įvairios pėdų sekos, bandoma judesiais jas atkartoti.

Į pagalbą pedagogui

Vaikščiojimas įvairiais paviršiais vaikams ne visada sukelia malonius pojūčius. Vaikai, kurių pėdos jautrios, gali patirti skausmą, todėl svarbu stebėti jų savijautą, neskatinti jų daryti to, kas jiems nemalonu, bet motyvuoti ir skatinti. Veikla pateikiama kaip iššūkis, kurį įveikus, vaikas taps stipresnis, įgis „ypatingų galių“ ir t. t. Sukurti nuolatinį basų pėdų taką darželio kieme – puiki idėja, tačiau tam reikia investicijų ir suaugusiųjų pagalbos. Jei norime, kad visos projekto veiklos būtų įgyvendinamos vaikų – galite naudoti plastikines talpas, kurias pripildysite akmenukų, samanų, kaštonų ir t. t. – toks „takas“ bus funkcionalus ir mobilus (vaikai galės keisti medžiagų eilę, kurdami vis naujas sekas).

Pedagogas pasigilina į vaikų plokščiapėdystės profilaktikos patirtis, paieško smagių veiklų, kurias atliekant mankštinami pėdos skliauto raumenys, pvz.:

Galima pasižvalgyti po basų kojų takus:

Pasiūlymai tėvams

Tėvai kviečiami kartu su vaikais įrengti basų pėdų takelį darželio kieme, lydėti vaikus į išvyką, pasidomėti pėdas stiprinančiais pratimais. Tėvams rekomenduojama atkreipti dėmesį į vaiko avalynę, avimą grupėje, lauke, atliekant fiziškai aktyvius veiklus, pasidomėti ortopedų patarimais dėl vaikų avalynės. Pedagogas paragina namiškius skatinti vaikus atlikti pėdos stiprinimo pratimus plokščiapėdystės profilaktikai.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikas supranta ir geba paaiškinti fizinio aktyvumo naudą sveikatai;
- išbando įvairius judėjimo būdus, įveikia kliūtis, nebijo rizikuoti;
- judėdamas stengiasi būti atsargus, įvertina savo jėgas ir fizines galimybes;
- netradicinėje judėjimui skirtoje aplinkoje veikia kūrybiškai, bendrauja ir bendradarbiauja su bendraamžiais ir tėvais.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Siekiant paskatinti vaikus laisvai, savarankiškai judėti, rasti sprendimus sudėtingesnėse situacijose, viena iš galimybių yra pasiūlyti vaikams patirti nuotykių. Kita – žadinant vaikų susidomėjimą judėjimu, parodyti filmuką apie Mauglį ir atkreipti vaikų dėmesį į tai, kaip Mauglis juda: laipioja po medžius, šokinėja ant lianų ir kt., kaip atrodo džunglės, kokie gyvūnai jose gyvena, kaip jie juda ir kt.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais pasikalbama apie tai, kodėl Mauglis toks stiprus ir vikrus, kuo naudingas mūsų sveikatai judėjimas gryname ore, ar norėtume tapti panašūs į Mauglį ir ką dėl to galėtume padaryti, ar norėtume darželio kieme susikurti džungles, kaip jos turėtų atrodyti. Išklausomos vaikų patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – darželio kieme sukurti „džungles“.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Išvyka į nuotykių parką;
- „Stebuklingas miestas“;
- labirinto kūrimas.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai laisvai juda, įveikia kliūtis;
- juda vikriai, koordinuotai, laiko pusiausvyrą;
- juda atsargiai, įvertina savo galimybes ir numato rizikas;
- kuria netradicinę, judėti skatinančią aplinką;
- bendrauja ir bendradarbiauja, išklauso kitų nuomones, tariasi.

KĄ VEIKTUME DŽIUNGLESE?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Sutartu laiku galima pakviesti tėvelius į bendrą vaikų ir tėvų susirinkimą ir nuspręsti, koks bus projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Džunglės“, „Ką veiktume džunglėse?“ ir kt., kada ir kaip džunglės bus kuriamos.

Su vaikais ir tėvais aptariama, kokios priemonių reikės: įvairių nereikalingų daiktų (kartoninių dėžių, virvių, plastikinių vamzdžių, lentų, rąstų, kibirų, didelių audinio atraizų, daržo plėvelės, plastikinės plėvelės ir t. t.).

4.

Projektinė vaikų veikla

- Panaudodami nereikalingus daiktus – lentas, rąstus, virves, kartonines dėžes, kibirus ir kt., vaikai kartu su tėvais ir pedagogais sutartoje vietoje kuria džunglių aplinką; vaikai skatinami veikti savarankiškai, jiems padedama tik tada, kai jie susiduria su sunkumais, pavyzdžiui, kai reikia priišti virvę prie medžio, pritvirtinti lentas ir pan.;
- „džunglėse“ vaikai laisvai juda: lipa, lenda, šliaužia, balansuoja ir pan. Visos detalės turėtų būti pakankamai mobilios, kad vaikai galėtų nesunkiai keisti jų išdėstymą, susikurdami vis naujų kliūčių (šią projektinę veiklą galima vykdyti ne vieną dieną, kad vaikai pajustų malonumą laisvai judėdami ir kurdami vis kitokią fizinį aktyvumą skatinančią aplinką);
- vaikai paskatinami prisiminti, kokie laukiniai gyvūnai gyvena džunglėse, ir atlikti „džunglių jogos pratimus“ (su pratimais galima susipažinti grupėje, naudojant interaktyviąją lentą, o vėliau juos pakartoti lauke);

- projekto veiklos fotografuojamos ir filmuojamos, vaikai pakviečiami peržiūrėti nuotraukas ir vaizdelius, pasidalyti įspūdžiais apie tai, kaip jie jautėsi, ar jiems patiko žaisti „džunglėse“, kas patiko labiausiai ir kodėl. Susitariama, kurios nuotraukos ir (ar) vaizdo įrašai bus skelbiami darželio interneto svetainėje, tinklalapyje;

- grupėje vaikams pasiūloma sukurti „džunglių aprangos kolekciją“, naudojant gamtinę medžiagą ir įvairių medžiagų, celofano skiautes, ir pristatyti ją draugams.

- „Vandens pramogų diena“: jei įstaigos teritorijoje yra nedidelis kalniukas, vaikams padedama įsirengti čiuożyklą, ištiesiant audeklą ar storą polietileno plėvelę, taip pat galima surengti vandens mūšį;
- „Lobio paieškos diena“: vaikai paskatinami ieškoti lobio, įveikiant įvairias kliūtis ir atliekant užduotis. Sukraudami laužą, pašokdami „džunglių šokį“, pamėgdžiodami įvairių gyvūnų balsus, jie keliauja nuo užduoties prie užduoties, bandydami susiorientuoti pagal pateiktas užuominas (paveikslėlius);

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- pažįns ir analizuos daiktus, ieškos jų pritaikymo būdų;
- apmąstys, ką patyrė keliaudamas per „džungles“, savais žodžiais nusakys, kuo ši kelionė buvo naudinga sveikatai;
- žaisdamas laikysis susitarimų ir taisyklių; lauks savo eilės, valdys savo elgesį;
- veiks laisvai, išradingai, kūrybiškai. Drašiai eksperimentuos;
- susitelks veiklai, susidūręs su sunkumais (negalėdamas perlpti, pereiti paaukštinimo ir pan.) nepasiduos, jei reikės – kreipsis pagalbos;
- reikš savo mintis, jausmus, sumanymus, nuomonę, planuodamas projekto veiklas ir jas įgyvendinęs: dalyvis įspūdžiais, kaip jautėsi, kas labiausiai patiko ir t. t.;
- žaisdamas, kurdamas žaidimo aplinką, dalyvis darbuos, išsakys savo ir išklausus kitų nuomonę;
- kurs būsimo žaidimo aplinką;
- šoks, improvizuos;
- atskleis meninius gebėjimus, kurdamas drabužius iš gamtinės medžiagos ir atraizų;
- išsikels projekto tikslą, numatys žingsnius jam pasiekti (kaip ir kokią aplinką kurs), visas projekto veiklas atliks nuo sumanymo iki rezultato;
- ieškos netradicinių daiktų pritaikymo galimybių;
- atras neįprastų judėjimo būdų kliūtims įveikti;
- stiprės gebėjimas numatyti rizikas ir įvertinti savo galimybes, prisiimant atsakomybę už pasiektą rezultatą (nepasisekus įveikti kliūtį, bandys dar kartą, ieškos alternatyvių būdų);
- analizuos ir vertins situaciją, numatys galimus pavojus sveikatai ir jų įveikimo būdus;
- kurs fizinio aktyvumo veiksmų seką, pavyzdžiui: peršokę rąstą, pereiname per lentą, pralendame pro šaką ir t. t.;
- IT prietaisais filmuos, fotografuos.

Į pagalbą pedagogui

Šis projektas reikalauja glaudžiai bendradarbiauti su tėvais. Labai svarbu aiškiai išsakyti tėvams projekto idėją ir visiems kartu pasitarti, kaip būtų galima ją įgyvendinti, kad vaikams būtų įdomu, saugu ir tai juos visapusiškai lavintų. Sukūrus judėti skirtą aplinką, su vaikais aptariamos elgesio, saugumo taisyklės.

Pedagogas gali pasidomėti, kaip įvairūs nereikalingi daiktai gali būti panaudojami vaikų ugdymo procese:

Kaip įrengti vandens čiuożyklą:

Kokios idėjos tinka „džunglių jogai“:

Kitos nuorodos:

„Gyvūnijos pasaulyje“, dr. Simonos Pajaujienės rekomendacijos:

Filmukas apie Mauglį:

Pasiūlymai tėvams

Namiškių prašoma pagalvoti, kokius nereikalingų daiktų jie galėtų atnešti į planuojamas sukurti „džungles“. Prieš nešant daiktus į darželį, vaikas skatinamas įsivaizduoti, kuo džunglėse galėtų tapti vienas ar kitas daiktas. Tėvų prašoma atkreipti dėmesį į daiktų saugumą. Labai svarbu, kad tėvai domėtusi, kaip vaikui sekėsi, kokius žaidimus jis žaidė, ką išbandė ir išmoko. Tęsiant projektą namuose, vaikui pasiūloma „džungles“ įsirengti kambaryje.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta atsipalaidavimo, nusiramino, miego, poilsio reikšmę sveikatai ir gerai savijautai;
- pastebi organizmo siunčiamus signalus (nuovargį, įtampą, susierzinimą) ir geba į juos reaguoti;
- sužino, kas yra triukšmas, kaip jis matuojamas, susipažįsta su triukšmo poveikiu klausai;
- bendradarbiauja, kurdami poilsio erdves lauke.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Pantomimos istorijos;
- klasikinė muzika;
- „Šokis tyloje“.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai pabūna tyloje, išgirsta juos supančius garsus, atskiria ir įvardija juos;
- supranta triukšmo žalą klausai, nervų sistemai (nurodo priežasties ir padarinio ryšį), pasakoja apie tai;
- noriai kuria „ramybės saleles“ (pvz., palapines);
- pavargę ilsisi; laikosi miego ir veiklos režimo;
- paaiškina, kad miegas ir poilsis reikalingi, norint gerai jaustis ir būti sveikam;
- naudojami fotografuojančiais įrenginiais, pedagogo padedami, kelia nuotraukas į kompiuterį;
- pedagogo padedami, kuria nesudėtingas diagramas, jas pristato.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikams išėjus į lauką, pasiūloma „pasiklausyti tylos“ (vieną minutę pabūti tyloje). Tikėtina, kad „išgirsti tylą“ lengvai nepavyks, nes vaikai iš prigimties jaudrūs, tačiau „išgirdus tylą“ žaidimas tęsiamas toliau: pasiūloma pasiklausyti savo kvėpavimo, širdies plakimo, užsimerkti ir įsiklausyti į tolumoje girdimus garsus, išsirinkti vieną garsą ir klausytis tik jo, įsidėmėti visus kitus aplink girdimus garsus, vėliau, atsigulus ir užsimerkus, pabandyti visiškai atsipalaiduoti.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Po tylos „eksperimento“ su vaikais pasiūnekama apie tai, ar lengvai jiems pavyko išbūti tyloje, kokius garsus išgirdo tylėdami, ar lengva buvo atsipalaiduoti ir išgirsti savo kvėpavimą ar širdies plakimą; aptariama, kaip mūsų organizmas reaguoja į triukšmą, kas gali nutikti, ilgą laiką būnant triukšmingoje aplinkoje, ko žmogui reikia, norint gerai pailsėti ir būti žvaliam, kodėl poilsis ir miegas svarbūs bet kokio amžiaus žmonėms. Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – „išgirsti“ tylą.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama, koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Susidraugauk su tyloje“, „Kaip išgirsti tylą?“ ir pan. Numatomas projekto įgyvendinimo planas, pasiskirstoma atsakomybėmis, sukuriama projekto įgyvendinimo schema. Sutartiniais ženklais pažymima, kas už kokią veiklą bus atsakingas (vaikai, pedagogas, tėvai).

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: didelio audinio, virvių, čiužinių ar turistinių kilimėlių, pledų, pagalvėlių, daržo plėvelės, vandens buteliukų spalvotam vandeniui, fotografuojančio įrenginio, mobiliajame telefone įdiegtos garso matavimo programėlės.

KAIP IŠGIRSTI TYLĄ?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikams pasiūloma susipažinti su miego ir veiklos režimu, aptariama, kiek laiko reikia naktį miegoti, kodėl svarbu pailsėti dieną, kodėl kenksminga būti triukšmingoje aplinkoje;
- sutariama pasikviesti policijos ar visuomenės sveikatos biuro atstovų, kurie pristatytų vaikams garso matuoklį ir plačiau papasakotų apie triukšmo lygio nustatymą, arba atlikti tai savarankiškai, į mobilųjį telefoną parsisiuntus garso matavimo programėlę;
- vaikams pasiūloma pažaisti žaidimą „Triukšmo inspektoriai“ – garso matuokliu išmatuoti triukšmo lygį įvairiose darželio vietose, duomenis fiksuoti, pabandyti sukurti triukšmo ir tylos diagramą;
- vaikams padedama lauko erdvėje įrengti „tylos palapinę“. Į ją vaikai atsineša pagalvėlių, miegmaišių, mielių žaislų, knygelių. Vaikai paraginami susitarti, kad palapinės viduje nebus galima kalbėtis;

- vykstant projektui vaikams siūloma ramybės valandėles praleisti „tylos palapinėje“;

- ramybės valandėlę vaikams sugulus palapinėje, skaitomos ar sekamos pasakos, pasiūloma pasiklausyti relaksacinės muzikos, gamtos garsų (jūros, miško) įrašų;
- sutartą projekto dieną vaikai su pedagogu ir lydinčiais asmenimis vyksta į mišką, parką, kitą ramią vietą, kurioje nesigirdi miesto triukšmo ir galima klausytis gamtos garsų. Tarp medžių pritvirtinama daržo plėvelė, ant kurios vaikai spalvotu vandeniu bando pavaizduoti tylą arba tai, ką išgirdo tyloje;

- vaikai, padedami pedagogo, sukuria „tylos saleles“ tiems, kas nori pabūti vieni tyloje: pakabinamas hamakas, įvairiose erdvėse išdėliojami sėdmaišiai ar pledai, pastatomi nameliai iš didelių kartoninių dėžių ar įrengiamos paprastos palapinės;

- vaikams pasiūloma aptarti posakius, patarles apie tylą ir triukšmą;

- pasibaigus projektui, vaikams pasiūloma pasidalyti įspūdžiais: kur geriau atsipalaiduoti – grupėje ar lauke? Ar užmigti lauke buvo lengva? Kodėl pailsėję jaučiamės žvaliesni, linksmesni, darbingesni?;

- projekto akimirksniu filmuojamos, fotografuojamos, organizuojama paroda, medžiaga skelbiama įstaigos interneto svetainėje, socialiniame tinklalapyje;

- projektas tęsiamas grupėje, įsirengiant netradicines tylos ar miego, atsiribojimo erdves.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- diskutuodamas apie triukšmą ir tylą, įvardys, kas jam yra įdomu, ką norėtų sužinoti;
- tyrinės aplinką, fiksuos įvairiose vietose esantį triukšmo lygį;
- analizuos ir lygins, kurs triukšmo ir tylos diagramą;
- geranoriškai bendradarbiaus su kitais vaikais, statant „tylos palapinę“;
- gerbs kitus, laikysis taisyklių („tylos palapinėje“ netriukšmauti, netrukdyti kitiems);
- aiškiai formuluos mintis, dalydamasis įspūdžiais, kaip jautėsi tyloje;
- kalbės ir tarsis, planuodamas, kur įrengs „tylos palapinę“, „tylos saleles“;
- susikurtose tylos vietose skaitys, vartys knygeles;
- naudodamas netradicinę meninės išraiškos priemonę – spalvotą vandenį – bandys pavaizduoti tylą;
- gebės apmąstyti, aptarti procesą ir rezultatus – ką buvo siekiama atlikti ir kaip tai pavyko;
- išsikels projekto tikslą, numatys veiksmus jam pasiekti;
- fantazuos, kokia turėtų būti „tylos palapinė“, ieškos kūrybiškų sprendimų, kaip ją pastatyti;
- gebės idėjas paversti rezultatais: įrengs palapinę, poilsio saleles;
- analizuos triukšmo matuoklio rodmenis, aiškinsis, kuri vieta yra triukšmingiausia, o kuri – tyliausia, bandys atsakyti į klausimą, kodėl taip yra;
- pedagogo padedamas, kurs nesudėtingas diagramas;
- naudosis garso matavimo programėle.

Į pagalbą pedagogui

Vaikai jaučia prigimtinių poreikį judėti, todėl susikaupti ir ilgesnį laiką pabūti ramiai jiems nėra lengva. Svarbu skatinti vaikų sąmoningumą ir ugdyti savitabą, kad jie patys gebėtų atskirti organizmo siunčiamus signalus, tokius kaip nuovargis, įtampa, noras pabūti vienuoje ar tyloje, ir eiti pailsėti.

Naudingos nuorodos:

Apie sveikatą ir decibelus:

Apie tai, kaip iš kartoninių dėžių pastatyti namus:

Pasiūlymai tėvams

Tėvams pasiūloma pratęsti projekto veiklas namuose, į mobilųjį įrenginį parsisiuntus garso matavimo programėlę ir kartu su vaiku matuojant garso lygį gatvėje, namuose (skirtinguose kambariuose), matuojant, kaip garsiai loja šuniukas, koks triukšmo lygis anksti ryte ir dieną. Rezultatai palyginami ir nusprendžiama, kur triukšmingiausia, kur tyliausia ir kt.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kodėl svarbu rūpintis aplinka, koks švarios aplinkos poveikis žmogaus sveikatai;
- tvarkydami aplinką, tenkina fizinio aktyvumo poreikį, supranta, kad fiziškai aktyviems galima būti ne tik žaidžiant, bet ir dirbant;
- taikant patirtinį metodą, vaikai mokosi naudotis aplinkos tvarkymo priemonėmis, rūšiuoti šiukšles.

6.

Idėjos, kurias galima tėti

- Gėlių, medelių sodinimas;
- „Skalbykla“ (savo drabužėlio skalbimas lauke).

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai paaiškina, kaip mus veikia švari aplinka, kokias emocijas sukelia aplink besimėtančios šiukšlės;
- nurodo, kad aplinkos tvarkymas teikia smagumo, švaros jausmą, judėjimo džiaugsmą;
- argumentuoja, kodėl negalima šiukšlinti, kodėl šiukšles reikia rūšiuoti;
  - žino, kaip reikia rūšiuoti;
- džiaugiasi atliktu darbu, analizuoja ir vertina jo rezultata;
  - savarankiškai fotografuoja, filmuoja, pedagogo padedami, perkelia nuotraukas ir (ar) filmuotą medžiagą iš fotografuojančio įrenginio į kompiuterį.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pavasarij, nutirpus sniegui, vaikų dėmesys atkreipiamas į besimėtančias šiukšles. Siekdamas sužadinti vaikų susidomėjimą šia problema, pedagogas gali suorganizuoti vaikų išvyką į paupį, paežerę, mišką, tiesiog pereiti gatvėmis, atkreipdamas dėmesį į ten besimėtančias šiukšles, papasakoti vaikams, kokią žalą šiukšlės daro gamtai, kas yra visuotinė akcija „Darom!“ ir kt. Galima pasiūlyti vaikams atlikti tyrimą: suskaičiuoti parke (miško aikštelėje) įrengtas šiukšliadėžes.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais aptariama, diskutuojama, kaip jaučiamės, kai mūsų mėgstamoje žaidimų aikštelėje mėtosi saldainių, ledu popierėliai, plastikiniai buteliai, stiklo šukės, kodėl, vaikų nuomone, žmonės šiukšlina, kur dėti šiukšles, jei šalia nėra šiukšliadėžės ar šiukšlių konteinerio, kodėl aplinkos tvarkymas naudingas ne tik gamtai, bet ir sveikatai ir kt.

Išklausoma vaikų nuomonė, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – tvarkyti aplinką.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Švaros draugai“, „Kodėl smagu, kai aplink švaru?“ ir kt.;
- pasirenkama vietovė, kurią vaikai tvarkys (darželio teritorija, šalia esantis parkas, miškas);
- susitariama, kaip bus rengiamas keliaujant tvarkyti aplinką, kokių pagalbinių priemonių prireiks;
- kaip bus fiksuojami rezultatai (prieš ir po tvarkymosi), kam jie bus pristatomi.

Su vaikais numatoma, kokių priemonių reikės: lengvai suyrančių spalvotų (pvz., geltonos, mėlynos ir žalios spalvos) šiukšlių maišų, guminių pirštinių, šluotų, grėblių, fotografuojančių ir (ar) filmuojančių įrenginių ir t. t.

4.

Projektinė vaikų veikla

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- įgis žinių apie aplinkosaugą ir šiukšlių rūšiavimą;
- supras, kokių šiukšlių į aplinką patenka daugiausia ir kodėl;
- gebės įvardyti, kokių priemonių reikia aplinkai tvarkyti;
- rūpinsis ne tik savo aplinkos, bet ir visos Žemės gamtos išsaugojimu;
- rūpinsis aplinka ir jos švara, tvarkydamas ją su kitais vaikais ir siekdamas bendro rezultato;
- reikš savo mintis, sumanymus, jausmus, nuotaikas, nuomone;
- nebijos kalbėti filmuojamas;
- naudodamas netradicines priemones (šiukšlių maišus), šoks, improvizuos;
- atskleis ritmo pajautimo, kūno plastikos gebėjimus;
- darbą atliks nuo sumanymo iki rezultato (sutvarkys numatytą teritoriją);
- bandys savarankiškai spręsti problemas (rūšiuos rastas šiukšles), paaiškins, kodėl reikia taip elgtis, bandys įvardyti, ką daryti, kad žmonės nešiukšlintų;
- duos valių vaizduotei, gebės panaudoti šiukšlių maišus ne pagal paskirtį, o kaip meninės išraiškos priemonę;
- drąsiai reikš iniciatyvą, pristatys savo pasiūlymus;
- lygins ir matuos, darys išvadas;
- kritiškai vertins pasiektą rezultata (sutvarkytą aplinką), gebės nurodyti savo ir kitų vaikų indėlį;
- fotografuos ir filmuos mobiliuoju telefonu ar kitu įrenginiu, nuotraukas perkels į kompiuterį;
- rūšiuos šiukšles pagal jų požymius į tam tikros spalvos maišelius.

- Vaikams pasiūloma pažaisti klausimų – atsakymų žaidimą „Taip ir ne“, surengti diskusijų forumą „Kaip gyventi švariau“;

- vykstama į šalia esantį parką ar mišką, paupį, paežerę;

- vaikams pasiūloma pažaisti motyvuojančių tolimesnei veiklai žaidimų su šiukšlių maišais. „Uodegėlės“: kiekvienas vaikas užsikiša po šiukšlių maišą už juosmens (pasidaro „uodegėlė“). Po signalo vaikai bėgioja nurodytoje teritorijoje, stengdamiesi apsaugoti savo ir ištraukti draugo šiukšlių maišą. Žaidimą laimi vaikai, turintys daugiausia „uodegėlių“. „Pagauk vėją“: vaikai bėgioja ribotoje teritorijoje, stengdamiesi savo šiukšlių maišus pripildyti oro (gaudydami vėją); po signalo vaikai greitai atsitupia ir nuleidžia maišus ant žemės. Laimi tie vaikai, kurių maišai labiausiai išsipūtė. „Debesėliai“: vaikai pripildo šiukšlių maišus oro ir, pedagogo padedami, juos užriša. Taip šiukšlių maišai tampa „debesėliais“, su kuriais galima žaisti: juos mėtyti, mušinėti, bandyti pagauti „debesėlį“ ant galvos, ant nugaros. Svarbu leisti vaikams fantazuoti, laisvai judėti, improvizuoti, šokti. Naudojant šiukšlių maišus, kartu su vaikais galima sukurti „Tvarkdarius“ šokį;

- vaikai atlieka nustatytos teritorijos „inventorizaciją“: stebi, skaičiuoja ir fotografuojančiu įrenginiu fiksuoja, kokios šiukšlės joje mėtosi;

- įvertinę teritorijos užterštumą, vaikai pasiskirsto į 3 grupes, susitaria, kokios rūšies šiukšles kuri grupė rinkis, ir pasidalija atitinkamos spalvos maišais;

- vaikai renka sutartos rūšies šiukšles, o baigę darbą maišelius sudeda į vieną vietą, kad galėtų palyginti, kokių šiukšlių rado daugiausia. Šiukšles reikėtų išmesti į specialius, rūšiavimui skirtus konteinerius;

- prireikus, kitą dieną tos pačios veiklos kartojamos darželio kieme arba kitame parke, miško aikštelėje;

- sutvarkę sutartas teritorijas, vaikai analizuoja rezultatus (pvz., nuotraukas): kurioje teritorijoje ir kokių šiukšlių buvo daugiau, ieško galimo problemos sprendimo – ką reikėtų daryti, kad žmonės nešiukšlintų (vaikų kalbos filmuojamos, vaizdo medžiagos peržiūroje kviečiami dalyvauti ir tėvai);

- projektas tęsiamas grupėje, tvarkant jos aplinką, žaislus, kuriant jaukias ir ugdomąsias skatinančias erdves, rengiant taisykles, kuriant darbelius iš įvairių švarių, namuose rastų antrinių žaliavų (saldainių popieriukų, maišelių, šiaudelių, vienkartinųjų puodelių, lėkščių ir t. t.). Vaikams pasiūloma pažūrėti edukacinių, probleminių mąstymą skatinančių filmukų apie aplinkosaugą ir šiukšlių rūšiavimą.

Į pagalbą pedagogui

Kartu su vaikais pasirinkus projekto kryptį, pedagogui vertėtų pasidomėti, kaip rūšiuojamos atliekos, per kiek laiko suyra popierius, plastikas, metalas, kokią žalą šiukšlės daro gamtai ir žmonių sveikatai, paieškoti edukacinės medžiagos knygose, enciklopedijose. Skatinant vaikus tvarkyti aplinką, svarbu ugdyti vaikų pastabumą, supratimą, kokių šiukšlių į aplinką patenka daugiausia ir kodėl, nepamiršti su vaikais pasikalbėti apie kenksmingą nuodingų atliekų poveikį sveikatai.

Pasiūlymai tėvams

Atkreipiamas namiškių dėmesys į tai, kodėl svarbu, kad namų ir darželio susitarimai dėl šiukšlių rūšiavimo nesiskirtų. Tėvai skatinami pasikalbėti su vaiku apie tai, kaip svarbu rūpintis aplinka, atkreipti dėmesį į gatvėje besimėtančias šiukšles, skatinti vaiko iniciatyvas (pvz., rūšiuoti šiukšles namuose, tvarkyti savo kambarį, padėti tvarkyti namus, bendrą kiemą), savaitgalį su visa šeima surengti švaros žygį. Patirtys namuose fotografuojamos, pristatomos grupės draugams.

KODĖL SMAGU, KAI APLINK ŠVARU?

Kodėl projektas yra svarbus

- Suvokus taisyklių reikalingumą ir svarbą, vaiko elgesys, veikla ir kūryba tampa konstruktyvesni, kryptingesni, rezultatyvesni;
- mokėdamas laikytis taisyklių, vaikas gali sėkmingiau žaisti, bendrauti, veikti kartu su kitais, o jo elgesys tampa draugiškesnis, priimtinesnis aplinkiniams, tai yra socialinesnis;
- mokėdamas skaityti ženklus, simbolius, piktogramas, vaikas gali lengviau orientuotis aplinkoje, IT pasaulyje, spręsti problemas.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai suvokia taisyklių reikalingumą ir svarbą;
- pajunta, kaip smagu žaisti, kai visi laikosi susitarimų, taisyklių;
- patiria, kad žaidžiant, bendraujant ir sportuojant be taisyklių ar jų nepaisant, ką nors nuveikti tampa neįmanoma;
- supranta, kad sutartiniai ženklai padeda laikytis taisyklių;
- suvokia, kad vaizdais, ženklais, simboliais ir piktogramomis mintį galima išreikšti be žodžių.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Elgesio taisyklės kavinėje, muziejuje, teatre, taksie, autobuse, troleibuse ir kitur;
- moralės, etikos taisyklės („auksinė taisyklė“);
- elgesio taisyklės gamtoje: miške, prie ežero ir pan.;
- pavojaus ženklai;
- kūno ženklai;
- IT piktogramos.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikams pasiūloma pažaisti lauko žaidimą, pavyzdžiui, „Kobros“, nepaaiškinant jo taisyklių. Kartu su vaikais aptarus situaciją, jiems pasiūloma įsivaizduoti, kas būtų, jei jokių taisyklių nesilaikytume namuose, gatvėje, koncerte, sporto varžybose ir t. t. Vaikams pasiūloma pamąstyti, kas būtų, jeigu jie elgtųsi kaip panorėjęs darželio, mokyklos kieme, miesto, miestelio gatvėse, aikštėse, parkuose, kitose viešose erdvėse. Kaip jaustųsi jie ir kaip – aplinkiniai?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai dalijasi savo patirtimi ir išgyvenimais, patirtais žaidžiant be taisyklių. Tada pasiūlo sukurti nurodomuosius ir perspėjamuosius ženklus, kurie galėtų padėti jiems laikytis taisyklių, pertvarkyti darželio ar savo namų kiemą, miesto, miestelio parką, aikštę. Išsiaiškinama, kiek ir kokių animacinių filmų, garso įrašų, tinklalapių, skaitmeninių žaidimų, programėlių, knygelių, televizijos ar radijo laidų pavyzdžių apie tai, kaip ženklai padeda laikytis taisyklių, žino vaikai. Vaikai pasiūlo sukurti taisykles ir toms taisyklėms pavaizduoti skirtus ženklus. Iš klausomi vaikų pasiūlymai ir kartu sutariamas galimas projekto tikslas – sukurti kiemo žaidimų taisyklėms skirtus ženklus.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- kokie žaidimai bus žaidžiami, kaip bus pasiskirstoma komandomis, kas bus komandų kapitonai (žaidimo vadovai);
- kokias svarbiausias taisykles reikės išskirti ir pavaizduoti ženklais;
- kas kokius ženklus kurs (pieš, aplikuos, lipdys, karpys ar kt.);
- kur bus pastatyti sukurti ženklai; kokių IT ir kitų priemonių reikės: mobiliųjų telefonų, planšetinių kompiuterių (jei turi); kartono ar storesnio popieriaus, žirklių, klijų, guašo ar kitų dažų, teptukų, pieštukų, flomasterių.

KAIP SUKURTI KIEMO ŽAIDIMŲ TAISYKLIŲ ŽENKLUS?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai pasiūlo, kokį mėgstamą lauko žaidimą jie norėtų išbandyti (slėpynes, gaudynes, kvadratą, krepšinį, futbolą ar pan.);
- žaidžiamas pasirinktas lauko žaidimas;
- aptariama, kokios taisyklės yra svarbiausios šiame žaidime;
- diskutuojama, kokie ženklai padėtų iliustruoti žaidžiant taikomas taisykles;
- aptariama, kad ženklai gali būti įvairios paskirties: draudžiantys ką nors daryti, perspėjantys apie pavojų, nurodantys kryptį, kelią, nukreipiantys kita linkme ir pan.;
- pasiskirsčius grupelėmis, kurioms šmaikštūs, išradiniai ženklai; jiems sugalvojami žaismingi pavadinimai;
- kiekviena grupelė pristato savo sukurtus pasirinktam žaidimui ar veiklai skirtus ženklus;
- ženklai sustatomi kieme, jiems skirtose žaidimų vietose;
- žaidžiami žaidimai, atsižvelgiant į pačių susikurtus ženklus;
- tyrinėjamos sukurtų ženklų formos, spalvos, dydžiai;

• ženklai grupuojami pagal paskirtį (nurodomieji, nukreipiamieji, perspėjamieji, draudžiamieji ir kt.);

- kuriami ženklai bendrai visiems darželio vaikams;
- vaikai mokosi dėlioti teiginius į loginę seką: logine tvarka dėstyti ženklais pavaizduotą istoriją, eilės tvarka nusakyti įvykius ir kt.;
- vaikų sukurti ženklai nufotografuojami, surengiama paroda „Kas mums padeda laikytis taisyklių?“. Gali būti organizuojama virtuali darbų paroda <https://padlet.com> puslapyje;

- projekto medžiaga viešinama įstaigos tinklalapyje, pristatoma kitų grupių vaikams, šie pakviečiami žaisti kartu, laikantis sukurtų ženklų, taip pat tėvams;
- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., kuriant grupės ženklus, draugiškumo ženklus, orų kalendorių, namų gyvenimo ženklus ir pan.).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- apmąstys įvairių taisyklių ir jas nurodančių ženklų reikalingumą;
- prisimins, kada ir kokių taisyklių reikia laikytis ką nors veikiant, žaidžiant;
- tyrinės ir pažins įvairius nurodomuosius, nukreipiamuosius, draudžiamuosius ir kitus ženklus;
- smagiai žaisdamas judės, draugiškai bendraus;
- po judrios, įtemptos veiklos atsipalaiduos;
- judėdamas, veikdamas stengsis būti atsargus, elgsis saugiai;
- išsakys pasiūlymus, siūlys idėjas dėl ženklų kūrimo;
- aiškiai formuluos mintis, norėdamas būti supastas; stengsis suprasti, ką siūlo kiti;
- rengs pristatymus, kuriuose suprantamai pateiks informaciją;
- planuos, modeliuos, kurs būsimo žaidimo aplinką;
- apmąstys ir įvairiomis technikomis kurs taisykles iliustruojančius ženklus;
- pieš, braižys, tapys simbolius, piktogramas, figūras;
- išsikels projekto tikslą, numatys veiksmus jam pasiekti (kokias taisykles norės pavaizduoti ženklais); apmąstys projekto vyksmą; prisiims atsakomybę už savo ir grupės veiklos sėkmę;
- fantazuos, kuriems žaidimams ir kurioms jo taisyklėms norėtų sukurti ženklus; pateiks originalių idėjų; kurs savitai, laisvai; įsivaizduos, kaip tie ženklai bus taikomi;
- analizuos, kodėl taisyklės yra svarbios versle; nebijos siūlyti naujų idėjų, suplanuos veiksmus idėjai įgyvendinti; kurs ir savo rankomis įgyvendins sumanymus;
- kritiškai įvertins ir atrinks tinkamiausius taisyklėms pavaizduoti skirtų ženklų pasiūlymus;
- internete ir kituose prieinamuose informacijos šaltiniuose ieškos informacijos apie įvairias žmonių santykius ir veiklą reguliuojančias taisykles, kritiškai ją apmąstys ir įvertins, atrinks tinkamiausią.

Į pagalbą pedagogui

Šis projektas – puiki proga padėti visiems vaikams, ypač turintiems elgesio ir (ar) emocijų sutrikimų, patirti ir suprasti, kam reikalingos taisyklės ir kodėl svarbu jų laikytis. Pedagogas skatina vaikus būti atvirus, nebijoti išsakyti savo nuomonės, net jei ji „nepriimtina“. Jei tik įmanoma, reikėtų priimti visus vaikų pasiūlymus – tai sustiprins jų pasitikėjimą savimi ir tikėjimą, kad jie yra svarbūs, kad jų balsas yra girdimas. Rengiantis šiam projektui, pedagogui vertėtų pasidomėti elgesio viešose vietose normomis, saugaus eismo reikalavimais, susipažinti su auksine moralės taisykle.

Naudinga medžiaga:

saugus elgesys namuose:

saugus elgesys prie vandens:

Jei iškyla problemų dėl vaikų elgesio (savikontrolės stokos, agresyvumo ar pan.), pedagogas kreipiasi konsultacijos į specialistus.

Pasiūlymai tėvams

Tėvų prašoma prisidėti prie projekto planavimo ir vykdymo: teikti siūlymus, padėti vaikams išsirinkti originalų sumanymą, juos padrašinti. Tėvams taip pat siūloma įtraukti vaikus į taisyklių aptarimą, jų peržiūrą ir įprasminimą ženklais. Skatindami vaikus dalyvauti tobulinant namų taisykles, tėvai gali labai padėti savo vaikams pasijusti reikšmingesniais ir atsakingesniais savo artimiausios bendruomenės – šeimos – nariais. Tėvai skatina vaikus permąstyti ir pataisyti net, atrodytų, nepajudinamas namų taisykles – tegul vaikai išsako savo pageidavimus, o tėvai turės progą argumentuotai paaiškinti vaikui, kodėl viena ar kita namų taisyklė yra prasminga. Vaikas turės galimybę įsisąmoninti nustatytas taisykles prasme ir ne akiai, o sąmoningai jos laikytis.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad kiekvienas žmogus turi būti pasiruošęs ir pats saugotis galimų pavojų – smurto, seksualinės ar kitokios prievartos ir išnaudojimo;
- sužino ir mokosi tinkamai elgtis rizikingose situacijose;
- išmoksta atskirti, kurie aplinkinių veiksmai yra leistini, o kurie – ne;
- tampa atsparesnis patyčioms, nepagarbiam elgesiui, išnaudojimui;
- mokosi tinkamai elgtis, rasti išeitį rizikingose situacijose;
- geba padėti kitiems, pakliuvusiems į grėsmingą situaciją.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta, koks aplinkinių (kitų vaikų ir suaugusiųjų) elgesys ir veiksmai yra tinkami, o kokie – netinkami;
- imituodami menamas situacijas, mokosi saugotis rizikingų suaugusiųjų ar vyresnių vaikų pasiūlymų;
- įvykių priežastis susieja su padariniais (jei sutiks eiti, važiuoti su nepažįstamuoju, gali nutikti kas nors blogo);
- atskiria atvejus, kada galima pateikti savo asmens duomenis: vardą, pavardę, adresą, nuotrauką;
- atsispiria rizikingiems pasiūlymams ir žino, kaip reikia elgtis rizikingose situacijose;
  - ieško pagalbos, nebijo kreiptis į netoliese esančius suaugusiuosius.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- išsiaiškina įvairias galimybes, kaip elgtis rizikingose situacijose;
- apibendrina gautas žinias ir darys išvadas;
- ugdysis atsparumą rizikingoms situacijoms;
- reikalui esant, mokės tvirtai pasakyti „Ne“;
- bendraus, dalyvis įspūdiškai apie galimas rizikingas situacijas;
- žodžiais išsakys ir (ar) kūno kalba parodys savo pasiūlymus;
- išgirs, ką siūlo kiti, supras jų idėjas;
- stengsis aiškiai ir suprantamai formuluoti savo mintis;
- vaidins, imituos galimas rizikingas situacijas;
- lavins vaizduotę;
- ras tinkamų raiškos priemonių;
- numatys, ko nori išmokti (atsispirti rizikingiems pasiūlymams, pasakyti griežtą „Ne“), suplanuos veiksmus šiam tikslui pasiekti, apmąstys, kas pavyko, o kas – ne;
- įsivaizduos, kaip turėtų rutuliotis situacija, fantazuos, ką reikėtų daryti, kaip elgtis, ieškos įvairių sprendimo variantų, susidūręs su sunkumais, ieškos išeičių;
- stiprės vaiko gebėjimas numatyti rizikas, ieškoti ir rasti išeitis iš sudėtingų situacijų, drąsa atsispirti kito žmogaus valiai;
- vaikas kritiškai įvertins ir atrinks informaciją apie tinkamą ir netinkamą suaugusiųjų ir vaikų elgesį;
- analizuos kitų žmonių elgseną, poelgius, įžvelgs pavojingo elgesio požymius, supras, kada elgesys yra grėsmingas, ieškos geriausių išeičių iš situacijos;
- ieškos informacijos apie aplinkoje slypinčius pavojus, kritiškai ją įvertins, numatys savo veiksmus rizikingoje situacijoje, dalyvis idėjomis.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Kas man patinka, o kas – nepatinka;
- mano asmeninės erdvės ribos;
- rizikingas ar saugus elgesys;
- elgesys internete.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Modeliuojama situacija: įsivaizduokite, kad kieme nepažįstamas suaugusysis (ar gerokai vyresnis vaikas) kviečia „padraugauti“, siūlydamas nupirkti skanėstų arba leisti pažaisti su naujausio modelio kompiuteriu, išmaniuoju telefonu, žaidimų konsole ar pan. Kaip reikia elgtis? Ką jam atsakyti? Ką daryti?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Išklausomos vaikų mintys, nuomonės, pasiūlymai. Jie fiksuojami pedagogo užrašuose. Tikėtina, jog vaikai prisipažins, kad nemokėtų elgtis tokioje situacijoje.

Kartu su vaikais aptariamos projekto galimybės ir pasirenkama priimtinausia kryptis – pasimokyti galimų veiksmų tokioje ar panašioje situacijoje. Vaikams pasiūloma suvaidinti, imituoti atitinkamas situacijas ir pasimokyti, kaip reikėtų elgtis, ką ir kaip sakyti ir daryti, į ką kreiptis pagalbos ir t. t.

Sutariama, kad šio projekto tikslas – pasimokyti, kaip reikia elgtis, jei tave kviečia pasivaikščioti, pasivažinėti ar pažaisti.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Ką daryti, jei nepažįstamas tave kviečia „padraugauti“?“, „Kaip elgtis, jei tave kviečia pasivaikščioti, pasivažinėti, pažaisti ir pan.“, „Kaip elgtis, kai tau nesaugu?“ ar pan.);
  - sugalvojama keletas paprastų situacijų;
  - sutariama, kaip bus vaidinamos sugalvotos situacijos, kas ką vaidins;
  - aptariama, kokios dar priemonių reikės vaidinimui. Pageidautina, kad priemonės kurtų patys vaikai.
- Prašoma, kad į projektą pagal galimybes įsitrauktų ir vaikų tėvai – teiktų siūlymus, namuose prisimintų ir pasikartotų, kas išmokta grupėje, vaikus padrasintų, nuramintų ir pan.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Projektas pradedamas nuo animacinio filmuko „Budri mergaitė“ ar pan. peržiūros:

Kalbami apie tai, kad ne vien vagys gali nuskriausti, bet ir negerai žmonės, taip pat kiti, vyresni vaikai;

- pabrėžiama, kodėl privalo elgtis saugiai, atsakingai, aptariama, kokie galimi neatsakingo elgesio padariniai;

- pasirenkama vaidinimo situacija, nusprendžiama, kas ką vaidins (kas bus tas suaugęs nepažįstamas, kas vaidins mažą vaiką, kitus vaikus, kas taps suaugusiuoju, į kurį vaikas kreipsis pagalbos ir t. t.);

- sukuriama vaidinti tinkama aplinka: vieta žaidimų aikštelėje, automobilis – jį galima susikonstruoti iš kieme esančių daiktų – trinkų, lentų, padangų ir pan., menamas telefonas, „saldumynų“ dėžutė ir t. t.;

- pasirinktus personažus vaidinę vaikai pasakoja, kaip jiems sekėsi, kas buvo lengviausia, kas sunkiau, kokios mintys ar jausmai užplūdo vaidinant;

- vaidinamos kitos situacijos: kai suaugusysis kviečia eiti pasivaikšinti (pažaisti kompiuteriu, žaidimų konsole, pažiūrėti filmukų ar pan.) į savo namus; kai vyresnis vaikas siūlo nueiti pažaisti į miškelį; nepažįstamas pasiūlo parodyti „naują slėpynių būdą“ ir pan.;

- imituojamos situacijos, kai vyresni vaikai siūlo parūkyti; mokomasi griežtai atsikirsti ir pasitraukti iš situacijos;

- situacijos pavaizduojamos – piešiniais ant grindinio ar pan., tačiau svarbiausia šiame projekte, kad vaikai išmoktų iš tikrųjų pasakyti „Ne“;

- vaidinant įgyta patirtis apibendrinama, padaromos išvados (jas daro patys vaikai);

- kartu su vaikais numatoma, kaip jie pratęs šį projektą grupėje (pvz., į duris skambina nepažįstamas žmogus, o tu namuose esi vienas; telefonu paskambina nepažįstamas ir prašo įsileisti, žadėdamas atnešti geidžiamą žaislą; suaugusysis sodinasi ant kelių, ima meiliai kalbinti, glostyti ar pan.).

- imituojama situacija: vaikų susikonstruotame „automobilyje“ sėdi „suaugęs dėdė“, pro šalį eina maža mergaitė. „Dėdė“ ją užkalbina, kviečia sėsti į automobilį ir važiuoti su juo (pasivažinėti, nuvažiuoti į atrakcionų parką, prie ežero ar pan.);

- mergaitė turi ramiai, bet tvirtu balsu pasakyti „Ne“. Tada ji privalo nusiūkti ir kuo greičiau nueiti į šalį. Dar geriau, jei ji nuskubėtų tiesiai prie netoliese esančio „suaugusiojo“ ir papasakotų, kas ką tik atsitiko;

- situaciją suvaidinusius „aktorių“ keičia vis kiti grupės vaikai. Ir jie – improvizuodami teksto žodžius, kalbėdami savaip – vaidina panašią situaciją;

Į pagalbą pedagogui

Formuodamas iš esmės pozityvų požiūrį į save, aplinkinius ir pasaulį, pedagogas paaikškina, kad kartais suaugusieji ar vyresni vaikai turi negerų ketinimų ir gali nuskriausti, kad žmonių ketinimai gali būti ne tik geri, bet ir pavojingi, žalingi, grėsmingi sveikatai ar net gyvybei. Ypač pažeidžiami šiuo požiūriu yra intelekto, raidos sutrikimų, šeimos problemų turintys vaikai. Jei iškyla problemų dėl šių vaikų elgesio, pedagogas jas sprendžia, konsultuodamasis su specialistais. Naudodamasis tinkamomis didaktinėmis priemonėmis, pedagogas turėtų modeliuoti vaiko saugumui ir gyvybei pavojingas situacijas, drauge su vaikais svarstyti, kaip dera elgtis vienu ar kitu atveju.

Papildomos medžiagos galima rasti čia:

Paramos vaikams centras. Vaikystė be smurto.

Lytiškumo ugdymas ir rengimas šeimai pradinėse klasėse. Patarimai mokytojams. 2017. Prieiga per internetą:

Kaip auga ir bręsta jūsų vaikas. Patarimai tėveliams. 2017.

Pasiūlymai tėvams

Tėvai paraginami padėti savo vaikui išmokti bendrauti su kitais žmonėmis ir ugdyti jo savigarbą, pasitikėjimą savimi, kad jis gebėtų atpažinti pavojų keliančius ženklus, ketinimus ir pasipriešinti piktavalių suaugusiųjų ar bendraamžių daromam spaudimui. Reikėtų padėti savo vaikui išmokti apsisaugoti, sudėtingose situacijose ryžtingai priimti sprendimus; pabrėžti, kad kiekvienas turime saugotis, būti atsakingas už savo elgesį.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai mokosi užjausti, paguosti liūdintį, pasidžiaugti kartu su besidžiaugiančiuoju;
- aiškinasi ir supranta, iš kokių požymių (kūno kalbos – veido mimikos, kūno pozos, laikysenos) galima atpažinti, kaip jaučiasi šalia esantysis;
- atpažįsta, kaip atrodo nelaimingas, sergantis, nuskriaustas, pasiklydęs vaikas, o kaip – besidžiaugiantis, laimingas žmogus;
- išmoka paguosti nelaimingą, nuskriaustą, kenčiantį.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai jaučia ir supranta kitų žmonių išgyvenimus, nuotaikas, ugdo empatiją;
- stengiasi būti draugiški, geranoriški vieni kitiems;
- atjaučia nelaimingą, kenčiantį, nuskriaustą, atstumtą;
- atpažįsta emocijas iš veido mimikos, kūno kalbos, judesių, balso tembro ir pan.;
- apibūdina, kaip atrodo nelaimingas, sergantis, kenčiantis vaikas;
  - pasako ir parodo, kaip reikia paguosti kitą žmogų – apkabinti, paglostyti, prajuokinti, pradžiuginti dovanėle ar pan.;
  - tinkamai reiškia džiaugsmo ir liūdesio jausmus.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Prieš einant į lauką, kartu su vaikais pasižiūrims filmukas „Asiliukas ir rūpesčių diena“:

Prašoma įvardyti, kaip jaučiasi, kokias emocijas išgyvena filmuko herojai.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai išsako savo mintis, atskleidžia, kokias savo ir kito žmogaus emocijas jie gali išvardyti, atpažinti, apibūdinti, kokias moka išreikšti. Galima paklausti, kada vaikams būna linksma, o kada – liūdna, ar jie žino, ką reikia daryti, jei netveri džiaugsmu arba jei tau ar draugui (mamytei, tėveliui, sesei, draugui) pasidaro liūdna. Vaikai samprotauja, siūlo savo idėjas.

Tikėtina, kad vaikai norės parodyti, kaip jie moka džiūgauti ar kaip elgiasi, kai jiems ar jų artimiesiems yra liūdna, negera. Sutariama, kad projekto tikslas – pasimokyti paguosti liūdintį draugą (artimą, nepažįstamą vaiką).

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kaip paguosti liūdintį?“; „Ką daryti, kai būna liūdna?“ ar pan.);
- kaip jie to mokysis (patys sugalvos situacijas, prisimins tikrus įvykius ir juos imituos, vaidins – siūlo patys vaikai);
  - kiek laiko bus skiriama šioms veikloms;
  - kaip bus fiksuojami vaikų sumanymai;
  - kur ir kaip bus pristatomi vaidinimai.

Pageidautina, kad šiam projektui pasiūlymus teiktų ir namiškiai, nes jie geriausiai žino, kokio elgesio, kokių emocijų raiškos jų vaikui reikėtų pasimokyti.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: filmukų, literatūros kūrinių arba pačių vaikų prisiminimų ar sugalvotų pasakojimų. Emocijų veidukams pavaizduoti reikės kartono, popieriaus lakštų, nereikalingų popierinių kiaušinių dėklų, dailės priemonių. Jeigu vaikai norės vaidinti ne žmones, o imituoti pasakų personažus ar gyvūnus, tuomet jiems prireiks specialios, pačių susikurtos aprangos.

KAIP PAGUOSTI LIŪDINTĮJĮ?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- ieškos ir rinks informaciją apie emocijas ir jausmus, jų reiškimo būdus;
- domės, kaip reikia elgtis įvairiose situacijose (kai linksma, liūdna, pikta ir pan.);
- tinkamai reikš natūraliai kylančias emocijas ir jausmus;
- valdys žaidžiant, bendraujant kylančius spontaniškus impulsus, susilaikys nuo nederamo elgesio;
- pagarbiai elgsis su draugais ir artimaisiais;
- dėmesingai klausysis kitų vaikų pasakojimų, dalysis įspūdžiais;
- apibūdinamas stebimas emocijas ir jausmus, vartos žodinę ir nežodinę kalbą (vaizdų, ženklų, simbolių, kūno);
- mokysis išgyvenimus ir jausmus apibūdinančių žodžių, terminų;
- stebės vaikų veido mimiką, kūno judesius;
- vaidins įvairias situacijas, imituos veikėjų jausmus ir išgyvenimus;
- patirs kūrybinės raiškos džiaugsmą;
- išsikels atjautos ugdymosi tikslą, numatys veiksmus jam pasiekti (kokias savo gyvenimo istorijas prisimins, kokių emocijų atpažinimo ir jų reiškimo galimybių mokysis), apmąstys projekto vyksmą ir rezultatus, numatys, ko dar norėtų išmokyti;
- fantazuos, pateiks netradicinių atjautos jausmo ugdymo idėjų, įsivaizduos galimas veiklas (pašokti, nutapyti paveikslą, pagroti ar pan.), siūlys originalias toms veikloms vykdyti reikalingas priemones;
- apmąstys, kokias charakterio savybes reikia išsiugdyti verslininkui, kaip svarbu pagarbiai bendrauti su verslo partneriais, kaip įtaigiai pristatyti savo verslo sumanymus kitiems žmonėms;
- prisimins reikšmingas savo gyvenimo istorijas, apmąstys ir interpretuos emocinius įspūdžius ir patirtį, ieškos veiksmingesnių emocinių problemų sprendimo galimybių;
- internete ir kituose prieinamuose informacijos šaltiniuose ieškos informacijos apie emocijas ir jausmus, tinkamą, atjaučiantį elgesį; naudosis IT galimybėmis savo ir kitų žmonių patiriamoms emocijoms atpažinti.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai susėda ratu ugdymo įstaigos kieme, ramesnėje vietoje. Veiklai vadovauti gali grupės pedagogas, įstaigos psichologas ar kitas suaugusysis;
- susėdę pievutėje ar pavėsinėje, vaikai klausosi skaitomo mėgstamo kūrinių apie stiprias emocijas išgyvenančius veikėjus;
- vaikai po vieną pasakoja istorijas iš savo gyvenimo (svarbu, kad pasakojamos istorijos veikėjai išgyventų stiprias emocijas): kaip jie buvo pasiklydę, pasimetę nuo tėvų, išsigandę, nuskriausti, įžeisti ar pan.;
- istorijos pabaigoje visi pasidalija mintimis, kokias emocijas, išgyvenimus pastebėjo;

- vaikams sudaromos sąlygos stebėti socialinę aplinką. Mokomasi apibendrinti gautą informaciją, atrasti ir sieti įvykių priežastis su padariniais (taip pat ir atvirkščiai), bandoma įvardinti įvykių priežastis (pvz., norint pralinksminti nuliūdusį draugą, reikia padaryti jam malonią staigmeną ar pan.);

- emocijų išraiškos kuriamos ant akmenukų, iš nebereikalingų kiaušinių dėklų ar pan.;

- iškerpami skrituliai akims, o vaikai, atėję žaisti į lauką, įvardija norimą emociją, nupiešdami veidukui burnytę;

- pasiskirstę poromis ar grupelėmis, vaikai pabando pastebėti emocijas išreikšti ar imituoti;

- atskirai išskiriamos liūdesio, kančios, apmaudo, nerimo emocijos, jos aptiriamos, pavaizduojamos veido mimika, kūno poza, judesiais;

- mokomasi praktiškai išreikšti atjautos, užuojautos, paguodos elgseną veido mimika, kūno poza;

- vaikai kuria įvardytų emocijų sieną ant darželio pavėsinės sienos;

Į pagalbą pedagogui

Vaikams paaiškinama, kad nėra nei gerų, nei blogų emocijų, jie paraginami nebijoti pasidalyti savo išgyvenimais. Vaikai nuteikiami jaustis ramiai ir saugiai. Sutariama, kad nė iš vieno pasakojimo nebus juokiamasi ar šaipomasi. Į projektą įtraukiami visi vaikai, ypač dėmesingas pedagogas turėtų būti elgesio ir (ar) emocijų sutrikimų turintiems vaikams, taip pat vaikams, kurie dėl nepalankios (kultūrinės (kalbinės), pedagoginės, socialinės-ekonominės) aplinkos ar susidariusių aplinkybių turi mažiau galimybių realizuoti savo gebėjimus. Ruošdamasis projektui pedagogas papildomai pasigilina į vaikų emocijų ugdymą, išbando praktinius emocijų ugdymo būdus, drauge su vaikais pažiūri filmukų apie emocijas ir jausmus, į empatijos ir atjautos jausmų ugdymą įtraukia ir tėvelius.

Filmukas „Vaikai apie emocijas“:

„Emocijos ir būsenos“:

Pasiūlymai tėvams

Tėvai pakviečiami prisidėti prie projekto vykdymo, aptariant su vaiku emocijų atpažinimo ir raiškos problemą, atjautos ir supratimo būtinybę. Tėveliai pasiūlo vaikui emocijų pažinimą ir emocijų raišką ugdančių veiklų, žaidimų, paskui pasikalba su juo apie patirtus išgyvenimus, žr.:

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad norint tapti draugais, reikia išmokti gerai suprasti, jausti vienas kitą;
- įsisažmonina, kad norėdami bendrauti, žmonės turi tarpusavyje derinti norus, interesus, veiksmus;
- supranta, kad norint tinkamai bendrauti, reikia ugdytis toleranciją, geranoriškumą, empatiją, t. y. gebėjimą įsijausti, atjausti, suprasti kitą žmogų;
- suvokia, kad bendraujant neišvengiami nesutarimai, ginčai, konfliktai, tačiau juos galima ir reikia spręsti taikiai;
- supranta, kad visada galima rasti išeitį, ir įgyja patirties, kaip geriausia elgtis įvairiais atvejais.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta, kad situaciją, kai žmonių norai skiriasi, išvengti neįmanoma;
- supranta ir parodo, kad siekiant bendro tikslo, reikia derinti skirtingus norus, susitarti, rasti visiems priimtina sprendimą;
- moka elgtis draugiškai: pasidalyti žaislais, padėti draugui, užjausti, atjausti;
- išmoksta, kaip dera ir kaip nederą elgtis žaidžiant kartu;
- geba taikyti iškilusių nesutarimų sprendimo būdus (modelius).

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Kieme arba pievoje vaikams pasiūloma pažaisti žaidimą „Vikšras šimtakojis“. Žaidimui reikia mažiausiai 3 vaikų. Du vaikai atsistoja keturiomis. Antrasis pirmajam suima už čiurnų. Pradėję žingsniuoti, jie abu turi suderinti žingsnius, kad galėtų sėkmingai judėti. Vienas po kito prie jų prisijungia vis daugiau vaikų: kiekvienas turi prisiderinti prie paskutiniojo. Vietoj šio žaidimo labai tinka ir bet kuri bendradarbiavimo grįsta estafetė arba komandinis žaidimas. Svarbu rasti tokią veiklą, kad vaikai turėtų jausti partnerį, derintis prie jo veiksmų.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai dalijasi patirtimi: ar lengva buvo sutartinai judėti, kas trukdė, kas padėjo. Aptariama: ko reikia, kad būtų galima judėti sutartinai? Ko reikia, kad galėtų žaisti nevienodai vikšrus, greitai, sumanūs vaikai, vaikai su negalia? Ko reikia, kad komanda būtų stipri? Nutariama, kad vaikai mokysis, kaip tariantis, stengiantis prisiderinti vienam prie kito, galima pasiekti tikslą, laimėti estafetę, sėkmingai atlikti užduotį. Sutariama, kad projekto tikslas – pasimokyti būti draugiškiems.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Draugystė – stipri jėga;
- grupės solidarumas;
- bičiulystė; bičių gyvenimas;
- patyčioms – ne!
- reikia ir norisi;
- dalijimasis;
- aukojimasis dėl kitų.

KAIP TAPTI GERAI DRAUGAIS?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kaip būti draugiškiems“, „Gal geriau nesipykime“, „Kaip tapti gerais draugais“ ar pan.);
- kaip vyks projektas (diskusija, dalijimasis patirtimis, situacijų imitavimas, estafetės, tarpusavio veiksmų derinimas, žaidžiant judriuosius žaidimus);
- kas už ką bus atsakingas (komandos vadas, teisėjas, fiksuotojas ir t. t.);
- nusprendžiama, kur ir kiek laiko vyks projekto veiklos.

Su vaikais aptariama, kad situacijos bus aptariamoms, imituojamos ir modeliuojamos tinkamas elgesys; bus žaidžiami specialūs komandų telkiantys žaidimai.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Naudojantis įvairiomis priešmokyklinio amžiaus vaikams skirtomis skaitmeninėmis programėlėmis, aiškinamasi, kaip taikiai spręsti ginčus;
- prisimenamas koks nors neseniai (gal net šiandien ar vakar) grupėje įvykęs konfliktas (ginčas, barnis ar net peštynės);
- nagrinėjama situacija, analizuojamas vyksmas iki konflikto, konflikto užuomazga, jo pradžia;
- naudojantis kompiuterinėmis piešimo programomis ar minčių žemėlapių braižymo programomis, situacija piešiama popieriaus lape arba skaitmeniniame ekrane;

- vaikai prisimena kitas situacijas, kai kilo ginčas; pasakoja, kaip jie tokiais atvejais elgėsi;

- inscenuojama vaikų pasiūlyta situacija, bandoma ieškoti keleto galimų sprendimų;

- žaidžiami komandų sutelkiantys žaidimai, žr.

- prisimenamos situacijos, kai vaikai pasielgė labai draugiškai: pasidalijo žaislais, padėjo draugui, užjautė liūdentį ir t. t.;

- nusprendžiama suvaidinti, kaip viskas vyko. Pasiskirstoma vaidmenimis, išrenkami stebėtojai, „teisėjai“;

- abu konflikto dalyviai atkuria visą situaciją – žingsnis po žingsnio, kol priartėjama prie barnio;

- kadangi nė vienas specialiai pyktis nenorėjo, iškyla klausimas: tad kaip elgtis toliau?

- išeitis siūlo patys vaikai. Pedagogas imasi „teisėjo“ vaidmens, kreipia diskusiją link konstruktyvaus konflikto sprendimo (išsiaiškinti, susitarti, susitaikyti ir draugiškai tęsti veiklą);

- vaikams galima pasiūlyti daug judrių, bendradarbiavimo grįstų veiklų;

- pasiūloma pažaisti su mažesniais vaikais ir paskui aptariama, kaip vaikai jautėsi, globodami mažesnę už save;

- kuriamos „Gerų draugų taisyklės“, jos gražiai apipavidalinamos;

- vienas darželio takelis paverčiamas „draugystės takeliu“, ant kurio vaikai gali prištampuoti savo rankyčių, pripiešti piešinėlių, prirašyti gražių žodžių ar pan.;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., žaidžiant „komplimentų žaidimą“, darnių veiksmų reikalaujančius stalo žaidimus, vaidinant susiklausymo reikalaujančias inscenizacijas, grojant ansamblyje ir t. t.).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- apmąstys pasiūlymus, kaip elgtis konfliktinėse situacijose;
- apibendrina gautas žinias apie draugišką ir nedraugišką elgesį, darys išvadas;
- geriau pažins savo išgyvenimus, emocijas;
- suvoks, kad savo emocijas galima valdyti;
- ugdysis kitiems žmonėms palankaus, draugiško elgesio igūdžius ir įpročius;
- žaisdamas judriuosius žaidimus, patirs judėjimo džiaugsmą;
- žodžiais išsakys ir (ar) kūno kalba parodys savo mintis apie deramą ir nederamą elgesį;
- išgirs, ką siūlo kiti, supras jų pasiūlymus, kaip geriausia elgtis konfliktinėse situacijose;
- stengsis taip suformuluoti savo mintis, kad būtų suprstas;
- imituos, inscenuos galimas konfliktines situacijas;
- ras tinkamų vaidybinės raiškos priemonių;
- mokydamsis tinkamai elgtis konfliktinėse situacijose, vaikas pratins prisiminti atsakomybę už savo veiklą, mokysis išsikelti tolesnius uždavinius, ieškoti įvairių elgesio tokiose situacijose modelių;
- vykstant projektui lavės vaiko vaizduotė, intucija, plėsis supratimas apie galimus konfliktus, smurtą, lavės gebėjimai lanksčiai, pagal situaciją, spręsti problemas;
- stiprės vaiko emocinis atsparumas, tvirtas charakteris, valia, gebėjimas planuoti veiksmus, atkaklumas siekiant savo tikslų;
- kritiškai įvertins ir atrinks informaciją apie draugišką ir nedraugišką elgesį;
- prisimins konfliktiško ir draugiško elgesio įspūdžius, apmąstys ir interpretuos savo patirtį, ieškos tinkamiausių probleminės situacijos sprendimų;
- ieškos informacijos apie deramą elgesį konfliktinėse situacijose, ją dalysis, ją analizuos ir taikys, priimdamas sprendimus, saugiai naudosis IT.

Į pagalbą pedagogui

Kiekvienoje iš skirtingais poreikiais, polinkiais, interesais, temperamentais, charakteriais pasižyminčioje individų grupėje neišvengiamai kyla konfliktų. Pedagogas jų neignoruoja, o kaip tik pritaiko mokyti konstruktyviai spręsti kylančias problemas. Pedagogas pasidomi konfliktų sprendimo teorija ir praktika, yra tam pasiruošęs. Jei stokoja kompetencijos, pedagogas būtinai turėtų pasikonsultuoti su švietimo pagalbos specialistais.

Naudinga literatūra:

Therault Ch. Vaikų konfliktai. Kaip ugdyti savarankiškumą. Baltos lankos, 2009.
Deny M. Pyktis. Kasdieniai patarimai ir gudrybės. Baltos lankos, 2009.

E. Kuraitė-Žickė. Vaikų konfliktai darželyje – kaip juos spręsti? Prieiga per internetą:

Kaip suvaldyti pyktį? Prieiga per internetą:

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams patariama pasikalbėti su vaiku, kodėl svarbu gerai sutarti su kitais vaikais, su broliais ir seserimis, norint užkirsti kelią galimam konfliktui. Pastebėję tarp vaikų kilusį konfliktą, tėvai turėtų ne užgniaužti jį bausmėmis, o išnaudoti situaciją ir pamokyti vaikus, kaip konstruktyviai išeiti iš situacijos ir nuslopinti, sutramdyti sukilusias emocijas, ramiai išsiaiškinti situaciją, susitaikyti.

Kodėl projektas yra svarbus

- Augdami vaikai mokosi suvaldyti ir tinkamai išreikšti visas emocijas, taip pat ir neigiamas – pyktį, nerimą, paniką ir, prieš ką nors darydami, pagalvoti apie padarinius;
- vaikai supranta, kad nėra „gerų“ ir „blogų“ jausmų, yra tik netinkami jų reiškimo būdai;
- savitvarda, savikontrolė padeda vaikams susidoroti su įtampa, susikaupti ir atlikti užduotis, spręsti konfliktines situacijas, dirbti komandoje, mokytis;
- savikontrolė yra itin svarbi mokantis dalytis, taip pat – džiaugtis kito pergale, priimti kitokią nuomonę.

6.

Idėjos, kurias galima tėti

- Susikaupimas, dėmesio sutelkimas;
- nusiramimas, atsipalaidavimas;
- asmeninės erdvės saugojimas;
  - ambicijų apribojimas;
  - impulsų suvaldymas;
  - garbingas pralaimėjimas.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Prireikus vaikai susitvarko, suvaldo spontaniškus impulsus, norus;
- geba impulsyvių elgesį nukreipti priimtina linkme;
- moka tinkamai išreikšti kilusias emocijas;
  - stengiasi laikytis ribų ir taisyklių, nepriimtina elgesį keisti priimtinu.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Jį staigos kiema atsinešami šie daiktai: „STOP“ juosta, iš kartono pasidarytas „STOP“ kelio ženklas, kelių policininko „STOP“ ženklas, „stebuklinga“ šermukšnio lazdelė, dirbtinis šviesoforas ir kt. Vaikų klausima, ar jie yra matę tokių daiktų? Kur? Kada? Kam jie buvo skirti?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai noriai pasakoja, kur ir kada jie matė „STOP“ reiškiančius ženklus, aiškina, kam jie skirti. Sudėtingiau su „burtų lazdele“, bet apie šermukšnio lazdelės stebuklingas galias gali papasakoti pedagogas. Vaikų klausima, kada ir kaip gali praversti „STOP“ ženklai grupėje. Vaikai siūlo įvairiausius variantus (kai reikia miegoti, kai tenka palaukti savo eilės, kai reikia nustoti bartis, kai nenori, kad tau trukdytų žaisti, skaityti knygą, piešti, groti, kalbėtis su draugu, kai nenori, kad kiti vaikai imtų kabinėtis, peštis, muštis ir t. t.).

Vaikai nusprendžia, jog sunkiausia yra liautis ginčytis, bartis, peštis ir kad čia labai praverstų turėti ir panaudoti ženklą „STOP“. Nusprendžiama, kad projekto tikslas – pasimokyti tinkamai išreikšti kylantį pyktį.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kaip liautis pyktis?“, „Kaip išreikšti kylantį pyktį?“, „Ką daryti, kai supyksti?“ ar pan.);
  - apmąstoma projekto eiga: kokie žaidimai bus žaidžiami („Pagauk drakono uodegą“, gaudynės ar kt.);
  - kas bus žaidimų vadovai, dalyviai, kur ir kiek laiko bus žaidžiama;
  - kada žaidimas bus baigtas ir paskelbti rezultatai. Vertingų pasiūlymų vaikų savikontrolėi stiprinti gali teikti ir namiškiai.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: kaspinių, nosinių, skarelėlių ar kitokių „drakono uodegų“.

KAIP TINKAMAI IŠREIKŠTI PYKTĮ?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- stebės, pažins savo ir kitų vaikų emocijas, jausmus, išgyvenimus;
- skirs, lygins, grupuos emocijas; analizuos, išsiaiškina, kokiose situacijose kokios emocijos kyla;
- supras, kad pats turi įvairių jausmų ir išgyvena skirtingas emocijas;
- išmoks tinkamai išreikšti įvairias emocijas, nuotaikas, jausmus;
- vengs smurto, patyčių, stengsis būti geranoriškas aplinkiniams;
- mokysis nusiraminti ir atsipalaiduoti;
- žaisdamas judriuosius žaidimus, judės ir patirs judėjimo džiaugsmą;
- kūno kalba parodys ar žodžiais išsakys savo jausmus, išgyvenimus;
- apie išgyvenimus kalbės įvairiomis intonacijomis, pabrės svarbesnius žodžius;
- pasakodamas apie jausmus, vartos vaizdingus žodžius, palyginimus, sinonimus;
- savo jausmams išreikšti pasitelks atitinkamas menines priemones – judesius, vaizdus, garsus;
- vaidindamas, improvizuodamas fantazuos, išgyvens kūrybos džiaugsmą, pasitenkinimą;
- vaidindamas nugalės viešumos baimę, pasitiks savimi, suklydęs tės vaidinimą;
- išsikels projekto tikslą, numatys veiksmus jam pasiekti; apmąstys projekto vyksmą ir jo rezultatus; prisiims atsakomybę už bendros veiklos sėkmę;
- fantazuos, kaip galėtų būti išspręstas konfliktas; pateiks netradicinių idėjų jam užbaigti, numatys bendravimo tąsą; įsivaizduos, kaip kitaip galima išspręsti kilusį konfliktą, susidūręs su problemomis, siūlys neįprastus jų sprendimo būdus;
- analizuos, kokių nesupratimų gali iškilti, norint ką nors padaryti, sukurti, kokiais būdais tuos nesupratimus, nesutarimus galima išspręsti, kaip toliau tęsti bendradarbiavimą su partneriu;
- kritiškai įvertins informaciją apie žmonių išgyvenamas emocijas;
- apmąstys konfliktų atsiradimo priežastis ir padarinius, ieškos geriausių būdų konfliktui išspręsti;
- internete ir kituose prieinamuose informacijos šaltiniuose ieškos informacijos apie emocijas ir išgyvenimus, konfliktus ir jų sprendimo būdus, kritiškai ją įvertins; numatys projekto įgyvendinimo veiksmus, dalysis idėjomis, fiksuos (fotografuos, filmuos) imituojamas konfliktines situacijas.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Žaidžiamas žaidimas „Pagauk drakono uodegą“;
  - pirmiausia pasimokoma, kaip reikėtų stabdyti kitą „drakoną“: staigiai atsisukti, ištiesti ranką su atlenktu delnu ir garsiai bei tvirtai pasakyti „STOP!“;
  - kiekvienas žaidėjas pasiverčia „mažu drakonu“, ant diržo arba ant kelių prisitvirtindamas gerai matomą „uodegą“ – nosinę, skarelę, kaspinę, ar pan.;
  - „drakonai“ įeina į „areną“ – aiškiai pažymėtą aikštelę. Pasigirsta riauvojimai, ir „drakonai“ puola vienas kitą, norėdami nutraukti uodegą;
    - uodegos netekę „drakonai“ palieka žaidimo areną, bet jei jie suspėja nuplėsti kieno nors kito uodegą, išeina už aikštelės ribų, prisitvirtina naują uodegą ir vėl gali dalyvauti žaidime;
    - vienintelis būdas apsiginti – suspėti atsisukti į besivejantį „drakoną“ ir griežtai ištarti: „STOP!“. Nuo pasakiusiojo „STOP!“ uodegos nuplėsti negalima;
    - žaidėjai dalijasi patirtimi ir įspūdžiais, kaip jiems sekėsi sustabdyti varžovą griežtu „STOP!“;
    - diskutuojama, ar tai geras būdas, norint sustabdyti nepageidaujamą elgesį, beįsiplieskiantį ginčą, konfliktą, peštynes;
    - nusprendžiama, kad visada, kai norėsis, kad kitas liautųsi, bus kartojamas žaidžiant išmoktas judesys „STOP!“;

Į pagalbą pedagogui

Pedagogai pasinaudoja grupėje kylančiomis realiomis situacijomis – vaikų ginčais, nesutarimais, konfliktais. Verta pritaikyti ir literatūros personažų, filmų veikėjų elgesio pavyzdžius, aptarti įvairius (tinkamus ir netinkamus) konfliktų įveikimo būdus, skatinti vaikus mintyse pasakyti „STOP!“ ir susitvarkyti. Į šį projektą ypač reikėtų įtraukti elgesio ir (ar) emocijų sutrikimų turinčius vaikus, taip pat vaikus, kurie turi sunkumų dėl nepalankios kultūrinės (kalbinės), pedagoginės, socialinės-ekonominės) aplinkos.

Papildoma medžiaga:

Goleman D., Boyatzis R., McKee A. Lyderystė. Kaip vadovauti pasitelkiant emocinį intelektą. Smaltija, 2007, 39–40 p.
Dawn Huebner. Ką daryti, kai pyksti. Žmogaus studijų centras, 2017.
Dawn Huebner. Ką daryti, kai jaudiniesi per stipriai. Žmogaus studijų centras, 2017.

3 žingsniai efektyvaus emocijų valdymo link. Prieiga per internetą:

Kaip būti savo pačių emocijų architektu? Prieiga per internetą:

- papildomai mokomasi pykčio valdymo, savikontrolės technikos: a) pripažinti sau, kad esu supykęs (kai pradeda drebtėti, padažnėja kvėpavimas, išrausta veidas); b) mokytis pasakyti sau „STOP“ ir nusiraminti, padaryti trumpą pauzę. Galima tiesiog suskačiuoti iki dešimties; nueiti į kitą vietą, patalpą (jeigu įmanoma); giliai pakvėpuoti (įkvėpti ir iškvėpti skaičiuojant mintyse); c) pamąstyti, ką šitoje situacijoje būtų galima padaryti; koks sprendimas geriausias; d) pasirinkti tinkamiausią sprendimą;

- popieriaus lape ar skaitmeniniame ekrane, naudojantis kompiuterinėmis piešimo programomis ar minčių žemėlapių braižymo programomis, piešiamas pykčio valdymo planas;

- planas (schema) pristatoma kitiems;

- sukurtos taisyklės nufotografuojamos, pristatomos kitiems;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., mokantis pasakyti „STOP“ atliekant kasdienės grupės veiklas (valgant, miegant, laukiant savo eilės, skaitant, grojant ar pan.).

Pasiūlymai tėvams

Tėvai, tęsdami projektą, pasiūlo savo vaikui savitvarkos ir valios ugdymosi pratimų, kuriuos galima atlikti ir kambaryje, ir lauke: a) mintyse pasakyti („įsakyti“) sau: „aš galiu susilaikyti nuo ...“, „aš galiu apsieiti be ...“, „aš nedarau, ko nenoriu“ ir pan.; b) įsivaizduoti situaciją, kurioje paprastai nesusivaldote, ir mintyse ją pakeisti – pasielgti taip, kaip norėtumėte; c) užbėgti įvykiams už akių: jei negalite atsispirti saldimynams, stenkitės namuose jų neturėti, jei esate labai nemantrūs, priminkite sau neskubėti ir t. t.

Kodėl projektas yra svarbus

- Patyrę, kad daug ką gali padaryti patys, savo rankomis, vaikai ima labiau pasitikėti savo jėgomis, sustiprėja jų motyvacija patiems imtis naujos veiklos, veikti, kurti;
- įpratę drauge su suaugusiais ar savarankiškai atlikti paprastus aplinkos tvarkymo darbus, vaikai ilgainiui įgunda tai daryti visur ir visada, siekia, kad jų aplinka būtų švari ir tvarkinga;
- įpratę prie tvarkos ir švaros, vaikai stengiasi nelaužyti, negadinti daiktų, neteršti aplinkos, tausoti ir saugoti gamtą, jos išteklius.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta, kad gali padėti suaugusiesiems nudirbti nemažai darbų, o ir patys jau sugeba daug ką atlikti savo rankomis;
- geba patys, savo fantazija ir rankomis pagražinti savo namų, kiemo, miestelio aplinką;
- įpranta, baigę žaisti ar ką nors veikti lauke, sutvarkyti žaidimo vietą, sudėti į vietas žaislus ir priemones, surinkti šiukšles.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Rankos, kaip įrankio, galimybės: ranka – „grėblys“, ranka – „šluota“, ranka – „kranas“, ranka – „kūjis“;
- rankos – glostančios, guodžiančios, apkabinančios, gelbstinčios, skriaudžiančios, baudžiančios...
- rankos – kuriančios, puošiančios;
  - darbai lauke ir namuose;
  - kūrybiniai, mąstymo darbai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Kieme sukraunami įvairūs sodo, daržo, staliaus įrankiai: grėblys, šluota, sodininko žirklys, mechaninė žoliapjovė, kauptukas, kastuvai, taip pat plaktukas, pjūklelis, vinių dėžutė, replės ir pan. Vaikų prašoma pasakyti, kam ir kada šie daiktai naudojami, tada paprašoma sugrupuoti šiuos daiktus į dvi grupes (tegul patys vaikai nusprendžia, kokias).

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai prisipažįsta, kuriais įrankiais jau moka naudotis, o kuriais – dar ne ir ko norėtų išmokyti. Taip pat išklausomi ir vaikų norai išmokyti dar nemokamų atlikti darbų.

Vaikai pasakoja, kokius darbus jau padeda tėveliams atlikti – iššluoti kiemą, palaistyti gėles, nuravėti lysves, nupjauti žolę, tvarkyti garažą, remontuoti automobilį ar dviratį, sukalti lesyklėlę arba puošti, gražinti kiemą darbeliais iš betono, medžio skulptūromis ar akmenų kompozicijomis, pačių sukurtois vėtrungėmis, vėjo varpeliais, o gal drauge pasodintais dekoratyviniais medeliais, krūmais, gėlėmis. Vaikams pasiūloma išmokyti padaryti kokią nors puošmeną kiemui.

Kartu su vaikais sutariamas projekto tikslas – išsiaiškinti, ką gero galima nuveikti kieme, sode.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais (atsižvelgiant taip pat ir į namiškių nuomonę) sutariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Ką jau moku, o ko – dar ne“, „Ką galiu nuveikti savo kieme, sode?“ ar pan.);
  - išsiaiškinti, kaip daromi darbėliai iš betono, kaip konstruojamas lesyklėlės, peržiūrėti mokomuosius filmukus;
  - nutarti, kas projekte bus už ką atsakingas, kokia seka vyks paukštelių girdyklės kūrimas;
  - pasiskirstyti į grupes pagal girdyklės kūrimo techniką;
    - numatyti, kur bus „įkurdinami“ sukurti darbėliai.
- Su vaikais taip pat aptariama, kokių priemonių reikės, kuriant girdykles, lesyklėles paukšteliams: cemento, smėlio, vandens, nebereikalingos plastikinės taros, mentelės, guminių pirštinių, storesnio audinio atraizų, medžio lentelių, vinių, plaktukų ir t. t.

KĄ GALIU NUVEIKTI SAVO KIEME, SODE?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- domėsis, stebės, kokie darbai dirbami kieme, lauke, sode;
- domėsis, iš kokių medžiagų pagaminti įvairūs daiktai;
- aiškinsis įvairių medžiagų savybes, jų pritaikymo galimybes;
- ieškos informacijos apie norimų pasidaryti daiktų projektavimą, kūrimą ir t. t.;
- sieks palaikyti aplinkos tvarką ir švarą;
- pagarbiai elgsis su daiktais, juos tausos, sugedusius taisy, remontuos;
- konstruodamas stengsis būti atsargus, elgsis saugiai;
- dalysis įspūdžiais apie tai, ką jau moka daryti pats, o ko dar nemoka, bet norėtų išmokyti;
- tarsis, planuos, ką savo rankomis sukurs, numatys veiklas, reikalingas priemones;
- išmoks naujų žodžių, sąvokų („cementas“, „betonas“, „modeliavimas“ ir kt.);
- stebės aplinką, kaups estetinius įspūdžius, vizualizuos savo sumanymus;
- kurs daiktų projektus, konstruos daiktus, parinks jiems formas, spalvas ir t. t.;
- kurs estetišką sodo, kiemo aplinką;
- išsikels projekto tikslą – sukurti kiemo puošmeną – paukštelių girdyklę, numatys, kaip ji atrodys, ieškos priemonių ir būdų numatytam tikslui pasiekti, apmąstys, kaip sekėsi darbas ir koks išėjo rezultatas;
- fantazuos, pateiks originalių, netradicinių namų aplinkos tvarkymo idėjų, ieškos įvairių jų įgyvendinimo būdų, reikalingų priemonių;
- apmąstys, ką naudinga gali sugalvoti ir padaryti savo rankomis, sugalvos, kaip pritaikyti savo gebėjimus, sukurs kiemui, sodui papuošti naudingą daiktą;
- apmąstys žmonių kūrybos ir rankų darbo svarbą ir neišsėmiamas galimybes, atsirinks tinkamiausius būdus ir priemones konkrečioms projektams įgyvendinti, analizuos atliekant veiklą įgytą patirtį, stengsis spręsti iškilusias problemas;
- internete ir kituose prieinamuose informacijos šaltiniuose ieškos informacijos apie namų, darželio, mokyklos aplinkos gražinimą, puošimą, kraštovaizdžio kūrimą ir t. t., kritiškai ją įvertins, numatys projekto įgyvendinimo veiksmus, jei reikia, naudosis mobiliosiomis programėlėmis.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Susiradus internete vaizdo medžiagą, mokomasi, kaip pasidaryti paukštelių girdyklę, betoninę vazą ar kitų dekoratyvinių daiktų iš betono;
- susirandami norimai paukštelių girdyklei ir lesyklėlei pasidaryti reikalingo dydžio ir formos plastikiniai indai ar medžio lentelės, tašeliai;
- pasirūpinama kitomis priemonėmis (pvz.: cementu, vandeniu, nereikalinga plastikine tara, storesnio audinio atraizomis ar pan);
  - nusipiešiami pasirinktų objektų (paukštelių girdyklės, lesyklėlės) eskizai;
  - kiekviena grupelė tariasi, derina skirtingas vizijas, dalijasi mintimis, įrankiais, bendradarbiauja;
  - grupės stengiasi kurti savitai, originaliai, sugalvoti naujus girdyklų modelius;
  - vaikų veikla fiksuojama – galima nufilmuoti, nufotografuoti ir paskelbti darželio arba grupės interneto puslapyje, uždaramame grupės socialiniame tinkle;
  - projektas tęsiamas grupėje, išsiaiškinus, kokių namų aplinkos, interjero kūrimo, puošimo ir tvarkymo darbų kuris vaikas norėtų išmokyti.

Į pagalbą pedagogui

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas paskatina vaikus tausoti gamtos išteklius, nealinti gamtos, nedidinti vartojimo, nekaupiti bereikalingų daiktų. Vertėtų paraginti vaikus savo rankomis iš buitinių atliekų susikurti kiemo įrangą, žaidimo priemonių. Patys ką nors susikonstravę, vaikai įgyja pasitikėjimo savo jėgomis jausmą, sustiprėja jų savivertė. Šis projektas palankus į veiklą įtraukti visus vaikus, atsižvelgiant į jų gebėjimus, polinkius, interesus, asmenines ar šeimos, namų reikmes.

Daug idėjų, kaip panaudoti nebereikalingus daiktus ar žaislus, galima rasti internete.

Pasiūlymai tėvams

Tėvų paprašoma pasiūlyti, kaip reikėtų pagražinti darželio aplinką, taip pat pasidalyti patirtimi ir padėti savo vaikui surasti tinkamų priemonių ir medžiagų. Tėvai namuose paskatina patį vaiką pasidaryti reikalingas žaidimo priemones ar norimus daiktus ir neišmesti, bet susiremontuoti sulūžusius, sugedusius žaislus. Į bendrą kūrybinę veiklą įsitraukę tėvai ne tik patirs bendravimo su vaiku, projektavimo ir kūrybos džiaugsmą, bet ir parodys savo vaikui, kad supranta aplinkosaugos svarbą ir gerbia gamtą.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai mokosi mandagiai ir pagarbiai elgtis su artimaisiais ir su nepažįstamais žmonėmis;
- mokosi išreikšti savo padėką, pagarbą ir simpatiją jais besirūpinantiems žmonėms;
- supranta, kaip nedera kalbėti, koks turinys gali būti įžeidžiamas;
- supranta ir įvertina žmonių, dirbančių ugdymo įstaigoje, tvarkančių ir gražinančių aplinką, darbo svarbą, pajunta dėkingumą už jų pastangas;
- mokosi išreikšti teigiamus, malonius jausmus, sukurdami ir įteikdami pačių sukurtus padėkos laiškus.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta ir įvertina žmonių, dirbančių ugdymo įstaigoje, viešosiose erdvėse, tvarkančių ir gražinančių jų aplinką, darbo ir pastangų svarbą;
- moka išreikšti pagarbos, dėkingumo jausmus juos supantiems žmonėms;
- kuria išradingas padėkas; pristato jas adresatams;
- įpranta būti mandagūs, išreikšti padėką jais besirūpinantiems žmonėms.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Žiūrėdamas nuotaikingas filmukas „Netvarkos nykštuko daina“:

 Pasižiūrėjęs filmuką, vaikams pasiūloma įsivaizduoti, kas būtų, jeigu niekas nesirūpintų ir netvarkytų jų darželio, mokyklos kiemo, miesto, miestelio gatvių ir aikščių, parkų, kitų viešųjų erdvių. Kaip atrodytų mūsų aplinka?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai bando įsivaizduoti, kaip atrodytų netvarkomos, nevalomos viešosios erdvės. Kalbamasi apie tai, kaip svarbu, kad kas nors rūpintų aplinkos tvarką ir grožiu. Diskutuojama, ką vaikai patys galėtų padaryti, kad jų gyvenamoji aplinka būtų jaukesnė. Galbūt vaikai pasiūlytų padėti sutvarkyti darželio kiemą, gal norės patalkininkauti, tvarkant miesto, miestelio gatves, parką, aikštę ar pan.,

pasiūlytų kaip nors gražiai atsidėkoti aplinkos grožiu ir tvarka besirūpinantiems žmonėms, pavyzdžiui, padėkojant jiems žodžiu arba sukuriant ir įteikiant jiems simbolinius padėkos laiškus.

Išklausomi vaikų pasiūlymai ir kartu sutariamas galimas projekto tikslas – pasimokyti padėkoti už gerus darbus.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kaip padėkoti už gerus darbus“, „Kada ir kaip dėkojame kitiems“ ar pan.);
- kam ir už ką jie norėtų padėkoti, kas kokias padėkas kurs;
  - kokių IT ir kitų priemonių reikės;
  - kam ir kada padėkos bus pristatytos.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės, kuriant padėkas: išmoningų padėkos tekstų, savanorių, perskaitysiančių padėkas, mobiliųjų įrenginių padėkoms nufilmuoti, paprasčiausių montavimo programėlių. Kartu su vaikais numatoma, kaip jie norėtų pratęsti šį projektą grupėje (pvz., padėkoti virėjoms, auklėtojos padėjėjoms, budėtojais, ūkvedžiui ir t. t.).

KAIP PADĖKOTI UŽ GERUS DARBUS?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- domėsis, kokius darbus dirba žmonės jo įstaigos kieme, viešosiose miesto erdvėse; analizuos, kuo svarbūs yra šie darbai;
- ieškos ir rinks informaciją apie galimybes gražiai padėkoti žmonėms už jų darbą;
- tyrinės IT įrenginių filmavimo galimybes;
- įvertins aplinkos švaros ir tvarkos reikšmę savo sveikatai;
- vaikščios, judės gryname ore;
- veikdamas stengsis būti atsargus, elgsis saugiai;
- klausysis kitų vaikų pasakojimų, bendraus, dalyvis įspūdžiais, patirtimi apie jo įstaigos kieme, viešosiose miesto erdvėse dirbančių kitų žmonių darbus;
- tarsis, planuos padėkų kūrimo veiklas;
- taikys mandagaus, pagarbaus elgesio, kalbos etiketo taisykles;
- stebės aplinką, kaups estetiškus įspūdžius;
- kurs padėkos tekstus, ieškos tinkamos raiškos;
- naudodamasis IT, kurs vaizdo siužetus;
- išsikels padėkos laiško kūrimo uždavinius, ieškos būdų numatytam tikslui pasiekti (padėkų tekstai, filmavimas), prisiims atsakomybę už savo veiklos dalį bendrame projekte, apmąstys, kaip sekėsi kurti padėkas, ką galima padaryti geriau;
- fantazuos, pateiks netradicinių idėjų, kaip kitaip būtų galima išreikšti dėkingumą, įsivaizduos galimas veiklas, siūlys alternatyvias padėkos laiško kūrimo priemones, išradingas padėkos tekstų idėjas;
- mokysis padėkų sumanymus realizuoti iš tikrųjų, nebijos įgyvendinti dar niekad neišbandytų sumanymų, pratins numatyti sumanymo įgyvendinimo veiksmus, atkakliai sieks norimo rezultato;
- galvos, kaip geriausiai būtų galima padėkoti žmonėms už jų gerus darbus, kaip savo padėką įtaigiai ir sumaniai išreikšti, apmąstys, kaip sekėsi, ką darė gerai, o ką reikėtų keisti, daryti kitaip;
- internete ieškos reikiamos informacijos, ją įvertins, naudosis IT galimybėmis, kurdamas padėkas, rengs projekto pristatymus.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Nusprendžiama, kam ir už ką vaikai norėtų padėkoti (kiemsargiui, gėlininkams, šiukšlių surinkėjams ar kt.);
- tariamasi, kas kokius padėkos laiškus kurs (pieštus, rašytus, aplikuotus, nulipdytus, suvaidintus, nufilmuotus ar kt.);
- nusprendžiama, kad bus kuriamos vaizdo padėkos;
  - susitariama, kas turės telefoną su filmavimo kamera ir filmuos;
  - rengiami šmaikštūs, išradingi padėkos tekstai;
- atliekami bandomieji filmavimai (gali pavykti nufilmuoti ir iš pirmo karto);
- susitariama su padėkų adresatais, kada ir kur jiems bus pristatytos nufilmuotos padėkos;
- pasiskirsčius grupelėmis, įgyvendinami visi numatyti sumanymai;
- sutartą dieną grupelės aplanko padėkų adresatus ir parodo jiems įrašytas padėkas už svarbų darbą;

• vaikai – „operatoriai“ filmuoja padėkų pristatymo scenas;

• organizuojamos išvykos į įvairias komunalines tarnybas: atliekų rūšiavimo, apželdinimo tarnybas ar kt., kad vaikai realiai susipažintų su atliekamuoju darbu, įvertintų jo svarbą, padėkotų darbuotojams;

• projekto medžiaga viešinama įstaigos tinklalapyje, pristatoma tėvams; jei tėvai sutinka, ji gali būti paskleidžiama ir plačiau;

• projektas tęsiamas grupėje, nusprendus, kam dar (budėtojoms, virėjoms, valytojoms ar kt.), už ką ir kaip vaikai labiausiai norėtų padėkoti.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas nuolat stebi, kaip vaikai elgiasi su savo artimaisiais, įstaigos darbuotojais, viešųjų erdvių tvarkytojais ir pan. ir padeda kiekvienam vaikui tobulinti savo elgesį. Ypač pageidautina, kad mandagaus, geranoriško elgesio mokytųsi vaikai, kurių namų sociokultūrinė aplinka yra prastesnė. Visada, visose tinkamose situacijose būtina pratinti vaikus mandagiai paprašyti, atsiprašyti, padėkoti, kad toks elgesys taptų įgūdžiu, automatizmu.

Rengdamasis šiam projektui, pedagogas pasidomi, kaip sukurti paprasčiausią filmuką (angliškai). Tačiau visiškai nebūtina naudoti sudėtinga filmavimo įranga – vaikai gali tiesiog telefonu nufilmuoti (įrašyti) keletą padėkų ir parodyti filmuotą medžiagą adresatui.

Pasiūlymai tėvams

Tėvų paprašoma teikti pasiūlymus (pvz., kam dar reikėtų padėkoti), padėti vaikui išsirinkti originalų, netikėtą padėkos tekstą, jo išsakymo būdą, padrašinti vaiką. Šiame projekte tėvai paragina vaiką namuose prisiminti, ko buvo mokomasi grupėje, ir perkelti tai į tikrą šeimą gyvenimą – laiškeliu, piešinėliu, darbeliu ar kt. padėkoti kiekvienam namiškiui už jo rūpestį ir meilę.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikas ima suprasti bet kurio darbo reikalingumą ir vertę;
- suvokia, kad kiekvienas reikalingas darbas yra svarbus ir gerbtinas;
- ugdomi pagarbą gerai atliekamam darbui;
- nusiteikia visus darbus atlikti kiek įmanoma geriau.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Priešmokyklinio amžiaus vaikai yra labai aktyvūs ir noriai imasi įvairios veiklos, tačiau neretai jiems pritrūksta kantrybės ir laiko pabaigti pradėtus darbus. Nutaikęs tinkamą progą, pedagogas paskaito vaikams Kazio Binkio poemėlę „Dirbk ir gerai“, tada išeinama pasivaikščioti po miestą, miestelį ir stebimi bei įsidėmimi visi ką nors dirbantys žmonės, jų darbai.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Grįžus į įstaigos kiemą, aptariami patirti įspūdžiai, vaikai pasakoja, ką pastebėjo, kurie darbai jiems atrodo labai svarbūs, o kurie – ne itin. Diskutuojama: ar yra vien „vyriškų“ arba „moteriškų“ darbų? Ar visus darbus gali dirbti ir vyrai, ir moterys? Kodėl? Ar visi darbai yra reikalingi? Kodėl? Vaikai argumentuoja visų įprastų darbų svarbą ir reikalingumą ir nutaria, kad projekto tikslas – mokytis atlikti kiekvieną darbą atsakingai, kiek įmanoma geriau.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Praeities profesijos ir darbai;
- ateities profesijos ir darbai;
- tėvų profesijos ir darbai;
  - robotai – darbininkai;
- „nematomos“ profesijos;
  - „amžinos“ profesijos.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta, koks svarbus yra kiekvienas žmonių dirbamas darbas;
- išmano įvairių profesijų veiklos ypatumus;
  - supranta, kad darbai neskirstomi į „vyriškus“ ir „moteriškus“;
- suvokia kolegiško bendradarbiavimo, veiksmų derinimo vertę;
- nusiteikia kiekvieną darbą atlikti atsakingai, sąžiningai, kiek įmanoma geriau.

KAIP DIRBTI ATSAKINGAI?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kodėl reikia dirbti atsakingai“, „Ką darai, daryk gerai“, „Kiekvienas darbas yra svarbus“ ar pan.);
- kokias profesijas, darbus jie vaidins, kas kokioje profesinėje grupėje dalyvaus;
- nusprendžiama, kaip kiekviena grupė pristatys savo profesinę veiklą – piešiniais, nuotraukomis, vaizdo, garso įrašais ar kt.;
- kur ir kaip vaikai demonstruos savo pristatymus.
  - Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės. Nusprendžiama, kad kiekvienos profesijos grupelė pasirūpins jai reikalingomis priemonėmis.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- supras, kad pats turi įvairių polinkių, poreikių;
- stebės, pažins savo ir kitų vaikų imituojamus darbus, profesinę veiklą;
- lygins, grupuos, analizuos įvairius darbus, profesijas;
- imituodamas profesinę veiklą, išmoks tinkamai išreikšti emocijas, jausmus;
- vengs smurto, patyčių, stengsis būti geranoriškas žaidimų „bendradarbiams“;
- imituodamas įvairias profesijas ir darbus, stengsis elgtis saugiai;
- papasakos arba kūno kalba parodys, kaip dirbami įvairūs darbai;
- pasakodamas apie profesijas, vartos vaizdingus žodžius, palyginimus, sinonimus;
- imituodamas darbus ir profesijas, vartos reikiamas sąvokas, terminus;
- imituojamoms profesijoms išreikšti pasitelks atitinkamas menines priemones – judesius, vaizdus, garsus;
- vaidindamas, improvizuodamas profesinę veiklą, fantazuos, išgyvens kūrybos džiaugsmą, pasitenkinimą;
- išsikels projekto tikslą, numatys veiksmus jam pasiekti (pasirinks, kokias profesijas, darbus vaidins); apmąstys projekto vyksmą ir jo rezultatus; prisiims atsakomybę už bendros veiklos sėkmę;
- fantazuos, kaip galėtų būti pavaizduota jo pasirinkta profesija; pateiks netradicinių idėjų jai atskleisti, įsivaizduos, kaip kitaip galima pavaizduoti profesinę veiklą; susidūręs su problemomis, siūlys originalius sprendimo būdus;
- analizuos, kokių nesupratimų gali kilti, norint gerai atlikti savo darbą, svarstys, kokiais būdais galima išspręsti profesinius nesklaidumus, nesutarimus;
- kritiškai vertins stereotipinę informaciją apie įvairias profesijas ir darbus;
- apmąstys teigiamas ir neigiamas profesijos puses, ieškos sau tinkamiausios profesinės veiklos;
- internete ir kituose prieinamuose informacijos šaltiniuose ieškos informacijos apie darbus, profesijas, ateityje atsirastą naujas profesijas ir veiklas, kritiškai ją įvertins; numatys projekto įgyvendinimo veiksmus, dalysis idėjomis, fiksuos (fotografuos, filmuos) profesinės veiklos imitavimą.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Su vaikais diskutuojama, kad visus darbus gali dirbti ir vyrai, ir moterys;
  - nutariama, kokias profesijas, darbus jie norės vaidinti (statybininko (-ės), archeologo (-ės), lauko kavinės padavėjo(s), gėlininko (-ės) ar kt.);
- vaikai pasiskirsto į grupes pagal profesines veiklas;
- išsirenka kiekvienos grupės koordinatorių („vadybininką“);
  - susikuria konkrečiai profesijai reikalingus darbo įrankius;

- veiklos rezultatus vaikai fiksuoja popieriaus lape ar skaitmeniniame ekrane, naudodamiesi kompiuterinėmis piešimo programomis ar minčių žemėlapių braižymo programomis, juos pristato kitiems;

- baigę veiklą, vaikai dalijasi įspūdžiais, žiūri vieni kitų pristatymus;
- sudaromas norų sąrašas, su kokių profesijų atstovais vaikai pageidauja susitikti ar jų darbovietes aplankyti;

- sukuria profesinei veiklai būtiną aplinką (statybų aikštelę, archeologinių tyrinėjimų vietą, lauko kavinę, gėlyną ar kt.);
- imituoja profesinę veiklą: žaisdami prisiima įvairius vaidmenis ir stengiasi juos atlikti kuo geriausiai;
  - „vadybininkai“ koordinuoja darbus, stebi, kad jie būtų atliekami tinkamai ir kokybiškai;
  - grupių „operatoriai“ fiksuoja darbo procesą – fotografuoja, filmuoja, kuria reportažus tema „Ką žmonės dirba“;

- j projekto veiklas pakviečiami tėveliai, jie pristato savo profesiją, o paskui vaikai ją imituoja;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., žaidžiant kitas profesijas imituojančius žaidimus, pabrėžiant, kad kiekvieną darbą reikia atlikti sąžiningai ir atsakingai, kad labai svarbu derinti savo veiksmus su bendradarbių, mokėti pasidžiaugti vieni kitų sėkme, pasveikinti, pagirti bendradarbių, jam padėti).

Į pagalbą pedagogui

Svarbiausia pedagogo užduotis – ugdyti vaikų nuostatą, kad visi darbai yra reikalingi ir svarbūs, ir visi savo darbus gerai, sąžiningai atliekantys žmonės yra gerbtini, kad kiekvienas žmogus gali pasirinkti profesiją, kuri labiausiai atitinka jo polinkius, gabumus, išgales, ir susirasti darbą, kuris būtų jam mielas. Pasitelkiami literatūros šaltiniai, animaciniai ir kt. filmukai, bet geriausia, kad su profesijomis ir darbais vaikai susipažintų tiesiogiai, iš pirmų lūpų. Tam tereikia suorganizuoti apsilankymus vaikams įdomiose įstaigose – gaisrinėje, ligoninėje, botanikos ar zoologijos sode ir kt., pasikalbėti su ten dirbančiais, savo darbą mylinčiais žmonėmis, pakviesti vaikų tėvelius ar senelius pristatyti savo profesiją.

Pasiūlymai tėvams

Moksliskai įrodyta, kad vaikų polinkiai, interesai, gabumai atsiskleidžia ne iškart, jie gali išryškėti tik vėlyvojoje paauglystėje, todėl per anksti „pasmerkus“ savo vaiką tapti kuo nors, jam galima padaryti nepataisomą žalą. Tėvai turėtų žinoti, kad naudinga skatinti savo vaiką pažinti kuo daugiau įvairių darbų, profesijų.

Kodėl projektas yra svarbus

- Irgiję daugiau žinių ir prisilietę prie autentiškų tėviškės meilės liudijimų, vaikai labiau brangina savo gimtąjį kraštą, jo istoriją, kultūrą, papročius, tradicijas, žmones;
- gerbdami save, savo kraštą, jo tradicijas, yra tolerantiškesni ir kitoms kultūroms;
- ruošdamiesi interviu, sudarydami klausimynus, apmąsto, kuo norėtų pasidomėti, paklausti;
- mokosi bendrauti ne tik su bendraamžiais, artimaisiais, bet ir su nepažįstamais žmonėmis;
- mokosi elgesio svetimoje aplinkoje, viešose vietose modelių.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai pamato, kiek daug įdomių, niekada iki tol nepastebėtų gamtos ir kultūros objektų, kitų vertybių yra jų gyvenamojoje vietovėje;
- suvokia, kiek daug dar jie nežino ir kiek dar gali sužinoti;
- pajunta, kiek patirties ir išminties turi sukaukę senoliai;
  - išmoksta užduoti rimtus, svarbius klausimus;
- išmoksta imti interviu, bendrauti su nepažįstamaisiais;
  - išmoksta tikslingai naudotis IT;
- kiekvienas pagal savo interesus ir išgales išbando įvairius informacijos rinkimo, fiksavimo ir pristatymo būdus ir priemones;
  - supranta, kaip skaitmeninės technologijos padeda kurti istoriją apie savo gyvenamąją vietovę.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pradedama nuo klausimo, kuo vaikams labiausiai patinka jų gyvenamoji vietovė? Galima pažiūrėti filmuką „Aš, mano šeima ir Lietuvos istorija“: Išeinama į ekskursiją po miestą (miestelį, kaimą) ir fiksuojama (fotografuojama, pasižymima sąsiuvinyje ar pan.) viskas, kas vaikams atrodo svarbu ir įdomu.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Grįžus iš ekskursijos, dalijamasi įspūdžiais ir registruojama, ką įdomaus pastebėjo kiekvienas vaikas – svarbesnius pastatus, paminklus, senus statinius, skverus, įstaigas, medžius, akmenis, mažuosius miesto, kaimo gyventojus – paukščius, naminius gyvūnėlius ar net vabzdžius. Registruojamas bet kuris vaiko pastebėtas objektas.

Diskutuojama, kokių įdomių dalykų yra vaikų aplinkoje ir ką jie dar norėtų sužinoti apie savo gyvenamąją vietovę.

Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – išsiaiškinti, kuo ypatinga jų gyvenamoji vietovė, kas joje yra svarbiausia ir įdomiausia.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kuo ypatingas mano miestas (kaimas)“, „Mano gyvenamosios vietovės įdomybės“ ar pan.);
- kaip jie galėtų sužinoti ką nors ypač svarbaus ir įdomaus apie savo kraštą;
  - kas kuo pasirūpins ir kas už ką bus atsakingas;
- kokias informacijos rinkimo, IT ir kitas priemones jie norėtų naudoti šiame projekte;
  - kur ir kada vyks interviu;
  - kaip bus pristatoma surinkta medžiaga.

Pasiūlymus šiam projektui būtina teikia ir namiškiai, nes jie gali žinoti kokių nors intriguojančių faktų apie gyvenamąją vietovę ar pažinti įdomių žmonių.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės interviu: klausimyno, garso įrašymo įrangos (telefonu įdiegto diktofono), rašymo priemonių ir kt. Aptariama ir tai, kaip projektas bus tęsiamas grįžus į grupę: galima kurti pasakojimus apie gyvenamąją vietovę ne vien žmonių, bet ir senų statinių ar medžių, upės, ežero ar pan. vardu, galima sukurti žymių savo krašto vietų žemėlapi, parengti lankstinuką – ekskursijos gidą, sukurti plakatą – koliažą su žymių nuotraukomis ir t. t.

KUO YPATINGA MŪSŲ GYVENAMOJI VIETOVĖ?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai pasirenka, kuo domėsis, apie ką norės sužinoti daugiau (apie paminklus, svarbesnius pastatus, įstaigas, istorines vietas, o galbūt – apie senus medžius, akmenis ir t. t.);
- su kuo iš senųjų gyventojų jie norėtų pasikalbėti ir sužinoti ką nors ypač svarbaus ir įdomaus apie savo gimtąjį kraštą;
- aptariama, kaip bus rengiamasi susitikimui (interviu) su senoliais, pasikalbama apie bendravimo su vyresniaisiais etiką;
  - vaikai pasirenka, kaip rinks informaciją apie savo pasirinktus objektus (fotografuos, pieš, darys garso ar vaizdo įrašus diktofonu, telefonu, kamera);
  - sugalvoja klausimus pokalbiams, parengia klausimyną;
  - susitaria dėl susitikimo laiko;
- naudoja skaitmenines technologijas skaitymo, rašymo, piešimo, skaičiavimo užduotims atlikti;
  - kuria savo šeimos (giminės) istoriją, ją pristato grupės draugams;
  - iš kraštotyros muziejų, senosios vietos spaudos, interneto ir kitų šaltinių renka informaciją apie žymesnius savo vietovės objektus;
- naudojamiesi IT ir kitomis priemonėmis, rengiasi pokalbiams, aptaria ir išbando įvairius interviu rengimo ir informacijos fiksavimo būdus (daromi vaizdo, garso įrašai, pasižymimi svarbūs faktai – juos galima pavaizduoti ir piešiniiais, schemomis ar pan.), kad interviu vyktų sklandžiai;
  - pasiskirstę į grupes, renka informaciją iš skirtingų šaltinių – artimųjų, šeimos narių, kaimynų, pažįstamų; keliauja pas senolius, ima interviu;

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- pamatys ir supras, kiek daug įdomių, nepažintų objektų yra jo gyvenamojoje vietovėje;
- tyrinėdamas savo gimtinės istoriją, suvoks, kiek daug dar jis nežino ir kiek dar gali sužinoti;
- supras darnių santykių svarbą sveikatai;
- įsitikins aplinkos įtaka žmogaus savijautai ir sveikatai;
- kurdamas klausimyną, mokysis tiksliai formuluoti klausimus;
- rinkdamas informaciją iš visų prieinamų informacijos šaltinių, mokysis atrinkti, kaupti ir fiksuoti svarbiausią medžiagą, ją panaudoti;
- kauptis emocinius ir estetinius potyrius, įspūdžius iš savo aplinkos;
- semsis idėjų ir įkvėpimo, bendraudamas su vietos senoliais, lankydamas gamtos, kultūros paminklus;
- kurdamas savo gimtinės žymių vietų žemėlapi, rengdamas lankstinuką, plakatą, koliažą, stiprins meninės raiškos gebėjimus;
- išsikels projekto tikslą (išsiaiškinti, kuo ypatinga yra jo gimtinė, kas joje įdomiausia), numatys veiksmus jam pasiekti, apmąstys projekto vyksmą ir jo rezultatus;
- įsivaizduos, ką norėtų pamatyti, sužinoti; pateiks originalių idėjų, kaip pažinti savo gyvenamąją vietovę, modeliuos galimus interviu, tyrinėjimo projektus; įsivaizduos, ką ir kaip tyrinės atidžiau, susidūręs su problemomis, siūlys neįprastus jų sprendimo būdus;
- mokysis užmegzti kontaktą su nepažįstamais žmonėmis, drąsiai klausinėti, diskutuoti, dalytis mintimis, argumentuoti savo sumanymus;
- lygins, gretins žmonių gyvenimo būdą, jų vertybes anksčiau ir dabar, apmąstys, ką sužinojo, darys išvadas;
- internete ir kituose šaltiniuose ieškos informacijos apie savo krašto žmonių gyvenimą, kritiškai ją įvertins, dalysis idėjomis, fiksuos (fotografuos, filmuos) savo interviu, gimtinės pristatymo projektus.

Į pagalbą pedagogui

Vaikams sudaromos galimybės aktyviai dalyvauti pažintinėse veiklose, šventėse, amatų dienose, talkose ir t. t., į kurias įtraukiami ne tik visi vaikai, bet ir namiškiai, artimieji, nepaisant jų amžiaus, statuso, gebėjimų, fizinio pajėgumo – kiekvienas gali rasti sau vietą projekte.

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas išnagrinėja metodinę priemonę „Ugdome Lietuvos pilietį. Patarimai mokytojui“. UPC, 2015;

pasigilina į panašių projektų vykdymo patirtį, pvz., edukaciniai užsiėmimai Valstybės pažinimo centre:

Pasiūlymai tėvams

Tėvai kviečiami svariai prisidėti prie šio projekto vykdymo: papasakoti vaikams savo, savo tėvų, senelių, prosenelių gyvenimo istoriją, parinkti šeimos, giminės gyvenimą atspindinčių nuotraukų, vaizdo įrašų, dienoraščių ar pan. medžiagos, pagal galimybes ateiti į grupę ir gyvai pasidalyti savo pačių ar iš tėvų, senelių girdėtais prisiminimais.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad šalia mūsų gyvena labai skirtingi žmonės, mokosi būti supratingi ir tolerantiški;
- stiprėja vaikų pakantumas kitaip atrodantiems, besielgiantiems, gyvenantiems žmonėms;
- pažinę kitas tautas, jų gyvenimo būdą ir kultūrą, vaikai supranta, kiek daug galima pasimokyti ir perimti iš kitų;
- auga ir stiprėja vaikų jautrumas, gebėjimas suprasti ir atjausti kitą žmogų, empatija.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai sužino, kaip skirtingai, priklausomai nuo klimato ir gamtos sąlygų, gyvena ir verčiasi kitų kraštų žmonės;
- kurdami norimų būstų projektus, pasitelkia ne tik žinias, bet ir vaizduotę, fantaziją;
- išbando įvairias patirtis – projektavimą, statybą, įsivaizduojamo gyvenimo imitavimą ir kt.;
- sumanymams įgyvendinti naudoja buitines atliekas;
- patiria, kaip smagu ir nesunku susikurti norimą statinį;
- ugdomi empatiją, įsiklauso ir supranta kitus žmones, dalijasi, pagarbiai elgiasi su žaidimų draugais.

6.

Idėjos, kurias galima testuoti

- Namai gyvulėliams, žvėreliams, paukščiams, ropliams, žuvims ir t. t.;
- namų saugumas, ramybė, jaukumas;
- Žemė – visos žmonijos namai;
- namų laisvalaikis, pramogos;
- interjero dizainas;
- namų švara ir tvarka;
- šeimos biudžetas;
- kišenpinigiai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikams pasiūloma pagalvoti, kam žmonėms reikalingi namai, kodėl būti savo namuose yra ramu ir saugu. Klausiami, gal jie yra girdėję, skaitę, matę knygų ar filmukų apie kitų kraštų žmonių namus? Vaikams galima pasiūlyti įsivaizduoti, kaip būtų, jei jie nukeliautų į ... (tegu pasako patys vaikai). Ką jie ten išvystų? Kokią gamtą? Kokius namus?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai bando įsivaizduoti (ir nupiešti – ant grindinio, asfalto), ką jie pamatytų pirmiausia, nuvykę į kitą šalį? Kokius namus? Kaip jie atrodo? Kaip įrengti? Kas ten yra kitaip nei pas mus? Kodėl?

Vaikai diskutuoja, ką jie norėtų sužinoti apie kitų šalių gyvenimo būdą, namus, papročius, įpročius. Gal jie norėtų pagyventi eskimų iglu, polineziečių nameliuose ant polių, o gal namuose ant vandens? O gal norėtų pasimokyti jų dainų, šokių, ritualų? Visi drauge nusprendžia, kad, pavyzdžiui, norės įstaigos kieme pasistatyti ir „pagyventi“ pačių pasistatytose tradicinėse kelių skirtingų kraštų žmonių trobelėse.

Sutariama, kad projekto tikslas – sužinoti, kokiuose namuose gyvena įvairių kraštų žmonės.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kokiame name aš norėčiau gyventi?“, „Kokiuose namuose gyvena kitų kraštų žmonės“ ar pan.);
- kas pasidomės šių būstų statybos ypatumais ir kaip bus pristatyta surinkta informacija;
- iš kokių medžiagų bus statomi nameliai;
- kas kuo pasirūpins, kur ir kaip bus statomi pasirinkti būstai;
- kas bus veikiama pasistatytuose nameliuose.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės nameliams statyti: lentų, karčių, pagalių, taip pat neberekalingų antklodžių, paklodžių, smeigtukų, virvių, gamtinės medžiagos ir kt., iglu statybai galima naudoti kartonines dėzes (nudažant jas baltai). Be to, prireiks IT – informacijai surasti ir projekto veikloms bei rezultatams fiksuoti.

KOKIUOSE NAMUOSE GYVENA ŽMONĖS?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- domėsis, kokiuose būstuose gyvena, kokius darbus dirba kitų kraštų žmonės, ieškos ir rinks reikalingą informaciją;
- lygins, gretins ir analizuos, kuo panašūs ir kuo skiriasi „jų“ ir „mūsų“ gyvenamieji būstai;
- atsirinks, kokias medžiagas panaudos savo pasirinkto būsto statybai;
- mąstys apie tinkamą pagal klimato sąlygas, ekologišką gyvenamąjį būstą;
- vaikščios, judės, bėgios, statydamas namą iš pagalių, lentų, paklodžių;
- judėdamas, veikdamas stengsis būti atsargus, elgsis saugiai;
- dalyvis turimomis žiniomis, patirtais įspūdžiais apie kitų, ypač tolimų, egzotinių, kraštų žmonių gyvenimą, jų darbus ir papročius;
- tarsis, planuos tradicinių kitų tautų gyvenamųjų būstų statybą, numatys būsimų veiksmų seką, pasižymės juos sutartiniais ženklais;
- išmoks naujus terminus – „namo projektas“, „modelis“, „karkasas“ ir pan.;
- tyrinės vaizdinę medžiagą apie įvairių tautų gyvenamuosius būstus, kaupės estetinius įspūdžius;
- kurs įvairių kraštų gyvenamųjų būstų modelius, pieš jų eskizus;
- kurs savo pastatytų namų interjerus;
- išsikels projekto tikslą, numatys veiksmus jam pasiekti (kokių tautų gyvenimo būdą atskleis, kokius namus statys); apmąstys projekto vyksmą ir jo rezultatus; prisiims atsakomybę už bendros veiklos sėkmę;
- fantazuos, kur norėtų nukeliauti; pateiks netradicinių idėjų kitų kraštų žmonių gyvenimo būdai pavaizduoti, projektuos galimus būstus; įsivaizduos, iš ko ir kaip statys namus; susidūręs su problemomis, siūlys neįprastus jų sprendimo būdus;
- analizuos, kuo verčiasi kitų kraštų žmonės, kokiais amatais ir verslais jie užsiima, kad išgyventų, kaip jų gyvenimo būdas priklauso nuo gamtos sąlygų; bandys pavaizduoti šių žmonių gyvenimą, kurs ir savo rankomis „pastatys gyventi tinkamą namą“;
- apmąstys kitų žmonių gyvenamųjų būstų ypatybes, jų priklausomybę nuo gamtos sąlygų, turimų išteklių, vertins, kodėl kituose kraštuose žmonės verčiasi kitais verslais, apmąstys, kaip jis pats elgtųsi, kokį būstą statytųsi, jei gyventų kito klimato krašte;
- internete ir kituose prieinamuose informacijos šaltiniuose ieškos informacijos apie kitų kraštų žmonių gyvenimą, jų būstus, kritiškai ją įvertins; numatys projekto įgyvendinimo veiksmus, dalyvis idėjomis, fiksuos (fotografuos, filmuos) savo sukurtų namų ir interjerų projektus;
- suvoks, kad tam tikri duomenys (pvz., vardas, pavardė, namų adresas, nuotrauka ir kt.) yra asmens nuosavybė ir juos galima pateikti tik pažįstamiems ar leidis tėvams.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Nusprendžiama, kad bus statomi trys būstai: klajoklių beduinų palapinė, Šiaurės Amerikos indėnų vigvamas ir eskimų iglu;
- iš interneto renkama informacija, kaip gyvena kitų kraštų žmonės (tradicinis gyvenimo būdas, būstai, papročiai);
- pasirūpinama būstams statyti reikalingomis priemonėmis ir medžiagomis (kartimis, lentomis, paklodėmis ir pan.), taip pat segtukais, smeigtukais, kuoliukais, lipnia juoste ir pan.;

- „statomi“ (geriausia – nesunkiai pastatomi ir išardomi) pačių suprojektuoti pasirinktos tautos būstai (pakanka, kad jie būtų atpažįstami kaip būdingi tai šaliai). Pagal galimybes sukuriamas ir namų interjeras – įrengiami gultai, staltiesiai, ugniakurai (viryklės), kiti reikalingi daiktai;

- imituojamas tikras gyvenimas: vaikai pasiskirsto vaidmenimis ir vaidina įprastos šeimos gyvenimą;

- namelių statybą ir gyvenimą juose galima nufilmuoti, nufotografuoti ir parodyti tėvams, taip pat paskelbti darželio arba grupės interneto puslapyje;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., suprojektuojant ir pastatant namus gyvulėliams – šuniukams, kačiukams, ėriukams ar kitiems žvėreliams – voverėms, lapėms ir pan., paukščiams, ropliams; sukuriant kitų planetų, fantastinius namus ir t. t.).

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas skatina vaikus domėtis ir džiaugtis tautų ir kultūrų įvairove, ugdytis pagarbą ir toleranciją kitokiems papročiams ir gyvenimo būdai. Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas paieško informacijos internete, trumpų filmukų YouTube kanale, pvz., apie

tradicinius įvairių šalių namus:

afrikiečių namus:

malajų namus, pastatytus ant vandens.

Jei vaikai nori, jiems pasiūloma pažiūrėti filmukų apie kitų tautų būstų statybą

beduinų pašiūrė:

bambukų namai Afrikoje:

Gal pažiūrėjus filmukus, vaikams kils kitų minčių, kokius namus jie norėtų pasistatyti ir juose „pagyventi“.

Pasiūlymai tėvams

Tėvų paprašoma prisidėti prie projekto vykdymo: parūpinti būstų statybai reikalingų priemonių, padėti vaikui išsirinkti labiausiai patinkantį būstą, padraštinti. Namie skatina vaiką domėtis kitų žmonių gyvenimo būdu, kaip jie verčiasi, kaip rūpinasi savo šeima, vaikais ir jų ateitimi, padeda suprasti, kodėl šie žmonės gyvena būtent taip, o ne kitaip.

Klausausi,
kalbu, mėgstu
knygas, bandau
skaityti ir rašyti

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai skatinami kurti rišlius, prasmingus pasakojimus, juos drąsiai ir sklandžiai pasakoti kitiems;
- kurdami naratyvinį pasakojimą, vaikai interpretuoja žinomus kūrinius, taiko turimas žinias, patirtį;
- savarankiška žaidimų veikla skatina vaiko saviugdą, augimą, kūrybingumą ir mokymąsi, pedagogui leidžia geriau pažinti vaiką;
- vaikai tampa savo tautos istorijos kūrėjais.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Kurdami pasakojimą, vaikai reiškia savo sumanymus, mintis, jausmus, nuomonę, nuotaikas;
- kalbėdami atsižvelgia į situaciją, pasakojime atskleidžia vietą, laiką, kitas aplinkybes, mokosi, nurodo detales;
- kalba keliems žmonėms, nenukrypsta nuo pagrindinės temos – nuotykių pasakojimo kūrimo;
- pajunta džiaugsmą patys tapdami kūrėjais, kurdami išskirtinį, originalų pasakojimą.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Laiškas karžygiui;
- žemėlapiai, vietovių planai, senovėje taikyti žinių perdavimo būdai;
- senovinės vėliavos, herbai, pinigai;
- senovės karių ekipuotė, ginklai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Paminėjus Lietuvos valstybės atkūrimo, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo ar Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dieną, vaikai gauna paslaptingą laišką iš praeities – nuo karžygio, saugojusio Lietuvą.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais kalbamasi, kaip jie, jų šeima ar aplinka mini valstybines šventes. Ar visuomet Lietuva buvo laisva? Vaikų klausama, ar jie žino, kad dėl laisvės teko kovoti, kokių sunkumų, išbandymų teko patirti šaliai, kokios legendos, pasakojimai sklendo apie gimtojo krašto gynėjus. Kaip tai galėtų atrodyti Lietuvą saugojusio, gynusio karžygio akimis? Ką jis patirtų keliaudamas (grįždamas į praeitį, keliaudamas po šiuolaikinį pasaulį ar nusikėlęs į ateitį)?

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – sukurti senovės Lietuvos karžygio pasakojimą.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kelionė laiku“, „Ką papasakotų Lietuvos karžygis?“);
- sutariama, kad karžygis kasdien pateks vis į kitą vietą, pasakojimas bus nuolat tęsiamas, papildomas;
- nutariama, kada ir kaip bus fiksuojamos projekto veiklos;
- apgalvojama, kaip bus pateikiama tai, ką pavyks sukurti (naujienlaiškis, fotoalbumas, filmas, knyga, žemėlapis, paroda ar pan.).

Susitarimai surašomi pačių pasidarytame „pergamente“ – odą imituojančioje vyniojamojo popieriaus skiautėje; namiškiai prisideda siūlydami idėjas.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: visų įmanomų, turimų ir pritaikomų priemonių pilies, tvirtovės statybai, turimų skaitmeninių priemonių veikloms fiksuoti.

KĄ PAPASAKOTŲ LIETUVOS KARŽYGYIS?

4.

Projektinė vaikų veikla

• Kartu su vaikais lauke iš turimų priemonių gali būti pastatoma pilis, tvirtovė, prie kurios pradedamos veiklos, dalijamasi pasakojimais ir pan.;

• vaikams pasiūloma sugalvoti karžygiui vardą ir pavadinimą tvirtovei;

• vaikai susitaria, kaip nori veikti – gali visi kartu kurti vieną pasakojimą arba, pasiskirstę poromis, grupelėmis, kurti atskirus pasakojimus, juos pristatyti draugams, o tada – sujungti, praplėsti;

• dieną prieš veiklą vaikai pasiūlo vietą, kurioje atsidurs drąsusis karžygis. Kasdien jis patenka vis į kitas vietas, ir pagal tai kuriamas pasakojimas (pvz., karžygis Žalgirio mūšyje susikauna su kryžiuočiais, patenka pas vikingus, lankosi Ispanijoje, Egipte ir t. t.). Aptariama, ką karžygis susitinka, kokių sunkumų jam iškyla, kas įvyksta, kokių nuotykių patiria ir t. t.;

• vaikams pasiūloma pasidaryti karžygio ekipuotę, persirengti karžygiais, lankyti įsivaizduojamas vietas, susitikti su įvairių šalių atstovais, pagaminti įvairius užrašus, dekoracijas ir pan.;

• vaikai fiksuoja (vaizdo įrašais) kuriamą pasakojimą;

• pasirenkama, kaip bus galima pristatyti savo kūrybinius darbus tėvams, mažesniems draugams (veiklų nuotraukų paroda, knyga su užrašytais, iliustruotais pasakojimais ar kt.);

• kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje. Pavyzdžiui, pasakojimai bus pakartojami, pristatomi, vaizduojami pasirinktu būdu, modeliuojama, konstruojama ir t. t.). Iš vakaro nusprendus, kur kitą dieną atsidurs karžygis, vaikai pasidomės ta vietoje, konstruos įvairias transporto priemones kelionei, naudodamiesi IT rinks informaciją ir t. t.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- atpažins ir nurodys realius ir įsivaizduojamus, sufantazuotus dalykus;
- domėsis skirtingomis šalimis, rinks informaciją apie jas, šią informaciją pritaikys pasakojimui kurti;
- kurdamas pasakojimą, gebės susikaupti, sutelks dėmesį į konkrečią veiklą;
- tinkamai reikš savo emocijas, nuotaikas, jausmus;
- veikdamas, žaisdamas, kurdamas savąjį pasakojimą, derins savo veiksmus su draugu, laikysis sutartų taisyklių, susitarimų;
- kurdamas pasakojimą prisiims įvairius vaidmenis;
- rodys iniciatyvą, pakviesdamas draugus imtis bendros veiklos;
- pasirinks tinkamas priemones piliai, tvirtovei statyti, aplinkai dekoruoti, karžygio ekipuotei kurti, pasakojimams iliustruoti;
- patirs džiaugsmą, kartu su draugais kurdamas žemėlapi, fotoalbumą, naujienlaiškį ar atlikdamas kitą pasirinktą kūrybinį darbą;
- laikysis pagrindinių pasakojimo kūrimo žingsnių;
- savo sumanymus vizualizuos, apie juos pasakos draugams, įgyvendins ir tobulins, atsižvelgdamas į situaciją;
- siūlys ir įgyvendins originalias karžygio kelionių idėjas;
- pasitelks vaizduotę, fantaziją ir kurs savitus, originalius ir nestandartinius kelionių pasakojimus;
- idėjas pavers veiksmiais, planuos ir valdys savo sumanymus;
- įtikins kitus pasirinkti jo siūlomą idėją siužetui kurti;
- kurdamas pasakojimus apie karžygius, prisimins, apmąstys ir pritaikys žinomų pasakų, kitų kūrinių siužetus;
- ieškodamas informacijos apie senovės karžygius, analizuodamas žemėlapius ir pan., naudosis prieinamomis ir reikiamomis programomis.

Į pagalbą pedagogui

Svarbu, kad vaikai, mokydamiesi kurti vaizdingus, įdomius pasakojimus, atkreiptų dėmesį į pasakojimo detales.

Pedagogui būtina žinoti ir suprasti skirtingas vaikų galimybes, ypač turinčiųjų kalbos raidos, kalbėjimo sutrikimų, įtraukti juos į bendrą veiklą.

Privalu sudominti, įtraukti visus vaikus, atsižvelgiant į jų gebėjimus, pasigilinti į įtraukiojo ugdymo sampratą;

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas pasidomi pasakojimo kūrimo žaidžiant galimybėmis;

Pravartu pasidomėti leidinyje „Užsiėmimai lauke vaikams, turintiems negalią“ siūlomomis idėjomis, jas pritaikyti pagal situaciją;

Pasiūlymai tėvams

Tėvams pasiūloma pateikti vaikui užuominų, kurias jis galėtų pritaikyti, kurdamas pasakojimus apie karžygio keliones. Namuose praverstų padėti vaikui rasti informacijos apie pasirinktą šalį, vietovę, istorinius įvykius ir pan.

Kodėl projektas yra svarbus

- Smagiai žaisdami, vaikai domisi kalbos galimybėmis;
- eksperimentuodami, žaisdami kalba, ima pasitikėti savo kalbinėmis galiomis;
- kurdami naujus žodžius, improvizuodami ir žaisdami kalba, plėtoja savo kūrybingumą, individualumą, gebėjimą pritaikyti turimą patirtį ir žinias kitose situacijose.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai atranda neribotas kalbos galimybes;
- kalba laisvai, improvizuodami, labiau pasitikėdami savo kalbinėmis galiomis;
- žaidžia kalbinius žaidimus, kuria įvairias istorijas, palinkėjimus, komiksus, mįsles, burtažodžius ir kita pagal duotus žodžius, užuominas, paveikslėlius ir pan.;
- skiria perkeltine reikšme vartojamus žodžius;
- kai kuriems žodžiams pateikia sinonimų ir antonimų;
- mintis, idėjas išreiškia piešiniais, ženklais, žodžiais;
- bando skaityti, rašyti raides, žodžius.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Artėjant Užgavėnėms ar Helovyno šventei, lauke kuriamas laužas ir verdamas šiupinys, duodama paragauti. Klausama, kodėl sriuba vadinama šiupiniu? Kas tai yra šiupinys? Kuo tai susiję su Užgavėnėmis? Ar namuose vaikai yra valgę šiupinį?

Perskaičius pasaką apie raganą ar raganas, ištrauką iš Davido L. Harrisono knygos „Milžinų pasakos“, Otfrydo Proisterio „Raganiukės“ ar pan., su vaikais kalbamasi apie pasakų veikėjas raganas.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai pakviečiami prisiminti girdėtas, mėgstamiausias pasakas. Aptariama ir gilinamasi į pasakų veikėjų kalbą. Prisimenama, kokius burtažodžius, slaptažodžius ir kt. jie ištaria. O kaip savo verdamus stebuklingus mišinius užburia raganos? Iš klausomi pasakojimai, gali būti pasikalbama ir apie vaikų baimes.

Su vaikais pasikalbama apie tai, ar visi žodžiai turi prasmę. Kokius žodžius raganos vartoja burdamos? Kaip galima patiems sukurti žodžius?

Iš klausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – „virtti“ žodžių „šiupininę“.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Burtazodžiai“, „Kaip virti žodžių šiupininę?“);
  - sutariama, kas atsineš seną indą, tinkamą raganos puodui gaminti;
  - aptariama, kaip vyks žodžių „šiupininės virimas“ – kada ir kaip į raganos puodą bus įmaišomi nauji „ingredientai“ – vaikų, pedagogų ar šeimos narių siūlomoms užduotims, užuominoms, kortelėms, paveikslėliams, raidėms ir pan.;
  - numatoma, kas ir kaip kiekvieną rytą parengs dienos užduočių banką, kur ir kaip bus eksponuojami atlikti darbai;
  - klausama, kokias menines raškos, IT ir kitas priemones vaikai norėtų naudoti dekoruodami raganos puodą, pateikdami ar pristatydami savo kūrybos darbus.
- Susitarimai užrašomi ant lapelių ir dedami į pačių pasigaminatą raganos puodą; pasiūlymus teikia ir namiškiai.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: didelio seno, nenaudojamo puodo (jis nudažomas norimomis spalvomis), smėlio, pjuvenų, putplasčio, stiklinių rutuliukų ar kt. puodui užpildyti, juodo popieriaus ar juodų dažų, įvairių rašymo priemonių ir kortelių užrašams, medinių pagaliukų.

KAIP „VIRTI“ ŽODŽIŲ „ŠIUPININĘ“?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Kartu su vaikais lauke įrengiama improvizuota laužavietė, iš pasirinktų priemonių gaminamas raganos puodas, jis užpildomas;
- vaikai „verda“ žodžių „šiupininę“: sukarpe užrašytus žodžius, skiemenis meta į raganos puodą, o ištraukę keletą skiemenų, kuria naujus žodžius;
- j puodą sumetę užrašytus žodžius, iš įvairių žodžių sudeda sakinį, kelis rišlius sakinius;
- žaidžia su ištrauktais žodžiais: grupuoja panašiai skambančius, vienodą reikšmę turinčius, priešingos reikšmės žodžius ir kt.;

- su vaikais tariamasi, kas ir ką norėtų sukurti pagal iš raganos puodo ištrauktus žodžius – užuominas (istorijas, palinkėjimus, komiksus, mįsles, burtažodžius, paerzinius, skaičiuotes ir t. t.);

- kartu su vaikais paruošiama vieta, kur gali būti eksponuojami sukurti kūriniai (skelbimų lenta, dėžė, medžio lapas ar pan.);

- prie „laužavietės“ vaikai skaito, seka, pasakoja, klausosi draugų kūrybos, tautosakos kūrinių (šurpių, skaičiuočių, paukščių pamėgdžiojimų ir kt.); pagal norus ir galimybes persirengia (raganomis, burtininkais) ir, sukūrę užburto miško aplinką, vaidina, improvizuoja, vyksta skaitymai „užburtais balsais“ (keičiant garsumą, tembrą, intonacijas, skaitant per susuktą popieriaus tūtą (ilgą, trumpą), kalbant į skardinį kibirą ir t. t.). Stebima, kaip kinta balso tembras ir pan.;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., vyks skaitymai prie žvakės, pritemdytos šviesos, bus sukurti plakatai, iliustracijos pasakoms).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- atpažins ir nurodys realius ir įsivaizduojamus, sufantazuotus dalykus;
- skirs tikrovę nuo fikcijos, atpažins melagingas naujienas (*melagenas*);
- žaisdamas „užburto miške“, laisvai judės, žais ir improvizuos;
- tinkamai reikš savo emocijas, nuotaikas, jausmus;
- veiks laisvai ir išdringai, drąsiai eksperimentuodamas su žodžiais, savaip keisdamas pasiūlytas idėjas;
- pripažins ir gerbs kitų norus, jų siūlomas veiklas, idėjas, pasiūlymus, kūrybos darbus, toleruos kitokią nuomonę;
- pasirinks tinkamas priemones raganos puodui dekoruoti, „užburto miško“ įspūdžiui sudaryti;
- klausysis įvairių kūrinių, o pagal juos improvizuos, vaizduos įvairius personažus;
- pasiūlys ir pasirinks muziką, tinkamą nuotakai sukurti;
- žaisdamas kalbinius žaidimus, įgyvendins ir tobulins savo sumanymus, atsižvelgdamas į savo ir draugų siūlymus;
- grupuos, rūšiuos žodžius pagal jau žinomus ar naujai pasiūlytus kriterijus, supras, kad sistemą galima keisti, perkurti;
- fantazuodamas pasakų ir jų veikėjų tema (raganos, burtininkai), kurs naujus žodžius, pateiks netradicinių idėjų;
- gebės įtikinti draugus rinktis pasiūlytą idėją kalbiniam žaidimui, dekoracijoms kurti, kūrybinėms idėjoms pateikti;
- įvertins savo turimą patirtį ir atsirinkęs tinkamas priemones įvairioms dekoracijoms gaminti, kūrybai apipavidalinti;
- gebės pasinaudoti IT priemonėmis, pateikdamas savo kūrybinius darbus ar tikslingai ieškodamas trūkstantos, dominančios informacijos.

Į pagalbą pedagogui

Linksmo skaitymo veikloms tiktų Džanio Rodario knygos, pavyzdžiui, „Pasakos telefonu“, „Šypsėnos ilgumo pasakaitės“, arba įrašai, pvz.:

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas pasidomi eksperimentuoti su kalba (žr. Džanis Rodaris. Fantazijos gramatika. Šviesa, 2001).

istorijoms kurti skirtomis veiklomis, pvz.:

kitais šaltiniais, pvz.:

Pasiūlymai tėvams

Tėvams patariama sugalvoti netradicinių, įdomių kalbinių užduočių ir pasiūlyti vaikui jas atlikti namuose, drauge su visa šeima. Pratešiant grupėje vykdytas veiklas, kartu su vaiku galima žaisti įvairius žodžių žaidimus.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai didžiuojasi savo gimtąja kalba, tarme;
- supranta gimtosios kalbos, taip pat ir kitų kalbų mokymosi svarbą;
- atlikdami įvairias užduotis, stengiasi įsiklausyti į gimtąją kalbą, tarmes, kitas kalbas;
- ugdo pagarbą ir toleranciją kitakalbiams.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Kitų šalių vaikų žaidimai;
- uolų piešiniai, Morzės abėcėlė;
- žvėrių, paukščių, medžių, vandens „kalba“;
- pėdsakų „kalba“;
- ką pasakoja ant žemės rasti daiktai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikams pasiūloma pasiklausyti vieno jiems žinomo kūrinio (pvz., „Gimimo diena“ ar „Džiaugsmingų šventų Kalėdų“) įrašų skirtingomis kalbomis, kitų dainelių, jeigu įmanoma – skirtingomis tarmėmis. Kaip gali būti, kad atpažįstame kūrinį, tačiau nesuprantame žodžių?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Sugrįžus po atostogų, kelionių ar artėjant Europos kalbų dienai, su vaikais kalbamasi, kur ir kada yra tekę girdėti kitaip kalbančiųjų; kaip jautiesi, kai negali suprasti kitaip kalbančiųjų; ar teko girdėti kitaip, t. y. kita tarme kalbančių lietuvių, ar pavyksta atpažinti lietuvių kalbą tarp kitų kalbų; kokiomis kalbomis jie norėtų išmolti kalbėti; kodėl svarbu mokėti ne tik savo gimtąją kalbą.

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – suprasti, pajusti, kokiomis kalbomis, tarmėmis kalba žmonės.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai skiria savo tarmę nuo kitų tarmių, atpažįsta kai kurias kalbas;
- gerbia ir džiaugiasi kalbų įvairove, didžiuojasi savąja tarme;
- supranta kalbų (tarp jų ir gimtosios) mokymosi svarbą;
- įvardija, kokia kalba, tarme kalbama jo gyvenamojoje vietovėje, šeimoje;
  - nurodo, iš kur kilę jo tėvai, protėviai;
- atpažįsta svetimos kalbos žodžius, moka keletą kitų kalbų žodžių, frazių;
- pasakoja apie kitas šalis, kitas kalbas;
  - geba naudotis IT, įrašydami kalbančiojo balsą.

KAIP KALBA ŽMONĖS?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kaip kalbama aplink mus?“, „Surink kalbų kolekciją“, „Kaip kalba žmonės?“ ar pan.);
- kokias IT priemones jie norėtų ir galėtų naudoti;
- kas bus atsakingas už įrašų darymą, perkėlimą, kur prireiks suaugusiųjų pagalbos;
- sutariama, kaip bus panaudojami padaryti įrašai (Senelių šventėje, kaip Šeimos šventės dalis, grupės tėvų susirinkime ar pan.);

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: balso įrašymo funkciją turinčių įrenginių (telefono, diktofono, vaizdo kameros, įrašiančios lentos ir pan.).

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vykstama į išvyką mieste, parke ar pan.;
  - analizuojami, aptariami, grupuojami per ekskursiją įrašyti garsai (industriniai, kalbos, gamtos), kalbamasi apie girdimų garsų įvairovę;
  - su vaikais susitariama, kaip ir kada bus daromi tėvų, senelių, darbuotojų, kviestinių svečių balsų įrašai (tarmiškai, gimtąja ar užsienio kalba skaitomų tekstų, pasakojimų);
- vaikams pasiūloma išklausti įrašų, jie aptariami – diskutuojama, ar sunku atpažinti svetimos kalbos žodžius, suprasti kitoniškai skambančią tarmę;
- vaikams pasiūloma išvyka į artimiausią mokyklą, susitikimas su užsienio kalbų mokytojais ar kitakalbiais žmonėmis;

- suplanuojamas apsilankymas koncerte, spektaklyje, parodoje ar kitame kultūriniame renginyje, kuriame pristatomas kitų šalių ar lietuvių etnokultūrinis paveldas (pasinaudojama virtualių parodų, renginių galimybėmis, pvz., dalyvaujama virtualiame ture po Rumšiškių liaudies buities muziejų);

- mokomasi pasisveikinimo, padėkos žodžių skirtingomis kalbomis, tarmėmis;

- vaikams pasiūlomas vaizdo susitikimas su bendraamžiais (pagal galimybes – kito šalies regiono, kitos šalies, kitakalbiais);

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., bus rengiamas pristatymas apie kitas šalis – tradicijas, kalbas, viešnagių įspūdžius, vaikams pasiūloma atlikti tyrimą – apklausti darbuotojus, šeimų narius apie tai, kokias kalbas jie moka (rezultatai gali būti apibendrinami diagrama), aiškinamasi, iš kurios Lietuvos vietos kilę tėvai, seneliai, proseneliai, ir rezultatai pažymimi žemėlapyje.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- kartu su draugais domėsis gimtąja ir kitomis kalbomis, rinks rūpimą informaciją – darys įrašus, fiksuos skirtingus aplinkos garsus;
- per išvyką nelies nepažįstamų, įtartinų aplinkoje esančių daiktų, medžiagų;
- apibūdins ir supras savo ir kitų vaikų panašumus ir skirtumus, tačiau kartu suvoks, kad kiekvienas kalba savo gimtąja kalba, tik kalbos yra skirtingos;
- domėsis ir gerbs savo ir kitų pasaulio tautų kalbas, tradicijas;
- domėsis, klausysis ir skirs lietuvių ir kitų tautų muzikinius kūrinius (dainas su žodžiais);
- pagarbiai vertins savo tautos ir kitų kraštų tradicinę muziką;
- stiprės vaiko gebėjimai prisiimti atsakomybę už savo kalbos tyrinėjimus – nuo sumanymo iki galutinio rezultato;
- gebės apmąstyti, aptarti kalbų tyrinėjimo veiklas ir rezultatus;
- turimą kalbinę patirtį pritaikys naujose situacijose, pasinaudos prieinamų IT priemonių galimybėmis garso įrašams kurti;
- stiprės vaiko gebėjimas planuoti ir vykdyti kalbinio projekto sumanymus ir idėjas;
- ryškės gebėjimas įtikinti, prikalbinti suaugusiuosius padėti siekti savo tikslų;
- analizuos surinktą informaciją apie gimtąją kalbą, kitas kalbas, jų panašumus ir skirtumus;
- svarstys, kaip geriau susikalbėti su kalbančiuoju kita kalba ar tarme;
- įrašant, kuriant, pristatant informaciją ir ją keičiantis, komunikuojant ir sudarant įrašų rinkinį, reikšis IT išmanymo pradmenys.

Į pagalbą pedagogui

Su vaikais pasikalbama apie saugumą per išvykas. Saugumą galėtų padėti užtikrinti kartu su grupe į išvyką vykstantys ir kiti įstaigos darbuotojai, pagalbos mokiniui specialistai. Atsižvelgdamas į situaciją grupėje, pedagogas galėtų pristatyti kalbų įvairovę, pasiūlyti alternatyvių užduočių, padedančių ugdytis kalbinius gebėjimus. Pravartu pasinaudoti patarimais pedagogams dėl antrosios kalbos mokymo ankstyvajame amžiuje (3–6 m.):

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas pasidomi pasaulio kalbų įvairove, pvz.:

papasakoja vaikams apie dirbtinę kalbą – esperanto, kuri pradėta kurti Lietuvoje, Veisiejų miestelyje (Lazdijų rajone). Kitų kalbų žodžiams mokytis galima pasinaudoti įrašais, pvz.:

Kiti šaltiniai:

V. Mažiulis. Pasaulio tautų kalbos. Gimtasis žodis, 2001.

V. Kavaliauskas. Pasaulio kalbos. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2010.

Pasiūlymai tėvams

Tėvai pakviečiami atvykti į grupę ir papasakoti vaikams apie savo kilmę, savo tėviškęs tarmę, keliones į kitas šalis, pamokyti kitų kalbų mandagumo žodžių, paskatinti mokytis kalbų, palydėti vaikus į ekskursiją, padėti daryti įrašus, atkreipti dėmesį į įvairius aplinkos garsus.

Kodėl projektas yra svarbus

- Imituodami televizijos ir radijo laidas, žaisdami siužetinius žaidimus, vaikai mokosi kalbėti sklandžiai, raiškiai, atsižvelgiant į situaciją, pasirinkti tinkamus žodžius;
- rengdami įsivaizduojamas televizijos laidas, vaikai pasirenka jiems aktualias, įdomias temas;
- imituojant televizijos, radijo reporterius, reiškiasi vaiko individualūs gebėjimai, atsiskleidžia domėjimosi sritys.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai apibūdina kalbos kultūros, mandagaus bendravimo normas ir taisykles, laikosi kalbos etiketo;
- moka mandagiai kreiptis į bendraamžius ir suaugusiuosius: pasisveikinti, atsisveikinti, atsiprašyti ir t. t.;
- įvairiomis aplinkybėmis ir pagal situaciją pasirenka tinkamo turinio žodžius, frazes;
- paaiškina, ką gali atskleisti kalbėtojo veido išraiška, gestai, kūno kalba.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Reportažas apie savo grupę;
- interviu su įstaigos darbuotojais;
- reportažai iš tėvelių darbovietės;
- reportažai iš įdomiausių kelionės;
- išvyka į miesto televiziją.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Išėję į lauką, vaikai, naudodamiesi aplinkoje esančiais daiktais, patys pasigamina įvairiausių „mikrofonų“, imituoja kalbėjimą į mikrofoną, iš vaikų ima Helovyno „interviu“ ar kalba lyg vestu televizijos laida; imdami interviu vaikai naudojami ir tikru mikrofonu. Su vaikais kalbamasi, kokias laidas jiems patinka žiūrėti, kuo jos įdomios, prasmingos. Ar visuomet iš televizijos ekranų skamba mandagi kalba, kas yra etiketas, kokia kalba yra mandagi, ir pan. Kaip galime į lauko erdves perkelti ne tik pokalbį, bet ir veiklas, susijusias su televizija?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai. Tikėtina, kad vaikai gali pasiūlyti žiūrėti (per kompiuterius, telefonus) arba patiems kurti televizijos laidas, įsikurti savo lauko studiją ir rengti patinkančias įsivaizduojamas TV laidas. Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – sukurti televizijos lauko studijos laidą.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Lauko televizija“, „Ką matome per televiziją?“, „Kaip sukurti televizijos laidą?“ ar pan.);
  - kaip ir kur bus įrengiama lauko televizijos studija, kokių priemonių gali prireikti jai įrengti;
  - suplanuojama, kokius vaidmenis vaikai norėtų pasirinkti (operatorių, įvairių laidų vedėjų, orų pranešėjų ir t. t.);
  - kaip bus pasidalijama atsakomybėmis, darbais.
- Susitarimai užrašomi dideliame lape. Pasiūlymus dėl laidų temų, veiklų idėjų gali teikti ir namieškiai.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: pačių pasidarytų stalų, mikrofonų, ausinių, laidos scenarijaus su klausimais ir t. t., pagal poreikį – planšetinių kompiuterių, telefonų, įrašančių įrenginių ar pan.

KAIP SUKURTI TELEVIZIJOS LAIDĄ?

4.

Projektinė vaikų veikla

• Lauke įkuriama „lauko televizijos studija“, jai sugalvojamas pavadinimas, kuriama iškaba, pastatomi studijos baldai, įrengiami mikrofonai ir t. t.;

• su vaikais aptariama, kokių kalbėjimo taisyklių turi laikytis televizijoje matomi ar radijo laidoje girdimi žmonės (žurnalistai ir pašnekovai), kaip reikia turiningai ir mandagiai kalbėtis su pašnekovais, pradėti, užbaigti laidą, reportažą ir pan.;

• vaikai susitaria ir pasirenka, kaip nori veikti (individualiai, grupelėmis, poromis) ir kokias laidas paruošti lauko studijoje (apie keliones, gyvūnus, gamtosaugą, istorines vietas; pokalbių laidą, koncertą, knygos, poezijos valandėlę ar pan.);

• vaikai rengia savo laidos anonsą;

• atkreipiamas dėmesys į mandagų ir tinkamą kalbos toną, laikyseną, aptariama kūno kalbos, gestų, veido išraiškos svarba kalbos turiniui perduoti, įspūdžiui sustiprinti;

• vaikai atlieka įstaigos darbuotojų, šeimos narių apklausas apie mėgstamiausias laidas; duomenys apibendrinami, rezultatai pavaizduojami diagrama, iliustruojami nuotraukomis ar pateikiami kaip vienas iš reportažų;

• kartu su vaikais sudaroma pageidaujama televizijos laidų programa;

• su vaikais susitariama, kad televizijos laidos gali būti filmuojamos, fotografuojamos, o vėliau rodomos mažesniems draugams, tėvams;

• kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (bus rodomos laidos per „TV ekraną“, jų klausomasi per „radiją“; stebint laidas, bus atkreipiamas vaikų dėmesys į vedėjų, pašnekovų kalbėjimo manierą, tikslumą, raišką ir pan.).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- rengdamas informacines televizijos, radijo laidas, domėsis ir ieškos informacijos įvairiuose šaltiniuose;
- domėsis aplinka, kurioje gyvena – žmonėmis, darbais, kūryba;
- paaiškins, kodėl nesveika per ilgai žiūrėti televizorių;
- aptars pernelyg didelio garso žalą sveikatai;
- imituos profesinę veiklą, žaisdamas prisiims su televizija, žurnalistika susijusius vaidmenis;
- apibūdins sektinus kalbėjimo pavyzdžius, mokysis kalbėti tiksliai, sklandžiai, išraiškingai, elgtis mandagiai;
- džiaugsis kūrybos procesu ir jaus pasitenkinimą kurdamas savo įsivaizduojamą televizijos, radijo laidą;
- kaip vieną iš laidos galimybių rinksis teatro, šokio spektaklį, koncertą;
- išsikels tikslą sukurti įsivaizduojamą televizijos, radijo laidą ir ieškos įvairių būdų tikslui pasiekti, kliūtims įveikti;
- kūrybiškai panaudos aplinkoje esančius daiktus televizijos, radijo lauko studijai įrengti;
- kurdamas įsivaizduojamą laidą, vaikas lavins vaizduotę, fantaziją, originalų ir nestandartinį mąstymą;
- ruošdamas laidos anonsą, kurdamas reklamą, stengsis parinkti argumentus, sudominti savo pristatoma laida;
- prisimins, apmąstys ir interpretuos turimą patirtį apie televiziją, kurdamas laidas atsirinks, kokių pavyzdžių sekti, kuri eteryje skambanti kalba yra sekti, tinkama, o kuri – ne;
- diskutuos apie IKT vartojimo pradmenis, svarbą ir tykančius pavojus (priklausomybės, sveikatos sutrikimai);
- kurs skaitmeninį turinį filmuodamas veiklas, rinkdamas medžiagą reportažams.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas suranda galimybių vaikams naudotis ne tik menamu, bet ir tikru mikrofonu. Vykstant projektui atsiveria daug galimybių individualizuoti, kontekstualizuoti ugdymo(si) procesą, padaryti jį įdomu, aktualų kiekvienam grupės vaikui; be to, tai patogi galimybė įgyvendinti įtraukiojo ugdymo principus, ugdymo veiklas derinti ir papildyti pagalbos specialistų rekomendacijomis, į grupės veiklas įtraukti visus vaikus.

Pasiūlymai tėvams

Tėvai pakviečiami namuose pratęsti pokalbį su vaiku apie taisyklingos, tikslios, aiškios, raiškios televizijos laidų vedėjų kalbos svarbą, kartu su vaiku išbandyti laidos vedėjo vaidmenį.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta virtualaus bendravimo paskirtį, prasmę, vertę, žino bendravimo būdus (pvz., aktualius karantino meto būdus – per skaiptą, vaizdo konferencijas ir kt.);
- kalbinė vaikų patirtis praturtinama naujais žodžiais, sąvokomis;
- ieškodami informacijos, bandydami ją sisteminti, interpretuoti, naudotis IT, vaikai mokosi atkakliai siekti tikslo, prisiimti atsakomybę už savo veiklą, pasirinktas priemones.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai džiaugiasi naujomis patirtimis, prasminga veikla;
- supranta, kaip naujosios technologijos padeda bendrauti, tvarkyti reikalus, prekiauti ir t. t.;
- bendraudami tikslingai naudojami mobiliuoju telefonu ar kompiuteriu (kompiuterinėmis programomis);
- supranta, kad svarbu saugoti asmens duomenis;
  - sužino, kad naudojantis skaitmeninėmis technologijomis, būtina saugoti sveikatą.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- tyrinės įvairių daiktų sandarą modeliuodamas, konstruodamas;
- pažins ir apibūdins transporto priemones, gabenimo būdus;
- tyrinės pasaulio šalių žemėlapius, įvardys eksporto iš Lietuvos ir importo į Lietuvą šalis;
- paaiškins priežastis ir padarinio ryšius;
- aktyviai judės po teritoriją, imituodamas įvairias transporto priemones;
- tinkamai reikš savo emocijas, nuotaikas;
- pripažins ir gerbs kitų norus, nuomonę, elgesį;
- ugdysis supratimą, kad reikia toleruoti kitų šalių, tautų kalbą, kultūrą;
- bandys estetiškai pakuoti daiktus;
- apmąstys savo mokymosi procesą ir rezultatus, panaudos turimas žinias naujoms įgyti, gilinti;
- lavės gebėjimai pateikti netradicines, originalias idėjas, neįprastai spręsti problemas ir panaudoti turimus daiktus;
- gebės patraukliai, įtikinamai pristatyti savo veiklos idėją, siūlydamas savo paruoštas priemones;
- prisimins, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, sieks įprasminti savo žinias ir patyrimą;
- vykstant projektui vaikas stiprins gebėjimus ieškodamas, saugodamas, kurdamas, pristatydamas informaciją; ja keisdams, komuniuodamas.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Piešimas per atstumą (klausantis, ką sako draugas telefonu);
- pažintis su pagalbos tarnybų veikla;
  - virtuali kelionė po pasirinktą šalį;
- kiti virtualaus bendravimo būdai (elektroninis paštas ir kt.);
- laiško (paprasto ir el. laiško) kelionė;
- interneto saugumas.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Į veiklos vietą lauke atnešama prekių, atkeliavusių iš užsienio šalių: pakuočių (pvz., dėžių nuo bananų, ananasų, mandarinų ir pan.), drabužių etikečių (su matomu užrašu – „Pagaminta...“ (angl. „Made in...“), įvairių modelių mobiliųjų telefonų.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Peržiūrėjus pakuotes ir išsiaiškinus, kad daugelis prekių atkeliavo iš tolimų šalių, kalbama, iš kur ir kaip pas mus atkeliauja egzotiniai vaisiai, drabužiai ir kiti daiktai. Aiškinamasi, kokiais būdais susisiekiama ir bendraujama žmonės; kaip įmanoma neišvykstant iš namų užsisakyti prekių ar paslaugų iš tolimų kraštų; ko reikia, kad užsakymas būtų teisingai suprastas ir įvykdytas; kokiomis priemonėmis galima pasinaudoti bendraujant tarpusavyje?

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – išbandyti, kaip galima bendrauti per atstumą.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Tolimi kraštai – artimi draugai“, „Kaip galima susitarti per atstumą?“ ar pan.);
- kokios IT priemonės ar jų programos bus reikalingos projektui vykdyti lauko sąlygomis;
- kokių saugumo reikalavimų, taisyklių reikės laikytis, kai bus imituojama internetinė prekyba;
- kur ir kaip bus „įkurdinami“ pasirinkti žemynai, konkrečios šalys, prekių sandėliai ir kt.;
- kas bus atsakingas už įvairius užrašus (adresus, šalių, prekių pavadinimus, nuorodas ir kt.).

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: pačių pagamintų „telefonų“ arba radijo stotelių, kūdikių klausymosi įrenginių ar pan., planšetinių kompiuterių, mobiliųjų telefonų.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai pabando per atstumą vieni kitiems perduoti kokią nors žinią (rodydami gestais, garsiai kalbėdami ir t. t.) ir išsiaiškina, kad tai beveik neįmanoma, jei pašnekovas toli;
- pasirenka įvairias IT priemones bendrauti per atstumą: pačių pagamintus „telefonus“, mobiliuosius telefonus, planšetinius kompiuterius, radijo stoteles ir pan.;

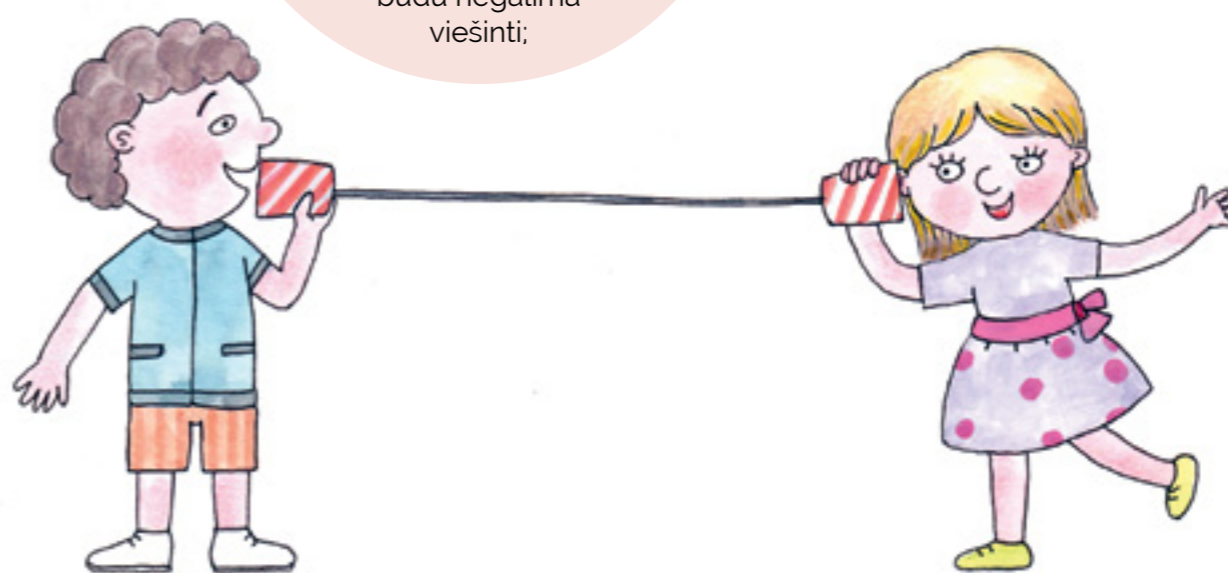
- pasiskirsto po įstaigos teritoriją pagal pasirinktas veiklas, išbando adresų užrašymo, krovinių pakavimo veiklas, pateikia ir (ar) priima užsakymus telefonu;

- iš jogurto indelių, skardinių ir storesnio siūlo ar virvutės pagamina paprasčiausius „telefonus“, pasikalba per atstumą;

- iš lauko žaislų (automobilių, dviračių ir kt.), kitų priemonių konstruoja vilkikus, baržas, traukinius ir pan., vaikams pasiūloma prekių kelių žemėlapius užkoduoti schemomis;

- su vaikais aptariamas ir duomenų saugumas: kokių asmeninių duomenų jokiū būdu negalima viešinti;

- numatoma, kaip projektas galėtų būti tęsiamas grupėje (pvz., vaikams bus pasiūloma internete susirasti informacijos, kaip sveikinamasi, padėkojama šalies, iš kur atkeliauja prekės, kalba, pasinaudoti vertimo programa (kaip kitomis kalbomis skamba tų pačių prekių pavadinimai); žemėlapyje susirasti, kur yra prekių kilmės šalys, per kokias valstybes keliautų užsakytos prekės; mokyti išsikviesti pagalbą telefono numeriu 112, išsikviesti taksi ar pan.).

Į pagalbą pedagogui

Tikslinga būtų vaikų įspėti apie sukčiavimo telefonu atvejus ir tai, kaip gali būti pasinaudota vaikais ar jų suteiktais duomenimis. Ypatingą dėmesį pedagogas turėtų atkreipti į turinčiuosius elgesio ir (ar) emocijų sutrikimų, taip pat į vaikus iš nepalankios kultūrinės ar kalbinės, pedagoginės, socialinės-ekonominės aplinkos – jie yra pažeidžiamiausi, jais virtualiojoje erdvėje lengviausia manipuliuoti. Apie saugumą internete galėtų papasakoti atvykęs šios srities specialistas. Gali praversti panašių projektų nuoroda iš muziejaus *Experimentarium* (Danija).

Naudinga literatūra: „Science: A Stem approach (1st Class)“, Prim-Ed Publishing, 2018.

Pasiūlymai tėvams

Tėvų paprašoma parūpinti įvairių pakuočių, dėžių vaikų veikloms lauke, imitaciniams prekių užsakymui; jie pakviečiami padėti pedagogui surasti žmogų, susijusį su prekių eksportu, ir pakviesti jį papasakoti vaikams apie tokio pobūdžio veiklą ar suorganizuoti ekskursiją į ryšių su kitomis šalimis turinčią įmonę, susipažinti, kaip ji bendrauja su partneriais, kokių sunkumų kyla bendraujant. Pagal išgales tėvai turėtų pasirūpinti ir savo vaikų saugumu virtualiojoje erdvėje.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai išsiaiškina, kad ženklai yra skirti informacijai priimti ir perduoti, t. y. komunikuoti; supranta, kas būtų, jei nemokėtume perskaityti ženklų, simbolių, piktogramų;
- patys mokosi kurti ženklus, kuriuose užkoduota norima perduoti informacija;
- per išvykas, veiklas, žaisdami vaikai mokosi skaityti, rašyti ir daro tai drąsiai, nebijodami suklysti;
- skatinamas ir ugdomas vaikų pastabumas, dėmesys aplinkai ir detalėms.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta ir paaiškina mokėjimo skaityti ir rašyti privalumus ir teikiamas galimybes;
- skiria raides, skaitmenis nuo kitų ženklų ir simbolių;
- atpažįsta daugumą raidžių, skaitmenų, perskaito pavienius žodžius išskabose, reklaminiuose užrašuose, kt.;
- kopijuoja, imituoja patikusius užrašus, kuria savus;
- išreiškia savo mintis piešiniais, ženklais, rašto kalba;
- žino, kad yra ir nemandagių ženklų, vengia juos rodyti;
- naudojami skaitmeniniai įrenginiai (fotoaparatu, telefonu, vaizdo kamera ir kt.) sumanymams įgyvendinti;
- kurdami ženklus ugdo savo kūrybingumą.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Istaigos kieme nupiešiama pėsčiųjų perėja, pakabinami, pastatomi įvairūs eismo ženklai, padedama žinomų prekių ženklų, vaikams pažįstamų maisto pakuočių, aplinkos objektų pavadinimų kortelių („žaidimų aikštelė“, „sūpuoklės“ ar pan.).

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikų klausiami, kas paskatino juos atkreipti dėmesį į ženklus (ryte atvedantys šeimos nariai, grupės draugai, darbuotojai), su kuo apie tai kalbėjosi. Aiškinamasi, kam reikalingi ženklai, ar vaikai pažįsta pakeliui pastebėtus ženklus. Su vaikais pasikalbama, kokius ženklus jie mato eidami, važiuodami; ar pavyksta juos suprasti, perskaityti (jeigu kažkas parašyta); kodėl svarbu mokėti skaityti ir rašyti; kodėl svarbu suprasti, kas parašyta (pvz., iškabose, vitrinose – „Vaistinė“, „Kirpykla“ ir t. t.).

Vaikai dalijasi patirtimi, pasiūlo, ką norėtų sužinoti, ką veikti. Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – stebėti, kokius ženklų yra aplinkui.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Užrašų kortelių jaunesniems darželių vaikams, broliams ir seserims kūrimas;
- telefono, kompiuterio ekrane matomos piktogramos, jų reikšmės;
- grupės, įstaigos, šeimos ženklo (logotipo) kūrimas;
- vėtrungės, herbai, vėliavos (valstybių, organizacijų, giminių, šeimų, bendrijų ir t. t.);
- profesijos (dizaineris, dailininkas, maketuotojas ir kt.);
- gatvių, miestų pavadinimų reikšmės (legendos, atsiradimo istorijos ir pan.).

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- kaip galima būtų pavadinti projektą (pvz., „Kelionė į ženklų šalį“, „Kokių ženklų yra aplink mus?“ ar pan.);
- kada ir kaip bus organizuojama išvyka, kokių saugumo reikalavimų joje reikės laikytis;
- kas projekte bus atsakingas už ženklų fotografavimą, jų atvaizdų perpiešimą ar spausdinimą;
- kokias menines ar kitas priemones jie norėtų naudoti kurdami ženklus;
- kur ir kaip bus tvirtinamas pagrindas surinktų ženklų sienai, kaip ji bus pildoma.

Susitarimai gali būti užrašomi prie įėjimo į grupę, ant didelio (A1) lapo, stendo. Namiškių nuomonė labai svarbi, nes jie puikiai žino, ką eidami namo mato, apie ką kalba vaikai.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: fotografavimo funkciją turinčių skaitmeninių įrenginių (fotoaparato, planšetės ar kt.), tvirtu kartono, nenuplaukiamų flomasterių lauke esančių daiktų ženklų kortelėms gaminti, didelio lapo (A1), klijų, žirklių.

KOKIŲ ŽENKLŲ YRA APLINK MUS?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Kartu su vaikais nusprendžiama, kokius ženklus, užrašus jie fiksuoja per išvyką (įstaigų, gatvių, prekybos centrų, paslaugų įmonių pavadinimus, kelio ženklus, automobilių ženklus, pavadinimus, įvairius logotipus);
- pasiskirstę grupelėmis, vaikai fiksuoja pasirinktus ženklus;
- pasirinkę norimą techniką, priemones, vaikai individualiai kuria savo sugalvotus ženklus arba ženklus lauko aplinkoje esantiems daiktams pažymėti (pvz., „suolas“, „smėlio dėžė“, „sporto aikštelė“, „kelmas“, „varteliai“, „sūpuoklės“, kt.); pasinaudodami įvairiais ženklais, jie gali sukurti vietovės maketą;

- iš vaikų užfiksuotų, sukurtų ženklų gaminama „ženklų siena“; ji gali būti papildoma, keičiama;

- sukurti ženklai, užrašai panaudojami, pritaikomi vaikų kiemo žaidimuose; individualiai ar grupelėmis vaikai kuria trumpus pranešimus, savo mintis išreiškdami (šifruodami) piešiniais, ženklais, simboliais, pagal galimybes – žodžiais;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas galėtų būti tęsiamas grupėje (pvz., ieškoti ir registruoti įstaigos viduje esančius ženklus, kurti savus – realius ir fantastinius – ženklus, siūlyti naujas piktogramas IT įrenginiams (kompiuteriams, išmaniesiems telefonams) pažymėti ir t. t.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- tyrinės aplinką, fiksuoja ženklus, juos grupuos, lygins, analizuos pagal paskirtį, turinį, reikšmes ir kt.;
- po išvykos pasirinktais ženklais, simboliais pavaizduos, ką matė, pristatys grupėi;
- per išvyką atsargiai elgsis gatvėje, kelyje;
- elgsis draugiškai – šypsosis, pritaris, dalyvis;
- išliks budrus ir atsargus, nelies nepažįstamų, įtartinų aplinkoje esančių daiktų;
- aiškinsis, kaip reikėtų tinkamai elgtis per išvyką, viešose vietose;
- paaiškins, kad ne visi ženklai gali būti priimtini;
- jausis priklausantis grupei – pasiūlys žaidimą, veiklą, projekto pratęsimo idėją ar pan.;
- aptars ženklų, logotipų spalvas, formas, jų simbolines reikšmes, derinimą;
- pasirinkęs menines priemones savo ženklui kurti;
- kurdamas ženklus tobulins savo sumanymus, juos sukonkrečins, papasakos draugams, kaip tai turėtų atrodyti;
- kuriant ženklus, užrašus, logotipus, lavės vaiko gebėjimai pateikti netradicines idėjas, neįprastai spręsti problemas;
- stiprės vaiko gebėjimas idėjas paversti veiksmais, imlumas naujovėms, drąsa rizikuoti, gebėjimas planuoti ir valdyti sumanymus, idėjas, siekiant savo ir projekto tikslų;
- piešdamas ženklus, rašydamas užrašus, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, įprasmins žinias ir patyrimą;
- naudos skaitmenines technologijas ženklams fiksuoti, informacijai rasti, derins skaitymo ir IT mąstymo įgūdžius;
- naudodamasis skaitmeniniais įrenginiais, išsiaiškins, aptars ir laikysis sutartų taisyklių.

Į pagalbą pedagogui

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas galėtų pasigilinti į aplinkos ženklų svarbą pradėdamas skaityti (pvz., *environmental print* metodas: 1 nuoroda), panašių projektų vykdymo patirtį (2 nuoroda), pasidomėti, kaip galima pasinaudoti aplink mus esančiais ženklais mokant(is) vaikus skaityti (3–4 nuorodos). Vykdamas projektą siekiama derinti individualią ir grupinę, bendrą veiklą. Verta susipažinti su įtraukiojo ugdymo principais. Naudinga pasidomėti skaitymo ir rašymo mokymosi sunkumų priežastimis (5 nuoroda), taip pat, kaip pasitelkiant ženklus galima lengviau organizuoti darbą su autizmo spektro sutrikimų turinčiais vaikais (6 nuoroda).

Pasiūlymai tėvams

Tėvams rekomenduojama eiti kartu su vaikais į išvyką, padėti vaikams išvykoje fiksuoti artimiausioje aplinkoje esančius ženklus; ieškoti įvairių ženklų kelyje tarp namų ir įstaigos; atnešti iš namų įvairių prekių pakuočių su užrašais veikloms organizuoti, parodai surengti.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad norint perduoti savo mintis kitiems, reikia mokėti jas užrašyti žodžiais (raidėmis);
- rašymas lauke yra būdas sudominti vaikus rašymo veiklomis; pasiūloma veiklų įvairovė ir beribės galimybės, kurių negalima turėti patalpose, viduje;
- besikeičiantys įvykiai, sezoniškumas įkvepia ieškoti naujų rašymo gamtoje būdų, leidžia plėtoti vaikų kūrybingumui, idėjoms;
- žaisdami įvairius raidžių žaidimus, įvairiais būdais užrašydami simbolius, vaikai įtvirtina raidžių, skaitmenų pažinimą.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Lauke keliose vietose (smėlyje, sniege ar kt.) išraižomas pagalbos šaukinys SOS. Galima peržiūrėti straipsnį ar filmuką apie žmonių išgelbėjimą, pvz.:

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Savo vardo raidžių gaminimas iš pasirinktų medžiagų;
- grupės abėcėlės kūrimas (kiekvienas vaikas ant kortelės parašo jam žinomas raides; trūkstantas įrašo pedagogas);
- slaptas raštas, nematomas rašalas;
- išvyka į spaustuve.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais pasikalbama, kodėl svarbu mokėti rašyti; ar jie žino, ką reiškia žodis SOS; kaip galima jį parašyti be rašymo priemonių; kaip galima rašyti gamtoje, nenaudojant popieriaus ir rašalo.

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – išbandyti, kaip galima rašyti neturint rašiklio.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Be rašalo, be pieštuko“, „Kaip rašyti be rašiklio?“ ir pan.);
- kaip ir kur bus bandoma rašyti;
- kokias individualias užduotis, pagal savo gebėjimus ir interesus, vaikai norėtų atlikti, kokias priemones tam reikės pasirinkti, pasiruosti.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių gali prireikti: įvairios gamtinės medžiagos, žirklių, ylos, peiliuko, vielutės, karoliukų, skalbinių virvės ar audinio juostelių, kitų lanksčių priemonių.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai skiria raides nuo skaitmenų ir kitokių ženklų, simbolių;
- atpažįsta ir užrašo daugumą raidžių ir skaitmenų;
- tinkamai laiko rašikliams virtusias priemones (šakeles, pagaliukus ir t. t.);
- supranta, kad kiekvieno galimybės, pastangos ir pasiekti rezultatai yra skirtingi, džiaugiasi savo pasiekimais, atliktais darbais.

KAIP RAŠYTI BE RAŠIKLIO?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- domėsis ir pagal išgales tyrinės raides, skaitmenis, kitus ženklus;
- modeliuos, formuos raides, skaitmenis, naudodamasis regos, lytėjimo, kinestetiniais pojūčiais, mąstymu, vaizduote;
- skirs bent kelių raidžių, skaitmenų konfigūracijas (išorinį vaizdą, kontūrą);
- aptars veiklos saugumą gaminant raidžių, skaitmenų antspaudus, veriant, kerpan ir pan.;
- nepasiduos, nepraras pasitikėjimo savimi susidūręs su rašymo sunkumais;
- saugos gamtą, aplinką, ieškodamas rašyti tinkamų gamtinių medžiagų;
- rašydamas gamtoje be rašalo ir rašymo priemonių, elgsis atsakingai, taupys gamtos išteklius;
- kurs raides, skaitmenis iš įvairių medžiagų, pasirinks derančias medžiagas, spalvas;
- pasirinks kūrybiniais sumanymams tinkamiausias priemones, iki galo užbaigs pradėtą darbą;
- apmąstys savo mokymosi procesą ir rezultatus – kaip pavyko pagaminti, įsiminti, atpažinti raides ir skaitmenis;
- pasirenkant įvairias priemones raidėms ir skaitmenims gaminti, lavės vaiko vaizduotę, intuityvumą, nestandartinis mąstymas, originalumas;
- stiprės drąsa rizikuoti, gebėjimas įtaigiai pasiūlyti draugams savo mintis, idėjas apie raidžių, skaitmenų kūrimą;
- prisimins, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, sieks įtvirtinti savo žinias, pakartotinai vis iš kitų medžiagų gamindamas žinomas raides, skaitmenis;
- tęsdamas veiklas grupėje, gilindamasis į projekto sumanymus, naudosis IT galimybėmis – ieškos informacijos apie raidžių, skaitmenų gamybą iš įvairių medžiagų.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Su vaikais aptariami ir išbandomi įvairūs galimi raidžių, skaitmenų rašymo būdai (pirštais, pagaliukais, pėdomis smėlyje ar sniege, vandeniu ant asfalto arba sniego ir kt.);
- į veiklas įtraukiami visi vaikai, ypač turintieji kalbos raidos sutrikimų (disleksiją, disgrafiją ir pan.) – jiems skiriamas individualus dėmesys ir pagalba;
- vaikai veria raides, skaitmenis, juos dėlioja, plėšo, kerpa (naudojamos gilės, kaštonai, pupos, nukritę medžių lapai, įvairi kita gamtinė medžiaga, aplinkoje randamos priemonės, žaislai ir t. t.);

- vaikams pasiūloma išbandyti antspaudavimo veiklą, naudojant žaislinius arba pačių pasigamintus antspaudus – iš daržovių, vaisių ar pan.;

- vaikai formuoja raides, skaitmenis iš skalbinių virvės, špagato, audinio ar kitų medžiagų ir juda jomis, susikibę gyvatėle, po vieną ar poroje su draugu;

- kartu su draugu ar draugais raides, skaitmenis vaikai vaizduoja kūnu, atliekama „raidžių joga“;
- organizuojama išvyka į parką, prie upės, ežero ir pan., ir ten raidės rašomos, dėliojamos spontaniškai – iš visko, ką vaikai randa;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., raides ir žodžiai bus dėliojami iš netradiciškai panaudotų daiktų), bus ieškoma daiktų, panašių į raides, jie fiksuojami fotografavimo priemonėmis ir sukuriamas plakatas „Kitokios raidės“.

Į pagalbą pedagogui

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas pasidomi, kaip galima sukurti vaikų rašymui skatinti tinkamą aplinką. Naudinga pasidomėti, kaip priešmokyklinukai mokosi rašyti, pvz.:

kaip geriausia mokyti skaityti ir rašyti:

Atkreipiamas dėmesys į kalbos raidos sutrikimų turinčius vaikus – šis projektas yra itin palankus mokyti skirti ir atpažinti raides, skaitmenis, simbolius.

Pasiūlymai tėvams

Namiškiai kviečiami drauge su vaiku rašyti raides ir skaitmenis per pasivaikščiojimus, keliones; fotografuoti ir kelti į šeimos nuotraukų albumą poilsiaujant užfiksuotas smėlyje, sniege, ant šaligatvio plytelių vaiko nupieštų, iš gamtinių medžiagų ar kt. sudėliotų raidžių, skaitmenų nuotraukas, taip pat padėti per grupės išvyką.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad mokytis pažinti raides (ir skaityti) galima dėmesingai stebint aplinką ir įžvelgiant raides netikėčiausiose vietose;
- stiprėja vaikų pastabumas detalėms, atkaklumas, gebėjimas taikyti žinias ir patirtį kitame kontekste;
- vaikai patiria, kad raidžių mokytis galima azartiškai, linksmai, žaidžiant.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pavasarij, rudenį ar žiemą, tvarkant aplinką, grėbiant lapus, kasant sniegą ar pan. atkreipiamas dėmesys, kad įrankis palieka tam tikras žymes. Ką primena grėblio dantukų piešinys smėlyje? Raidžių elementų galime įžvelgti ne tik vaiko piešinyje, bet rasti ir aplink save. Ar vaikai pastebi kai kurių daiktų ir raidžių formų panašumus? Kokie daiktai, augalai, statiniai, gyvūnai savo forma primena konkrečias raides? Ar gamtoje įmanoma surasti ir surinkti visas žinomas raides (abėcėlę)?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – ieškoti ir atrasti, kur slepiasi raidės.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Gamtos abėcėlė“, „Raidės gamtoje“, „Kur slepiasi raidės?“ ir pan.);
- kur ir kaip bus bandoma ieškoti pasislėpusių raidžių;
- suplanuojama, kaip bus užfiksuojamos, saugomos atrastos raidės ir kaip bus kuriama „lauko abėcėlė“;
- sutariama, kaip bus pateikiamas rezultatas (pvz., fotoparoda „Raidės lauke“, albumas „Lauko abėcėlė“).

Pasiūlymus, kaip galėtų prisidėti prie projekto, skatinami teikti ir namiškiai.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: piešimo, rašymo reikmenų, fotoaparato ar įrenginio su fotografavimo, filmavimo funkcijomis.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta, kodėl svarbu išmokti rašyti, skaityti;
- skiria raides nuo skaitmenų, kitokių ženklų, simbolių;
- pastebi raidžių formų panašumus ir skirtumus;
- atpažįsta daugumą raidžių;
- supranta, kad kiekvieno galimybės yra skirtingos, džiaugiasi savo darbais, pasiekimais.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Žodžių kūrimas iš raidžių nuotraukų;
- mįslių apie raides kūrimas;
- Rytų šalių hieroglifai.

KUR SLEPIASI RAIDĖS?

4.

Projektinė vaikų veikla

• Vaikai pasirenka veikimo būdą (pasiskirsto į grupėles, poras ar individualiai) ir pradeda „raidžių medžioklę“: augalų, medžių šakų, daiktų, gyvūnų ar įvairių aplinkai esančių statinių (namų, tvorų, žaidimų aikštelės įrenginių) siluetuose ieško ir įžvelgia raides;

- fiksuoja (nuspiešia, nufotografuoja, nufilmuoja, ir t. t.) pastebėtas raides;

• tariasi ir atrinka labiausiai pavykusias nuotraukas, kartu kuria „Lauko abėcėlės“ albumą;

- grupuoja objektus pagal raides (pvz., raidė „A“ – sūpuoklės, palapinė, lėktuvo pėdsakai danguje ir t. t.; raidė „O“ – obuolys, slyva, draugo veido ovalas, vandens ratilai, kanalizacijos dangtis ir pan.);

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- įžvelgdamas raidžių elementus, stebės ir domės aplinką, gamtą, daiktais;
- ieškodamas „pasislėpusių raidžių“, stebės, analizuos, lygins daiktų ir raidžių formų panašumus, daiktų dydį, erdvinę padėtį;
- gebės sutelkti dėmesį į raidžių paiešką aplinkoje;
- judėdamas po teritoriją, nepamirš apie savo ir draugų saugumą;
- laikysis taisyklių ir susitarimų, ieškodamas „pasislėpusių raidžių“, aktyviai dalyvaus veikloje;
- pakvies kelis vaikus bendrai atlikti užduotis, pripažins ir vertins draugų pastangas, pasidžiaugs jų rastomis raidėmis;
- orientuosis įstaigos teritorijoje, platesnėje aplinkoje;
- įžvelgs grožį gamtoje, aplinkoje, išskirs formų, linijų detales, primenančias raidžių elementus;
- išsikels uždavinius ir ieškos įvairių būdų tikslui pasiekti, kliūtims įveikti;
- paaiškins, kaip pavyko atpažinti raides, susieti gamtos linijas, siluetus su raidžių pavidalais;
- bandant įprastuose daiktuose rasti raidžių elementus, pavidalus, reikšis vaiko vaizduotė, nestandartinis mąstymas;
- lavės vaiko gebėjimas neįprastai spręsti problemas, kūrybiškai pažvelgti į užduotį;
- stiprės vaiko gebėjimas įtikinti draugus sekti pasiūlyta kryptimi, įžvelgti ir įtikinti kitus tuo, ką mato;
- gamtos, aplinkos linijas, formas lygins ir gretins su raidžių pavidalais, savo patirtį įprasmins kitame kontekste;
- kurs skaitmeninį turinį fotografuodamas, filmuodamas veiklas, rinkdamas medžiagą fotoalbumui „Lauko abėcėlė“

Į pagalbą pedagogui

Naudinga veiklas organizuoti poromis, grupelėmis ir individualiai, atkreipiant dėmesį ir suteikiant pagalbą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, susijusių su kalbos ir kalbėjimo ir (arba) kitais sutrikimais. Pedagogui svarbu entuziastingai veikti kartu su vaikais, į veiklas lauke įtraukti specialistus, kitus įstaigos darbuotojus.

Pedagogui siūlytume susipažinti su raidžių paieškos lauko aplinkoje galimybėmis:

verta peržiūrėti ir panašaus projekto vaizdo įrašą:

Pasiūlymai tėvams

Tėvai kviečiami kartu su vaiku ieškoti raidžių einant namo, keliaujant ar pan., jas fiksuoti, iš jų kurti žodžius, padėti vaikams pasidaryti fotoalbumą „Mano abėcėlė“.

Kodėl projektas yra svarbus

- Domėjimasis ir rūpinimasis knygomis skatina vaikus pažinti raštą, skaityti;
- knygų vartymas ugdo vaikų gebėjimą svajoti, fantazuoti, mąstyti, pažinti įdomius dalykus, „keliuoti“, patirti nuotykių;
- per knygas dalijamasi jausmais, mintimis, sumanymais;
- į skaitymo skatinimo veiklas įtraukiama šeima;
- lavinamas kūrybingumas, praktinio problemų sprendimo gebėjimai – per užduotį, veiklą vaikai mokosi netradiciškai panaudoti aplinkoje esančius daiktus, juos pritaikyti aktualiai temai.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta ir paaiškina, kad knygas skaityti smagu, kad veikėjų poelgiai padeda suprasti, kaip elgiasi, bendrauja, galvoja žmonės, ką jie jaučia ir kt.;
- noriai renkami skaitymo veiklą, pasirenka sau patogią vietą skaityti;
- klausosi skaitymų tekstų, pagal juos improvizuoja, kuria savo tekstus;
- pasakoja apie savo mėgstamas knygas, veikėjus, jų nuotykius, poelgius;
  - saugo knygas, kitus leidinius.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Į lauką atsinešama daug knygų, patogus krėslas, paklotas ar pan. Vaikai pakviečiami prisijungti, susirasti sau patogią vietą. Įsitaikoma, kaip kam patogiu, ir pradeda vartyti knygas, skaityti.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Artėjant Vaikų knygos dienai ar Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienai, su vaikais pasikalbama apie tai, kodėl skaityti yra įdomu; kur ir kaip gauname knygų, kai norime skaityti; kur yra tekę matyti skaitančių žmonių (prie ežero, ligoninėje, autobuse ir t. t.); kur vaikai norėtų patogiai įsitaikyti, kad galėtų su malonumu vartyti knygeles, skaityti.

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – įsirengti lauke skaitymo erdvę.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Biblioteka lauke“, „Kur gyvena knygos?“ ar pan.);
  - kas ir kokią individualią skaitymo vietą norės įsirengti, kokios pagalbos ir kokių priemonių tam reikės;
  - kokia seka vyks lauko bibliotekos, skaitymo erdvės įrengimas;
    - kas, ką ir kam skaitys;
  - kaip bus fiksuojamos skaitymo lauke akimirkos.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės lauko skaitymo erdvei, bibliotekai įrengti: įvairių didelių dėžių, seno avilio, nenaudojamo akvariumo, audinių, pintinės, įvairių dailės priemonių, knygų.

KUR „GYVENA“ KNYGOS?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- domėsis, naudosis artimiausios aplinkos daiktais (įrankiais, prietaisais), pritaikys ir pasinaudos jais, įgyvendindamas savo sumanymus – įrengdamas saugią skaitymo erdvę lauke;
- nusiramins, atsipalaiduos vartydamas, skaitydamas knygeles įsirengtoje skaitymo erdveje;
- džiaugsis klausydamasis ir pats bandydamas skaityti;
- suaugusiųjų prižiūrimas saugiai naudosis įrankiais, reikalingais skaitymo erdvei sukurti, kreipsis reikalingos pagalbos į suaugusiuosius;
- pasirinktinkamai apšviestą vietą skaityti, skaitydamas tausos ir saugos akis, pasirinktinkamą kūno padėtį;
- paaiškins savo sumanymus, išklausys draugus, derins savo veiksmus, džiaugsis bendru darbo rezultatu;
- kurdamas lauko skaitymo erdvę, veiks laisvai, išradingai, drąsiai;
- pasirinktinkamas priemonės, kurios labiausiai tiktų skaitymo erdvei apipavidalinti;
- dirbs susikaupęs, saugiai ir taupiai elgsis su naudojamomis priemonėmis, medžiagomis;
- supras ir kitiems paaiškins mokėjimo skaityti privalumus;
- reikšis vaiko vaizduotė ir fantazija, kai jis bandys pats kurti (improvizuoti);
- gebės pritaikyti turimą patirtį naujose situacijose (grupės bibliotekos patirtį taikys lauke);
- gebės planuoti ir valdyti sumanymus, paaiškinti juos kitiems, įtraukti kitus, kuriant skaitymo erdvę, knygų pristatymą ar pan.;
- gebės pasirinkti ir kitiems paaiškinti, kodėl išsinešti į lauką pasirenka būtent tokias knygeles;
- svarstys, diskutuos ir vertins, kuriuos darbus įmanoma atlikti pačiam, o kada reikalinga kitų pagalba;
- planuodamas tolimesnes veiklas grupėje ar ieškodamas informacijos apie kitų šalių vaikų skaitymo lauke patirtį, tikslingai naudosis skaitmeninėmis technologijomis.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai pasirenka konkrečias priemones knygoms gabenti į lauką (pintinė, dėžė, lėlių vežimėlis ir pan.);
- padedami pedagogo, atrinka knygas;
- tariasi, kur bus įrengiama lauko biblioteka, skaitymo erdvė, pasirenkamos atitinkamos priemonės dekoravimui, užrašams;

- aptaria ir išbando įvairius skaityti skirtų vietų įrengimo būdus. Pasinaudoja paprasčiausiais, prieinamais daiktais (kėdėmis, didelėmis dėžėmis, lauko baseiniais, kuriuos galima užpildyti kaštonais, pagalvėlėmis, turimais audiniais ir t. t.), pasitelkia šeimos narių, pedagogų, kitų įstaigos darbuotojų pagalbą;

- savo įrengtoje skaitymo vietoje vaikai klausosi suaugusiųjų skaitymų tekstų, mena mįsles, patys kuria, improvizuoja; pasikviečia jaunesniųjų grupių vaikus, bando skaityti, pasakoti jiems apie skaitytas knygas, veikėjus, jų nuotykius, poelgius;

- vaikai fotografuoja lauko erdves, kuriose jie skaito; surenka nuotraukų albumą, jį parodo šeimos nariams, jaunesniųjų grupių vaikams;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., bus bandoma kitaip, įdomiau, išradingiau, patraukliau įrengti skaitymo erdvę, naujai ir kitoje grupės vietoje įkurti knygų, garso ir vaizdo įrašų, meno bibliotekėles; internete paieškoma įvairių lauko bibliotekų idėjų).

Į pagalbą pedagogui

Pedagogui naudinga pasigilinti į kriterijus, kaip pasirinkti vaikams tinkamas knygas (1 nuoroda); pravartu pasitarti su pagalbos mokiniui specialistais dėl tinkamų, siūlomų knygų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams. Verta pasidomėti, ką siūloma skaityti vaikams, turintiems kalbos, kalbėjimo, intelekto raidos sutrikimų, taip pat visiems priešmokyklinio amžiaus vaikams (2 nuoroda); patartina pasidomėti M. Mažvydo bibliotekos vaikų literatūros specialistų rekomenduojamomis knygomis (3 nuoroda). Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas gilinasi į vaikų skatinimo skaityti lauke veiklas, idėjas (4 nuoroda), susipažįsta su intensyviai plintančia „knygų inkilų“ idėja (5 nuoroda).

Pasiūlymai tėvams

Tėvai kviečiami padėti vaikui namuose įsirengti netradicinę, įdomią skaitymo erdvę (skaitymo kampelį, „namelį“, palapinę ar pan.), padrašinti vaikus, ateiti paskaityti jiems, atnešti knygų lauko bibliotekai ir jos skaitymo erdvei.

Kodėl projektas yra svarbus

- Sukuriamos patrauklios, netradicinės skaityti skirtos vietos ir veiklos, kuriomis siekiama paskatinti vaikus skaityti;
- klausantis skaitomų istorijų, peržiūrint ir tyrinėjant paveikslėlius, kuriuose pasakojamos istorijos, skatinamas vaikų noras skaityti;
- skaitymas prisideda prie bendravimo ir socialinių įgūdžių, būtinų tolimesniam mokymuisi, ugdymosi.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai domisi knygomis, noriai renkasi skaitymo veiklą, išgyvena skaitymo džiaugsmą;
- mielai pasakoja apie savo mėgstamas knygas, veikėjus, jų nuotykius, poelgius;
- klausosi skaitomų tekstų, komentuoja ir interpretuoja veikėjų poelgius;
- seka girdėtas pasakas, deklamuoja, patys kuria, improvizuoja;
- gerbia ir tausoja knygas.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Garsinės pasakos ir kiti kūriniai;
- kaip gimsta knygos – nuo medžio iki spaustuvės;
- lauko scena, vaidyba, improvizacijos;
- lauko kino teatras.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikstant lauke galima stebėti, kas gyvena medžiuose. Kur nors medyje ant šakos pakabinti j gražų krepšelį įdėtą knygą ir ją „netyčia“ surasti.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Kaip medžiuose gyvena paukščiai, vabalai ar kiti gyvi organizmai, ten gali kuriam laikui „apsigyventi“ ir knygos. Tik joms reikės įrengti namus. Ar yra tekę matyti namelių medžiuose, galbūt kažkas turi tokį namuose? O jeigu patys įkurtume skaityklą medyje?

Iš klausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – įsirengti skaityklą medyje.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Skaitykla lauke“, „Kaip įsirengti skaityklą medyje?“ ar pan.);
- kokių priemonių reikės skaityklai medyje įsirengti, kokios suaugusiųjų pagalbos gali prireikti;
- kokias veiklas būtų galima atlikti medyje įrengtoje skaitykloje.

Su vaikais aptariama, kas gali praversti įrengiant skaityklą medyje: šakos, sėdmaišis, didelis skėtis, hamakas, įvairūs audiniai, antklodės ar pan.

KAIP ĮSIRENGTI SKAITYKLĄ MEDYJE?

4.

Projektinė vaikų veikla

• Vaikai tariai, kur ir kaip bus įrengiamas namelis medyje, pasiskirsto darbais;

- suaugusiųjų padedami, vaikai įsirengia skaitymo namelį medyje (ar po medžiu);
- vaikai sutaria, kuria (užrašo) lankymosi namelyje taisykles;
- vaikai patys pasirenka knygas, laiką, kada norisi skaityti;
  - perskaitytas knygas, istorijas vaikai skatinami papasakoti kitaip: suvaidinti, padainuoti, sukurti istorijas ar minčių žemėlapi, perteikti judesiu, pirštukais, su lėlėmis ir t. t.;

• vaikams

pasiūloma pasinaudoti grupėje praktikuojamomis veiklomis ir perkelti jas į lauką (autorius kepurė, autorius kėdė ar pan.), susikurti personažą, apgyvendinti jį medžio skaitykloje, patikėti jam saugoti knygas tuomet, kai nėra vaikų, ir t. t.;

• pasikviečiami jaunesniųjų grupių vaikai, jiems skaitoma, pasakojama apie knygas;

• skaitymo namelyje skaitoma mažajam augintiniui (šuniukui, kačiukui, žiurkėnui ar kt.), taip pat lėlei, kitam mylimam žaislui;

• žaidžiami stalo žaidimai, kuriuose reikėtų skaityti užduotis ar patiems kurti istorijas (pasakojimo kūrimo kauliukai ar pan.);

• susitariama,

- kokios dovanos gali būti daromos skaitymo nameliui: pagaminami lapeliai su perskaitytų knygų pavadinimais, veikėjų vardais, įdomiais knygose rasta žodžiais, autorių pavardėmis; medis papuošiamas skaitytų kūrinių veikėjų piešiniais, lipdiniais, konstravimo darbais ir t. t.;
- vaikai paskatinami tartis, išsikelti bendrus grupės tikslus – perskaityti tam tikrą skaičių knygų, susikurti skaitymo ritualus;
- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., bus įkuriamas skaitykla koridoriuje, palangės skaitykla ar pan., bus „auginamas“ knygų medis iš perskaitytų knygų ir t. t.).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- įvairiais būdais (jūtimais, mąstymu) tyrinėti aplinką, gilintis į knygų turinį, ten aprašomus įvykius, reiškinius ir pan.;
- ieškodamas atsakymų, sprenddamas problemas, darydamas su skaitykla medyje susijusius sprendimus, elgiasi atsakingai (taupys išteklius, rūpinis aplinkos švara ir t. t.);
- skaitydamas knygeles nusiramins, atsipalaiduos, pailsės;
- skaityti pasirinktą patogią, saugią ir sveikatai palankią aplinką, vietą, tausos akis, skaitydamas pasirinktą tinkamą kūno padėtį;
- įvardys, kuo jis yra panašus į kitus vaikus ir kuo nuo jų skiriasi – savo pomėgiais, skaitomų knygų pasirinkimu ir t. t.;
- susitelks į skaitymo veiklą, išlaikys dėmesį; susidūręs su sunkumais nepasiduos, kreipsis pagalbos, supratęs, kad jos reikia;
- pasirinktą tinkamą priemonę skaityklai medyje įrengti, medžiui puošti, dovanoms gaminti;
- ugdysis gerą literatūrinį skonį, estetinę nuovoką, atsiirinkdamas vertingus kūrinius, knygas, vertindamas knygų iliustracijas;
- supras ir kitiems paaiškina skaitymo privalumus, domėsis knygomis;
- išsikels sau tolimesnius uždavinius, sieks juos įgyvendinti;
- pasirinktą originalią idėją, kaip pristatyti, reklamuoti skaitytą ar girdėtą knygą, veiks savarankiškai, nekartodamas draugų pasiūlymų;
- gebės planuoti ir valdyti sumanymus, paaiškinti juos kitiems, įtraukti į bendrą veiklą kuriant skaitymo erdvę, knygų reklamą ar pan.;
- atsiirinkti norimas skaityti knygas pagal sau suprantamus ir paaiškinamus kriterijus;
- internete ieškos informacijos apie skaitymo namelius, skaityklų medyje idėjų.

Į pagalbą pedagogui

Suprantama, kad nebūtinai bus lipama skaityti į medį, tai gali būti tik fantazijos reikalas, viskas gali būti kuriama ant žemės, po medžiu.

Pedagogas pasidomi siūlomomis skaityti knygomis vaikams:

skaitytojo ugdymo patarimais:

Į projektą reikėtų įtraukti visus vaikus, pasiūlyti kiekvienam pasirinkti veiklą pagal savo išgales, polinkius ir gebėjimus.

Pasiūlymai tėvams

Tėvai pakviečiami papasakoti, kur patys labiausiai mėgo skaityti, gal patys turėjo tokius namelius; paraginami padėti vaikams įsirengti namelį medyje, atvykti paskaityti vaikams, dalyvauti knygų pristatyme.

Stebiu, klausinėju,
tyrinėju, pažįstu,
suprantu

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai pažįsta gyvąją gamtą, ją gerbia, saugo ir puoselėja;
- tyrinėja bičių gyvenimą, dalijasi pastebėjimais;
- atlikdami praktines veiklas (pvz., gamindami medaus korį, avilį, žvakes ir kt.), naudoja įvairias medžiagas.

5. Vaikų pasiekimai – atradimai

- Pasakoja apie bites, bičių šeimą, bičių darbus šeimoje;
- nusako, kaip bitės atrodo, kur gyvena, kaip jos prižiūrimos, maitinamos;
- pagrindžia savo teiginius apie bites, daro išvadas, dalijasi jomis su kitais;
- gamina bičių korį, išmoka šešiakampio pavadinimą, lygina, matuoja;
- išbando įvairius raiškos būdus ir priemones (pvz., tyrinėja, naudoja IT priemones, šoka, dainuoja, lipdo ir kt.);
  - veikia kartu, bendradarbiauja.

6. Idėjos, kurias galima tęsti

- Ekologija, gamtosauga, aplinkosauga;
- kas kenkia bitėms;
- kas ištikyt pasaulį, jeigu bitės išnyktų;
- ekskursijos pas krašto tautodailininkus, amatininkus, įdomius žmones;
- senovės amatai, įrankiai;
- senovės verslai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Į grupę atnešti daiktai: žydinti gėlė, geltonas ir juodas audinys, bitininko kaukė ir kt. Skanauti paruošti indeliai su bičių produktais (medus, bičių duonelė, korys ir pan.). Vaikai ragauja ir spėlioja, bando paaiškinti, kokie tai daiktai (pedagogas turėtų išsiaiškinti, ar ugdytiniai nėra alergiški šiam produktui).

Intriga toliau kuriama menant mįslės („Mažas vyrukas, aštrus kirvukas“, „Kas užia be vėjo?“, „Su sparnais, bet ne paukštis, su kailiu, bet ne žvėris“ ir kt.). Pritaikytoje, patamsintoje pavėsinėje vaikams kartu su vaikais žiūrimas filmas „Bitė Maja“:

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vasarą, kai pievose ir gėlynuose žydi daugelis augalų ir gėlių, vaikai pasakoja, kokiomis aplinkybėmis pirmą kartą pamatė bitę, avilį, bičių spiečių. Klausama, ar kas nors matė bitininką sukančią medų?

Vaikai pabando atsakyti į klausimą, ką reikšia būti darbščiam kaip bitė. Išsiaiškinę posakio reikšmę, vaikai pasakoja apie pažįstamus darbščius, įdomius žmones. Vaikai pasiūlo piešti bites, gaminti avilio maketą, susipažinti su medingais augalais, kepti meduolius, gaminti žvakes.

Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – pažinti bičių gyvenimą.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas („Kokių dovanų mums teikia bitės?“, „Ką reikšia posakis „darbštus kaip bitė“?“, „Iš kur atsiranda medus?“ ir kt.);
- kokias veiklas jie norės atlikti;
- kas ir už ką bus atsakingas projekte.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: orkaitės, įvairių formelių meduoliams, virtuvės indų ir įrankių, jogurto indelių, klijų pistoleto, klijų lazdelių, lipalo, teptukų, kempinėlių, rankšluostinio popieriaus, guašo, palečių, medaus, planšetės ar kompiuterio, spalvoto spausdintuvo, projektoriaus, garso kolonėlių, ekrano, 3D pieštuko, kartono, vaško lakštų, lininių siūlų.

IŠ KUR ATSIKIRANDA MEDUS?

4.

Projektinė vaikų veikla

- pasakos draugams, pedagogui savo patirtį, pastebėjimus, kels klausimus ir ieškos atsakymų;
- išlaikys dėmesį, susidūręs su sunkumais nepasiduos;
- paaiškins, kam reikalingos taisyklės ir susitarimai;
- domėsį sveika mityba, supras, kuo naudingas ir kada gali būti kenksmingas medus;
- suvoks saldumynų žalą, palygins ir paaiškins, kuris desertas naudingesnis;
- girdės ir supras, ką kiti pasakoja apie bites, avilius ir pan.;
- mokysis suprasti perkeltine reikšme vartojamus žodžius (*gelia lyg bitė*);
- kurs bitę, avilį, panaudodamas įvairias medžiagas (taip pat ir antrines žaliavas);
- kurs individualų darbą ir jį pritaikys bendrame projekte;
- kurs bičių, medingų augalų nuotraukas parodai;
- vykstant projektui vaikas bandys surinkti informaciją apie bites sisteminti ir, naudodamasis įvairiomis priemonėmis, pritaikys projekto tikslui pasiekti;
- vykstant projektui lavės vaiko vaizduotė, plėsis ir įvairūs interesai, akiratis, supratimas apie bites, jų gyvenimą. Jis ieškos, ras ir kūrybinėmis priemonėmis sieks rezultato;
- stiprės vaiko gebėjimas idėjas apie bites paversti konkrečiais dirbiniais ar gaminiais, jis drąsiai taikys naujoves savo tikslui pasiekti;
- prisimins, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, sieks įprasminti savo žinias ir patyrimą praktinėje veikloje;
- vykstant projektui, suaugusiojo padedamas, naudodamasis skaitmeninėmis technologijomis (kompiuteriu ar planšete), skirtinguose informacijos šaltiniuose ras informaciją ir pasidalys ja su grupe.

- Vaikai namuose išsiaiškina, ar tarp jų artimųjų yra bitininkų, jei taip, pasikviečia į grupę, klausosi pasakojimų;
- vaikai, padedami suaugusiųjų, renka informaciją apie bites ir jų gyvenimą, dalijasi ja;
- gali būti organizuojama išvyka į bityną;
- pasikalbama apie tai, kas yra bičiulis, bičiulystė;

- aiškinamasi, kuo medus naudingas (arba kenksmingas);
- padedami pedagogo vaikai gali sukurti scenarijų ir suvaidinti „Bičių gyvenimą“;
- „bites“ galima „sutupdyti“ į pačių pasigamintą „avilį“;
- vaikams pasiūloma paieškoti informacijos apie medingus augalus. Iš rastių paveikslėlių vaikai kuria medingų augalų fototapetą (ant jo pakabinamos vaikų sukurtos bitutės);

- iš vaško lakšto gaminamos žvakės; jas gamindami, vaikai tyrinėja – aptaria geometrines formas, žvakių storį, aukštį, jas matuoja ir palygina (organizuojama žvakių gamybos edukacinė išvyka);
- baigus veiklą, dainuojamos dainelės, kuriamos choreografinės kompozicijos, šokiai, skaitoma knygos apie Mikę Pūkuotuką ištrauka ir kt.;

- tęsiant projektą grupėje, vaikai pasirenka, kokių būdu gamins bitę (3D spausdintuvu, iš popieriaus, antrinių žaliavų (pvz., jogurto indelių), sūrios tešlos, plastilino, kitų medžiagų, vaikams pasiūloma pagamintas bites dekoruoti; vaikai puošia, dekoruoja korio trafaretą, įkljuoja ar kitaip pritvirtina pasigamintą bitę, apžiūri naują geometrinę formą – šešiakampį; geriami arbata su medumi; gaminama meduolinė tešla, ji pabrandinama ir gaminami meduoliai, kuriuos vaikai dekoruoja.

Į pagalbą pedagogui

Pasitarus su vaikais ir tėvais, keliamą ekologiniais takais, organizuojamos išvykos į regioninius parkus, draustinius. Ten vaikams sudaroma galimybė klausytis gamtos garsų, užusti kvapus, mėgautis spalvomis. Su vaikais kalbama apie gamtą, atsakoma į jiems kylančius klausimus. Į projektinę veiklą įtraukiami visi vaikai – ir uždaresni, santūresni; stengiamasi, kad nė vienas vaikas neliktų nuošalyje. Jeigu grupėje yra vaikų su negalia, naudinga pasinaudoti idėjomis, kurios siūlomos leidinyje „Užsiėmimai lauke vaikams, turintiems negalią“.

Naudingos nuorodos:

Apie bičių šeimą ir darbų pasiskirstymą bičių šeimoje:

Bitutės šokiai:

Bitininkystė ir bitės:

Pievos garsai:

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikas tyrinėja, stebi ir ieškodamas atsakymų pažįsta gamtą;
- supranta, kad tyrinėti, eksperimentuoti, kurti galima ir gamtoje;
- stengiasi būti atsakingas vartotojas;
- augindamas daržoves, sodindamas vaismedžius, mokosi įsivaizduoti būsimą rezultatą, ugdo kantrybę, atkaklumą.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikas domisi ir savarankiškai ar suaugusiųjų padedamas augina augalus;
- pasakoja apie savo turimą (ar norimą turėti) augalą;
- komentuoja, kaip augalai atrodo, kur auga, kaip prižiūrimi;
  - skiria daržoves, vaisius ir supranta jų naudą;
- lygina daržovių ir vaisių savybes, skaičiuoja, matuoja įvairių daržovių ir vaisių dydį, svorį;
- pasakoja, ką stebėjo, matė, tyrinėjo savo aplinkoje, nurodo, kur panaudos įgytą patirtį;
  - savais žodžiais paaiškina savo potyrius;
- supranta, kad tyrinėti, eksperimentuoti, kurti galima ir gamtoje;
  - supranta, kad kiekvieno pastangos yra labai vertingos bendram tikslui pasiekti;
  - palaikia darbo rezultato, yra kantrus, atkaklus;
  - vartoja atsakingai (stengiasi plonai lupti daržoves ar vaisius, lupenas kompostuoja, arba, pvz., pupelių ankštis naudoja atlikdamas kūrybinius darbelius ir t. t.).

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Gėlių auginimas;
- egzotinių kraštų augmenija ir pan.;
- šiltnamiai, sveika mityba;
- ekologinis ūkis;
- valgių receptai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Ant pievelės pintinėje sudedami įvairūs vaisiai ir daržovės (dalis vaisių ir daržovių gali būti atvežti iš svetur). Vaikams siūloma atskirti vaisius nuo daržovių. Diskutuojama, kurias daržoves galima užsiauginti darže, o kurių – ne, kokie vaisiai auga Lietuvoje, o kurie – ne, kaip vaisiai, daržovės auginami (sodinami, laistomi, tręšiami, ravimi), kiek laiko reikia jiems užaugti.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai pasakoja savo patirtis: kur galėjo matyti įvairias daržoves ir vaisius augant, gal kuris nors iš vaikų daržoves augina pats. Vaikai pasiūlo įsirengti daržą darželio kieme, jame pasisėti daržovių ir jas auginti arba pasodinti vaismedį (obelaitę, slyvaitę, vyšnaitę) ir jį prižiūrėti, tikintis, kad po kelerių metų bus galima ateiti ir pamatyti, kokius vaisius jis veda. Sutariama, koks bus projekto tikslas – auginti daržoves ir vaisius darželio kieme.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kas auga darželio kieme?“, „Ką galiu užsiauginti pats?“ ir pan.);
  - kas bus už ką atsakingas projekte, kada projektas prasidės, kas bus sėjama ir sodinama, kada būtų galima nuimti derlių, kas bus daroma su derliumi.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: kastuvų, kaubtuvų, grėblių, darbinių pirštinių, tuščių jogurto ar varškės indelių, plastikinių kibirėlių, žemių, sėklų, lentų, medvaržčių, akumulatorinio suktuko, pjūklo, matavimo įrenginio, ilgų lazdyno ar karklo karčių, virvės, kuoliukų augalams priišti, laistytuvo, telefono ar kitų išmaniųjų įrenginių, didelių popieriaus lapų ir kt.

KĄ GALIU UŽSIAUGINTI PATS?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- pasakos draugams, pedagogui apie savo patirtį, teiks pastebėjimus, kels klausimus ir ieškos atsakymų;
- padedamas suaugusiųjų, tausos gamtinę aplinką;
- dalysis patirtimi, mintimis, kartu spręš problemas;
- dirbs susikaupęs, ugdytis įgūdžius dirbti tvarkingai, atsakingai;
- su suaugusiais ar savarankiškai tvarkys aplinką, baigs pradėtą darbą;
- vaikai susipažins su daržovių svarba, norint maitintis sveikai, ir bandys jas įtraukti į savo racioną;
- stebėdami augančias daržoves, tinkamai reikš savo emocijas, paaiškins, kas sukėlė vieną ar kitą emociją;
- ragaus užaugintas šviežias daržoves, diskutuos apie sveiką mitybą;
- laikysis asmens higienos: po darbo darže tinkamai nusiplaus rankas;
- bandys skaityti informaciją, pateiktą ant sėklų pakelių (pavadinimai, sėjimo instrukcijos ir kt.);
- gamins užrašus (lenteles, korteles) pasėtiems (auginamiems) augalams pažymėti;
- formuodami lysves, sodindami, sėdami, augindami daržoves, stebėdami augalų spalvas ir formas, ugdytis gamtos grožio pajautimą;
- projektuos ir kūrybiškai statys pavėsinę iš vytelių ir atramą vijoklinei pupelei;
- vykstant šiam projektui, vaikas bandys surinkti informaciją sisteminti, ras panašumų ir skirtumų, darys išvadas, taikys kasdieninėje veikloje;
- vykdomos praktinės veiklos leis kūrybiškai spręsti susidariusias situacijas, bus ugdomi atsakingo vartojimo įpročiai;
- stiprės vaiko gebėjimas idėjas paversti konkrečiais gaminiais; vaikas mokysis palyginti, kiek kainuoja jo užaugintos daržovės ir kokia jų kaina parduotuvėje, ūkininkų turguje;
- analizuos, kas tai yra ekologinis ūkis, kuo jis skiriasi nuo įprasto;
- atlikdamas įvairias kūrybines užduotis, atrinks ir pritaikys tam tinkamas įgytas žinias;
- suaugusiojo padedami vaikai naudosis skaitmeninėmis technologijomis (kompiuteriu ar planšete), skirtinguose informacijos šaltiniuose ras informaciją ir ją pasidalys su bendraamžiais;
- vykstant projektui fotografuos kurias nors auginamos daržovės pokyčius, juos sistemins ir pabaigoje pristatys projekto draugams.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Darželio teritorijoje išrenkama tinkama vieta daržui;
  - numatomas lysvių ilgis, aukštis, skaičiuojama, kiek ir kokių medžiagų reikės;
- įrengiamos lysvės ir kompostinė; su vaikais susitariama, kokias daržoves jie augins;
  - vaikai su tėveliais vyksta į prekybos centrą, apžiūri stendus su sėklomis, renkasi ir perka norimas sėklas, išnagrinėja ant pakelio nurodytą informaciją;
- vaikai, diskutuodami tarpusavyje ir tarmiesi su suaugusiais, sprendžia, kuri vieta yra palankesnė kokioms daržovėms augti, pasėja jas, stebi jų dygimą, augimą, žydėjimą, derėjimą, visus pastebėjimus aptaria, kai ką fiksuoja piešiniais, nuotraukomis;
- daržas ravimas, laistomas, prireikus, įrengiamos atramos augalams;

- išravėtos piktžolės, lapai kompostuojami įrengtoje kompostinėje;

- užaugintos daržovės sveriamos, matuojamos, lyginamos;
- iš užaugusio derliaus gaminamos įvairios salotos ar tiesiog ragaujama ir aptariamas skonis, spalva, kitos savybės;

- organizuojama išvyka į parduotuvę, ūkininkų turgų; atliekamas kainų tyrimas (lyginamos kainos, diskutuojama, kas lemia kainą ir pan.), aptariama, kiek kainuotų pačių užsiaugintos daržovės, vaisiai;

- pasikalbama ir apie tai, kad yra darbų, profesijų, kurių atstovai savo darbo vaisius pamato toli gražu ne iš karto, kad reikia išmokti kantriai laukti. Kokios tai profesijos? Vaikai siūlo savo atsakymus; diskutuojama;

- projektas tęsiamas grupėje – galima sėti kai kurias daržoves, įrengti „daržovių palangę“: auginti svogūnus, prieskonines žoleles ir pan. ir stebėti jų augimo ciklą, o pastebėjimus fiksuoti (piešiniais, nuotraukomis, sutartiniais ženklais).

- vaikams pasiūloma daržo lysvės gale iš lazdyno ar karklo vytelių įrengti atramas ir suformuoti pavėsinės karkasą, o aplink jį pasėti vijoklines pupeles. Pupelėms užaugus, pavėsinėje bus puiku pailsėti, nusiraminti, pažaisiti su draugais. Vaikai stebi, kaip pupelės stiebiasi aukštyn ir kaip formuojasi pavėsinė;
- jei yra galimybė, vaikai drauge su pedagogu ar kuriuo nors iš tėvelių darželio kieme sodina vaismedį. Paaiškinama, kad vaismedis auga lėtai, todėl jo vaisiais greitai pasidžiaugti vargu ar pavyks, bet vaikų pasodinto vaismedžio vaisiai džiugins kitus vaikus, o po keleto metų ir patiems bus galima pamatyti sodinto medelio vaisius;

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas pasidomi daržovių ir vaisių auginimo sąlygomis, daržo įrengimo galimybėmis darželio kieme, daržovių nauda žmogaus organizmui. Vykstant projektui atsiveria daug galimybių individualizuoti, aktualizuoti ugdymo(si) procesą; tai taip pat yra patogi galimybė įgyvendinti įtraukiojo ugdymo principus. Į veiklas lauke kartu dirbti galima pasikviesti kitus įstaigos pedagogus ir darbuotojus.

S. Paltanavičius. Jei tu slieko nepažįsti. Debesų ganyklos, 2018.

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams pasiūloma padėti darželyje įrengti pakeltas lysves, kompostinę. Tėvai kartu su vaiku apsilanko sėklų parduotuvėje ir išsirenka norimų pasėti daržovių sėklų. Daržovių parduotuvėje nusiperkama jau užaugintų daržovių, kad vaikas matytų, kas iš jų sėklų išauga. Tėvai padeda vaikams rasti informacijos apie daržovių auginimo sąlygas; šia informacija vaikai galės pasidalyti grupėje.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai patirs pažinimo džiaugsmą, pažins dangaus kūnus, savo atradimais dalysis su kitais;
- tyrinėdami ir ieškodami atsakymų, pažins negyvosios gamtos reiškinius;
- savais žodžiais paaiškina savo pastebėjimus apie skirtingais metų laikais gamtoje vykstančius pokyčius;
- gebės dirbti komandomis, išmoks išklausti kito nuomonę ir laikytis susitarimų.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Kiame pastatoma didelė palapinė, ji naudojama kaip mažas planetariumas (arba naudojama audeklu pritemdyta lauko pavėsinė). Palapinės (ar pavėsinės) lubose iškabinamos LED girliandos, imituojančios žvaigždėtą dangų, Mėnulį. Vaikams pasiūloma pažiūrėti filmą apie Mėnulį ir įsivaizduoti, kaip būtų galima pakilti iki dangaus ir pasiekti žvaigždes.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Pritemdytoje palapinėje arba pavėsinėje su vaikais kalbama apie negyvosios gamtos reiškinius, dangaus kūnus, kuriuos jie mato dieną ir naktį. Išklaunami vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – pažinti dangaus kūnus.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Saulės įtaka augmenijai ir gyvūnijai;
- kometos, palydovai;
- Mėnulio ir Saulės užtemimai.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai paaiškina, kodėl įdomu stebėti gamtoje vykstančius reiškinius;
  - pažįsta dangaus kūnus;
- stebi ir interpretuoja pokyčius, vykstančius danguje;
  - pažįsta Mėnulio fazes;
- įvardija kelių (1–2) žvaigždžių pavadinimus, geba juos atskirti nuotraukose;
- pasakoja, komentuoja apie dangaus kūnus;
- dirba grupelėmis, išmoka išklausti kito nuomonę ir susitarti;
- dalijasi emocijomis, įspūdžiais, patirtimi, savais žodžiais pasakoja, ką patyrė ir sužinojo.

KAS MUMS ŠVIEČIA IŠ DANGAUS?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikams pasiūloma išvyka į Lietuvos etnokosmologijos muziejų, Vilniaus universiteto planetariumą ar į „Cosmos Paukščių taką“ (jei tokių galimybių nėra, paieškoma virtualių kelionių projekto tema);
- darželio kieme pastatytoje palapinėje ar pavėsinėje, uždengtoje tamsiu audeklu ar daržo plėvele, žiūrėti filmai (ar jų ištraukos) ir vėliau aptariami (pvz., *Le Voyage Dans la Lun (A Trip to the Moon)*, Georges Méliès (1902));
- vaikai stebi dangaus kūnus per 3D akinius (telefonuose įdiegus programas apie dangaus kūnus ar pan.);

- vaikams pasiūloma piešti ar lipdyti dangaus kūnus, žvaigždes, iš jų, žiūrint į paveikslėlius, nuotraukas, dėlioti žvaigždynus, susipažinti su jų pavadinimais;

- projekto pabaigoje kiekvienas vaikas, pasirinkęs labiausiai patikusius dangaus kūnus, juos nulipdo ar nupiešia; šie darbai eksponuojami parodoje;

- pabaigtus kūrybinius darbus vaikai fotografuoja; projektas tęsiamas grupėje, dirbinius ir nuotraukas eksponuojant grupės erdvėse ar grupės interneto paskyroje.

- vaikai stebi dangaus kūnus ir iš gamtinės medžiagos juos vaizduoja, dėlioja ant žolės ar grindinio;

- susiskirsčius į grupes, vykdomos skirtingos veiklos: pasirūpinama įvairiomis priemonėmis (pvz., kartoninėmis dėžėmis, lipnia juoste, žirkėmis ir pan.) ir konstruojamas kosminis laivas, smėlio dėžėje statomas Mėnulio miestas, konstruojamas Saulės, Žemės, Mėnulio išsidėstymo maketas, Mėnulio fazių kalendorius, kuriamas saulės laikrodis, matuojami draugų ar kieme esančių objektų šešėlių dydžiai, ilgiai;

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- kurdami erdvėlaivį, statydami miestą, konstruodami dangaus kūnų maketą, vaikai tarsis su grupės nariais, kartu spręš iškilusias problemas;
- ugdysis atsakomybės jausmą;
- žiūrėdamas filmus apie dangaus kūnus, tam tikrą laiką gebės sukaupti dėmesį;
- baigęs veikti, susitvarkys pats (pvz., nusiplaus rankas), paliks tvarkingą veiklos vietą lauke;
- kirpdamas, klijuodamas lavinsis smulkiąją motoriką;
- atidžiai išklausk draugo, pedagogo pasakojimų apie įvairius dangaus kūnus ar patarimų dėl atliekamų darbų, veiklų;
- aiškiai, nuosekliai apibūdins savo potyrius;
- rašys, perskaitys dangaus kūnų pavadinimus;
- domės leidiniais apie dangaus kūnus;
- kurs menamą Mėnulio miestą, erdvėlaivį, Saulės, Žemės, Mėnulio išsidėstymo maketą, konstruos dangaus kūnų modelius;
- lipdys, pieš, aplikuos patikusius dangaus kūnus;
- bandys išsiskirti tolesnius uždavinius; apmąstys ir apibendrins savo mokymosi procesą ir rezultatus;
- lavės gebėjimai pateikti ir įgyvendinti netradicines idėjas, pvz., sukonstruoti erdvėlaivį;
- stiprės vaikų gebėjimas planuoti ir valdyti projektinius sumanymus, projekto apie dangaus kūnus idėjas paversti veiksmais;
- atrinks įgytas žinias ir kritiškai įvertins savo patyrimą, kurs saulės laikrodį ir kt.;
- internete ieškos informacijos apie erdvėlaivių ar Saulės sistemos maketų kūrimą.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas paskaito vaikams pasakų ar legendų apie dangaus kūnus, parodo filmukų, atskleidžia įdomių faktų ir pan. – paskatina vaikus pakelti akis nuo žemės į dangų. Pedagogui vertėtų pasidomėti dangaus kūnais, programomis apie dangaus kūnus, sukurtais išmaniesiems įrenginiams, pvz.:

(All About the Moon: Astronomy and Space for Kids),

(Over (to) The Moon),

kitais šaltiniais (pvz., R. Kerrod. Žvilgsnis į žvaigždes. „Mūsų knyga“, 2005; 500 klausimų ir atsakymų. Enciklopedija vaikams. „Debesų ganyklos“. 2016), veidrodžių kambariu „Cosmos Paukščių take“, kuriame sukuriama begalybės pojūtis, viduje girdimi garsu paversti žemės elektromagnetiniai virpesiai, o elementų visuma sukuria kosmoso erdvės jausmą.

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams pasiūloma parūpinti dėžių „erdvėlaiviu“ konstruoti, pagelbėti organizuojant išvykas, parinkti ir atnešti į grupę spaudinių, leidinių ar knygų apie dangaus kūnus; kartu su vaiku stebėti Mėnulio fazes ir kt.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai tyrinėja ir pažįsta aplinką, daiktų sąrangą, patiria pažinimo džiaugsmą;
- vaikai domisi įvairiais statiniais, analizuoja pavyzdžius, teikia savo idėjas, projektuoja ir konstruoja statinius, išbando juos, gamina maketus;
- skiria, pavadina daiktų formas, jų dydį ir erdvinę padėtį.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Renka informaciją apie tiltus įvairiuose šaltiniuose (pvz., albumuose, knygose, internete), pristato ją kitiems grupės vaikams – dalijasi savo atradimais;
- konstruoja įvairių formų tiltus, jų maketus;
  - atpažįsta pagrindines geometrines formas, nusako erdvinę padėtį (aukštai, žemai, kairėje, dešinėje ir t. t.);
  - matuoja, palygina konstrukcijų stiprumą.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Ilgiausi, didžiausi, seniausi Lietuvos, Europos, pasaulio tiltai;
- draugystės tiltai tarp žmonių;
- bokštų, dangoraižių, kelių, geležinkelių statyba;
- žmonių, dirbančių toje srityje, profesijos;
  - eksperimentai su statiniais iš popieriaus (pvz., „dangoraižiais“);
  - patvariausios konstrukcijos.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Organizuojama išvyka prie netoliese esančio tilto. Prie jo pasikalbama, diskutuojama, kam reikalingi tiltai, kokių būna tiltų (pėsčiųjų, transporto ir kt.), kokių jie būna formų, dydžių ir t. t. Žingsniais ar kitu būdu išmatuojamas nedidelio tilto ilgis ir plotis (užtikrinamas vaikų saugumas).

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Apibendrinus vaikų mintis apie matytus tiltus, rodomos nuotraukos, filmai:

Kartu su vaikais aptariamos projekto galimybės ir pasirenkama priimtinausia kryptis.

Vaikams pasiūloma nuvykti prie artimiausio tilto, surinkti informaciją apie įvairius tiltus: viadukus, „beždžionių“ tiltus kalnuose, tiltus per prarajas, pakeliamuosius tiltus, įspūdingiausius pasaulio tiltus ir kt., juos piešti, statyti, išbandyti. Su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – pastatyti savo tiltą.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kas jungia krantus?“, „Kam reikalingi tiltai?“ ir kt.);
- kada ir kur vyks tiltų statyba, kokia paroda planuojama projekto pabaigoje (piešinių, tiltų nuotraukų, knygų apie tiltus, darbų nuotraukų ar pačių pasidarytų darbų).

Su vaikais aptariamos reikiamos priemonės: medžiagos, iš kurių gali būti konstruojami tiltai (lentos, rąsteliai, virvės tiltui surišti, vinys, plaktukai, kaladės atramoms, makaronai, plastilinas, svareliai, viela ir kt.).

KAM REIKALINGI TILTAI?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai renka informaciją apie tiltų rūšis Lietuvoje ir pasaulyje, ją pristato grupės draugams;
- suorganizuojama išvyka prie artimiausio tilto;
- su vaikais svarstoma, kam reikalingi tiltai, ar be jų būtų galima apsieiti ir pan.;
  - padedami pedagogo, vaikai renka tilto projektą, braižo, piešia tilto eskizą, kuria maketą (jį dekoruoja);
  - pasiskirstę grupelėmis, „stato“ įvairius tiltus (pvz., kloja, dėlioja, konstruoja iš lentų ir kitokių medžiagų), bando jais pereiti, stebi pakitimus, teikia siūlymus, kaip tiltą galima sustiprinti;

- vaikai tyrinėja: pastatyti tiltai išbandomi iki kritinės ribos (kol sulūžta); aptariamos tvirčiausių tiltų konstrukcijos, erdvinė tiltų padėtis, vaikai matuoja, pastebi pagrindines geometrines formas ir kt.;
  - iš plastikinių butelių konstruoja pontoninį tiltą ir išbando jį didesnėje vandens talpoje;
  - smėlio dėžėje stato pilis su jas juosiančiais kanalais, stato pakeliamuosius tiltus;

- sukonstravus kelis tiltus iš medžiagų, kurias išsirinko vaikai, sugalvojami tiltų pavadinimai, surengiama jų nuotraukų paroda;

- vaikams pasiūlomos probleminės situacijos, pvz., kaip pasinaudojant keliais daiktais patekti į kitą krantą (statant iš ritinių „tiltą“, persikelti per „upę“ – galima lipti tik ant ritinių; ant vieno ritinio stovima, kitas perkeliama pirmyn, ir taip žingsniuojama, kol pasiekiamas „krantas“);

- vaikams pasiūloma lauke žaisti judriuosius žaidimus, pvz., stovint ant trinkos („tiltelio per upelį“), minkštai prikimštu maišu bandyti numušti varžovą;

- jei lauke nėra sąlygų ar oras prastas, vaikai stato tiltus grupėje – išbando įvairių medžiagų tvirtumą (pvz., nesulankstytas ir sulankstytas popierius, kartono lapas, ledų pagaliukai, iš lego kaladėlių surinkta plokštuma, surišti šiaudeliai ar plastilinu arba karštais klijais sutvirtinti makaronai ir pan.);

- grupėje kuriami maketai, tiltai konstruojami iš degtukų dėžučių, saldinių, batų dėžių ir pan.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- vykdydamas projektą, veiks laisvai, drąsiai eksperimentuos, darys savaip;
- laikysis taisyklių, susitarimų, kontroliuos savo elgesį, supras padarinius;
- tarsis, veiks kartu su kitais;
- tinkamai reikš nuotaikas, jausmus;
- tam tikrą laiką sutelks dėmesį į informacijos pristatymą, tilto statymą, tilto išbandymą ir pan.;
- patirs judėjimo džiaugsmą, atlikdamas fizinį aktyvumą skatinančias užduotis;
- atidžiai klausysis grupės draugų, pedagogo pasakojimų apie tiltų rūšis, jų konstrukcijas, pavyzdžius;
- dalyvaus diskusijose, reikš mintis, dalysis sumanymais;
- rinksis tilto projektą;
- vizualizuos (braižys, pieš tilto eskizą);
- pasirinks tinkamas medžiagas, statys tiltą, kurs erdvinį maketą, vėliau – dekoruos;
- kurs įvairių geometrinių formų erdvinius maketus, kompozicijas, panaudodamas įvairias medžiagas – kartoną, popierių ir kt.;
- suplanuos tiltų statybą: susikurs erdvę, susiras žaidimo draugus, nuspręs, kokių priemonių ir kokio jų kiekio reikės;
- papasakos apie išvykoje patirtus išgyvenimus, įspūdžius, komentuos, išsakys savo vertinimus; apgalvos, kokią gautą informaciją galės pritaikyti savo veikloje;
- ras informacijos apie tiltus; fotografuos, dalysis įspūdžiais ir mintimis, pristatys grupės bendruomenei.

Į pagalbą pedagogui

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas galėtų pasigilinti į vaikų daiktų formų, dydžių ir jų erdvinės padėties suvokimo ypatumus, pasidomėti tiltų konstrukcijų įvairove, paskirti, pagrindiniais jų statymo principais, profesijomis, susijusiomis su tiltų statyba, pvz.:

Ką vadina inžinieriumi?

Vilniaus tiltai per Nerį:

Faktai apie Lietuvos viadukus:

Pasiūlymai tėvams

Jei vaikų aplinkoje yra architektų, inžinierių, statybos vadybininkų ar statybininkų, kurie įdomiai pristatytų vaikams tiltų statybos ypatumus, jie gali būti pakviesti į grupę. Namuose kartu su vaiku apsvairstoma, kaip įdomiau pristatyti savo įsivaizduojamą tiltą; matuojamas 2–3 pasirinktų tiltų ilgis – einant (žingsniais), važiuojant (pagal automobilio spidometro parodymus), keliaujant fotografuoti tiltus, nuotraukomis pasidalijama su grupės draugais.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai, tyrinėdami negyvają gamtą, pažįsta joje vykstančius pokyčius, aiškinasi jų priežastis ir padarinius;
- mokosi tyrinėti: rinkti informaciją, kelti hipotezes, jas tikrinti, analizuoti duomenis, daryti išvadas;
- mokosi dirbti kartu su komanda, išklausti kito nuomonę ir susitarti dėl išvadų.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Antarktida;
- ledynai;
- Šiaurės ir Pietų ašigaliai;
- šaltųjų kraštų gyvūnai;
- ledo skulptūros;
- tinkama apranga žiemą.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai kelia prielaidas ir jas tikrina;
- tyrinėja vandenį – jį šaldo, tirpina;
- paaiškina ledo pokyčius kintant oro temperatūrai;
- įvardija rutulio formą, palygina dydžius, aukščius: aukštesnis, žemesnis;
- tyrinėja, analizuoja, kaip keitėsi oro temperatūra ryte, per pietus, vakare;
- paaiškina, kas yra para, kas ją sudaro.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Atėjus žiemai ir atšalus orams, su vaikais pasikalbama apie metų laikus: apie medžių, žolės, vandens ežeruose ir upėse pokyčius, apie jų priežastis. Aptariamas posakis „žnaibosi šaltukas“.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai dalijasi savo pastebėjimais, pasakoja, ką jautė, eidami į darželį per sniegą, kokius garsus girdėjo, ką matė, užuodė ir kt. Kalba tęsiama apie užšalusias balas, traškančią leduką ir t. t. Su vaikais susitariama pabandyti supilti vandenį į indus ir užšaldyti lauke, matuoti lauko temperatūrą, lipdyti sniego senį ar tvirtovę, stebėti šerkšnotus medžius, snaiges ir t. t.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais svarstomas projekto pavadinimas (pvz., „Ką daro šaltukas?“, „Kodėl žiemą šaltukas kanda nosį?“ ar pan.); susitariama, kas bus stebima, veikiamą, fiksuojama (fotoaparatu ar kt.). Su vaikais nutariama, kokių priemonių gali reikėti: lauko termometru, fotoaparatu ar kitų vaizdo fiksavimo įrenginių, įvairios gamtinės medžiagos – kankorėžių, šermukšnio uogų, kaštonų, gilių, visžalių šakelių, apvalios formos su skylė keksui kepti, stiprios juostelės ar virvės, morkų, akmenukų, kibiriuko, spalvoto spausdintuvo, popieriaus, centimetrinės juostelės, didinamojo stiklo, stiklinių ir plastikinių butelių, druskos (galutinis priemonių sąrašas bus aiškus tada, kai su vaikais bus pasirinktos veiklos).

KODĖL ŽIEMĄ ŠALTUKAS KANDA NOSĮ?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai stebi oro temperatūrą ryte, dieną (prieš saulę ir pavėsyje), vakare, fiksuoja, braižo diagramas;
- aiškinamasi, diskutuojama, kada sniegas limpa, o kada ne;
- lipdo sniego senį, tvirtovę ar pilį (pasirinktą statinio dalį gali aplieti vandeniu; stebi, aptaria pokyčius ir t. t.);
- sniego senius lygina, matuoja: aukščiausius, storusius ir t. t., kuria ir renka jiems vardus;

- per didinamąjį stiklą stebi snaigių formas, jas aptaria;

- iš įvairios gamtinės medžiagos (kankorėžių, uogų, gilių, kaštonų ir t. t.) keksu formoje, užlieję vandeniu ir sušaldę, gamina ledo vainikus, jais puošia aplinką lauke;

- stebi dirbinių pokyčius, esant skirtingoms temperatūroms;

- į plastikinį ir stiklinį butelį pripila gryno vandens ir druskos tirpalo, butelius palieka lauke, stebi, kas bus, aptaria pokyčius;

- lauke žaidžiami judrūs žaidimai, pvz., „Šaltis ir karštis“: vaikas, turintis mėlyną kamuolį – „šaltis“. Jo tikslas – kamuoliu paliesti bėgiojančius vaikus ir juos „užšaldyti“ (paliesti vaikai sustingsta į ledo statulas), vaikas, turintis raudoną ar geltoną kamuolį – „karštis“. Jis liečia su kamuoliu „užšaldytus“ vaikus ir taip juos „atšildo“; organizuojamas sniego pilies šturmas ar pan.;

- projektas tęsiamas grupėje, piešiant, klijuojant, karpant snaiges.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- dirbs grupelėmis, bendraus su kitu, gerbdamas, išreikšdamas palaikymą ir padaršinimą kitam komandos nariui;
- susitelks veiklai, išlaikys dėmesį, susidūręs su sunkumais, juos įveiks;
- paaiškins, kam reikalingos taisyklės ir susitarimai;
- baigęs darbą, susitvarkys darbo vietą;
- grūdinsis, žaisdamas gryname ore;
- žaisdamas judriuosius žaidimus, lipdydamas sniego senius, jaus judėjimo džiaugsmą, bus fiziškai aktyvus;
- aiškiai, nuosekliai apibūdins savo potyrius ir pastebėjimus, pristatys juos kitiems;
- supras perkeltine reikšme vartojamus žodžius (*šaltukas žnaibosi*);
- kurs ir bandys užrašyti sniego senių vardus, žymės matavimų rezultatus (simboliais, ženklais, žodžiais);
- dirbs susikaupęs, ugdytis tvarkos įgūdžius, baigs pradėtą darbą;
- stebės snaigės formas, pasirinkta technika kurs snaigę;
- kurs ledo vainiką, lipdys ir dekoruos sniego senį ar tvirtovę;
- vykstant projektui pratinsis prisiimti atsakomybę už savo veiklą, bandys išsikelti tolesnius uždavinius;
- lavės vaiko vaizduotė, plėsis ir įvairės interesai;
- stiprės vaiko gebėjimas idėjas paversti veiksmis, gebėjimas planuoti ir valdyti projektinius sumanymus;
- apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, savo žinias ir patyrimą pritaikys kitoje veikloje;
- vykstant projektui naudosis IT ir taikys įgytas žinias.

Į pagalbą pedagogui

Eksperimentai kiekvienai dienai. Žiema. Šviesa, 2016.

Galima pasiūlyti vaikams atlikti dar kelis bandymus, pvz.:

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams pasiūloma su vaiku stebėti aplinkos temperatūrą, įvertinti jos pokyčius, dalyvauti bendrose darželio organizuojamose veiklose: statyti sniego senius, lydėti vaikus į renginius (ledo skulptūrų parodą ir pan.).

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai ugdomi pagarbą gyvybei, gyvąjai gamtai, nusiteikia rūpintis ir saugoti ją;
- vaikai mokosi tausoti gamtą, tyrinėti atsakingai;
- naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais, mokosi pažinti pavojingus pievos gyventojus.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Gamtos muziejai, pvz.: „Girios aidas“ Druskininkuose, Tado Ivanausko muziejus Kaune ir pan.;
- išvyka į sraigių auginimo ūkį;
- gamtos tausojimas (pvz., profesijos);
- išvyka pas miškininką.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai atsakingai elgiasi tyrinėdami gyvąją gamtą: nelaužo medžių, neardo miško paklotės, stebi, bet neskriaudžia gyvių;
- pasakoja apie pavojingus pievos gyventojus, aiškinasi, kaip reikia jų saugotis, kodėl reikia vengti juos liesti, žaisti su jais, neštis į namus;
  - saugosi tykančių pavojų;
- paaiškina, kad galima mokytis, tyrinėti ir kurti gamtoje, jos nežalojant.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Su vaikais išsiruosiama į gamtą arba darželio kiemą. Susėdus ratu menamos mįslės, pvz.: *Eina keliu su visu savo nameliu, Šliaužia vargšas takeliu su visu kromeliu, Eina be kojų, ragai galvoje* ir kt. Vėliau gali būti klausomasi pasakos apie sraigę Irutę:

Grįžus į grupę, galima pažiūrėti filmuką „Skruzdėlytė tauškalytė“. Su vaikais kalbamas, ką jie suprato, žiūrėdami filmą, ar jie yra patekę į tokią situaciją, kurią matė filme, ir t. t. Paprašoma papasakoti, kokių gyvių jie yra matę žolėje.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai skatinami pasakoti savo patirtis: jie greičiausiai bus matę sraigę, drugelį, boružę, skruzdę, girdėję žiogą ir kt. Sutariama, kokius pievos gyventojus jie tyrinės ir koks bus projekto tikslas – išsiaiškinti, ką galima surasti pievoje.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kas gyvena pievoje?“ „Ką galime rasti pievoje?“ ar pan.);
- kada projektas prasidės, kas už ką bus atsakingas, ir kt.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: telefono ar kitų išmaniųjų įrenginių, šakelių, pagaliukų, akmenukų, akrilo dažų, teptukų, lako, gaminamo vandens pagrindu, siūlų, spalvoto popieriaus, dėžučių, pieštukų.

KĄ GALIME RASTI PIEVOJE?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- ieškos informacijos apie augalą ar gyvį, kartu su draugais juos saugiai tyrinės;
- klausydamasis draugų pasakojimų apie pievos gyventojus, kels klausimus ir ieškos atsakymų;
- padedamas suaugusiųjų, tausos gamtinę aplinką – nelaužys šakų, tinkamai elgsis su gyviais ir kt.;
- padidins fizinį aktyvumą, vaikščiodamas gryname ore;
- patirs judėjimo džiaugsmą, žaisdamas judrų žaidimą „Žaltys“;
- pasidalys rasta informacija apie tai, kas gyvena pievoje, drąsiai reikš mintis, nuomonę;
- diskutuodamas apie matytus filmus, girdės ir reaguos, supras, ką sako kiti, įvardys pagrindinę mintį;
- pasakos apie pievos gyventojus, dalysis patirtimi, mintimis;
- kūrybiškai gamins žaltį, žiogą, boružę, sraigę, skruzdėlę, kitus pievos gyventojus;
- visas kūrybines veiklas atliks iki galo, dirbs susikaupęs, ugdysis įgūdžius dirbti tvarkingai, atsakingai;
- vykstant projektui vaikas bandys sisteminti surinktą informaciją apie pievos gyventojus, ras jų skirtumus ir panašumus, darys išvadą, žinias taikys kasdienėje praktinėje veikloje;
- vykstant projektui plėsis ir įvairės vaiko interesai, vykdomos praktinės veiklos leis kūrybiškai reaguoti į susidariusias situacijas, bus ugdomas atsakingas požiūris į gamtą;
- stiprės vaiko gebėjimas numatyti veiksmus, savo idėjas paversti konkrečiais gamtiniais, kurie bus demonstruojami darželio kieme;
- prisimins, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius, įgytą ar jau turimą patirtį, sieks įprasminti savo žinias ir patyrimą savarankiškai būdamas pievoje;
- suaugusiojo padedamas naudosis skaitmeninėmis technologijomis (kompiuteriu ar planšete);
- skirtinguose informacijos šaltiniuose ras informaciją ir pasidalys ja su kitais;
- skaitmeninėmis priemonėmis fiksuos pastebėtus pievos gyventojus, apdoros informaciją ir pristatys draugams.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Jei yra galimybė, vaikai keliauja į mišką ar parką ieškoti gamtinės žaliavos norimam pievos gyviui pasigaminti. Su vaikais aptariama, kaip dera elgtis gamtoje: nedraskyti miško paklotės, nelaužyti medžių, krūmų šakų ir t. t.;
- grįžus į darželio kiemą ir nuo vingiuotų šakų nulupus žievę (žievė džiovinama arba nešama į kompostinę), gaminama gyvatė ar žaltys, iš kankorėžių – ežiukai, iš smulkių šakelių – žiogai, iš medžio žievės – vabalai, iš lapų – drugiai, iš gilių – skruzdėlytės ir t. t.;

- artimoje aplinkoje ieškoma boružių, jas radus, galima stebėti per didinamąjį stiklą, įvardyti spalvas, skaičiuoti taškelius; iš plokščių įvairių dydžių akmenėlių kuriamos boružės, jomis dekoruojamas darželio kiemas, išdėliojamos boružių kompozicijos; stebimi ir kuriami drugeliai ir pan.;

- iš žievės gabalėlių gaminami „žiogo smuikai“, imituojamas muzikavimas, kaip smičių naudojant plonas vyteles;

- pievoje ieškoma valgomų dalykų – žemuogių, rūgštynių ar pan.;

- organizuojamos iš lapų pasigamintų sraigių varžybos, pučiant lapus-sraigės šiaudeliais;

- vaikams pasiūloma žaisti žaidimą „Žaltys“: vaikai sustoja vorele, po signalo pirmasis vaikas – „žalčio galva“ – stengiasi pagauti paskutinį – „žalčio uodegą“;

- rudenį vaikstant po pievas, ieškoma voratinklų, jie fotografuojami, rengiamos nuotraukų parodos; iš pagaliukų ir siūlų kuriami voratinkliai, rezgami voro tinklai ir pan.; vaikai stebi skruzdėlyną, surinkę informaciją apie skruzdžių gyvenimą, pasiskirstę vaidmenimis, kuria vaidinimus, imituodami skruzdėlyno gyvenimą;

- plačiau pasikalbama apie erkes: kaip reikėtų jų saugotis, kaip rengtis, kad erkė neįsisurbtų, kad nesunkiai erkę pastebėtume, ką daryti pamačius jau įsisiurbusią ir t. t.;
- grupėje su suaugusiųjų pagalba įvairiuose šaltiniuose tęsiama informacijos apie pievos gyventojus paieška, surengiama meno darbų paroda.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas, su vaikais tyrinėdamas pievos gyventojus, ieškodamas vaizdo medžiagos, dainelių ir pan., turėtų nepamiršti, kad maži vaikai dažnai turi įvairių baimių (nuo apskritai vabzdžių baimės – insektofobijos iki atskirų padarų – varlių, gyvačių, vorų ir kt. fobijų).

Leidiniai:

500 klausimų ir atsakymų, Debesų ganyklos, 2016.
S. Paltanavičius. Eime į gamtą. Alma Littera, 2012.
Žinių mokykla. Alma Littera, 2004.
Mano didžioji užduočių knyga. Debesų ganyklos, 2018.

Kaip pasigaminti vabzdžių „viešbutį“:

apie erkę:

sraigių varžybos:

apie vynuoginę sraigę:

dainelė apie žiogą:

dainelė apie vorą:

Pasiūlymai tėvams

Tėvams pasiūloma kartu su vaiku paieškoti informacijos apie pasirinktą pievos gyventoją, surengti šeimos savaitgalio išvyką į gamtą, pasižvalgyti po pievas ir išmaniaisiais įrenginiais drauge su vaiku fiksuoti dominančius objektus (jų vaizdą, sklaidžiamus garsus). Nuotraukomis, garso įrašais pasidalijama darželio grupėje.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikas nagrinėja faktus ir reiškinius, susieja juos priežasties ir padarinio ryšiais;
- atpažįsta ir nurodo realius ir įsivaizduojamus, sufantazuotus dalykus;
- fantazijas išreiškia žodžiais, piešiniais, kūno judesiais ar kita veikla.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Nustato priežasties ir padarinio ryšius argumentuodami, kodėl du paršelių nameliai sugriuvo, o trečias liko stovėti;
- pasako statybinių medžiagų, stogo dangų pavadinimų; žino svarbiausius namo statybos etapus;
- supranta, kad net ir parinkus tinkamas medžiagas, dirbant atsainiai, rezultatas nebūna geras;
- supranta, kad norint pasiekti tikslą, būtina dirbti kruopščiai, atkakliai, atsakingai.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- laikysis grupės, kuriai priklauso, susitarimų, dalysis savo turima patirtimi, mintimis, kartu su draugais spręš iškilusias problemas, dalyvaus statant pasirinktą namą;
- pasakos draugams, pedagogui apie savo patirtį, išsakys pastebėjimus, kels klausimus ir, suaugusiųjų padedamas, ieškos atsakymų apie namų statybos būdus, medžiagas ir t. t.;
- laisvai, išradingai imituos statybininko darbą;
- atliks kūrybines technines užduotis (kurs koliažą, statys namą ar kt.), tam tikrą laiką gebės sukaupti dėmesį;
- užmegs ir palaikys draugiškus santykius su kitais;
- derins veiklas su komanda, nuomonėms nesutapus, ieškos priimtinių sprendimo būdų;
- konstruodamas, statydamas iš smulkių detalių, lavins smulkiąją motoriką;
- vykstant projektui, drąsiai reikš savo mintis, nuomonę;
- dalyvaus diskusijoje apie menamus ir tikroviškus dalykus, girdės, reaguos ir supras, ką sako kiti;
- dalyvaus komandinėje veikloje ir pristatys savo veiklą komandos draugams, pakartos savo mintį, jei bus nesupratusiųjų;
- klausysis pedagogo ar draugų pasakojimų apie namų statybą, atpažins nežinomo žodžio reikšmę remdamasis kontekstu;
- klausysis skaitomos pasakos „Trys paršiukai“, argumentuodamas komentuos ir interpretuos veikėjų poelgius ir santykius;
- iš pasirinktos konstrukcinės medžiagos fantazuodamas ir įsivaizduodamas projektuos ir statys pasirinktą namelį;
- pasirinktą darbą atliks susikaupęs, ugdysis įgūdžius dirbti tvarkingai, atsakingai;
- vykstant projekto aptarimui ar darbų parodai, palankiai vertins savo ir kitų sukurtus darbus;
- pristatys savo sukurtus darbus, išklauskys kitų draugų pristatymus ir nuomonę;
- bandys surinktą informaciją sisteminti, darys kritiškas išvadas ir įgytas žinias taikys suplanuotoje veikloje;
- statydamas pasirinktą namą, veiks laisvai, išradingai, kūrybiškai, drąsiai eksperimentuodamas;
- vykstant projektui plėsis ir įvairės vaiko interesai, jis aktyviai ir kūrybiškai dalyvaus suplanuotose veiklose;
- stiprės vaiko gebėjimas idėjas paversti konkrečiais gaminiais: jis suprojektuos ir pastatys namą, sukurs plakatą, pasirinktą tinkamus įrankius;
- prisimins, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, atsirinks, susies faktus priežasties – padarinio ryšiais, sieks įprasminti savo žinias ir patyrimą gyvenimiškose situacijose;
- skirtinguose informacijos šaltiniuose susiras informaciją apie įvairius namus ir jų statybą, ją pasidalys su grupės draugais ir pedagogu.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Ekskursija į įmonę, kur gaminami rąstiniai, skydiniai ir kitokie namai;
- ekskursija į molinių namų kaimą;
- skirtingų etnokultūrinių regionų namų skirtumai, panašumai, puošybos elementai;
- gamtos reiškiniai, galintys daryti įtaką statiniams;
- namų statybos būdai aktyviose seisminėse zonose;
- paukščių, gyvūnų namai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Projektas pradėdamas grupėje nuo filmuko „Trys paršiukai“ peržiūros:

Filmukas aptariamas, išklauskomi vaikų įspūdžiai apie tai, ką jie matė. Kas, vaikų manymu, yra tikroviška, o kas – tik prasimanymas?

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai aptaria filmą, diskutuoja, kodėl sugriuvo dviejų paršelių nameliai, kodėl liko stovėti trečiojo, ar tinkamai paršeliai pasirinko konstrukcines medžiagas. Kokia galėjo būti griuvimo priežastis, ar galėjo vilkas taip smarkiai pūsti? Aptariama, per kiek laiko paršiukai pastatė namelius, ar galima per tokį laiką namą pastatyti tikrovėje. Vaikai siūlo veiklas, kurios būtų įdomios ir naudingos projektui įgyvendinti.

Vaikams pasiūloma nupiešti, suvaidinti pasaką „Trys paršiukai“ arba pastatyti paršiukams namelius; pasidomėti, iš ko statomi namai tikrovėje. Vaikai dalijasi patirtimi, kokių namų yra tekę matyti. Sutariamas projekto tikslas – išsiaiškinti, kodėl sugriuvo dviejų paršelių nameliai.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Kas nutinka, kai dirbama neatsakingai“, „Kodėl sugriuvo paršelių namelis?“ ir pan.); kur ir kaip vyks veikla, kas bus už ką atsakingas.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: kortų, kaladėlių, dėžučių, knygų, iešmelių, kokio nors konstruktoriaus kaladėlių, šieno, šieno spudulų, siūlų, klijų, klijų pistoleto, didelių popieriaus lapų, kopėčių, faneros lakštų ar OSB plokščių, medvaržčių, akumulatorinio suktuko, medinių tašelių, daugkartinio rašymo lentos, žymeklių.

4.

Projektinė vaikų veikla

• Kartu su tėveliais įvairiuose šaltiniuose renkama informacija apie įvairius senovinius ir šiuolaikinius namų statybos būdus, rasta informacija pasidalijama su grupės draugais, ji aptariama;

- ant grindinio darželio kieme kreidelėmis piešiama pasakos „Trys paršiukai“ motyvais;
- ant žolės iš gamtinės medžiagos pagal pasaką kuriamas koliažas, jis fotografuojamas;
- nagrinėjami parduotuvės reklaminiai lankstinukai, kuriuose reklamuojami įrankiai; vaikams siūloma pasirinkti įrankius, kurių gali prireikti jų pasirinktam nameliui statyti;
- vaikai pasiskirsto į grupes ir pasirenka, kurį paršelio namelį jie statys – pieš, projektuos ir konstruos iš pasirinktų medžiagų: medinių kaladėlių, pagalių, iešmų, šieno, šiaudų arba iš plastikinių, kartoninių, medinių dėžių, kitos vaikų pasiūlytos medžiagos;

• esant galimybei, kartu su vaikais darželio kieme statomas namelis iš šiaudų spudulų, fiksuojama, per kiek laiko jis bus pastatytas (jei tokios galimybės nėra, galima statyti paprastesnius namelius arba palapines);

• vaikams siūloma susiskirstyti į komandas ir pagalvoti, kaip išbandyti šių statinių tvirtumą; aptariama, kuris namelis tvirtas, o kuris ne, kodėl (vaikų atsakymai fiksuojami, diskutuojama, ieškoma priežasties – padarinio ryšių tarp namelio konstrukcijos, statybinių medžiagų, statymo būdo ir jo tvirtumo);

• su

vaikais aptariamas stogų dengimo tradicijos, lyginamas šiaudinių, nendrinių, skiedromis, čerpėmis dengtų stogų patvarumas, ekologiškumas, aptariama šiferio stogų problema ir pan.;

• žaidžiamas judrusis žaidimas „Pyls ir princesės“: 2 vaikai sujungę rankas pastato „pilį“, kurios viduje „apsigyvena princesė“. Žaidimo vadovui pasakius: „keičiasi pylis“, pilis „pastatė“ vaikai paleidžia rankas ir „stato pilį“ su kitu draugu („princesės“ lieka stovėti); žaidimo vadovui pasakius: „keičiasi princesės“, „princesės“ ieško naujos „pilies“; žaidimo vadovui ištarus: „pasaka“, visi vaikai keičiasi vietomis ir (ar) vaidmenimis, statomos naujos „pyles“, kuriose apsigyvena naujos „princesės“;

• aptariami ir namo ekologiniai aspektai: kurie namai yra palankesni žmogaus sveikatai ir kodėl, kokiuose namuose žmogus geriau jaučiasi ir kodėl, kur geriau statyti namą – pamiškėje, ant kalvelės, prie pelkės ir kodėl;

• vaikams pasiūloma pasivaikščioti po savo gyvenamąją vietovę, apžiūrėti namus, aptarti, kuris namas iš kokių medžiagų pastatytas, fotografuoti, gaminti plakatus (grupėje);

• išvykoje į kitą miestelį ar miestą einama pasivaikščioti po centrą (senamiestį), stebima namų architektūra, svarstoma, kurie namai atrodo tvirtesni;

• tęsiant projektą grupėje, namai statomi iš kitų priemonių (pvz., kėdžių, įvairių dėžių, pakuočių ir kt.), statomos palapinės iš daržo plevėlės, pledų. Kalėdų laikotarpiu projektą galima perkelti į grupę ir ten statyti namelius iš meduolinės tešlos.

Į pagalbą pedagogui

Vykstant projektui pedagogas gali pasiūlyti vaikams nesudėtingų patirtinių užduočių, kurios padės pažinti konstrukcines medžiagas, pvz.:

žaislinių namų statyba:

molinio namo statyba:

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai domėsis gyvąja gamta, tyrinės augalus, jų vaizdą, kvapą, kitas savybes;
- įvairiais būdais (jutimais, mąstymu) tyrinės augalus, eksperimentuos, rinks rūpimą informaciją, diskutuos;
- pažins augalus, skirs jų pavadinimus.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Lietuvos miškai, girios;
- pasaulio miškai (džiunglės ir kt.);
- siūlų, audinių dažymas augaliniais dažais;
- pavojai, slypintys žolelėse, gamtoje.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Tyrinėja augalus visais pojūčiais: regi, uodžia, ragauja;
- remdamiesi juslėmis, atpažįsta augalus, nurodo, kur jie auga ir kam gali būti naudojami;
- įvardija keletą (5–7) naujai sužintotų augalų pavadinimus;
- įvardija gamtos stebėjimo ir tyrinėjimo priemones ir būdus;
- nurodo, ko reikia saugotis gamtoje;
- supranta, kad tyrinėti gamtą reikia ją tausojant, neniokojant.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pokalbis apie augalus pedagogas pradeda nuo pasakų apie gėles arba grupėje kartu su vaikais pasižiūri filmą apie augmeniją ir jos trapumą. Su vaikais sutariama, kad kiekvienas ieškos penkių skirtingų, labiausiai patinkančių augalų, juos nufotografuos. Apžiūrimi darželio kieme augantys augalai, vėliau išeinama už įstaigos ribų, turint galimybę – nuvykstama į botanikos sodą, miesto alpinariumą, kurio nors vaiko namų sodą ar kitą gražiai apželdintą vietą.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Po išvykos diskutuojama, kokius augalus vaikai matė, kokius jų pavadinimus žino, kokiomis savybėmis jie pasižymi. Išklausomi vaikų spėjimai apie augalus – kurie yra valgomi, nevalgomi, dekoratyviniai, vaistiniai ir t. t.

Su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – pažinti augalus.

KUO NUOSTABIOS GĖLĖS IR ŽOLELĖS?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama: koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Ar visi augalai kvėpia?“ arba „Koks augalų kvapas, vaizdas, skonis?“), „Kuo nuostabios gėlės ir žolelės?“), apie kokius augalus jie ieškos informacijos (kokias gėles, žoleles), kaip ją fiksuos (piešiniais, nuotraukomis ar kt.).

Su vaikais aptariamos priemonės: įvairių rūšių vaistažolės, gėlės, popieriaus lapai, teptukai, spalvoti pieštukai, kreidelės, plastilinas, gvašas, elektrinė viryklė, puodai, gumytės, virvutės, fotoaparatas.

4.

Projektinė vaikų veikla

• Vaikai pasiskirsto grupėmis ir naudodamiesi IT ieško informacijos apie augalus (gėles, žoleles), ją pristato pasirinktu būdu;

• susipažinus su augalais virtualiojoje aplinkoje, vaikams pasiūloma susirasti augalų artimoje aplinkoje (darželio aplinkoje, išvykose, namuose), juos nufotografuoti, nupiešti;

• vaikai pristato vieni kitiems penkis labiausiai patikusius augalus;

• vaikai tyrinėja augalus – pvz., su didinamuoju stiklu ar naudodamiesi fotoaparatu stebi gėlės žiedo sandarą ir bando matytus vaizdus nupiešti, liečia įvairius augalus ir stebi, kurie labiausiai dažo rankas (pvz., medetkos), apžiūrinėja verbas ir pan.;

• lauke žaidžiami žaidimai (pvz., „Valgoma – nevalgoma“);

• vaikai „aklai“ uosto gėles (pvz., rožę, narcizą), uosto ir ragauja prieskonines žoleles (pvz., mėtą, baziliką, krapą, petražolę), bando atspėti jų pavadinimus, sužino naujus;

• vaikams pasiūloma žolelių nuovirais dažyti audinius ar piešti popieriuje, aptarti spalvas;

• iš surinktų augalų dėliojami ornamentai, kuriami atvirukai, herbariumai, mažos dizaino kompozicijos, vaikų kūryba fotografuojama;

• vaikams pasiūloma iš plastilino nulipdyti gėlių žiedus, šios veiklos etapus fotografuoti ir, padedant suaugusiesiems, iš nuotraukų sukurti filmuką;

• organizuojama viktorina apie augalų spalvas, kvapą, skonį, augalų keliamus pavojus (duria, dilgina ir pan.) ir kt.;

• projektas tęsiamas grupėje, iš vaistažolių verdant arbatas ir jas degustuojant, aptariant jų skonį, kvapą, spalvą; rengiant vaikų veiklos rezultatų parodą; kuriant kryžiažodžius iš augalų pavadinimų ir kt.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- atsakingai tyrinėdamas gamtą, laikysis taisyklių, susitarimų, gebės paaiškinti, kam jie reikalingi;
- susitelks bendrai veiklai (tyrinės, kurs mažas augalų kompozicijas ir kt.);
- veikdamas kartu, kontroliuos savo elgesį;
- atidžiai klausysis draugo, pedagogo pasakojimų, dalyvaus viktorinoje, diskusijoje apie augalus, vaistažoles ir t. t.;
- sužinos ir išmoks naujų žodžių (augalų pavadinimų);
- tarsis su draugais dėl veiklos, rezultatų, juos aptars, pristatys visai grupei;
- klausydamasis pristatymų apie augalus, jų spalvas, kvapus, skonius, tam tikrą laiką sukaups dėmesį;
- paaiškins, kokias projekto užduotis jis gali atlikti pats, o kur bus reikalinga suaugusiojo pagalba (pvz., ruošiant augalų nuovirus ar kuriant vaizdo medžiagą);
- susipažins su vaistažolėmis, skanaus jų arbatas, supras jų naudą organizmui;
- pieš, komponuos, fotografuos ir kt.;
- kūrybines užduotis atliks susikaupęs;
- klasifikuos surinktą informaciją apie įvairius augalus;
- išsikels tolesnius uždavinius, ieškos įvairių būdų tikslui pasiekti (stebės augalo sandarą pro didinamąjį stiklą, kurs žiedo maketą iš plastilino ir t. t.);
- lavės vaiko vaizduotė, plėsis ir įvairės interesai, jis ieškos, ras ir pasirinktą skirtingas priemones rezultatui pasiekti;
- stiprės vaiko gebėjimas idėjas paversti konkrečia veikla, tobulės gebėjimas planuoti ir valdyti sumanymus, juos įgyvendinti, pasitelkiant gamtoje rastus išteklius;
- vaikai prisimins, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, turimas žinias ir įgūdžius taikys praktinėse projekto apie augalus veiklose;
- ieškos, saugos, kurs, pristatys informaciją apie augalus; dokumentuos, fotografuos.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas organizuoja diskusiją, skatinančią vaikus reikšti mintis, parenka ir pasiūlo vaikams nesudėtingų patirtinių užduočių, padedančių pažinti mus supančią aplinką per jusles. Pedagogas drąsina vaikus tyrinėti, eksperimentuoti, nebijoti klysti, padeda patirti sėkmę. Atkreipiamas dėmesys į alergiškių vaikų galimybes dalyvauti projekte; jiems pasiūloma alternatyvių veiklų, kurias atliekant tiesioginio kontakto su augalais nebūtų.

Siūlomi pažūrėti filmai:

Siūlomi šaltiniai:

G. Stankevičienė. Būdas ką veikti. Debesų ganyklos, 2017.
 Ž. Ridulytė. Marginimas. Mintis, 2012.
 Usborne. Pažink gamtą. Alma Littera, 2019.

Pasiūlymai tėvams

Pedagogas pakviečia namiškius į arbatos degustaciją, į grupės bendruomenės vakaronę. Namiškiams pasiūloma pasikalbėti su vaiku apie augalus, augančius jų gyvenamojoje aplinkoje (namuose, lauke), pasodinti prieskoninį augalą ir leisti vaikui jį prižiūrėti (laistyti), stebėti, kaip jis auga. Namiškių prašoma pasirūpinti fotografuojančiais įrenginiais, kuriais vaikas galės fiksuoti augalus, vaikui padedama įvaldyti išmaniųjų įrenginių gudrybes (pvz., nustatyti įrenginį makrofotografavimui ir vaizdai išdidinti).

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai prisimena, apgalvoja, reflektuoja per metus vykdytus projektus, dalijasi patirtais įspūdžiais;
- aptaria savo mokymosi patirtis, stiprias ir tobulintinas puses;
- savo patirtį apibendrina, išreiškia įvairiomis formomis, būdais, priemonėmis;
- mokosi drąsiai reikšti savo nuomonę.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Šeimos švenčių „laiko juosta“;
- įvykių „laiko juosta“;
- išvyka į mokyklą.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikas gretina, grupuoja, klasifikuoja faktus ir įvykius;
- nurodo priežastis – padarinio ryšius;
- kuria schemas, diagramas, piešinius ir kt.;
- savo pastebėjimus fiksuoja, lygina, daro išvadas, pristato kitiems;
- kalba apie savo mokymąsi – pasako, kas jam sunkiau, kas geriau sekasi;
- pastebi ir pasako, kuris skaičius didesnis, kuris mažesnis, teisingai įvardija jų seką;
  - drąsiai reiškia savo nuomonę;
- supranta, kad kiekvieno pastangos ir darbo rezultatas yra vertingas.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Veiksmas vyksta darželio kieme gegužės mėnesį. Ant ištiestos skalbinių virvės iškabintos metų laikus vaizduojančios nuotraukos. Klausomasi sekamos pasakos apie keturis metų laikus, paskui vaikai kviečiami į „kelionę“ – prisiminti, ką nuveikė per šiuos metus, ką patyrė, ko išmoko.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais kalbama apie tai, kaip keitėsi metų laikai, jiems lankant priešmokyklinio ugdymo grupę, kokius projektus jie įgyvendino, kokias veiklas vykdė, kurios įsiminė labiausiai, ką išmoko, sužinojo, kokius filmus matė, kokias knygeles perskaitė ir t. t. Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys ir kartu su jais sutariamas galimas projekto tikslas – apibendrinti tai, kas nuveikta per metus.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks galėtų būti projekto pavadinimas (pvz., „Prisimink, ką veikėme šiais metais?“, „Ką šiemet patyrėme? ar pan.), kas projekte bus veikama.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: visų projektinių darbų nuotraukų, piešinių, plakatu, segtuvų su įmautėmis, didelių popieriaus lapų, lentelių su metų laikų pavadinimais, lentelių su užrašytais mėnesių pavadinimais, lentelių su skaičiais nuo 1 iki 12, kortelių su švenčių pavadinimais, kelių nedidelių talpų, išmaniųjų įrenginių.

KĄ ŠIEMET PATYRĖME?

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- laikysis taisyklių, susitarimų, kontroliuos savo elgesį;
- pasakos draugams ir pedagogui apie savo patirtį, įgytą vykdytuose projektuose, ją reflektuos;
- susitelks bendrai komandinei veiklai – pasirinks metų laiką, suras mėnesių korteles, jiems būdingas šventes ir t. t.;
- atlikdamas užduotis, išlaikys dėmesį, susidūręs su sunkumais, nepasiduos;
- veikdamas lauke, rodys draugiškumo ženklus (šypsena, dalijimasis, pritarimas, palaikymas) ir toleranciją (pakantumas kitokiai nuomonei, išvaizdai, žodžiams);
- paaiškins, kam dirbant komandinį darbą reikalingos taisyklės ir susitarimai;
- dalyvaus projekte, tinkamai reikš savo emocijas ir jausmus, paaiškins, kas sukėlė vieną ar kitą emociją;
- atidžiai klausysis draugų patirčių, įgytų vykdant projektus;
- tarsis su komandos nariais, dalyvis darbais;
- aiškiai, drąsiai ir nuosekliai pasakos apie savo mokymąsi, savo metų patirtį, ją užrašys, pieš, pateiks diagramomis, schemomis ar pan.;
- kartu su draugais kurs pasirinkto metų laiko paveikslą;
- kurs savo patirčių aplanko viršelį tema „Keturių metų laikų darbai“;
- vykstant projektui bandys apibendrinti įvykdytas veiklas, apmąstys savo mokymosi procesą ir rezultatus;
- lavės vaiko vaizduotė, jis ieškos ir ras būdų kūrybiškai pristatyti įgyvendintas veiklas;
- ugdysis vaiko gebėjimas planuoti ir valdyti projektinius sumanymus, idėjas;
- prisimins, apmąstys ir interpretuos savo įspūdžius ir patirtį, apibendrins, schemomis ir diagramomis pristatys gautas išvadas;
- vykstant projektui ieškos informacijos apie norimą šventę ar atmintiną datą.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Prieš pradėdami projektą, vaikai grupėje prisimena, kas įvyksta per visus metus – kokie metų laikai pasikeičia, kokios šventės švenčiamos, kokie reikšmingi įvykiai nutiko šiais metais grupėje;
- pasiskirstę grupelėmis, pedagogo padedami, vaikai užrašo ar nupiešia korteles su metų laikų, mėnesių, švenčių, reikšmingų įvykių, projektų, nuotykių ir pan. pavadinimais (pvz., Joninės, Mindaugo karūnavimo diena, Žolinės, Motinos diena, Tėvo diena, šv. Velykos, Gandrinės, Kovo 11, Vasario 16, Trys Karaliai, šv. Kalėdos, Mokslo ir žinių diena, Mokytojo diena ir kt.);
- lauke vaikai gali pasiskirstyti į komandas: rudens, žiemos, pavasario ir vasaros; į veją susmeigiamos metų laikų kortelės, tada kiekviena komanda papildo jas mėnesių pavadinimų kortelėmis;

- kiekviena komanda sugalvoja, kokia technika vaizduos savo metų laiką: pieš ar tapys ant asfalto, pavėsinės sienos, ant molbertų, o gal kurs koliažą iš gamtinių medžiagų pievutėje; grupės kuria savo metų laiką vaizduojantį kūrinį;
- kiekviena komanda iš anksto pačių paruoštomis kortelėmis, vaizduojančiomis šventes ar įsimintinas datas, papildo susmeigtą į veją kortelių „lauką“; vaikai ne tik prisimena, kada įvyko grupei ar pavieniams vaikams reikšmingi įvykiai (išvykos, renginiai, gimtadieniai ir pan.), bet ir dalijasi patirtimis, įspūdžiais (jei nebeprisimena švenčių datų ar jų reikšmės, ieško informacijos išmaniajame įrenginyje);

- pedagogo padedami, vaikai popieriaus lape sudaro švenčių – atmintinų dienų diagramą; aptariama, kuris metų laikas, mėnuo turi daugiausiai ar mažiausiai švenčių (į indus / dėžutes ar pan. su metų laikų pavadinimais sudedama tiek akmenukų, kankorėžių ar pan., kiek yra vaikams svarbių dienų);

- bandoma prisiminti, kokias veiklas, projektus grupė vykdė per šiuos metus – vaikai renkasi korteles su projektų pavadinimais ir papildo „savo“ metų laiką;

- aptariamoms kartu skaitytos knygos, matyti filmai, renkama labiausiai patikusi knyga, ekskursija, projektas, veikla ir t. t.; diskutuojama, argumentuojama, aptariama, kokias veiklas ir kodėl norėtumėte pakartoti, kokios veiklos nepatiko ir kodėl, kada reikėjo pagalbos, kaip sekėsi veikti geriausiai – vienam, kartu su kitais ar bendrai visiems, kokios priemonės, technologijos tiko labiausiai ir pan.;

- projektas tęsiamas grupėje, kai kiekvienas vaikas kuria savo metų knygą – aplanką (jame susegami vykstant projektams atlikti kūrybiniai ir kitokie darbai), arba kuriami 4 bendri dideli stendai, plakatai ar pan.; vaikai kuria savo patirčių aplanko viršelį, organizuojama knygų – aplankų paroda.

Į pagalbą pedagogui

Pasirinkęs projekto kryptį, pedagogas apgalvoja, kaip metų laikų, mėnesių, įvykių seką galima panaudoti ugdant vaikų laiko tėkmės, nuolatinio keitimosi, pokyčių suvokimą, drąsą nebijoti keistis, norą kurti, tobulėti. Prisiminus, kiek daug visko įvyko per šiuos metus, su vaikais derėtų padiskutuoti apie tai, kad jie jau greitai paliks priešmokyklinę grupę, pakeis savo „socialinį statusą“ – taps mokiniais, kokie atradimai ir išbandymai jų laukia ir t. t. Pedagogas inicijuoja veiklas su būsima mokytoja (pvz., bendrus priešmokyklinukų ir pirmokų projektus), lankosi mokykloje.

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams pasiūloma padėti vaikui prisiminti per metus atliktas veiklas, padėti surinkti įvykių veiklų nuotraukas, pagelbėti vaikui surinkti savo patirčių aplanką. Tėvai taip pat išsako savo nuomonę, kurios veiklos jiems buvo įsimintiniausios – galima surengti „Metų rato“ vakaronę kartu su tėvais. Apibendrinant metus, tikėtų bendri šeimos (vaiko ir tėvų) ir pedagogo pokalbiai ar įsivertinimas, bendri šeimos ir pedagogo pokalbiai su būsima mokytoja.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad vienos knygelės yra skirtos teikti informaciją, o kitos – žadinti jausmus, mintis, vaizduotę, teikti malonumą;
- susipažįsta su informaciniais tektais, mokosi juos skirti nuo grožinių;
- vykdo įvairias veiklas: varto, bando skaityti, iliustruoti knygas, kuria savo knygas, deklamuoja, pasakoja, imituoja knygoje aprašytas situacijas; vartoja naujai išmokus žodžius, savo patirtis perkelia į piešinį ar kitą kūrybinį darbą.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta, kad vieni tekstai yra skirti teikti informaciją, o kiti – patirti emocijų, žadinti jausmus, mintis, vaizduotę;
- skaitant suaugusiajam, atpažįsta informacinius tekstus, juos apibūdina, skiria juos nuo grožinių; skiria tikrus faktus nuo įsivaizduojamų, išgalvotų;
- savais žodžiais atpasakoja klausytą grožinį tekstą, komentuoja informaciją;
- varto, bando skaityti, iliustruoti knygas, kuria savo knygas, deklamuoja, pasakoja, imituoja knygoje aprašytas situacijas; vartoja naujai išmokus žodžius, savo patirtis perkelia į piešinį ar kitą kūrybinį darbą.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Knygynas;
- biblioteka;
- spaustuvė;
- enciklopedijų įvairovė;
- šifruota informacija;
- „žinutė butelyje“.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikai susėda ant pievutės, kur patiesti užtiesalai ir padėta keletas skirtingų rūšių (pažintinių, grožinių) knygelėlių. Vaikai knygeles varto, žiūrinėja, iš iliustracijų bando atspėti, apie ką jos (pradėję skaityti bando tai daryti). Knygeles paskaito suaugusysis (pedagogas, svečias – tėvelis, senelis, močiutė ar kt.); klausomasi ir garso įrašų.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikai dalijasi savo pastebėjimais ir nuomonėmis apie knygeles, argumentuoja, kuo jos panašios, kuo skiriasi; kurios yra grožinės, o kurios – informacinės.

Sutariama dėl bendro projekto tikslo – atskirti, kas knygoje tikra, o kas – išgalvota.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais svarstomas projekto pavadinimas, pavyzdžiui, „Kuriose knygoje viskas tikra, o kuriose – išgalvota?“, „Kas knygoje tikra, o kas – išgalvota?“ ar pan.

Projekto veiklas ir eigą pedagogas (ar svečias) gali užrašyti, pasiskirstoma, kas už ką atsakingas:

- susitariama, kas rinks informaciją apie grožinius ir informacinius tekstus;
- ar pagal skaitytą grožinę literatūrą bus piešiama;
- kaip bus mokomasi suprasti instrukcijas.

Projektui reikės: dailės priemonių, įvairių knygų, prietaisų, instrukcijų ir kt.

KAS KNYGOSE TIKRA, O KAS – IŠGALVOTA?

4.

Projektinė vaikų veikla

• Vaikai varto įvairias – grožines ir informacines, pažintines knygeles, stengiasi suprasti, apie ką jose rašoma; klausosi suaugusiojo skaitomų įvairių tekstų, pagal intuityviai suvoktus požymius bando atskirti, ar knygelės tekstai yra grožiniai, ar informaciniai (pvz., Ingrida Adikevičienė, „Traktoriuko svajonė“, E. Vaičekausko knygyno leidykla, 2002; Žita Gaižauskaitė, „Šviesoforas“, Kaunas, „Aušra“; Antanas Čereška, „Saugaus eismo ABC“, Amžius, 1997; Aistė Dijokaitė, „Kelių eismo taisyklės vaikams“, Baltos lankos, 2014);

- dalijasi mintimis apie tai, ką suprato, vartydami knygeles, klausydami, kaip jas skaito; komentuoja ir interpretuoja tekstus; kalbasi apie tai, kas knygelėse yra išmonė, o kas – tikrovė;

• pasiskirstę grupelėmis, kuria savo temines enciklopedijas;

• kuria šifruotus tekstus, dalijasi jais, bando atspėti, perskaityti;

• iš namų atsinešama tikros įrangos, prietaisų ir pan. su naudojimo instrukcijomis, bandoma perskaityti, kas ten parašyta;

• surinkta informacija vaikams pristato vieni kitiems, aptaria, vartoja naujai išmokus žodžius, sąvokas, įvardija, ko išmoko;

• tęsiant projektą grupėje, organizuojama vaikų darbų paroda.

• savais žodžiais aiškina, apie ką rašoma skirtingų rūšių knygoje;

• vaikams pasiūloma pasiruošti pristatyti vartytas, išklaustas knygeles: vieni rengia vaidinimus pagal grožinių kūrinių ištraukas, kiti rengia prezentacijas apie, pvz., enciklopedijų, kelionės vadovų ar kitų šaltinių teikiamas žinias; kiti gali iliustruoti knygas, kurti savo knygas, deklamuoti ir kt.;

• pagal pasirinktą grožinės literatūros kūrinių epizodą piešia lape, ant grindinio ar kitur;

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- vartydamas knygeles, draugiškai, pagarbiai bendraus su kitais vaikais;
- kurdamas vaidinimus, iliustruodamas grožinius tekstus, kurdamas savo knygeles, susitelks bendrai veiklai, susidūręs su sunkumais, nenusimins, bandys iš naujo;
- dirbs grupelėmis, sieks bendrų susitarimų;
- išklauskys, ką sako ar skaito kitas;
- vartydamas knygas, žiūrėdamas iliustracijas, tam tikrą laiką sukaups dėmesį;
- vaidindamas tramdys savo impulsyvumą;
- atidžiai klausysis skaitomų knygų, draugo ar pedagogo skirtingų rūšių tekstų apibūdinimų;
- atliks paties sugalvotas užduotis, tarsis ir girdės, ką sako kiti;
- išklauskęs skaitomų įvairių rūšių knygelėlių, aiškiai, nuosekliai apibūdinęs savo potyrius ir pastebėjimus;
- domės knygomis;
- bandys deklamuoti išraiškingai;
- pasirinkta technika interpretuos grožinius ir informacinius tekstus;
- kurs iliustracijas knygelėms;
- vykstant projektui vaikas sistemins, klasifikuos išgirstą informaciją, ją taikys vykdomame projekte; pratinsis prisiimti atsakomybę už savo veiklą;
- plėsis ir įvairės interesai, bus atliekamos kūrybinės užduotys;
- stiprės vaiko gebėjimas idėjas paversti veiksmis, gebėjimas planuoti ir valdyti projektinius sumanymus;
- gretins, lygins grožinius ir informacinius tekstus; prisimins, apmąstys ir išsakys savo įspūdžius;
- IT šaltiniuose ras informacijos apie knygas, jų rūšis, apie tai, kas kuriose knygoje rašoma, kas jose svarbiausia, ją pristatys grupės draugams.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas galėtų pasigilinti į įvairios vaikų literatūros, skaitymo vaikams ypatumus, pvz.:

Organizuojant veiklas grupelėmis, reikėtų suteikti pagalbą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, susijusių su kalbos suvokimu ir vartojimu.

Pasiūlymai tėvams

Pavarčius namuose turimas enciklopedijas, kelionių vadovus ir pan. su vaiku pasikalbama apie tai, kad juose randame svarbios ir tikslios informacijos apie rūpimus daiktus ar reiškinius. Be to, vaikams papasakojama, kad informacijos mes ieškome ir laikraščiuose, internete, taip pat klausinėdami kitų žmonių – artimųjų, bendraamžių.

Kuriu savitai,
eksperimentuoju,
improvizuoju

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai pastebi grožį gamtoje, aplinkos objektuose – spalvas, formas, linijas;
- bando papildyti, „pratęsti“ tuos objektus savo fantazija, išmone;
- išgyvena teigiamas emocijas kurdami – transformuodami, keisdami daiktus, komponuodami, konstruodami ir dekoruodami;
- geba papasakoti, ką sukūrė ar išvelgė.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Lankstiniai iš popieriaus;
- kelių, geležinkelio bėgių linijos, raštai, vingiai;
  - tiltų linijos;
  - žemėlapiai;
  - pėdsakai.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai pastebi grožį aplinkoje ir jį apibūdina;
- pastebi gamtos, augmenijos grožį, spalvas, formas, linijas;
- kuria, kuria, papildo, transformuoja; komponuoja, konstruoja ir rekonstruoja;
  - pasakoja, ką sukūrė, išvelgė;
  - kiekvienas kuria savaip.

KAIP PAKEISTI DAIKTUS?

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Darželio kieme, o dar geriau – išvykoje į parką, mišką, paežerę ar pan., vaikams pasiūloma stebėti ir tyrinėti gamtos, kitus lauko aplinkos objektus (medžius, žoles, gėles, akmenis ir kt.), jų formas, spalvas, linijas. Surandamas į ką nors panašus daiktas (pvz., šaka, turinti žmogaus pavidalą).

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais kalbamasi apie tai, kokius spalvų, formų ar linijų grožiu išsiskiriančius objektus jie išvelgė aplinkoje, ką jiems primena matyti ar surasti įdomūs, keisti objektai.

Vaikai dalijasi įspūdžiais, išvalgomis, sukeltomis įvairių aplinkos objektų. Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu sutariamas galimas **projekto tikslas – pabandyti šiek tiek pakeisti daiktus.**

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas (pvz., „Kas čia slepiasi“, „Kaip pakeisti daiktus?“ ir t. t.);
- galimi „keitimo“ objektai, daiktai (medžiai, kelmai, lapai, kaštonai, suoliukai, tvoros ir kt.).

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: piešimo priemonių, lipnaus popieriaus, plėvelės, virvelių, gamtinės medžiagos (šieno, lapų), plunksnų ir kt.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai, stebėdami gamtą ar aplinką, suranda jiems patinkančius objektus, stengdamiesi atrasti įdomesnes spalvas, linijas, formas;
- vaikai pasirenka konkrečias priemones ir su jomis dirba: gamtos objektus ar daiktus papildo „šukuosenomis“ (pvz., ant kelmų viršūnių uždeda samanų, šieno, plunksnų), „drabužiais“ (pvz., medžio kamieną puošia lapais – sijonu); sausoms šakoms, akmenukams, daiktams (pvz., senam samčiui, kibirui) pripiešia ar kitaip pritvirtina akytes, ausytes, uodegytes ir pan.;
- vaikams pasiūloma sukurti bendrą darbą – pavyzdžiui, kartu papuošti medį; medis „aprengiamas“ nėriniais, mezginiais, audiniais ir pan.;

- vaikai ardo ir iš naujo konstruoja tinkamus objektus – kartonines pakuotes, įvairius nepavojingus daiktus ir pan.;

- naudojami įvairūs kūrinių iš gamtos objektų ar kitų daiktų komponavimo, konstravimo būdai (kljavimas plėvele, rišimas ir kt.);

- vaikai dalijasi įspūdžiais, rodo vieni kitiems savo darbus, juos aptaria;
  - „atnaujintiems“ objektams sugalvojami vardai, apie juos sukuriama pasakojimai;

- atnaujinamas mokyklos / darželio teritorijos tvoros fragmentas, joje nuneriant raštus iš virvių, spalvoto audinio atraižų ir kt.;

- „atgaivinamas“ suoliukas, žaidimo aikštelės įrenginiai;
- lauke dekoruojamos nereikalingos, senos kėdės;

- vaikams pasiūloma iš kelių nenaudojamų šiai veiklai tinkamų daiktų (pvz., kartoninių dėžių, senų buitinių rakandų) sukonstruoti vieną naują;

- vaikams pasiūloma sukurti „Keistenybių albumą“ – darbų (piešinių, nuotraukų) rinkinį;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., dekoruojant, papildant linksmais elementais grupėje esančius daiktus: kėdes, durų rankenas, palanges, praustuvus ir t. t.).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- atliks aplinkos, gamtos stebėjimus, ieškodamas įdomesnių formų, linijų, spalvų, objektų;
- tyrinės aplinką, daiktus; juos konstruos, rekonstruos, komponuos;
- pažins daiktų sąrangą;
- būdamas gamtoje, daug laiko praleis gryname ore;
- atlikdamas projekto veiklas, patirs teigiamų emocijų;
- ieškodamas, kuriuos gamtos objektus galima „atgaivinti“, tarsis, bendradarbiaus;
- dalyvis įspūdžiais, emocijomis;
- dalyvis patirtimi, sumanymais;
- išklausys kitų vaikų pasakojimus apie pasirinktą objektą, veiklą su juo, rezultata;
- pasirinks priemones, kurios labiausiai tinka jo nuotakai, idėjai, sumanymui atvaizduoti;
- tęsdamas projektą, bandys sukurti „Keistenybių albumą“;
- keičiant daiktus, gamtos objektus, lavės vaiko vaizduotė, nestandartinis mąstymas, gebėjimai pateikti netradicines idėjas;
- domės kitų vaikų kūryba;
- ieškos idėjos, galimo sprendimo;
- svarstys, analizuos savo atliktus darbus;
- išsakys savo nuomonę apie kitų vaikų pakeistus daiktus;
- pritaikys turimas žinias;
- daiktų keitimo rezultatus pavaizduos piešiniu, nuotrauka, garsu, filmu, schema, pristatys kitiems.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas kuria emocinę aplinką, palankią įvairiausioms vaikų idėjoms, pozityviai vertina net ir keisčiausius pasiūlymus. Verta pasidomėti, kaip padrasinti vaikus dalyvauti šiose netradicinėse projektinėse veiklose, panašiomis veiklomis lauke. Kūrybinė veikla lauke – trys priemonės, su kuriomis neprašausite (int. svetainė „Su vaikais“):

Taip pat tikėtų su vaikais aptarti aplinkos, gamtos, daiktų tausojimo svarbą. Projekto veikloje pasiūlyti dalyvauti ir kitiems įstaigos pedagogams, specialistams, pavyzdžiui, amatų studijos mokytojui. Vaikams, turintiems problemų su smulkiąja motorika, pasiūloma dekoruoti, rekonstruoti, papuošti didesnius objektus.

Pasiūlymai tėvams

Namiškiai paskatinami kartu su vaiku sukurti panašų linksmą objektą iš buitinių daiktų, antrinių žaliavų ar pan.: sukurti tokį objektą artimiausioje aplinkoje, jį nufotografuoti, papasakoti grupėje.

Kodėl projektas yra svarbus

- Plečiasi vaikų akiratis, supratimas, kad meninė kūryba yra labai įvairi ir įdomi;
- lavėja estetinis vaikų skonis;
- vaikai atskiria lietuvių tekstilės kūrinius nuo kitų tautų tekstilės meno pavyzdžių;
- supranta ir gerbia papročius, tradicijas;
- vaikai atpažįsta, atskiria tekstilės tautodailės kūrinius nuo kitų meno darbų (tapybos, keramikos ar kt.);
- tyrinėja, aptaria įvairius tekstilės darbus;
- išbando keletą tekstilės kūrimo būdų.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai atskiria tekstilės tautodailės kūrinius nuo kitų meno darbų (tapybos, keramikos ar kt.);
- nupasakoja, kuo jie ypatingi;
- sužino, kad tekstilės gaminiai kuriami iš siūlų;
- išbando keletą tekstilės kūrimo būdų – varstymą, pynimą ir kt.;
- pastebi detales.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Išvyka į drabužių parduotuvę;
  - tradiciniai amatai;
  - tradiciniai valgiai;
  - sintetinė tekstilė, jos gamyba fabrikuose ir kt.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pedagogas parenka ir atneša vaikams pintinėje įvairių spalvotų siūlų kamuoliukų (vilnonių, lininių, šilkinų, sintetinių ir kt.). Vaikai siūlus liečia, žiūrinėja, paaiškina, kuo jie skiriasi ir kuo panašūs (storumu, švelnumu ir kt.).

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais kalbamasi, kur ir kokių siūlų jie yra matę, ką su jais veikė, svarstoma, iš ko, kaip pagaminti jų drabužėliai.

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu sutariamas galimas projekto tikslas – sužinoti, kur „gyvena“ siūlai.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas (pvz., „Siūlo galas“, „Siūlų detektyvai“, „Kur gyvena siūlai?“ ir t. t.), galimos veiklos;
- reikiamos priemonės: siūlai, virvelės, juostelės, kaspiniai, kreidelės, fotografavimo priemonės.

KUR „GYVENA“ SIŪLAI?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Su vaikais pasikalbama, ar viskas, kuo jie apsirengę, yra pagaminta iš siūlų, bandoma įvardyti, kas dar aplink mus pagaminta iš siūlų (patalynė, kilimai ir kt.);
- vaikams pasiūloma išvyka į artimiausią dailės parduotuvę, kultūros centrą, muziejų, tekstilininko dirbtuvę – per išvyką grožimasi tautodailės dirbiniais, atkreipiamas vaikų dėmesys į rankšluosčius, juostas, lovatieses, staltieses, skaras, pirštines ir kt.; stebima, kaip yra audžiama, mezgama, neriama;
- po išvykos su vaikais pasikalbama apie jų įspūdžius, aptariamos matytos spalvos, raštai, simboliai;

- juostelėmis, kaspiniais, virvelėmis, siūlais pabandoma varstyti (pvz., tvoroje, rėmelyje), pinti (pvz., tarp medžių, žaidimo aikštelės įrenginių) ir kt.;

- vaikai pabando užsirišti juostelę, nupinti kasą, užtiesti staltiesę, sulankstyti megztinį, suvynioti siūlus; vaikams pasiūloma išardyti nebenaudojamą mezginį ir kt.;
- diskutuojama, kuo skiriasi naujas ir išardyto mezginio siūlas, ką iš jų galima ar negalima pagaminti;

- vaikams pasiūloma pastebėtus, įsimintus tradicinius raštus pabandyti nupiešti ant smėlio, asfalto, žiemą – ant sniego;

- raštai dėliojami ir iš gamtinių medžiagų naujais formų ir linijų deriniais;
- sukuriama savo, grupelės vaikų ar visos grupės simbolis, raštas;

- padedami pedagogo, vaikai ieško tradicinių tekstilės raštų albumuose, knygose, internete – intuityviai atskiria juos nuo kitų kraštų tekstilės meno pavyzdžių;

- žaidžiami judrieji žaidimai (pvz., „Siūlai, siūlai, susivyk!“);

- vaikai fotografuoja savo kūrinius;
- dalijamasi įspūdžiais, aptariami kūriniai, nuotraukos;
- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., išbandant mezgimą pirštais, darant iš siūlų bumbulus ir pan.).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- ieškos reikiamos informacijos apie tekstilę; gretins, grupuos, klasifikuos, apibendrina informaciją, darys išvadas;
- analizuos, pastebės detales;
- fotografuodamas stebės, analizuos, tyrinės aplinką;
- kurs lauke, žais judriuosius žaidimus – judės gryname ore;
- grožėdamasis tekstilės meno pavyzdžiais, dalysis pastebėjimais, įžvalgomis;
- bendradarbiaus, išbandydamas tekstilės kūrimo būdus;
- bandys išsikelti tolesnius uždavinius (pvz., išmokti megzti pirštais);
- improvizuos, kurs, ieškos ir ras norimai kompozicijai sukurti tinkamų raštų;
- spontaniškai dalysis įspūdžiais, rodys, ką pavyko atrasti, sužinoti, nuveikti (pvz., suverti, išpinti, numegzti, nufotografuoti);
- stiprės vaiko noras išbandyti naujas veiklas;
- gebės aplinkoje išskirti formų, linijų grožiu pasižyminčius tekstilės objektus;
- reikės nuomonę apie raštą informaciją, savo ir kitų vaikų kūrybą;
- gebės ieškoti ir pritaikyti raštą informaciją, naudotis fotografavimo priemonėmis;
- tyrinėjimo rezultatus pavaizduos piešiniu, nuotrauka, garsu, filmu, schema, pristatys kitiems;
- naudos skaitmenines technologijas, spalvindamas ir piešdamas piešinius, pagal kuriuos galėtų kurti tikrus siūlų ornamentus.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas gali parinkti lietuvių tradicinių dainų apie audimą, verpimą, apie liną ir kt., pasidomėti virtualiomis muziejų kolekcijomis, baltų raštais, panašių projektų patirtimi, virtualiais turais, pvz., aukštaitiškos lovatiesės (paroda):

Pedagogui naudinga pasidomėti meninės kompetencijos ugdymo galimybėmis, vaikų, turinčių raidos sutrikimų, ugdymo galimybėmis per meną.

Tarptautinės mokslinės praktinės konferencijos medžiaga. Menas, dizainas ir meninis ugdymas.

Pasiūlymai tėvams

Tėvams pasiūloma kartu su vaiku namuose paieškoti tekstilės meno pavyzdžių ir juos aptarti, taip pat aptarti savo etnografinio regiono tautodailės ypatumus; tekstilės meno pavyzdžius nufotografuoti ir nuotrauką atsiųsti auklėtojui, padėti vaikui pasirengti šios tekstilės meno pavyzdžius pristatyti draugams.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai mokosi atidžiai, tikslingai, kryptingai stebėti ir tyrinėti aplinką ir gamtą, jos spalvas, jų derinius, formas, linijas, smulkiausias detales, pamatyti pasaulį naujai, netikėtai;
- išbando įvairias fotografavimo priemones;
- susipažįsta su fotografavimo programomis ir išmoka jas taikyti;
- fotografuodami bando įgyvendinti originalias idėjas.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Pastebi grožį aplinkoje, gamtoje;
- įžvelgia aplinkos, gamtos formų, linijų, spalvų įvairovę;
- pastebi įdomias, netikėtas formas, linijas ir spalvas;
  - susikaupia, pastebi detales;
- supranta, kad kiekvienam gali būti gražūs skirtingi dalykai;
- išbando įvairias IT priemones, sužino, kaip saugiai jomis naudotis;
  - atvaizduoja įspūdžius piešiniiais ir kitomis dailės priemonėmis.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Lauke vaikams pasiūloma patyrinėti augmenijos įvairovę, aptarti, kokias formas, spalvas, linijas galima pastebėti gamtoje, kaip keičiantis metų laikams, keičiasi jų spalvos ir kt.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Stebint gamtą ir grožintis ja, su vaikais kalbamasi apie metų laikus: kaip ir kodėl skirtingais metų laikais keičiasi augalų, medžių spalvos, formos; kokias permainas pastebime gamtoje žiemą, pavasarį, vasarą ir rudenį.

Diskutuojama apie tai, kad permainos vyksta visur: keičiasi miestai (atsiranda naujų statinių), keičiasi žmonės (auga, sensta) ir t. t. Vaikų klausama, kaip galima fiksuoti įvairias permainas, malonias akimirkas (fotografuoti, filmuoti).

Svarstoma, kaip galima būtų užfiksuoti ir grožėtis gamtos vaizdais. Kartu su vaikais sutariamas galimas **projekto tikslas – sukurti gamtos nuotraukų albumą.**

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas (pvz., „Gamtos vaizdai“, „Stebuklingas gamtos grožis“, „Kaip sukurti gamtos nuotraukų albumą“ ir kt.);
  - kada ir kur vyks veikla (darželio teritorijoje, parke, miške);
  - kokios IT ir kitos priemonės bus naudojamos fotografavimui (telefonai, planšetiniai kompiuteriai, fotoaparatai, momentiniai fotoaparatai);
  - kaip bus rūšiuojamos nuotraukos (pagal objektus, spalvas ar pan.), kur jos bus skelbiamos.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės albumui kurti: telefonų, planšetinių kompiuterių, fotoaparatus, momentinių fotoaparatus.

KAIP SUKURTI GAMTOS NUOTRAUKŲ ALBUMĄ?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai aptaria ir pasirenka konkrečias fotografavimo priemones;
- stebėdami ir grožėdamiesi gamta, vaikai įvairiomis priemonėmis fotografuoja jiems patinkančius objektus, esančius darželio kieme, miške, parke, miesto ar miestelio gatvėse, stengdamiesi atrasti įdomesnes spalvas, linijas, formas;
  - dalijasi įspūdžiais, aptaria nufotografuotus vaizdus;
- vaikai piešia, tapo ar kitaip pavaizduoja tai, kas jiems patiko, įsiminė, kas juos sužavėjo;
- labiausiai patikę vaizdai siunčiami tėvams ar kitiems adresatams;
  - vaikai, padedami suaugusiųjų, nuotraukas persiunčia į vieną įrenginį;

- padedant suaugusiems, organizuojama virtuali darbų paroda (<https://padlet.com>), ji aptariama, dalijamasi kūrybiniais įspūdžiais, išsakomos kylančios mintys, idėjos, asociacijos;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., nufotografuoti vaizdai atspausdinami ir sukuriamas popierinis rudens nuotraukų albumo variantas, paruošiamas PowerPoint ar kitomis programėlėmis parengtas pristatymas, papildytas vaikų pasirinkta muzika, klausomasi ir aptariamas Antonio Vivaldi kūrinys „Metų laikai“, klausomasi gamtoje girdimų (paukščių, miesto, medžių ir kt.) garsų, jie lyginami).

- kartu su vaikais nuotraukos grupuojamos ir kompiuteryje sukuriamas bendras nuotraukų albumas;

- fotografuojama ir sukuriami medžių, jų lapų, žievės, šaknų, žolių, gėlių, samanų, kerpių, grybų, akmenų, vabzdžių ir t. t. nuotraukų albumai;

- nuotraukos atspausdinamos ir lauko pavėsinėje surengiama paroda;

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- planuos ir atliks paprastus gamtos stebėjimus, papasakos, kaip, keičiantis metų laikams, keičiasi gamta;
- stebėdamas ir fotografuodamas tyrinės aplinką;
- ieškos reikiamos informacijos, priemonių;
- fotografuodamas gamtos vaizdus, daug laiko praleis gryname ore, grūdinsis;
- grožėdamasis gamta, išgyvens teigiamas emocijas;
- lauke bus fiziškai aktyvus;
- būdamas gamtoje, atrasdamas gražius gamtos vaizdus, spalvas, formas ir detales, dalysis emocijomis, pojūčiais;
- bendradarbiaudamas su kitais, kurs nuotraukų albumą;
- fotografuodamas dalysis patirtimi, įspūdžiais, sumanymais, jausmais;
- kurdamas albumą, išsakys savo ir išklauskys kitų vaikų nuomonę;
- prisiims atsakomybę už savo veiklą, bandys išsiskirti tolesnius uždavinius, ieškos įvairių meninės raiškos būdų tikslui pasiekti, aptars fotografavimo procesą ir jo rezultatus;
- spontaniškai dalysis įspūdžiais, pasakos ir rodys, ką pavyko nufotografuoti;
- kurs bendrą darbą, mokysis spręsti problemas;
- stiprės vaiko imlumas naujovėms (fotografavimo veikla), vaikas išdrįs išbandyti naujus veikimo būdus;
- išsakys nuomonę apie kitų vaikų nuotraukas;
- aplinkoje, gamtoje pastebės spalvų, formų, linijų įvairovę (medžius, žoles, gėles, vabzdžius, akmenis), palygins, svarstys apie tai;
- tyrinėjimo rezultatus nufotografuos, pristatys kitiems;
- teiginius, įvykius dėlios į loginę seką (pvz., savo darytas nuotraukas sudėlios kaip logišką istoriją);
- suvoks, kad yra tam tikrų, vadinamųjų asmens duomenų (pvz., vardas, pavardė, namų adresas, nuotrauka ir kt.), kuriuos reikia saugoti;
- supras, kad ilgai, be pertraukos, naudojantis skaitmeniniais įrenginiais, galima pakenkti savo sveikatai.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas skatina vaikus pamatyti pasaulį tokį, kokio iki šiol dar jie nematė: atidžiai įsisiūreti į smulkiausias, menkiausias daiktų, statinių, gyvosios ir negyvosios gamtos detales, suprasti, kad net mažiausias aplinkos, gamtos objektas, kiekviena smulkmena yra ypatingi.

Pedagogui verta pasidomėti fotografavimo programėlėmis (pvz., *The Photos Editing Apps for Kids*, *Photography Apps for Kids*). Vykstant už darželio teritorijos ribų (į mišką, parką, sodą ir t. t.) svarbu kartu su vaikais aptarti, kur bus vykstama, kas bus veikama. Pedagogui naudinga pasidomėti, kaip fotografija taikoma ugdant specialiųjų poreikių turinčius asmenis.

Fotografija specialiųjų poreikių turinčių asmenų ugdymo procese. Vaidotas Grigas.

Pasiūlymai tėvams

Jei tarp namiškių yra fotografu, galima juos pakviesti ateiti į grupę ir papasakoti apie fotografavimo techniką ir šio meno ypatumus. Tėvams pasiūloma kartu su vaiku sukurti nuotraukų albumą pasirinkta tema ir pristatyti jį grupėje, suorganizuoti savaitgalio išvyką į gamtą, kartu su vaiku stebėti medžius, juos fotografuoti, pabandyti sukurti istoriją apie tai, kaip tie medžiai atsirado, kaip augo, parengti medžių istorijų pristatymą.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai laisvai, spontaniškai, pasitikėdami savimi kuria, eksperimentuoja;
- netradicinėmis dailės priemonėmis išreiškia savo sumanymus, nuotaiką;
- drąsiai eksperimentuoja, tyrinėja dailės technikas.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Batikos technikos išbandymas;
- margučių marginimas.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai piešia ar tapo, naudodami neįprastas, netradicines medžiagas ir priemones;
- tyrinėja vaisius, daržoves, uogas; tyrinėja spalvas, atspalvius, jų derinius;
- tyrinėja saugiai; žino, kokios piešimo priemonės yra saugios;
- pasakoja, ką pavaizdavo, tyrinėjo, atrado;
- išvardija, apibūdina, nusako spalvas.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Į lauko pavėsinę atsinešami įvairūs natūraliai dažantys vaisiai, daržovės ir uogos (pvz., granatas, burokėlis, šermukšnio, šaltalankio uogos ir pan.). Vaikai padrašinami pabandyti jais piešti ant popieriaus, aptarti, kokiomis spalvomis šie vaisiai ar daržovės nuspalvina popierių.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Tęsiant pokalbį su vaikais, aptariama, kaip reikia elgtis su nepažįstamais vaisiais, uogomis (ragauti, tik pasitarus su suaugusiaisiais), kokių būna dažų (statybinių, dailės, maisto ir kt.), kurie dažai yra mažiausiai pavojingi, kokios piešimo priemonės yra saugios, kaip galima būtų jas išbandyti ir atrasti naujas spalvas, atspalvius, derinius. Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – ieškoti ir atrasti, kur slepiasi spalvos.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas („Gamtos dažų paletė“, „Kur slepiasi spalvos?“ ir kt.);
  - kaip bus dirbama: individualiai (kiekvienas turi po popieriaus lapą, kurį galima pritvirtinti prie medžio, pavėsinės sienos, tvoros), dirbama grupėmis ar kuriama bendrai (gali būti naudojamas tapeto ritinėlis);
  - kokiomis priemonėmis bus tapoma (teptukai, plunksnos, mini voleliai, purškikliai), antspauduojama (kempinės gabaliukai) ir kt.;
  - aptariamas veiklos saugumas ir tvarka.
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: vaisių, daržovių, uogų, popieriaus lapų arba tapetų ritinėlio, teptukų, plunksnų, mažų volelių, purškiklių, kempinės gabaliukų.

KUR SLEPIASI SPALVOS?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai pasirenka tinkamą kūrybai vietą ir pritvirtina piešimo lapus;
- pasirenka konkrečias medžiagas (vaisių, daržovių gabalėlius, uogas) ir priemones (teptukus, plunksnas, mažus volelius, kempinės gabaliukus ir kt.);
- vaikai piešia, tapo, antspauduoja;
- vaikams pasiūloma eksperimentuoti – išbandyti galimus spalvų paieškos būdus, pavyzdžiui, sumaišyti kelių rūšių natūralius dažus, akvarelinius dažus arba guašą papildyti natūraliais dažais ir kt.;

- vaikai renka informaciją bibliotekėleje ar internete apie vaisius, daržoves, uogas, kartu ją aptaria, rengia individualius ar grupelių pristatymus;

- darbeliai eksponuojami grupėje. Tęsiant projektą grupėje, vaikai skatinami naudotis įvairiomis priešmokyklinio amžiaus vaikams sukurtomis skaitmeninėmis programėlėmis, skirtomis pažinti spalvas, dirbti su nuotraukomis (pvz., *Drawing Pad, Paint, TuxPaint, Drawing for children*); organizuojama virtuali skaitmeninių darbų paroda (<https://padlet.com>); kompiuterinėmis piešimo programomis piešiama skaitmeniniame ekrane, spalvoti piešiniai perkeltami į kompiuterį naudojant skenerį, išmanųjį telefoną, fotoaparata, skaitmeniniai piešiniai įtraukiami į virtualius pristatymus.

- vaikams pasiūloma išbandyti įvairius kūrybos būdus (leisti nuo lapo viršaus spalvotus dažų takelius; piešti plunksnomis, teptukais, pirštais; mažais voleliais kurti ornamentus, taškyti dažus, kempine daryti spalvotus antspaudus ir t. t.);

- natūralūs dažai antspauduojami, naudojant kukurūzo burbuolę, perpjautą obuolį, bulvę, porą nupjautais lapais ar pan.;

- vaikai pasakoja apie savo kūrybinius: kodėl naudojo būtent tokias spalvas, ar patiko taip kurti ir t. t.;

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- lygins ir aptars daržovių, vaisių ir uogų spalvas;
- domėsiai vaisiais, daržovėmis ir uogomis, rinks apie juos informaciją;
- piešdamas lavins pirštų, plaštakos, riešo judesius;
- sužinos, kad natūralūs dažai yra sveikesni už cheminius; ugdytis higienos įgūdžius;
- susikaups, išlaikys dėmesį; bus dėmesingesnis kitam;
- bandys savarankiškai įveikti kliūtis, nepasisekus bandys dar kartą;
- pastebės, kam reikia pagalbos, padės kitam;
- eksperimentuodamas su spalvomis, reikės savo mintis, sumanymus, jausmus, nuotaikas, nuomonę;
- išbandys priemones, kurios labiausiai tinka jo nuotaikai, idėjai, sumanymui atvaizduoti;
- domėsiai kito idėjomis, išsakys savo ir gerbs kitų nuomonę;
- kurs paties pasirinkta ar pedagogo pasiūlyta dailės technika;
- veiks laisvai, išradingai;
- išbandys naujoves;
- sieks įprasminti savo žinias ir patirtį apie spalvas;
- gebės ieškoti meninei veiklai reikiamos informacijos ir ja pasinaudoti;
- samprotaus apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius (pvz., spalvotas – nespaltvotas);
- grupuos (klasifikuos) daiktus pagal nurodytą požymį (spalvą, dydį, formą); atpažins požymį, pagal kurį sugrupuoti daiktai;
- gamtos tyrinėjimo rezultatus pavaizduos piešiniu, nuotrauka.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas padrašina vaikus išbandyti kuo įvairesnių piešimo, tapybos su natūraliais dažais techniką, drąsiai eksperimentuoti su spalvomis, tapant gamtos dažais, rasti netikėtą jų derinį ir t. t. Pedagogas pasidomi, kaip pagaminti natūralius dažus, kokias spalvas galima išgauti iš tam tikrų vaisių, daržovių, uogų, kokie panašūs projektai yra įgyvendinti, pvz.:

Daržovių paveikslai:

25 „augalinių“ veiklų idėjos vaikams
(25 playful vegetable activities for kids):

Būtina atsižvelgti į tai, kad kai kuriems vaikams tam tikros priemonės (pvz., plunksnos, kempinės) ar veikimo būdas (pvz., piešimas pirštais) gali sukelti nemalonius pojūčius, baimę. Patartina iš anksto leisti vaikams pasirinkti jiems patrauklias netradicines dailės priemones projekto veiklai vykdyti. Įvairių meninės kompetencijos ugdymo metodinių veiklų pavyzdžių galima rasti ir čia:

Ugdymo sodas. Kompetencijų ugdymas.
Ugdymo ir vertinimo pavyzdžiai:

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams pasiūloma kartu su vaiku išspausti sultis iš įvairių vaisių, daržovių, uogų, jas maišyti, siekiant atrasti naujų spalvų ir atspalvių.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai patiria spontaniškos kūrybos džiaugsmą;
- drąsiau naudojami įvairūs meninės raiškos būdai (dailė, muzika, šokis, vaidyba), jie siejami, taikomi prasmingai;
- lavėja kūrybinės vaikų galios, atsiskleidžia nauji gabumai.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pedagogas atsineša įvairiausių kaukių: ugniagesių, medikų, bitininkų, karnavalinių kaukių (pvz., domino), kalendorinių švenčių (pvz., Užgavėnių) kaukių, tolimų šalių (pvz., Afrikos) kaukių ir pan. (jei turima mažai kaukių, galima rodyti albumus, vaizdo medžiagą, nuotraukas ir kt.). Vaikai jas žiūrinėja, išbando, aptaria.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais pasikalbama apie tai, kuo kaukės panašios ir kuo skiriasi, ar jiems teko kada nors dalyvauti karnavale, ar yra matę persirengėlių (pvz., per Užgavėnes). Svarstoma, ar vaikai norėtų patys pasirošti karnavalui ir jį surengti. Išklausomi vaikų pasiūlymai ir kartu sutariamas galimas projekto tikslas – surengti karnavalą.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- „Madų šou“;
- „Cirko“ projektas;
- spalvos, ornamentai.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai sugalvoja, kuo persirengs;
- patys renka priemones, jei reikia – prašo pagalbos;
- pasitikėdami savimi, tyrinėja įvairias medžiagas;
- eksperimentuoja įvairiais meninės raiškos būdais – dailė, muzika, vaidyba, šokiu;
- bendradarbiauja, savo kūrybą pristato kitiems.

KAIP SURENGTI KARNAVALĄ?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariamas galimas projekto pavadinimas (pvz., „Manęs neatpažinsi“, „Kaip surengti karnavalą?“ ir t. t.); kokių priemonių gali prireikti: aprangos (drabužių, kepurėlių, batelių ir kt.), medžiagų ir priemonių kaukėms gaminti (spalvoto popieriaus, žirklių ir kt.), muzikos įrašų, muzikos instrumentų, knygų, fotografavimo priemonių.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai tariai ir nusprendžia, kuo persirengs;
- padedant pedagogui (ir prisidedant namiškiams), surandama apranga, jos detalės (arba lauke kuriami aprangos pakaitalai, pvz., pelerinos, diržai, skrybėlės, vėduoklės, špagos, burtų lazdelės);
- iš įvairių medžiagų ir priemonių lauke gaminamos kaukės;
- per šventę leidžiami muzikos (tradicinės, klasikinės) įrašai;
- vaikams pasiūloma karnavalo šventei pasirinkti nesudėtingų (gali būti ir pačių pasigaminti) muzikos instrumentų (būgnelių, švilpynių, dūdelių, barškučių ir pan.), pamuzikuoti;
- vaikams pasiūloma papuošti lauke vyksiančio karnavalo vietą (pvz., ją atskirti spalvotomis juostomis ir pan.);

- gali būti žaidžiamas žaidimas „Atspėk, kas aš“;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., grupėje bus surengiama Pasakų šventė ir pan.). Skaitmeniniu fotoaparatu ar išmaniuoju telefonu bus fotografuojama pačių vaikų kūryba (kaukės ir kt.), filmuojama, kuriama animacija.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- tyrinės visumą ir detales;
- pasirenks ir naudos netradicines priemones sumanymui įgyvendinti;
- tam tikrą laiką gebės sutelkti dėmesį į kūrybinę veiklą;
- tinkamai reikš savo emocijas, nuotaikas;
- tarsis, bendradarbiaus, patirtimi ir sumanymais dalysis su kitais vaikais;
- reikš mintis, jausmus, nuotaikas, nuomonę apie savo ir kitų vaikų kūrybą;
- prisiims atsakomybę už savo veiklą, ieškos įvairių meninės raiškos būdų;
- naudodamas įvairias menines priemones, fantazuos, kurs, ieškos savitų sumanymo atlikimo sprendimų;
- spontaniškai dalysis meniniais įspūdžiais, pasakos ir parodys, kaip ir ką pavyko padaryti;
- naudos tas priemones, kurias yra numatęs, taip pat ir improvizuos;
- išsakys nuomonę apie kitų vaikų karnavalinius drabužius ir kaukes;
- pritaikys surastą informaciją; fotografuos.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas siekia atskleisti spontanišką vaikų kūrybą, palaikyti ir padėti jiems įgyvendinti sumanymus, tad jo režisūra turėtų būti minimali. Vykstant projektui, pedagogas taip pat galėtų kuo nors persirengti. Idėjų projektui galima rasti čia:

12 linksmų ir kūrybingų „pasidaryk pats“ kaukių kūrimas vaikams (12 Fun and creative DIY mask making for kids):

Būtina atsižvelgti į tai, kad kai kurie vaikai gali jausti kaukių baimę, todėl šiems vaikams reikėtų pasiūlyti alternatyvių veiklų (pvz., domėtis ne kaukėmis, bet apranga, jos detalėmis ar pan.).

Pasiūlymai tėvams

Tėvams rekomenduojama kartu su vaiku knygose ar internete paieškoti informacijos apie galimą persirengti kostiumą (gyvūno, kokio nors veikėjo, pvz., muškietininko ir pan.); surasti tinkamų dainelių, eilėraščių, namuose išbandyti įvairius grimavimosi variantus. Namiškių paprašoma atsinešti namuose turimų kaukių, papasakoti istorijų apie tai, iš kur jos atsirado. Vaiko gimtadienio proga su namiškiais ir svečiais suvaidinamas spektaklis su kaukėmis, jis nufilmuojamas ir parodomas grupės vaikams ar pan.

Kodėl projektas yra svarbus

- Stebėdami gamtą ir ja grožėdamiesi, vaikai tobulina gebėjimą kurti naujus spalvų, formų, linijų derinius, įvairias kompozicijas iš gamtinių medžiagų;
- eksperimentuodami su įvairiomis naujomis medžiagomis ir priemonėmis, atranda tai, kas labiausiai tinka sumanymui įgyvendinti, pajunta kūrybos džiaugsmą;
- kuriant atsiskleidžia ir lavėja vaikų kūrybinės galios, patenkinami įgimti psichologiniai jų saviraiškos ir pažinimo poreikiai.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai atranda naujų meninės raiškos būdų;
- tyrinėja ir panaudoja įvairias medžiagas ir įrankius, įgauna pasitikėjimo savimi;
- patys pasirenka priemones pagal savo sumanymą, nuotaiką;
- kuria paveikslus, su džiaugsmu įgyvendina savo sumanymus;
  - apibūdina savo įspūdžius;
- atpažįsta linijų, spalvų, formų, medžiagų struktūrų ypatumus, įvairovę;
  - stebi gamtinę aplinką, gamtos spalvas, sieja įvykių priežastis su padariniais (pvz., norint, kad džiūdama augalas neprarastų spalvų, patartina džiovinant vengti tiesioginės saulės šviesos).

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Lapų linijos, raštai, formos;
- gyvūnų pėdų raštai;
  - sėklos;
- Lietuvos raudonoji knyga.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Lauko aplinkoje sudedami įvairūs daiktai: molbertas, drobė, medžiagos gabalėliai, dažų paletės, gamtinės medžiagos, įvairūs augalai ir gėlių žiedai, akmenukai, tačiau nėra paveikslui nutapyti būtinų dažų.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais aptariama, kur galima pamatyti šiuos daiktus, kas bendra tarp šių daiktų, kam ir kada jie gali būti naudojami, kokios profesijos žmonės juos naudoja, kokios yra augalų ir žiedų spalvos, kaip be dailės priemonių galima nutapyti paveikslą. Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas **projekto tikslas – be dažų sukurti paveikslą.**

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas (pvz., „Gamtos spalvos“, „Kitokie piešiniai“, „Kaip be dažų sukurti paveikslą?“ ir pan.);
- pasikalbama apie tai, kokio dydžio bus paveikslai (vaikai patys individualiai pasirenka dydį pagal numatytą sumanymą);
- kokias netradicines meninės raiškos, IT ir kitas priemones vaikai norėtų naudoti;
- pasikalbama apie veiklos saugumą.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: balto audinio, drobės, augalų – gėlių (pvz., pienui, medetkų) žiedų, žolės, lapų, sudrėkintų ažuolo žievės gabalėlių, akmenėlių, vandens, fotoaparato.

KAIP BE DAŽŲ SUKURTI PAVEIKSLĄ?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai suranda numatytai veiklai reikalingų augalų (kiekvienas gali rinkti individualiai sau, taip pat galima surinkti augalus bendrai, o paskui pasidalyti; kai ką pedagogas jau būna parengęs iš anksto);
- vaikai eksperimentuoja, kokia spalva dažo tam tikras augalas arba žiedas; tai išbandoma ant popieriaus, audinio ar pan. (pvz., ant balto audinio sudėliojama gėlių kompozicija, ji neilgam prispaudžiama, augalai įvyniojami į drėgną audinį ir neilgam paliekami ir kt.);

- vaikai pasiskirsto į grupes arba dirba individualiai, pasirenka konkrečias priemones paveikslams kurti;

- vaikams pasiūloma sukurti vieną didelį paveikslą (pvz., audinys gali būti išstempiamas tarp medžių);

- vaikai savo paveikslams sugalvoja pavadinimus, kuria pasakojimus apie paveikslus, juos fotografuoja;

- paveikslai įrėminami; surengiama sukurtų paveikslų paroda;

- po vasaros švenčių (Joninių ar Žolinės) su vaikais bandoma išsaugoti surinktų žolynų spalvas ir kvapus – „užkonservuoti“ vasarą: džiovinami augalus ir be dažų kurti paveikslus, kurti herbariumus;

- vaikams pasiūloma išvyka į botanikos sodą, parką, draustinį, mišką ar pan.;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., galima stebėti gėlių švenčių įrašus, vartyti albumus apie augalus, sugalvoti visiems apsiręngti kurios nors spalvos drabužiais ir kt.). Organizuojama virtuali skaitmeninių vaikų darbų paroda (<https://padlet.com>).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- tyrinėti augalus, eksperimentuoti, rinkti tinkamas priemones savo paveikslui;
- atpažinti, kuo ypatingas koks nors augalas, žinos jo pavadinimą;
- suprasti, kad, norint įgyvendinti sumanymą, reikia susikaupti; tam tikrą laiką gebės sutelkti dėmesį kurdamas;
- ieškodamas tinkamų priemonių savo sumanymui įgyvendinti, žais ir judės lauke;
- bendradarbiaus, tarsis; stengsis ilgiau išlaikyti dėmesį, susitelks veiklai; atlikdamas užduotį, ugdysis savikontrolės įgūdžius;
- gėrėsis, džiaugsis kito vaiko kūryba, jei reikia – padės;
- klausysis grupės draugų pasakojimų apie sukurtus paveikslus;
- pristatys savo darbą kitiems;
- apsilankęs botanikos sode, miške ar pan., reikės savo nuomonę, mintis, jausmus, nuotaikas, pasakos patirtus įspūdžius;
- pasirenks priemones, kurios labiausiai tinka jo nuotakai, sumanymui atvaizduoti;
- tinkamai, pagal paskirtį naudos įvairias dailės priemones, išbandys netradicines medžiagas;
- veiks išradinčiai, eksperimentuos spalvomis, formomis, linijomis;
- pateiks netradicinių sumanymų, sukurs savitą paveikslą;
- stiprės vaiko imlumas naujovėms, noras išbandyti naujus dalykus;
- sieks atrasti augalus, iš kurių galima išgauti tam tikras spalvas;
- išsakys nuomonę, pastabas apie grupės draugų piešinius;
- ieškos informacijos apie augalus ir ja pasinaudos.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas pasidomi gėlėmis, kitais augalais, augančiais darželio teritorijoje ar netoliese, pasigilina į panašių projektų vykdymo patirtį, įvairias piešimo technikas (pvz., 1 nuoroda), pasidomi kitais netradiciniais piešimo būdais, paieško dainelių apie spalvas (pvz., „Mėlyna spalva“, 2 nuoroda). Svarbu atsižvelgti į tai, kad grupėje gali būti augalams alergiškų vaikų (todėl galima padaryti popierinius augalų analogus) arba spalvų neskiriančių vaikų. Vaikams pasiūloma įvairių autorių knygų apie meną (pvz., 3 nuoroda).

15 pirštų atspaudų, amatai vaikams:

Daina „Tele Bim-Bam“ „Mėlyna spalva“:

MO parodos, pristatymai:

Pasiūlymai tėvams

Tėvams pasiūloma pasivaikščioti su vaiku miške ir prisirinkti įvairių augalų, pabandyti juos sudžiovinti (arba sukurti teminių herbariumų).

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai taiko įvairius meninės raiškos būdus, eksperimentuoja;
- tyrinėdami įvairias medžiagas ir priemones, vaikai patiria kūrybos džiaugsmą.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Vanduo, ugnis;
- metų laikai;
- profesijos, sporto šakos (pvz., dailusis čiuožimas).

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai kuria ledo žvakides ir kitus dirbinius, eksperimentuoja įvairiomis dailės technikomis;
- tyrinėja ir panaudoja įvairias medžiagas ir įrankius, įgauna pasitikėjimo savimi;
- sieja įvykių priežastis su padariniais;
- supranta, kad kiekvieno pastangos ir rezultatas yra vertingi, kad kiekvienas gali kurti vis kitaip – savitai;
- nekopijuoja vieni kitų, netrukdo vieni kitiems.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Lauke vaikai kartu su pedagogu iš sniego nulipdo figūrą ar daiktą (gyvūną, mašiną, baldą, žaislą ar pan.). Paskui su jais pasikalbama apie tai, ar buvo smagu, ar pavyko įgyvendinti tai, ką norėjo. Ką dar pratęstų, kaip dar norėtų patobulinti lipdinį.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais pasikalbama apie tai, kaip pasikeičia gamta, atėjus šalčiams, apie žiemos kritulius, apie tai, iš kur atsiranda ledas ir varvekliai; svarstoma, kaip būtų galima daugiau sužinoti apie žiemos kūrinius – ką tyrinėti, išbandyti, ką sukurti ir pan. Iš klausomų vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais aptariamas galimas projekto tikslas – patiemis atrasti ledo šalį.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas („Šalčio menas“, „Ledo karalystė“, „Kaip atrasti ledo šalį?“ ir kt.);
- įvairios galimos veiklos.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės kūrybai ir tyrinėjimams: vandens, įvairių spalvų dažų, skirtingo dydžio ir formų indelių (pvz., indelių nuo jogurto, stiklinių, dubenėlių), gamtinės medžiagos (pvz., medžio šakelių, eglės spygliukų, šermukšnio uogų, apelsino žievelės), žvakių, knygelėlių, muzikos įrašų.

KAIP ATRASTI LEDO ŠALĮ?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Kuriamos ledo žvakidės: vaikai pasirenka reikiamų formų indelius, pila nuspalvintą vandenį, deda eglės spygliukus, apelsino žievelės, šermukšnio uogas ir kt., suaugusiajam padedant, įkomponuojama žvakė; vandeniui sušalus, kūrinys virsta ledine žvakide;
- tokiu pačiu būdu gaminami nedideli žaisliukai ar dekoracijos medžiams;
- gaminami kitokie ledo dirbiniai (pvz., indai, piramidės), skulptūros ir pan. (pvz., nuspalvintu vandeniu apliejami sniego lipdiniai; lauke išliejamas kalnelis ir pan.);

- sukurtos žvakidės ir kiti dirbiniai eksponuojami lauke (pavėsinėje ar kitur), jomis puošiamas kiemo takelis ir t. t.;
- vaikams pasiūloma piešti spalvotais ledo gabalėliais (užšaldytais šaldiklyje);
- padedami pedagogo, vaikai gali tyrinėti ledo, sniego struktūrą, snaigių raštus ir kt.;
- vaikams pasiūloma muzikinė improvizacija – šokis (pvz., snaigių šokis, pūga):

- klausomasi Antonio Vivaldi „Žiemos“:

- vaikams pasiūloma pasiklausyti skaitomos H. K. Anderseno „Sniego karalienės“:

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., ledo kūriniai perkuriami iš molio, modelino ir kt.; piešiamos, kerpamos snaigės ir kuriamos popierinių snaigių girliandos; skaitmeniniame ekrane kompiuterinėmis piešimo programomis (pvz., *Paint*, *TuxPaint*, *Drawing for Children*) piešiami matyti gamtos reiškiniai; naudojant skenerį, išmanųjį telefoną ar fotoaparata, piešiniai perkeliama į kompiuterį; skaitmeniniai piešiniai įtraukiami į virtualius pristatymus).

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- tyrinėti gamtą (ledo, sniego struktūrą, snaigių raštus), aplinkoje ieškoti tinkamų priemonių savo sumanymui įgyvendinti;
- ieškoti ledo dirbinių kūrimo sprendimų;
- suprasti, kad, norint atsakingai ir kruopščiai atlikti savo darbą, reikia susikaupti;
- žaisdamas lauke, judėti ir grūdintis;
- suprasti, kaip svarbu apsaugoti nuo šalčio, dirbant su ledu lauke žiemą;
- kurdamas bendradarbiaus, dalyvinti idėjomis, priemonėmis;
- projektinėse veiklose lavėti vaiko savikontrolės įgūdžiai;
- vaikas reikš savo nuomonę, mintis, jausmus, nuotaikas, pasakos patirtus įspūdžius;
- plėsti žodyną (*išalęs, inkliuzas, purus, šerkšnas, speigas* ir kt.);
- pasirinkti priemones, labiausiai tinkančias jo nuotaikai, idėjai, sumanymui atvaizduoti;
- jausis atsakingas už savo kūrybinę veiklą, pasirinktas priemones;
- kurdamas sniego, ledo dirbinius, veiks išradingai, drąsiai;
- sieks įgyvendinti sumanymus;
- išsakys nuomonę apie kitų vaikų sukurtas snaiges, ledo kūrinius;
- analizuos, aptars savo ir kitų kūrybą, dirbinius;
- ieškoti informacijos (pvz., apie snaigių raštus) ir ją pritaikys;
- kurdamas gamtos reiškinų nuotraukų galeriją, atliks veiksmų seką: stebės, fiksuos, apdoros, panaudos informaciją pristatymams kurti;
- kurs paprastus algoritmus (taisykles), pavyzdžiui, norint pasigaminti ledų, reikia laikytis ledų gamybos instrukcijos;
- nepasiekęs norimo rezultato, ieškoti trukdžių ar klaidos ir bandys dar kartą.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas kartu su vaikais diskutuoja ir aiškinasi, kas yra ledas, sniegas, kaip jis atsiranda ir kt., pasidomi panašiais projektais:

Idėjos, kaip pasigaminti spalvotus ledo kubelius tapybai (*Rainbow Ice Cube Painting*).

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams pasiūloma padėti vaikui nulipdyti sniego skulptūrą ir ją nufotografuoti arba paraginti vaiką nufotografuoti tai, ką jis yra matęs įdomaus iš sniego, ledo ar pan. (pvz., didžiulį varveklį, didžiulės sniego pusnis ir pan.), nuotraukas pristatyti grupės draugams, surengti parodą grupės socialiniame tinkle.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai suvoks, kad pačių sukurti laiški gali teikti kitiems džiaugsmo;
- bandys įgyvendinti originalias idėjas;
- eksperimentuodami sieks įgyvendinti konkrečius sumanymus;
- patirs kūrybos džiaugsmą, naudodami netradicines priemones.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

- Kitos informacijos perteikimo priemonės;
- laiškanėšio darbas;
  - kiti žmonių džiuginimo būdai.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Kurdami laiškus, vaikai noriai, su džiaugsmu įgyvendina savo meninius sumanymus;
- kuria savitus, skirtingus laiškus;
- pajunta, kaip gera pradžiuginti kitus ar gauti laišką;
- žino, kaip rašomas laiškas, kas yra adresas, pašto ženklas ir kt.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Vaikams žaidžiant lauke, pedagogas „gauna laišką“ apie, pavyzdžiui, kokį nors malonų praėjusios dienos įvykį, padėką vaikams ar pan. Laiškas aptariamas, tada vaikai žiūrinėja pedagogo atneštus atvirukus, vokus, pašto ženklus.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais pasikalbama apie tai, kam gali būti reikalingi šie daiktai; kam ir kada mes rašome laiškus; ar malonu gauti laiškus; kaip būtų galima parašyti laiškus be popieriaus lapų; kokių dar būna lapų (augalų, medžių lapai).

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu sutariamas galimas projekto tikslas – parašyti laiškus ant medžių lapų.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas (pvz., „Gamtos laiški“, „Kaip ant medžių lapų parašyti laiškus?“ ir t. t.);
- kam jie norėtų parašyti laiškus ir kodėl.

Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės (nenuoplunamų flomasterių, tikrų arba pačių pasigamintų vokų, atvirukų, pašto ženklų, lipalo).

KAIP ANT MEDŽIŲ LAPŲ PARAŠYTI LAIŠKUS?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Darželio teritorijoje arba vaikštinėdami parke ar per išvyką vaikai susiranda jiems patinkančių medžių lapų, pasikalbama apie medžių pavadinimus;
- vaikai apžiūrinėja lapų formas, spalvas, linijas, raštus; bando ant popieriaus lapo apvedžioti lapų kontūrus; naudojami skaitmeniniu fotoaparatu ar išmaniuoju telefonu, atpažindami gamtoje rastus lapus;
- kuria laiškus ant medžių lapų – parašo vieną kitą žodį, savo vardą ar ką nors nupiešia;
- kartu su vaikais aptariama, kaip rašomas laiškas – kuo jis pradedamas, kuo baigiamas, kaip gali būti kreipiamas į žmogų (ar skirsis laiški mamai, draugui, Kalėdų seneliui ir kt.);

• tęsiant

projektą, su vaikais pasikalbama, kas yra data, kas joje fiksuojama, kokia šiandien data, ar žino, kada yra jų gimtadieniai, ir kt.;

• vaikų dėmesys atkreipiamas į pašto ženklų serijas, pavaizduotus objektus, simbolius, spalvas, dydį;

• vaikams pasiūloma pagaminti grupės laišku dėžutę ir aptarti, kaip ji bus naudojama;

• vaikai tariasi, dalijasi įspūdžiais;

• vaikai paskatinami sukurti bendrą laišką (ant didelio popieriaus lapo suklijuoti savo laiškėlius), jį įdėti į didelį voką, voką papuošti ir nusiųsti pasirinktam adresatui (pvz., kito darželio vaikams);

• kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., bus sukuriamas laiškas, jis nufotografuojamas, padedant pedagogui el. paštu nusiunčiamas pasirinktam adresatui ir pan.).

• „laiškus“ įdeda į vokus ir užklijuoja;

• „pašto ženklai“ gaminami ir iš kitokių lapelių, žiedelių ir pan.;

• voki papuošiami ant jų piešiant flomasteriais arba dekoruojami aplinkoje rastomis gamtinėmis medžiagomis;

• vaikams pasiūloma pasikalbėti apie adresus – ar jie žino savo adresą, ar žino adresato gyvenamąją vietą;

• naudojantis *Google Maps* programa, pasidairoama po apylinkes, surandamas savo darželis, vaikų namai ir kt.;

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- ieškos tinkamų laiškui kurti medžių lapų, susipažins su medžių pavadinimais;
- tyrinės adresus, miestų, vietovių pavadinimus, skaitmenis, raides;
- būdamas gamtoje, daug laiko praleis gryname ore;
- gerbs kitą, išreikš jam savo palankumą, simpatiją;
- pasidžiaugs, gavęs jam adresuotą laišką;
- bandys rašyti ir skaityti linkėjimus;
- reikš nuomonę, mintis, jausmus, nuotaikas, pasakos patirtus įspūdžius;
- paaiškins savo laiško rašymo ant lapo sumanymą ar būdą;
- pratinsis prisiimti atsakomybę už savo veiklą;
- domės kitų vaikų kūryba, išsakys savo ir gerbs kitų nuomonę;
- puoš vokus, kurs pašto ženklus ir kt.;
- kuriant laiškus, stiprės vaiko gebėjimas sumanymus paversti veiksmais, imlumus naujovėms;
- kurdamas laiškus, vaikas supras, kad galima naudoti ne tik popierių, bet ir netradicines priemones;
- atpažindamas gamtoje rastus lapus, naudosis skaitmeniniu fotoaparatu ar išmaniuoju telefonu;
- fotografuos, padedamas suaugusiojo, naudosis el. paštu, *Google Maps* programa;
- laiškų kūrimo rezultatus užfiksuos skaitmeniniu įrenginiu, pristatys kitiems.

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas atkreipia vaikų dėmesį į tai, kad žali medžių lapai neskinami, pakanka nukritusių (arba projektas vykdomas rudenį). Atsižvelgiama į tai, kad grupėje gali būti augalams alergiškų vaikų, todėl vokus laiškam jie gali puošti kitokiomis priemonėmis (pvz., spalvotu popieriumi, lipdukais ir t. t.).

Pasiūlymai tėvams

Tėvai paskatinami kartu su vaiku namuose peržiūrėti atvirukus, laiškus, pasikalbėti, kokių šeima gauna laiškų (popierinių, elektroninių), kuo jie ypatingi (galbūt yra išsaugotų iš senų laikų), kodėl saugomi ir pan.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai supranta, kad judesiu galima išreikšti emocijas, mintis, pavaizduoti įvairius personažus;
- lauko erdvėje vaikai linksmi tyrinėja ir imituoja gyvūnų judesius; juos išbando, improvizuoja;
- judėdami pagal muziką, pajunta ritmą, lavina kūno koordinaciją, judesius;
- šokdami poromis ar grupėmis, lavina bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius, pagarbą kitam.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai supranta, kad daug ką galima išreikšti, pavaizduoti judesiu ir šokiu;
- judesiais išreiškia nuotaikas, jausmus, pasirinkto gyvūno būdą;
- kurdami šokį, išbando judėjimą erdvėje, įvairiomis kryptimis;
- klausosi ir parenka gyvūno judesiams iliustruoti tinkamą muziką;
  - drąsiai improvizuoja, kuria judesius, šokio derinius.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- atpažins, apibūdins įspūdžius, kuriuos patyrė žiūrėdamas vaizdo medžiagą, per išvykas ar pan.;
- ieškos reikiamos muzikos, derančios pasirinktam gyvūnui atvaizduoti;
- patirs judėjimo džiaugsmą, atlikdamas spontaniškus judesius: šokdamas, improvizuodamas, imituodamas gyvūnus, paukščius;
- lavės jo stambioji motorika, formuosis naujų judesių bagažas;
- vaikas patenkins prigimtinių judėjimo poreikį;
- judėdamas stengsis būti atsargus;
- laikysis taisyklių, susitarimų, judės kultūringai ir pagarbiai;
- pakvies vieną ar kelis vaikus kartu šokti, kurti, improvizuoti;
- atidžiai klausysis grupės draugų, dalyvaus pokalbiuose;
- ieškodamas muzikos kūrinių, bandys rašyti ar skaityti jų pavadinimus;
- pratins išsikelti tolesnius uždavinius, ieškos įvairių meninės raiškos būdų tikslui pasiekti, kliūtims įveikti;
- lavės vaiko vaizduotė, intencija, plėsis interesai;
- vaikas improvizuos, kurs, ieškos ir ras norimai kompozicijai sukurti tinkamų judesių;
- reikšis vaikų noras kurti, įgyvendinti šokio ir muzikos idėjas;
- interpretuos tai, ką matė vaizdo medžiagoje, per išvykas ar pan.;
- gyvūnų judesių tyrinėjimo rezultatus pavaizduos piešiniu, nuotrauka ir kt.;
- pristatys informaciją, ja keisis, komunikuos.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Pokalbis pradedamas nuo intriguojančio pedagogo pasakojimo apie tai, kad eidamas į darbą jis pamatė įdomiai judantį gyvūną (pvz., „šokantį“ paukštelį). Pokalbis tęsiamas peržiūrėjus medžiagą apie šokančius gyvūnus:

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Su vaikais prisimenama, kokių šokančių „gyvūnų“ jie yra kada nors matę (pvz., per Užgavėnes ar Kalėdų šventes); koks gyvūnas jiems patinka labiausiai, kodėl; pasikalbama ir apie tai, kaip tas gyvūnas atrodo, kuo minta, kur miega, kokius garsus skleidžia ir panašiai. Vaikai skatinami parodyti, kaip juda jiems labiausiai patinkantis gyvūnas. Kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – patyrinti, kaip gyvūnai „šoka“.

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- projekto pavadinimas (pvz., „Gyvūnų baletas“, „Gyvūnų gimnastika“, „Kaip šoka gyvūnai?“ ir pan.);
  - ar bus kuriamas bendras siužetinis šokis, ar atskiri trumpi fragmentai;
  - ar bus šokama pavieniui, poromis, grupėmis, ar šoks visi kartu;
    - kur ir kaip bus ieškoma muzikos;
    - ar bus taikomi bendri šokio etapai (pvz., prisistatymas, šokis, atsiveikimas ir pan.).
- Su vaikais aptariama, kokių priemonių reikės: skareliai, spalvotų juostų, vaikiško grimo, muzikos grotuvo, kompiuterio.

KAIP ŠOKA GYVŪNAI?

4.

Projektinė vaikų veikla

- Vaikai pasirenka gyvūnus, kurių judesius norės imituoti, pavyzdžiui, kartu su vaikais nutariama, ar jie šoks naminius, ar laukinius gyvūnus; kokių kraštų gyvūnais bus domimasi (Šiaurės, Pietų ar kt.), kas jiems įdomiau – plėšrūnai, jūrų gyvūnai ir kt.;
- vaikai pasiskirsto į grupes pagal pasirinktus personažus (gali būti, kad keli vaikai norės improvizuoti to paties gyvūno judesius);
  - aptariami gyvūnai, jų išvaizda; pagal tai pedagogas, pasitaręs su vaikais, suranda skirtingų muzikos kūrinių ar jų ištraukų;
- kartu su vaikais numatomas siužetas: juo gali tapti bet kokia vaikams žinoma pasaka, eilėraštis, filmukas apie gyvūnus; gali būti kuriami atskirų gyvūnų (pvz., meškų), paukščių (pvz., gandrų ir kt.) šokiai;
  - vaikai pamokomi lietuvių liaudies šokių apie gyvūnus, paukščius ir kt.;
  - veikla praturtinama muzikos (muzikos instrumentai) arba dailės (dekoracijos, kostiumai) elementais;
  - vaikams pasiūloma nusigrimuoti vaikišku grimu;
    - vaikams pasiūloma pasižiūrėti vaizdo medžiagos apie pantomimą, mimus ir kt., kai ką išbandyti patiems;

- po vaikų improvizacijų žaidžiamas žaidimas „Atspėkime gyvūną“;

- vaikai mena mįsles apie gyvūnus; veikla nufilmuojama ir paskelbiama grupės arba darželio interneto svetainėje;

- improvizacijos pratėsiamos – pavyzdžiui, pristatomos per Tarptautinę šokio dieną (balandžio 29 d.);

- po šokių – improvizacijų veikla aptariama su vaikais, pasidalijama nuomonėmis;

- vaikams pasiūloma išvyka į zoologijos sodą, cirką;
  - susitarus dėl taisyklių, vaikai susipažįsta su vieni kitų augintiniais;

- kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., piešiami įvairūs gyvūnai, klausomasi klasikinės muzikos kūrinių apie gyvūnus (pvz., K. Sen-Sanso „Žvėrių karnavalo“), kuriami kryžiažodžiai, komiksai apie gyvūnus ir pan.; siekiant pažinti ir pamėgdžioti gyvūnų judesius – „šokius“, naudojamos įvairiomis priešmokyklinio amžiaus vaikams skirtomis skaitmeninėmis programėlėmis (pvz., *Paint*, *TuxPaint*, *Drawing for Children*).

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas lanksčiai derina siužeto sumanymus su vaikų improvizacijomis; stebi, ar visi vaikai gerai jaučiasi (kai kurie vaikai gali turėti klounų baimę (kaulrofobiją). Projekto veiklų parinkimas vaikams, turintiems didelius specialiuosius ugdymosi poreikius, priklauso nuo individualių konkretaus vaiko galių ir gebėjimų. Jeigu kai kurie vaikai yra nedrąsūs ir bijo pristatyti improvizaciją kitiems, galima paprašyti darželio psichologo pagalbos, kad padėtų šiems vaikams įveikti scenos baimę.

Pedagogui vertėtų paieškoti žaidimų-ratelių apie gyvūnus, peržiūrėti vaizdo medžiagą apie gyvūnų „šokius“, mimus, pasidomėti panašiais projektais:

Filmukas apie lokius (*Bears Dancing To „Jungle Boogie“*):

Filmukas apie flamingus (*These Flamingos Have Sweet Dance Moves*):

Filmukas apie paukščius (*Weird & Wonderful Dancing Birds Compilation*):

Šypsomės – teatro spektaklis „Mimai ateina!“:

Gyvūnų gimnastika – ir vaiko kūnui, ir sielai (straipsnis):

Pasiūlymai tėvams

Namiškiai, lankantys šokių pamokas, pakviečiami papasakoti apie savo patirtį vaikams, parodyti šokio elementų, organizuoti apsilankymą šokių studijoje, padėti organizuoti išvyką į baletų spektaklį ar pan. Tėvai pakviečiami per pasivaikščiojimus parke ar miške atkreipti vaiko dėmesį į paukščių, gyvūnų elgseną, judesius, pabandyti drauge su vaikais juos pamėgdžioti.

Kodėl projektas yra svarbus

- Vaikai įgauna vaidinimo, improvizavimo patirties;
- pasitiki savimi, vaidindami elgiasi laisvai;
- supranta, kad galima vaidinti ir vaizduoti ne tik tikrus, bet ir įsivaizduojamus dalykus;
- supranta, kad kuriant vaidinimą būtina tartis, bendradarbiauti;
- bando įgyvendinti konkretų sumanymą.

5.

Vaikų pasiekimai – atradimai

- Vaikai ruošiasi vaidinimui – kuria plakata, dekoracijas, kostiumus; ruošia erdvę;
  - parengia planą;
- dalyvaudami vaidinime, išgyvena sėkmę ir kūrybinį džiaugsmą;
  - vaidindami improvizuoja;
- kuria personažą (atskleidžia jo išvaizdą, kalbėjimo stilių, būdingą elgseną);
- paaiškina, ką, kodėl ir kaip labiausiai patinka vaidinti;
  - drąsiai kalba viešai;
- mokosi dialogo – pratinasi išgirsti kitą, kalbėti iš eilės;
  - pasibaigus vaidinimui, padeda sutvarkyti lauko erdvę;
    - veikia kartu, bendrauja ir bendradarbiauja.

1.

Vaikų klausimais ar domėjimosi sritimis grįsta intriga (objektas, situacija, staigmena ar pan.)

Po išvykos į spektaklį (ar spektaklio įrašo peržiūros) su vaikais pasikalbama, kas ir kodėl jiems patiko ar nepatiko – veikėjai, jų poelgiai, apranga, muzika ir kt., kas labiausiai įsiminė, paliko įspūdį.

2.

Dalijimasis patirtimis; vaikų idėjos ir sutartas projekto tikslas

Vaikams pasiūloma prisiminti, kokių dar vaidinimų jie yra matę, paklausiama, ar norėtų patys pabandyti ką nors suvaidinti, svarstoma, ar būtų galima vaidinti ne salėje, o lauke.

Išklausomi vaikų pasakojimai, patirtys, pasiūlymai ir kartu su vaikais sutariamas galimas projekto tikslas – tapti „aktorais“.

6.

Idėjos, kurias galima tęsti

Galima pabandyti vaidinti kitomis formomis, pavyzdžiui, sukurti pirštų, šešėlių, lėlių spektaklį ir pan.

KAIP TAPTI „AKTORIAIS“?

3.

Projekto planas ir reikiamos priemonės

Kartu su vaikais aptariama:

- koks bus galimas projekto pavadinimas („Mūsų spektaklis“, „Spektaklis lauke“, „Kaip tapti aktorais?“ ir pan.);
- kokių priemonių reikės: aprangos veikėjams (drabužių, kepurų, diržų ir pan.), medžiagos dekoracijoms kurti (plėvelės, popieriaus, audinio ir pan.), priemonių plakatui, bilietams, pakvietimams gaminti, programėlėms kurti (rašiklių, dailės priemonių, žirklių ir pan.), fotografavimo priemonių.

Dalyvaudamas projekte, vaikas:

- planuos, spręs, kokia eiga vyks vaidinimo kūrimas;
- aprėps visumą ir išskirs tai, kas svarbu ir reikalinga;
- kurdamas vaidmenį, tam tikrą laiką gebės sutelkti dėmesį;
- spontaniškai judės, improvizuos, išgyvens teigiamas emocijas;
- tarsis dėl vaidinimo, bendradarbiaus;
- teigiamai vertins kitų vaikų kūrybinius bandymus;
- klausysis grupės draugų pasakojimų apie sukurtą vaidmenį;
- pristatys savo personažą kitiems, apibūdins jo charakterį;
- drąsiai kalbės viešai, pasakos grupės draugams;
- mokysis dialogo – pratinsis išgirsti kitą, kalbėti iš eilės;
- dėlios spektaklio scenarijų (eigą);
- supras improvizacijos vertę, pajus, kaip smagu improvizuoti;
- vykstant vaidybos projektui, vaikas pratinsis prisiimti atsakomybę už savo veiklą, aptars, kaip jam sekėsi;
- išsakys savo ir gerbs kitų nuomonę;
- fantazuos, kurs, ieškos savitų sprendimų;
- lavės vaiko vaizduotė, reikšis nestandartinis mąstymas;
- vaikas spontaniškai dalyvis meniniais įspūdžiais;
- stiprės vaiko gebėjimas savo sumanymus paversti veiksmis;
- apibūdins, ką jautė vaidindamas ar suvaidinęs;
- argumentuos savo sprendimus, veiksmus;
- po vaidinimo interpretuos savo įspūdžius ir patirtį;
- įvairiuose informacijos šaltiniuose ieškos informacijos apie vaidinimus, aktorius (knygose, žinyuose, enciklopedijose, žodynuose, pažintiniuose žurnaluose, internete; paklaus namiškių, draugų);
- vaidindamas taikys tai, ką žino, keisis informacija.

4.

Projektinė vaikų veikla

- Kartu su vaikais numatomas vaidinimo siužetas; juo gali tapti bet kuri vaikams žinoma istorija, kūrinys ar jo epizodas, kuriame yra daug veikėjų, daug veiksmo, judėjimo, kuriam reikia daug erdvės (pvz., Pepės Ilgakojinės, Karlsono, Pinokio nuotyčiai);
- ruošiantis vaidinimui, prisimenamas pasirinktas kūrinys – jis vaikams perskaitomas, apie jį pasikalbama;
  - vaikai pasakoja apie veikėjus, jų išvaizdą, prigalvoja naujų, sugalvoja jiems vardus; renkasi, ką norėtų vaidinti;
  - sutariama, kiek ir kokių reikės veikėjų;

- sudaromas ir lentoje užrašomas vaidinimo planas: pavadinimas, veiksmo vieta, laikas, trumpas vaidinimo siužetas, veikėjai, eiliškumas;
  - iš anksto nupiešiamas plakatą, pagaminami bilietai vaidinimui, sukuriama pakvietimai į spektaklį, programėlė;

- kuriamos dekoracijos (pvz., iš didelių kartoninių dėžių „statomas“ namelis, jis papuošiamas; plėvele ar audiniu atitveriama reikiama erdvė ir pan.);

- kuriami kostiumai (pvz., vaikai matuojasi, pasirenka reikiamus drabužius, galvos apdangalus, rankines, kaukes, atributiką ir pan.; juos galima nugrimuoti vaikišku grimu);

- vaikams pasiūloma suvaidinti namiškiams arba kitų grupių vaikams;
  - kartu su vaikais numatoma, kaip projektas bus tęsiamas grupėje (pvz., sukuriant nuotraukų albumą).

Į pagalbą pedagogui

Pedagogas siekia, kad visi vaikai vaidintų ar prisidėtų kuriant vaidinimą. Stengiamasi, kad ir drovesni vaikai būtų įtraukti į veiklą. Vaikams sukuriama sąlyga kalbėti laisvai, improvizuojant, nesistengiama teksto išmokyti. Pedagogas pasidomi įvairiomis teatro rūšimis, pavyzdžiui, šešėlių teatru.

Šešėlių teatras vaikams – pasidaryk pats.

Pasiūlymai tėvams

Namiškiams pasiūloma namuose imituoti, suvaidinti įvairias namų gyvenimo sceneles (problemiškas ar juokingas), kartu su vaiku sukurti spektaklį (improvizuoti žinomų pasakų siužetais, kurti naujus), padėti vaikui sukurti vaidinimo dekoracijas ar kostiumus. Jeigu yra galimybė, pravartu drauge su vaiku apsilankyti teatre, pasižiūrėti spektaklį, apie jį pasikalbėti, išsiaiškinti, kas ir kodėl vaikui patiko, išanalizuoti veikėjų poelgius ir motyvus.